

SADETTİN KAPLAN'IN ROMANCILIĞI

Safiye BİLGE AĞTAŞ
Yüksek Lisans Tezi

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
Danışman: Doç. Dr. Mustafa AYDEMİR

AĞRI-2019
(Her hakkı saklıdır)

AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

Safiye BİLGE AĞTAŞ

SADETTİN KAPLAN'IN ROMANCILIĞI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ
Doç. Dr. Mustafa AYDEMİR

AĞRI-2019

TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum “SADETTİN KAPLAN’IN ROMANCILIĞI” adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

Δ Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

Δ Tezim sadece Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.

Δ Tezimin yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

14/05/ 2019

Safiye BİLGE AĞTAŞ

T.C.
AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ KABUL VE ONAY TUTANAĞI
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Doç. Dr. Mustafa AYDEMİR danışmanlığında, Safiye BİLGE AĞTAŞ tarafından hazırlanan bu çalışma 14/05/2019 tarihinden aşağıdaki jüri tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Dr. Öğr. Üyesi Metin ERKAL

İmza:

Jüri Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Nusret YILMAZ

İmza:

Jüri Üyesi: Doç. Dr. Mustafa AYDEMİR

İmza:

Yukarıdaki imzalar adı geçen öğretim üyelerine ait olup;

Enstitü Yönetim Kurulunun .../.../2019 tarih ve / nolu kararı ile onaylanmıştır.

.../.../.....

Doç. Dr. Alperen KAYSERİLİ
Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	xii
KISALTMALAR	xv
GİRİŞ	16

BİRİNCİ BÖLÜM

1. SADETTİN KAPLAN’IN HAYATI, SANATI ve ESERLERİ	19
1.1. SADETTİN KAPLAN’IN HAYATI	19
1.2. SADETTİN KAPLAN’IN SANATI VE ESERLERİ.....	21
1.2.1. Sanatı ve Sanat Anlayışı	21
1.2.2. Eserleri.....	26
1.2.3 Romanları	26
1.2.4. Hikayeleri	27
1.2.5. Şiir Kitapları	27
1.2.6. Masal Kitapları	27
1.2.7. Çocuk Romanları.....	27
1.2.8. Çocuk Hikâyesi.....	27
1.2.9. Dinî Eserler.....	28
1.2.10. Denemeleri.....	28
1.2.11. İncelemeleri	28

İKİNCİ BÖLÜM

2. SADETTİN KAPLAN’IN ROMANCILIĞI.....	29
2.1. ROMANLARIN KRONOLOJİK TANITIMI	29
2.1.1. Dağların Türküsü	29
2.1.2. Kara Kasırga	30
2.1.3. Şahidim Kılıcımdır	32
2.1.4. İğde Dalı	34

2.1.5. Bir Demet Leyla	36
2.1.6. Anatolia'nın Etekleri	44
2.1.7. Uçurumun Çağrısı.....	45
2. 1.8. Gazi Osman Paşa / Plevne'ye Saplanan Tuğ.....	47
2.2. ROMANLARDA OLAY ÖRGÜSÜ.....	49
2.2.1. Dağların Türküsü	51
2.2.2. Kara Kasırga	55
2.2.3. Şahidim Kılıcımdır	58
2.2.4. İğde Dalı	60
2.2.5. Bir Demet Leyla	62
2.2.6. Anatolia'nın Etekleri	68
2.2.7. Uçurumun Çağrısı.....	69
2.2.8. Gazi Osman Paşa / Plevne'ye Saplanan Tuğ.....	72
2.3. ROMANLARDA MEKÂN	74
2.3.1. Dış Mekânlar	75
2.3.1.1. tabii çevre.....	75
2.3.1.2. köyler	78
2.3.1.3. kasaba ve şehirler.....	82
2.3.1.4. yol	85
2.3.2. İç Mekânlar.....	88
2.3.2.1. evler.....	88
2.3.2.2. iş yerleri	90
2.3.2.3. diğer iç mekânlar.....	93
2.4. ROMANLARDA ZAMAN	94
2.5. ROMANLARDA ŞAHİS KADROSU	105
2.5.1. Erkekler	107

2.5.1.1. idealist olanlar	109
2.5.1.2. vatansever olanlar	115
2.5.1.3. dışlanmış olanlar	117
2.5.2. Kadınlar	120
2.5.2.1. genç ve güzel olanlar.....	122
2.5.2.2. kimsesiz olanlar	125
2.5.2.3. eğitimsizler.....	129
2.5.3. Çocuklar.....	133
2.5.4. Roman Şahıslarının Meslekleri	135
2.5.4.1. yöneticiler	135
2.5.4.2. yazarlar.....	138
2.5.4.3. askerler	140
2.5.4.4. din adamları	143
2.5.4.5. memurlar	145
2.6. ROMANLARDA TEMA.....	147
2.6.1. Sosyal Temalar	148
2.6.1.1. yoksulluk.....	148
2.6.1.2. sahtekârlık ve dolandırıcılık.....	154
2.6.1.3. savaş.....	156
2.6.1.4. vatan sevgisi.....	159
2.6.1.5. vatan hainliği.....	161
2.6.2. Bireysel Temalar.....	163
2.6.2.1. aşk	163
2.6.2.2. yalnızlık.....	169
2.6.2.3. dini unsurlar	174
2.7. ANLATICI VE BAKIŞ AÇISI	182

2.7.1. Yazar Anlatıcı ve Hâkim Bakış Açısı.....	183
2.7.2. Kahraman Anlatıcı ve Bakış Açısı	188
SONUÇ	190
KAYNAKÇA	196

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SADETTİN KAPLAN'IN ROMANCILIĞI

Safiye BİLGE AĞTAŞ

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Mustafa AYDEMİR

2019, 185 sayfa + XV

Jüri: Dr. Öğr. Üyesi Metin ERKAL

Dr. Öğr. Üyesi Nusret YILMAZ

Doç. Dr. Mustafa AYDEMİR

Bu çalışmada Sadettin Kaplan'ın hayatı, sanatı ve romancılığı hakkında ayrıntılı bilgi verilmiş, ayrıca romanları yapı bakımından incelenmiştir.

‘Sadettin Kaplan’ın Romanları’ başlıklı çalışma, iki ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, Sadettin Kaplan’ın yaşam öyküsü ve sanat yaşamı ile eserlerinin tanıtımı sunulmuştur. İkinci bölümde yani Sadettin Kaplan’ın romanlarının incelendiği bölüm ise, yazımızın inceleme bölümünü oluşturmaktadır. Bu bölümde edebî ölçütler doğrultusunda yapılan incelemeyle belirlenen bulgular, bütün olarak ele alınarak, onun belirlenen romanlarının karakteristik özellikleri yansıtılmaya gayret edilmiş, Kaplan’a ait romanlar onunla ilgili yapılmış çalışmalar incelenerek yazarın daha önce fark edilmemiş yönlerine dikkat çekilmiştir.

Tezin sonuç bölümünde de çalışmamız neticesinde ulaştığımız sonuçlar dikkatlere sunulmuştur.

2019, XV+185 Sayfa

Anahtar Kelimeler: Roman, Sadettin Kaplan, Roman İncelemeleri

ABSTRACT

MASTER THESIS

SADETTİN KAPLAN’S STYLE OF NOVEL WRITING

Safiye BİLGE AĞTAŞ

Advisor: Doç. Dr. Mustafa AYDEMİR

2019, 185 page + XV

Jüri: Dr. Öğr. Üyesi Metin ERKAL

Dr. Öğr. Üyesi Nusret YILMAZ

Doç. Dr. Mustafa AYDEMİR

In this study, it is informed in detail that Sadettin KAPLAN’s life, his art and his novel writing.

Also his novels are analyzed in terms of structure. The study of “Sadettin KAPLAN’s Novels” is consist of two main parts in the first par, it is presented that Sadettin KAPLAN’s biography, his life of art and presentation of his works. In this part, the evidences, which are identified by the direction of Literary criterions, are analyzed completely and strived for reflexing his chosen novels characteristic features. Also, by analyzing Kaplan!s novels and the Works which are about him, it is attracted the attention the writer’s aspects which aren’t noticed before.

In the conclusion part,it is presented that conclusions which we reach as a result of our study.

2019, XV+185 Page

Key Words: Novel, Sadettin Kaplan,Analysis of Novel.

ÖNSÖZ

Sadettin Kaplan (7 Ocak 1944 -12 Haziran 2016) Türk edebiyatının hemen hemen her alanında verdiği eserler ile ön plana çıkan önemli yazarlarımızdan biridir. O, henüz orta okul yıllarında iken şiirler kaleme alır. İlk olarak yerel bir gazete olan Patnos Postasında kısa bir gazetecilik deneyimi sonrası askeriye'nin düzenlediği sınavı kazanarak Jandarma Astsubay olur. Yazar bundan sonra çok sevdiği yazarlık mesleğine zorunlu olarak daha az zaman ayırır. Ancak içinde taşıdığı yazma isteği, emekli olduğunda uygun zamanı ve mekânı bulur. Bu dönemden sonra Kaplan; adeta kaybettiği yılları telafi için hızla eserlerini yayımlamaya başlar. Yazdığı eserlerinde genellikle İslami, milli ve insani değerleri önemseyen yazar, hayatı boyunca bu çizgisini korumayı başarmıştır.

Kaplan yazın hayatında tüm dallarda eserler verse de romancılığı ve hikayeciliği yanında şairliği ile de dikkat çekmiştir. *Dağların Türküsü* romanı ile başladığı romancılık serüvenin devamında yedi farklı roman yazmıştır. Yazarın bunların dışında gençler için derlediği *Unutulmayan Sevdalar Serisi* isimli kitaplarında; bilinen halk hikayelerini yeniden kaleme aldığı bir set bulunmaktadır. Ancak yazarın bu eseri; halk hikayelerinin bir derlemesi olduğu için set çalışmamızın içinde yer almamıştır. Bu seri aynı zamanda daha çok çocuk romanı tarzında olduğu için değerlendirmeye tabi tutulmamıştır.

Anlaşılır ve sade bir dil ile eserlerini kaleme almış olan yazar; eserlerinde toplumun durumu hakkında gerçekçi bir yaklaşımla durur. Kaplan, eserlerinde içinde yaşadığı ve çok iyi bir şekilde tanıdığı toplumu anlatır. Uzun seneler boyunca içinde bulunduğu askerlik mesleğinin kendi isteği ile emekli olarak sonlanması ile yazarlık serüvenini hızlandırır. Çok farklı alanlarda çok fazla eser verir.

Edebiyat dünyası içinde bu kadar çok eser veren Kaplan ile ilgili çok fazla araştırma yapılmamış olması bu tezin yazılış amacını belirler. Bazı akademik kaynaklarda kendisi hakkında bilgiler yer alsa da onu tanıtmaya yönelik detaylı bir araştırmaya rastlanamamıştır. Türk edebiyatında yazarlık serüvenindeki üretkenliğiyle ön plana çıkan yazarın; hayatı, sanatı ve romancılığı üzerinde durduğumuz bu çalışmamız; alandaki eksikliği gidermek üzere hazırlanmış bir çalışmadır.

Sadettin Kaplan'ın hayatı, sanatı ve romancılığı üzerinde durduğumuz çalışmada temel çıkış noktamız, Kaplan'ın hayatını bulabildiğimiz kaynaklar ile açıklayıp, romancılığı ve romanlarının değerlendirmesi şeklinde olacaktır. Yazarın çok sayıda kaleme aldığı eserleri arasından incelememizde onun sekiz romanı kronolojik olarak incelenmiştir. İncelememizin en temel özelliği, modern roman eleştiri kuramlarına göre yapılmış olmasıdır. Çalışmamız içerisinde yazdığı her roman müstakil olarak incelenmiştir.

İki bölümden oluşan incelemenin ilk bölümünde Kaplan'ın hayatı, sanatı ve romancılığı üzerine bilgiler verilmiştir. Kaplan'ın hayatı, edinilen bilgiler ışığında ilk başlık altında anlatılmıştır. Yine devamında yazarın sanatı ve romancılığı hakkında detaylı bilgiler ile başarılı yazın hayatından bahsedilmiştir.

İncelemenin ikinci bölümü ise Kaplan'ın romanlarının kronolojik olarak ele alındığı bölümdür. Tanıtım, olay örgüsü, tema, mekân, zaman, şahıs kadrosu ve bakış açısı başlıkları altında yazarın sekiz romanı incelenmiştir. Kronolojik tanıtım başlığı altında romanlardan genel itibari ile bahsedilmiştir. Olay örgüsü başlığında vaka üzerinden olay örgüsü ve çatışma unsurlarına dikkat çekilmiştir. Tema başlığında da yazarın eserlerinde genellikle kullandığı temalara değinilerek; diğer roman unsurları ile bağlantısı incelenmiştir.

Şahıs kadrosu, kurgu içinde yer alan kişilerin üstlendikleri görevler açısından incelenmiştir. Mekân başlığında ise, iç ve dış mekânlar bağlamında, olay örgüsü ile ilişkili ve mekânın şahıslarda bıraktığı izlenimler belirlenmiştir. Zaman, romanlardan hareketle kronolojik zamanlar tespit edilerek bunun yanında sosyal zaman ile bağlantısı açıklanmıştır. Son olarak da anlatıcı ve bakış açısı başlığında olaylar ve okuyucu arasındaki bağdan hareketle anlatıcı ve bakış açıları tespit edilmiştir.

İncelemenin sonuç bölümünde ise Sadettin Kaplan'ın yaşamı ve sanatından hareketle romancılığı üzerinde durulmuş ve onun hakkında bilgiler verilmiştir. Bu çalışma ile Kaplan'ın milliyetçi, toplumcu bir kimliğe sahip olduğu ifade edildikten sonra eserlerinde kullandığı temalar ve konuların dışında dil kullanımı da değerlendirilmiştir. Yapılan bu çalışma ile Türk edebiyatında çok çeşitli alanlarda eserler veren ve üretkenliği ile göze çarpan yazarlarımızdan Sadettin Kaplan'ın romancılık yönü ortaya konmaya çalışılmıştır.

Yüksek Lisans eğitimim boyunca bana her konuda destek veren, konu tespitinden sonuçlandırılmasına kadar benden bilgi ve deneyimlerini esirgemeyen, yaptığım çalışmamın bu seviyeye gelmesinde değerli yardımlarıyla bana daima yol gösteren saygıdeğer danışmanım Doç. Dr. Mustafa Aydemir'e, teşekkürler ederim.

Ders aşamasındaki yönlendirmeleriyle çalışmama katkılarını sunan değerli hocalarım; Dr. Öğr. Üyesi Ömer Kemiksiz, Dr. Öğr. Üyesi Yusuf Söylemez ile bölüm başkanımız sayın Prof. Dr. Akif Arslan'a teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Çalışmamın tüm süreçlerinde beni destekleriyle hiç yalnız bırakmayan biricik aileme ve yardımlarından dolayı sevgili eşim Onur Ağtaş'a teşekkür ederim.

Ağrı Mayıs 2019
Safiye BİLGE AĞTAŞ

KISALTMALAR

bs.: Baskı

bkz.: Bakınız

C.: Cilt

CBÜ.: Celal Bayar Üniversitesi

Çev.: Çeviren

Der.: Dergi

DTCF.: Dil Tarih Coğrafya Fakültesi

İst.: İstanbul

S.: Sayı

s.: Sayfa

TDK: Türk Dil Kurumu

Üniv.: Üniversite

vs.: Vesaire

Yay.: Yayınları

GİRİŞ

Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatının oluşumunda büyük değişimlerden birisi de II. Meşrutiyet sonrası yazarlarıdır. Özellikle de Yahya Kemal ve Ahmet Haşim'in kendi dönemleri sonrası da yazarlara oldukça fazla etki ettiği görülür. Ancak 1940 sonrasında Garip hareketi ile birlikte edebiyat büyük değişimler yaşamıştır. Dönem ikiye ayrılarak “Eskiciler” (Gelenekçiler) ve “Yeniciler” (Garipçiler) olarak adlandırılan gruplar arasında şiddetli polemikler yaşanmıştır. Hisar dergisi ise Yeniciler'e karşı ilk sistemli tepki olmuştur (Bulut, 1991: 20). Mehmet Çınarlı önderliğinde kurulan bu dergi milli ve muhafazakâr bir çizgide ilerlemiş, milli sanatımızın savunucusu olmuştur (Kacıroğlu, 2001: 9).

1950'lerin devamında ise çok partili dönem zamanı ile edebiyat özgürleşerek, bu durum dönem içinde yazılan eserlerde de kendisini gösterir. Tüm bu yaşananlar ile edebiyat dünyasında dini alanda bir yenileşme hareketliliği görülür. Özellikle bu dönem sonrası “Yeni İslamcı Akım” sayılabilecek Edebiyat dergisi çevresinde yetişen yazarlar 1969'da eserlerini vermeye başlar (Kabaklı, 1985: 669). Fikirde: Nuri Pakdil, M.Akif İnan, Rasim Özdenören, Emin Ziyaoğlu. Şiirde: Cahit Zarifoğlu, Erdem Beyazıt, Ebubekir Eroğlu, M.Akif İnan... Hikayede: İsmail Kılınçoğlu, Rasim Özdenören başlıca yazarlar arasında yer almıştır.

1970 yıllarından itibaren ise İslami nitelikte romanların yaygınlaştığı görülürken; 1980 ve sonrasında da İslamcı milliyetçi romanların da yine devam ettiği görülür. Aynı dönemde Türk edebiyatında toplumcu gerçekçi ve feminist romanların da yazıldığı görülmektedir.

Bu dönemde gerçekleşen askeri darbeden dolayı ülkedeki tüm sosyal ve siyasal dengeler değiştiği için dönem yazarları toplumsal konuları dile getirmekten çekinmişlerdir. Böylece popüler edebiyata yönelerek “*Aşk, polisiye, bilim-kurgu, siyasal kurgu, fantastik-kurgu... vb. gibi*” ürünler verilmeye başlanmıştır (Uğur, 2012:418). Sosyal hayatta yaşanan bu baskı dönemi edebiyata da yansarak yazarları yeni arayışlara itmiştir. Yazarlar mekân olarak Anadolu'ya açılmış; aşk romanları daha gerçekçi olarak ele alınmıştır. Yine siyasi baskılar sonucu gelişen postmodernizm; Türk romanında sosyalleşmeden uzaklaşarak ferdileşmeyi gündeme taşır. Dönem içinde en belirgin özellik ise kaçış fikridir.

Bunun yanında toplumda yaşanan muhafazakarlaşma eserlerde de kendisini gösterir. Yazarlar dönem içinde hidayet romanları kaleme alır. Hekimoğlu İsmail ile 1968 yılında başlayan bu tür, 1980 yılı sonrası da yazılmaya devam edilir. *Minyeli Abdullah* kitabı ile yeni bir roman türünün de doğmuş olduğu kuşkusuzdur (Milas, 2000: 110). Hidayet romanlarında ele alınan en önemli konu insanların dinlerini özgürce yaşama arzusudur. Bu dönemde kaleme alınan eserlerde arayış içinde bulunan insanların dini keşfetme süreçleri konu edinilir. Kaplan'ın romanları içinde de dönemin etkileri görülür.

Tarihi romanlar konularını tarihe yaslamış, gerçek ya da hayali kişilerin yaşantılarını konu alarak işleyen romanlardır. Yazarın incelediğimiz romanlarından bazılarının da tarihi romanlar oluşturur. Aslında 1980 öncesinde daha fazla rağbet gören tarihi romanlar, Kaplan'ın eserleri arasında yine de kendisine yer bulmuştur. Yazar uzun yıllar çalıştığı askerlik mesleğinin de etkisi ile tarihi romanlar kaleme alır. Kahramanca hisler ile yazdığı tarihi romanları; milli ve dini duyguları da beslediği görülür. Yine bu dönemde korku romanları, fantastik romanlar ve siyasal-kurgu romanları ciddi bir şekilde gelişme gösterir.

Sonuç olarak 1980 yılı sonrası popüler edebiyat gelişme göstermiş; ancak bu gelişme ülke sorunlarından uzaklaşarak bireysel zevklere yönelme şeklinde olmuştur. Başka bir deyişle edebiyat, okuyucuların duygularına yönelerek, yol gösterici tavrından uzaklaşmıştır. 12 Eylül İhtilali'nin edebiyata etkisi; Meşrutiyet, Cumhuriyet ve Çok Partili Dönem 'de olduğu gibi olmuştur. Bu yönüyle yazarları da etkisi altına alır. İhtilalin edebiyatın doğal gelişimini engelleyerek, edebiyatı kısmi olarak kısırlaştırdığı söylenebilir.

1980 ve sonrası Türk romanını özetlersek, bilinen klasik yapısından uzaklaşan roman, yeni bir kurgu ve içerik kazanmıştır. Yazarlar bu dönemde belgelere dayanarak tarihi romanlar kaleme alır. Bunun yanı sıra din içerikli romanların sayısında yaşanan artış, konuların zenginleşmesine ve değişmesine sebep olur.

Bu dönemin önemli yazarlarından Sadettin Kaplan henüz ortaokul yıllarında iken şiirler kaleme alır. Bu şiirleri ile yarışmalara katılıp ödüller kazanmıştır. Bu yönüyle çocukluktan itibaren edebiyata yatkın bir kişiliktir. Daha sonra lisede de aynı şekilde şiirler yazarak yarışmalara katılır. Lise mezuniyeti sonrasında ilk

Çalışma yeri olarak seçtiği Patnos Postası gazetesini onun edebiyata ne kadar istekli olduğunu gösterir. Ancak yazarın girdiği Jandarma Astsubaylık sınavında başarılı olması sonucu, Kaplan'ın yazarlık hayatını değiştiren önemli olaylardan birisi olur. Onun asker olarak görev aldığı bu çalışma yılları, bir anlamda çok sevdiği edebiyattan zorunlu olarak uzak kaldığı yıllardır.

Yazar 1986 yılında emekli oluşu ile yazın dünyasına hızlı bir dönüş yapar. Daha sonra ilk romanı olan *Dağların Türküsü* 'n 1990 tarihinde yayımlar. Yazın dünyası içinde; 80'li yılların devamında aktif olan Kaplan'ı, bu sebeple 80'ler sonrası Türk edebiyatında incelemek yanlış olmaz.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. SADETTİN KAPLAN'IN HAYATI, SANATI ve ESERLERİ

1.1. SADETTİN KAPLAN'IN HAYATI

Sadettin Kaplan, 7 Ocak 1944 yılında Ağrı'nın Patnos ilçesinde doğar (Kaplan, 2014: 2). İlköğrenimini doğduğu ilçe olan Patnos'ta, orta öğrenimini ise parasız yatılı olarak Erzurum Lisesi'nde tamamlar. Daha o yıllardan yetenekleri keşfedilen yazarın ortaokul ve lisede yerel gazetelerde şiir ve yazıları yayımlanır. İlk şiiri 1959 yılında Erzurum'da Milletin Sesi dergisinde çıkar.

Kaplan çalışma hayatına yerel bir gazete olan Patnos Postası gazetesinde başlar. Bu gazetede 1962-1964 yılları arasında iki sene boyunca görev alır (<http://www.biyografya.com/biyografi/11352>). 1964 yılında girdiği Ankara Jandarma Astsubay Okulu'ndan 1966 yılında mezun olur. Jandarma teşkilatında yurdun muhtelif il ve ilçelerinde yirmi yıl hizmetten sonra, 1986 yılında kendi isteğiyle emekliye ayrılır (<https://1000kitap.com/yazar/Sadettin-Kaplan>). Kaplan'ın ordu yıllarında da “*birçok sanat ve edebiyat dergisinde şiir ve hikâyeleri yayınlandı. Hareket, Boğaziçi, Ece, Ede, Edebiyatta Çığır, Kültür ve Sanat, Size, Türk Edebiyatı bunlardan bazılarıdır.*” (<https://www.antoloji.com/sadettin-kaplan/hayati/>). Eserlerinin bir bölümünde Sadettin Kaplan; Sadi Pelenk, Akçaoğlu, Kürşat Koray gibi müstearlar kullanmıştır.

Yazarın edebiyat dünyasındaki çalışmaları nedeniyle Kültür, Çevre ve Devlet bakanlıklarıyla çeşitli dergi ve belediyeler tarafından ödüllendirilir. Yazarın kaleme aldığı “Türk Halısı” isimli şiiri ilkokul altıncı sınıfa ait Milli Eğitim bakanlığınca basılan kitapta yer alır (Şekerci, 2018:70). On civarında şiiri çeşitli müzik formlarında bestelenir (<http://www.biyografya.com/biyografi/11352>). Özellikle “Balacan” şiirinin Cem Karaca tarafından bestelenmesi ile Kaplan, geniş kitlelerce tanınır (<https://www.milatgazetesi.com/yazarlar/sadettin-kaplan/haber-168725>).

Yazarın hayatında yaptığı bir diğer çalışma da güftelerden oluşur. Katıldığı bazı güfte yarışmalarında ödül alan yazarın; aynı zamanda eserlerinden bazıları da

bestelenir. Bunlardan birisi de çocuk şarkısı olan “Son Kışı Savdı Savalı (Küçük Çoban)” dır (Adar, 2018:154).

Sadettin Kaplan yirmi senelik ordudaki hizmetinden sonra 1986 yılında kendi isteği ile emekliye ayrılır. Bu uzun askerlik yılları onun yazın hayatına da etki eder. Edebiyatın hemen her dalında eserler veren yazar, onları kaleme alırken uzun süre asker olmanın ona kattığı disiplin ile eserlerini yazar. Hızlı ve istikrarlı bir şekilde eserlerini yayımlar. Yazarın; hikâye, şiir, roman, çocuk kitapları, derlemeleri, incelemeleri ve dini eserleri dışında tiyatro, senaryo ve radyo oyunlarına ilave güfte çalışmaları yaptığı da görülür. Yazdığı bazı eserler radyo ve televizyonlarda yayımlanır (<http://www.biyografi.net/kisiyrinti.asp?kisiid=1424>). İlesam, Masam, Yazarlar Birliği, Yazarlar Sendikası ve Birsad üyesi olan Sadettin Kaplan'ın, muhtelif kurum ve kuruluşlardan çok sayıda ödülleri bulunmaktadır (<https://www.biyografi.net.tr/sadettin-kaplan-kimdir/>).

Kaplan emekliği ardından Türkiye Gazetesi ve Türkiye Çocuk Dergisi yazar kadrosuna girer (<http://www.biyografi.net/kisiyrinti.asp?kisiid=1424>). Yazarın profesyonel çalışmaları da bu tarihten sonra başlar. Kaplan; bir süre TGRT kanalı ve Türkiye Çocuk Dergisinde yazar ve metin yazarı olarak çalışır (<https://www.biyografi.info/kisi/sadettin-kaplan>). Serbest yazar olarak Size Dergisi'nde genel sanat yönetmenliği görevini sürdürürken, Yöremiz Gazetesinde yazılar yazar (<http://www.turansam.org/makale.php?id=4965>). Kaplan; bunların dışında Somuncubaba, Divanyolu gibi muhtelif dergilerde de yazın hayatını sürdürmeye devam eder. Çocuk edebiyatındaki başarısını 1981 yılında Türk Edebiyatı Dergisi tarafından açılan yarışmada ispat eder. Katıldığı bu yarışmada “*Sadece bir puan fark ile ikinciliği kaybederek*” üçüncü olur (<https://www.turkiyegazetesi.com.tr/yazarlar/yavuz-bulent-bakiler/496490.aspx>).

25 Nisan 2015 tarihinde İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür Daire Başkanlığı Kültürel Etkinlikler Müdürlüğü Sadettin Kaplan adına bir saygı gecesi düzenler (<https://m.gecce.com.tr/haber-sair-sadettin-kaplana-saygi-geccesi>). Sadettin Kaplan'a Saygı Gecesi isimli sempozyum birçok edebiyatçıyı bir araya getirir. Yazar Sanatmeltemi.net isimli internet sayfasındaki “*Anılmak*” isimli yazısında “*Anılmak güzel bir şey. Anmak da...*” der. Bahsettiği gibi de düzenlenen bu gece onu anmak ve hatırd tutmak adına önemli bir etkinlik olur. Ebette yazarın henüz yaşarken

kıymetinin bilinmesi ve ona gösterilen bu değer oldukça önemlidir (<https://www.milatgazetesi.com/yazarlar/sadettin-kaplan/haber-168725>). Sadettin Kaplan, yaşam öyküsünden, kişisel deneyimlerinden ve gözlemlerinden yola çıkarak yazın evrenini oluşturan bir yazardır.

Kaplan, aile olgusuna çok önem verir. İncelediğimiz tüm romanlarında ya bozulmuş aile düzenini eleştirir ya da örnek bir aile, romanlarının konusunu oluşturur. Toplumun değer yargılarına oldukça önem veren yazar, ölmeden önce ailesi ve üç çocuğu ile mütevazı bir hayat sürmüştür. 12 Haziran 2016 tarihinde 77 yaşında Kocaeli'nin Gebze ilçesinde vefatının ardından yine aynı yerde toprağa verilir (<http://www.kirmizilar.com/tr/index.php/sair/1680-sadettin-kaplan>). Mütevazı bir hayat süren yazar ölümünde de aynı şekilde mütevazılığını sürdürür. Ölüm haberi vefatının üzerinden vasiyeti üzere üç gün sonra dostlarına ve basına eşi aracılığıyla duyurulur.

Edebiyat dünyasının yaşamı boyunca içinde olan, sürekli yazma üzerine bir hayat süren Kaplan, birçok alanda verdiği eserler ile elbette sonsuzlaşmıştır. Basılan son kitabı *Masal Bahçesi* Alioğlu Yayınları aracılığı ile okuyucularına sunulur (<https://kidega.com/yazar/sadettin-kaplan-158015>). Hayatı boyunca inançları doğrultusunda eserler kaleme aldığını söyleyen yazar; eserlerinde topluma örnek karakterlere sıklıkla yer verir. Romancılıkta da eserlerini “İslami söylem etrafında” oluşturduğu görülür (Satık,2015:2).

Kaplan'ın henüz orta okul yıllarından itibaren başladığı yazarlık serüveni ölünceye kadar (60 yıl) devam etmiştir. Bu uzun yazarlık döneminde Kaplan'ın en aktif eser verdiği yıllar 1986 yılı emekliliği sonrası olduğu görülür. Kaplan; şair, romancı ve hikayeci kimlikleri ile ünlense de tiyatro, senaryo, radyo oyunları ve güfte çalışmaları da eserleri arasında göz ardı edilemez. Bu sebeple biz de tezimizde birçok eseri bulunan yazarın belirlenen romanlarını ele alarak inceledik.

1.2. SADETTİN KAPLAN'IN SANATI VE ESERLERİ

1.2.1. Sanatı ve Sanat Anlayışı

Sadettin Kaplan; hayatı boyunca yazarlığa ve şairliğe gönül vermiş bir yazardır. Kendisi edebiyatı şu sözler ile tanımlar: “*Ve ‘edebiyat...’ Bu kelimenin*

‘edeb’ kısmı görmezden gelinmemelidir. Edebiyatın sözlüsü, yazılısı edep kavramı üzerine kurulmuştur. ‘Yazın’ diyerek işin içinden çıkılamaz. Edep çerçevesinden dışarı çıkanlara söylenecek en hafif söz; ‘Edeb Ya hu!’ olmalıdır...” (<https://www.dunyabulteni.net/arsiv/sadettin-kaplan-cocuk-edebiyatini-anlatti-h118054.html>).

Sadettin Kaplan’ın hayatı ve eserlerinden hareketle şiire ilgisinin orta okul yıllarında kendisini gösterdiği görülür. Yazarın 1959 yılında Erzurum’da Milletın Sesi dergisinde ilk şiiri yayımlanır. Henüz çocuk sayılacak yaşta yerel gazetelerde basılan şiirleri ileride ona yedi şiir kitabı daha yazdıracaktır. Kaplan, şiir ile ilgili görüşlerini *Unutulmayan Sevdalar Serisi*’nin girişinde anlatır. Yeniden ele aldığı meşhur halk hikayeleri için şöyle söyler: “*Şiirdeki lezzeti ilk kez bu kitaplarla tattım. Bu hikayelerle düşündüm olurları, olmazları... Olmazlar olurlardan daha çoktu.*” (Kaplan, 2010:3). Yazar kaleme aldığı şiirlerinde Türk şiir geleneklerini önemseyerek dönemin şiirini vermeye çalışır.

Yayımlanan son şiir kitabı olan *Neva Teli*, Sadettin Kaplan’ın şairlik yönünün ispatı niteliğindedir. Bu eserini “*ağabeyim ve üstadım*” diye nitelediği Yavuz Bülent Bakiler köşe yazısında “*son yıllarda okuduğum en güzel şiir kitaplarından*” diyerek okuyucularına tanıtmıştır. Yazının devamında Bakiler, kendisinin Kaplan’dan sekiz yaş büyük olmasına karşın *Neva Teli* isimli şiir kitabını okuması sonrası “*Sadettin Kaplan, başka benden büyük bir şairdir. Ve onun şiirleri, benim şiirlerimi birkaç defa tartacak güzelliğindedir.*” diyerek kendisinden övgü ile bahseder (<https://www.turkiyegazetesi.com.tr/yazarlar/yavuz-bulent-bakiler/496490.aspx>).

Ayhan İnal ise; Kaplan’ın şairliği hakkında şöyle der: “*Sadettin Kaplan eşi bulunmaz bir kalem erbabı, gerçekten büyük bir sanatçıdır. Hele şiirde son derece çok güçlüdür. O’nun çapındaki şairlerimizin sayısı ne yazık ki çok az. Bu çokluk içindeki yokluk karmaşasında Sadettin Kaplan bir kuyruklu yıldız gibi parlamaktadır.*” (<http://www.biyografya.com/biyografi/11352>).

Sadettin Kaplan edebiyatımızın birçok dalında eserler vermiş bir yazar olarak kendisi için düzenlenen saygı gecesinde; şiir ve nesrinin kıyaslamasında hangisinde “*üstün*” olduğu belirlenemeyen bir yazardır. Şiiri ve nesri “*ustaca*” kullanmış ve çok yazması bakımından “*Ahmet Mithat Efendi ile Ömer Seyfettin’e*” benzetilse de içerik olarak “*Ahmet Haşim ve Yahya Kemal*” e benzetilir. Asıl yazın hayatının

askeriyedeki görevinden ayrıldıktan sonra başlamasına rağmen eserlerine hız vererek; adeta görevi süresindeki yazarlıktan zorunlu olarak uzakta kaldığı zamanı telafi eder (<https://www.milatgazetesi.com/yazarlar/sadettin-kaplan/haber-168725>).

Edebiyat dünyasının içinde yer almasına karşın Kaplan; edebiyat ve sanat hakkında fikirler ileri sürmek yerine, hayatı boyunca çok fazla eser kaleme alarak üretkenliği tercih eden bir yazar olmuştur. Bu sebeple yalnızca yazdığı eserleri ile ön plana çıkmayı yeğler. Alçak gönüllülüğü yanında bir o kadar da üretken bir yazar olan Kaplan; eserlerinde her zaman inançları çizgisinde yürümüş ve bu çizgisini hiçbir zaman değiştirmemiştir. Yazarın hayatı boyunca aldığı ödüller ise onun bu değişmeyen çizgideki yakalamış olduğu başarısını gösterir.

1950 yıllarında siyasetin etkisi ile İslami söylem geri çekilmek durumunda kalır. Ancak sonrasında çok partili dönem zamanı ile özgürleşen edebiyat ortamı öncelikle şiire sonra da öykü ve romana tesir eder. Bu dönem sonrası edebiyat dünyasında dini alanda bir yenileşme hareketliliği görülür. Sadettin Kaplan'da bu yenileşme etkisi ile İslami söylemi kullanarak eserler kaleme alır.

Kaplan'ın yazın dünyasını etkileyen bir diğer unsur da din ve dini değerler olur. Yazar, milli ve dini temalara eserlerinde sıklıkla yer verir. Romanlarında da genellikle İslami söylem etrafında eserlerini kaleme almıştır. Kaplan'ın romanları Şimşek'e göre; "*İslami popüler romanın*" isimleri arasında görülmektedir (Şimşek, 2012: 152). Sadettin Kaplan'ın eserlerinde; milli ve dini duyarlılık sıklıkla göze çarpar. Ancak yazarın eserlerinde yer alan din kavramı ideolojik olmaktan ziyade yazarın çokça önem verdiği Türk kültürünü ve değerlerini oluşturan ana unsurlardan biri olarak kullanılmıştır.

Yazarın eserleri genel olarak ulusal kültürü ve tarih bilincini yansıtmaktadır. Kaplan'ın romanlarında tarihi olaylara da yer verdiği görülür. Bu eserlerde yer alan tarihi olaylar zaman zaman folklor ile de zenginleştirilir. Yazar, tarihi romanları içinde sık sık menkıbelere ve kahramanlık dolu öykülere başvurur. Bu konudaki görüşleri ise şöyledir: "*Bana göre her milletin tarihinin üçte biri gerçek, üçte ikisi menkıbe ve efsanelere dayanır. Bu yalnızca bize ait bir durum değil. Gerçek tarih, arada bir anlatılan menkıbelerle daha da bir güzelleşir ve moral bulur.*" (<http://www.eskader.net/haberler/sadettin-kaplan-mendiller-gonul-bohcamizdir.html>)

Kaplan geniş ve farklı bir roman dünyası olmasına karşın temelde daima toplumu millet yapan kültürel değerleri esas almıştır. Bir diğer deyiş ile Türk milletinin tarihi, vatanı, dili, gelenek ve görenekleri gibi tüm kültürel değerler onun romanlarının özünde bulunur. Yazar yine verdiği bir röportajda “*Biliyorsunuz. Biz inandığımız düşüncenin çizgisinde gönül bahçemizin patikalarında ağır ama güvenli adımlarla yürüyüşümüze devam ediyoruz.*” diyerek inançlarının eserlerine etkisini de dile getirir. (<https://www.dunyabulteni.net/arsiv/sadettin-kaplan-cocuk-edebiyatini-anlatti-h118054.html>). Eserlerinde millî ve ahlâkî bir örgü hâkim olan yazar, eserlerini kaleme alırken insanlara örnek olacağının bilici ile hareket eder. Bu sebeple romanlarında genellikle iyilik ve güzellik hakimdir. İyi- kötü çatışmasında genellikle iyiler kazanır.

Sadettin Kaplan’ın eserlerinde Anadolu önemli bir yer tutar. “*Anadolu insanı*” olarak da bilinen Kaplan; (<https://www.timeturk.com/sair-yazar-kaplan-in-kizi-cigdem-kaplan/haber-171194>) romanlarında Anadolu’nun gerçeğini başarılı bir şekilde ele alır. Romanlarında derinlemesine yer alan köy hayatını rahat bir dil ile anlatan yazar, şehir yaşamını da aynı şekilde başarılı bir şekilde anlatır. Bu başarısını da kişi ve çevreyi tüm gerçekçiliği ile anlatma kabiliyetinin yanında, yetenekli tasvir gücü sayesinde kazanır.

Sadettin Kaplan çocuk edebiyatını çok önemser. Çünkü gençleri ve çocukları “*geleceğin teminatı*” olarak görür ve onları “*bayrak taşıyıcısı*” diye tanıtır. Aynı zamanda “*yeni dünya düzenini kuracak*” kişilerin yalnızca çocuk olarak isimlendirilmesini “*çocukça*” bulur. Kaplan; çocuk edebiyatında da çok fazla eser kaleme alır. O, zaten çocuk edebiyatı diye bir kavramı kabul etmez. “*Kitaplar herkes içindir, herkese hitap eder.*” der (<https://www.dunyabulteni.net/arsiv/sadettin-kaplan-cocuk-edebiyatini-anlatti-h118054.html>).

Eserlerinde özellikle değer verdiği ve gelecek olarak gördüğü çocukları ve gençleri çok önemser. Çocuk edebiyatı ile ilgili bir röportajında bu meseleyi şöyle açıklar:

“*Çocuklar için yazan ya da yazmayı düşünen iki tip yazar vardır. Birinci tipte olanlar; büyükler için yazmayı başaramayıp, aklınca kolaycılığa kaçan ve çocuklara yönelik edebiyatı çocuk oyuncağı sananlardır. Amaç, eğer ileride bayrağın teslim edileceği ve geleceğimizin güvencesi olan çocukları her anlamda yarınlara*

hazırlamaksa, birinci tip kimselerin bunlara verebilecekleri zarardan gayrı hiçbir şey yoktur.” (<https://www.dunyabulteni.net/arsiv/sadettin-kaplan-cocuk-edebiyatini-anlatti-h118054.html>). “Çocuk edebiyatının pek çok türünde eser veren Sadettin Kaplan” (Çalışkan, 2001:428) bu türde yer alan şair ve yazarların özel ve nitelikli olması gerektiğini savunur. İdeal bir çocuk edebiyatçısını da şu şekilde tanımlar:

“Bizi ‘biz’ eden değerleri, ‘millî’ değerlerden evrensele açılan, ufku geniş, dili anlaşılır, çocuğa özgü bir düşünce denizine çocukla birlikte açılabilen, mesajları satır aralarında gizli, belirgin şekilde didaktik olmayan bir edebiyat sunmak gerekir çocuklara... Ama asla çocuğu hafife almadan, onun engin sevgilerini, düşsel dalışlarını hoyratça yönlendirmeden bunu yapmak gerekir.” (<https://www.dunyabulteni.net/arsiv/sadettin-kaplan-cocuk-edebiyatini-anlatti-h118054.html>).

Çocuklar için birçok eser kaleme alan yazar; yine çok değer verdiği gençler için de bilinen halk hikayelerinin içeriğini yenileyerek kaleme alır. Yayımlanan *Unutulmayan Sevdalar* serisi yedi kitaptan oluşur. Yazar bu seriyi yenileyerek daha çok gençlere yönelik yazdığını söyler(<https://www.dunyabulteni.net/arsiv/sadettin-kaplan-cocuk-edebiyatini-anlatti-h118054.html>).

Unutulmayan Sevdalar serisinin ilk sayfasında yazar; hikayelerin halk arasında bilinen hallerinin “edep” duyusundan uzaklaşarak değiştirildiğini savunur. Bu sebeple de eserleri yeni baştan ele alarak; “*olması gerektiği gibi olması gereken mekânlarda*” okurlarına sunar (Kaplan, 2010: 2). Edebiyatçı-yazar Mehmet Nuri Yardım, Kaplan için düzenlenen saygı gecesinde yaptığı takdim konuşmasında; “*Sadettin Bey çocuklara ve gençlere hitap ettiği gibi yetişkinler için de kitaplar yazmıştır. O çocukla çocuk, büyükle büyük olabilen mütevazı bir kültür ve sanat adamıdır*” demiştir (<http://www.haberiniz.com.tr/magazin/sadettin-kaplan-a-saygi-programi-duzenlendi-19009h.html>).

Yazar yine *Gençlerimiz İçin Peygamberler Tarihi* isimli on kitaptan oluşan setin giriş kısmında “*Değerli din alimlerimizin müstesna eserlerini ve o eserlerden akademik çalışmalarla ortaya çıkan kitapları anlamakta zorluk çeken gençlerimiz ve diğer kardeşlerimiz için hazırlanan bu çalışmamızın inşallah fayda getireceğini umuyoruz*” der (<https://www.perpakitap.com/kitap/peygamberler-tarihi-seti-10-kitap-1-hm-sadettin-kaplan-3000974100039>). Yazar kaleme aldığı bu eserlerde gençlerin

ahlakına ve değerlerine yön vermeyi ve tanzim etmeyi amaçlar. Gerek dini eserlerinde gerek yenilenen halk hikayelerinde, bozulmuş dini ve milli değerleri değiştirmeyi ve düzeltmeyi ister. Aynı zamanda eserlerinde kullandığı dil oldukça anlaşılır, sade ve arıdır. Çünkü Kaplan; eserlerini halk için kaleme alır ve onlar tarafından anlaşılmayı önemser.

İslami söylem yazarın tüm eserlerinde kendini gösterir. Bu İslami söylem onu aynı zamanda tasavvufa da yönlendirmiştir. Eserlerinden hareketle Kaplan'ın, Yunus Emre'ye hayran bir yazar olduğunu söylemek mümkündür. Yunus Emre'yi örnek alır ve onun barışçıl söylemlerini eserlerinde konu olarak işler (Kaplan, 2007: 158). Yazarın hikayeleri arasında Yunus Emre ile ilgili kaleme aldığı "*Yunus Meltemi*" adlı kitabı da bulunmaktadır. Eserlerinde Yunus'un tesiri de görülen yazarın; Yunus Emre'nin "*Gül Muhammed teridir*" isimli dizesine de yazılmış şiiri bulunmaktadır (Erdoğan, 2014: 179).

Yazarın yayımlanan üç hikâye kitabı vardır. Hikayeciliği için ise Uğur Canbolat "*Mesela bir hikâye yazacaksam, Abbas Sayar, Şerif Aydemir, Gürbüz Azak, Sadettin Kaplan, Mustafa Kutlu okumamışsam... Ben yazarım diye ortaya çıkarsam, bu enteresan bir şey olur.*" demiştir (<http://sanatalemi.net/ugur-canbolat-ile-muhabbet-ve-yazmak-uzerine/>). Yazar bahsettiğimiz alanların dışında derleme inceleme kitapları da yayımlar. Bu kitaplar genellikle şiir ve şairler üzerinedir. Ayrıca yazarın radyo oyunları ve senaryoları da olduğu bilinmektedir.

Sadettin Kaplan, edebiyatla iç içe bir hayat sürer. Çok sayıda verdiği eserler geniş kitlelerce severek okunmuştur. Hayatını adeta sanata adayan Kaplan, eserlerinde yaşadığı toplumu yansıtan ve milli-dini değerlerine sahip çıkan bir yazar olmuştur.

1.2.2. Eserleri

1.2.3. Romanları

Yazarın yayımlanan dokuz romanı bulunmaktadır. Eserler ise şunlardır: *Kara Kasırga* (1991), *Şahidim Kılıcımdır* (1991), *Uçurumun Çağrısı* (1993), *İğde Dalı* (1993), *Anatolia'nın Etekleri* (1993), *Dağların Türküsü* (1993), *Bir Demet Leylâ* (1993), *Unutulmayan Sevdalar* (1998), *Gazi Osman Paşa/Plevne'ye Saplanan Tuğ* (2007).

1.2.4. Hikayeleri

Kaplan'ın dört hikâye kitabı vardır: *Yunus Meltemi* (1992), *Sığ Sular* (1992), *Camda Sinek Ezmek* (2001), *Atasözlerinin Çıkış Hikâyeleri* (2014).

1.2.5. Şiir Kitapları

Şiirdeki başarısı ile tanınan Sadettin Kaplan'ın yayımlanan altı şiir kitabı bulunmaktadır. Bunlar: *Sular Susadıkça* (1992), *Gönül Cemresi* (1995), *Ferman* (1993), *Gülendam* (1996), *99 Esmâ-i Hüsnâ'dan Esintiler* (1998), *Düş Bedestânı* (2001), *Nevâ Teli* (2011).

1.2.6. Masal Kitapları

Yazar hem çocuklar hem de büyükler için kaleme aldığını söylediği masallarını beş kitapta toplamıştır. Bu kitaplardan *Tuba*, *Emre* ve *Sena* seri olarak yayımlanmıştır. *Heybe* (1998), *Masal Bahçesi* (2002), *Tuba* (2002), *Emre* (2000), *Sena* (2002).

1.2.7. Çocuk Romanları

Sadettin Kaplan çocuk edebiyatının önde gelen isimlerindendir. Bir çocuğun ahlakının okuduğu kitaplar ölçütünde değişeceği ve gelişeceği düşüncesinden hareketle, kaleme aldığı çocuk eserlerinde büyük bir hassasiyet gösterir.

Yazar; çocuk kitaplarını kaleme almanın büyükler için eser yazmaktan zor olduğunu belirtir. Çocuk romanı olarak ise yirmi bir eseri yayımlanır. Bu eserler: *Cennet Çocukları* (2003), *Altın Çocuklar* (2010), *Hasret Penceresi* (2003), *Kafesteki Çiçek* (2016), *Sihirbaz Kaval* (1999), *Vur Kelepçeyi* (2003), *Ninemin Beşiği* (2003), *Ağlayan Seccade* (2003), *Altın Kanatlı Böcek* (2003), *Nisan Tomurcukları* (2003), *Apar Meni Aras* (2003), *Tuna Boyları* (2003), *Çatlayan Çınar* (2003), *Gülcan'ın Günlüğü* (2003), *Güneşin Doğduğu Yer* (2003), *Çocukken de Büyüktüler* (2003), *Kara Pençe* (2003), *Koçlar ve Kağnılar* (2003), *Akçaoğlan* (2003), *Uzaydan Gelen Çocuk* (2003).

1.2.8. Çocuk Hikâyesi

Yazarın yayımlanan tek çocuk hikâye kitabı 2002 yılında basılan *Eskimeyen Arkadaşlar* isimli hikâye kitabıdır.

1.2.9. Dinî Eserler

Yazar, peygamberlerin yaşamlarını gençlere uygun bir şekilde yeniden kaleme alıp on kitaplık bir seri halinde yayımlamıştır: *Gençlerimiz İçin Peygamberler Zamanı* (2004).

1.2.10. Denemeleri

Sadettin Kaplan'ın dört tane deneme eseri vardır. *Ölümler de Öldürülür* (1993), *Zamanın Zembereği* (1993), *At Nalında Diş Yarası* (1992), *Hüzün Adrese Gelir* (2008).

1.2.11. İncelemeleri

Sadettin Kaplan'ın inceleme eserlerinde de şairler üzerinde durduğu görülür. Bunlar: *20. Yüzyıl Türk Şiirinde Beş Şair* (Tevfik Fikret, Mehmet Akif Ersoy, Yahya Kemal Beyatlı, Nazım Hikmet, Necip Fazıl Kısakürek) (1996), *Şiirin Kanadında* (1995), *Sultanların Şiirleri Şiirin Sultanları* (2005).

İKİNCİ BÖLÜM

2. SADETTİN KAPLAN'IN ROMANCILIĞI

2.1. ROMANLARIN KRONOLOJİK TANITIMI

2.1.1. Dağların Türküsü

Sadettin Kaplan'ın yayımlanan ilk romanı olan *Dağların Türküsü*¹, toplam yüz otuz üç sayfadan oluşmaktadır. İlk baskısını 1970 yılında yapmış olan romanda çocukluğu köyde geçmiş bir yazarın, bir akrabasının mektubu üzerine çocukluğuna dönmesi ve bu hatıraları bir romana dönüştürmek istemesi konusu işlenir.

Roman İstanbul'un kalabalığından ve gürültüsünden rahatsız olan başkahraman Cevat Bey'in İstanbul tasviri ile başlar: “*Yarım saatten beri, caddenin dinmeyen gürültüsüne kapattığım pencereden, uzak ışıkları seyretmekteyim.*” (Kaplan, 2015: 5). Aslında bu mekân tasvirinin bir amacı yazarın çocukluğundaki geniş ve ferahlık içindeki köyüne bir kıyaslama niteliğindedir. Yazar bu tasviri; içinde yaşarken yokluğunu fark edemediğimiz, ancak bir hatıra ile hatırladığımız, özlem duyduğumuz köy hayatına geçiş için kullanır.

Cevat Bey romanın ilk sayfalarında kendisine gelen posta ve mektupları okumaya başlar. Bu mektupların birisi köyde Cevat'ın da çocukluğunun beraber geçtiği hala oğlu olan Salih'tendir. Bu mektuplarla köy hayatını hatırlayan Cevat; köyde yaşadığı sorunları, alışma sürecini, köydeki güzel çocukluk günlerini bir bir hatırlar.

Romanda Cevat'ın babası Cevdet Eskişehir'de askeri bir pilot olarak görev yaparken şehit olur. Cevat'ın annesi de üç sene evvel ölmüştür. Bu sebeple dede evine dönen Cevat'ın şehir ve köy hayatında yaşadıkları roman boyunca hatırlama teknikleri ile ayrıntılı olarak ele alınır.

Köye ilk defa gelen Cevat başta köy hayatına alışmakta zorlansa da ondan üç yaş büyük olan hala oğlu Salih ve evdeki yardımcılarının oğlu olan Hamza Ağa,

¹Birinci basım Eylül 1990'da Türkiye Ç. Yayınları, ikinci basım Şubat 1993'te Burak Yayınevi, üçüncü basım Eylül 1997'de Marifet Yayınları ve dördüncü basım da Şubat 2015'te Çelik yayınevi tarafından gerçekleştirilmiştir. İncelememizde romanın 4. Basımını kullanılmıştır.

onun köye alışmasına oldukça yardımcı olur. Onlarla yapılan tüm işler adeta bir eğlenceye dönüşür. Beraber bostan tarlasında çalışmak, hayvanlara bakmak ya da değirmene gitmek gibi tüm işler henüz çocuk yaştaki Cevat için adeta bir oyun olur. Aynı zamanda yaşanan fakirlik ve yokluk ise çocuklar arasında bir eğlence gibi görülür ve önemsenmez: “*Lavaş ekmeklerinden birini açıp, elimle ufattığım peyniri arasına yaydım. Sonra ekmeği rulo gibi yaptım.*” (Kaplan, 2015: 85).

Cevat köyde çok sevilir ve herkes tarafından saygı duyulur. Bunun yanında Salih ile olan arkadaşlığı Cevat okula devam ederken, Salih’in okulu bırakmak zorunda olmasıyla sekteye uğrar. Artık yalnızca sömestr tatili ve yaz tatillerinde görüşebilen bu yakın arkadaşlar git gide aralarına kıskançlığın da girmesiyle uzaklaşmaya başlar.

Romanın devamında hayatın gerçekleri olan ölümü Cevat yine tadar. Önce canları kadar sevdikleri atları Dorutay’ın ölümü ve sonra yakın arkadaşlarından olan Hamza Ağa’yı kaybederler. Lise yıllarından sonra ise dedesinin de vefatıyla yazar iyice köyden kopar.

2.1.2. Kara Kasırğa

Sadettin Kaplan’ın yayımlanan ikinci romanı olan *Kara Kasırğa*² isimli romanı dokuz bölümden oluşmaktadır. Roman toplamda yüz yetmiş üç sayfadan oluşur. Romanda savaşlarda büyük başarılarla imza atan Kürşat’ın daha sonra yaşadığı bir talihsizlik sonucu büyük aşkını kaybedişi anlatılmaktadır.

Roman, başkahraman Kürşat’ın yaralı olarak Bizans askerlerinden kaçarken bir Türk evine sığınması ile başlar. Sığındığı evde iki oğlu ile yaşayan bir ihtiyar bulunmaktadır. Bu ihtiyar gençliğinde Kürşat’ın babası Karatekin’in askerlerinden birisi olduğunu söyler. Bu sırada civar köylerde şanı duyulmuş olan Kürşat, gösterdiği özel yetenekleri sayesinde Kara Kasırğa lakabıyla anılmaya başlanır.

Türlü zorluklarla yaşlı Bahtiyar’ın evinden kaçan Kürşat; Bahtiyar ve oğullarının esir düşmesi üzerine Bizans Tekfurunun kızını kaçıırır. Bu kaçırma sırasında tanıştığı Aspasya ile birbirlerinden hoşlanırlar. Yapılan anlaşma ile

²Birinci ve ikinci basım 1991-1994 yılları arası Timaş Yayınları, üçüncü basım 2007’de Nesil Yayınları, dördüncü basım Haziran 2014 Çelik yayınevi tarafından gerçekleştirilmiştir. İncelememizde romanın 4. Basımını kullanılmıştır.

Bahtiyar ve oğulları karşılığı Tekfur ‘un kızını iade eder. Artık Kürşat Bahtiyar ve oğulları Aybeğ ve Günbeğ ’den ayrılmayacaktır.

Romanda daha sonra Kara Kasırğa lakaplı delikanlı Kürşat; Artuk Beğ komutasında Kızıl Tekfur ‘un kalesini savaşarak alır. Bu savaş sırasında ise Tekfur ‘un kızı olan daha önce de karşılaştığı Aspasya, geçen dört yıl boyunca onu düşündüğünü ve Müslüman olacağını söyleyerek kendisiyle ile kaçmak istediğini Kürşat’a anlatır.

Bu teklif zerine Kürşat Aspasya ile kaçmaya karar verir. O gece nikhlari kıyılan ve kendilerini yola revan eden iki geç; ıssız Ssen Yaylasında uyumak üzere ateş yakıp dinlenmek isterler. Bu sırada abdest almayı ve namaz kılmayı ğrenen “Aspasya” ismini de değıştirip “Asiye” koyar (Kaplan, 2014a: 46). Fakat Asiye kaldıkları bu ıssız yaylada arkasından gelen zehirli bir ok ile öldürülür. Bu andan itibaren Kürşat, “*küçük kızın sırtındaki okun ucu*” nu asla unutamaz (Kaplan, 2014a: 66). Tüm roman boyunca bu anın öcünü alma duygusu ve nefis terbiyesi arasında gelgitler yaşayarak savaş verir.

Romanda bu ani ölüm sonrası Kürşat bir hafta odasından çıkamaz. Halası da bunalımda olan yeğeni Kürşat’ı babasının hocası olan Molla Hamdullah Efendi’nin yanına gönderir. Burada hocası onun eğitim ve terbiyesi için kırk gün kalmasını istediğini söyler. Böylece dillere destan Kara Kasırğa hayatında yapmadığ tüm ağır işleri bir bir nefisini ezerek yapmaya başlar. Bulaşık yıkamaktan, çitleri tamir etmeye kadar her işi yapan Kara Kasırğa artık gurur ve kibir duvarını aşmıştır. Hocasının izni ile Kürşat arkadaşları Aybeğ ve Günbeğ ile birlikte yeniden akınlara katılmak üzere Büyük Selçuklu ordusunda görev alır.

Romanın devamında saklanarak bir handa kalmak zorunda kalan Kürşat ve iki arkadaşı çıkan bir olayda hasta ve yalnız kalmış olan bir adama yardım ederler. Yapılan bu iyiliklerden çok etkilenen Mihael, Kürşat’ın peşinden ayrılmaz. Daha sonra İşlam’a geçen bu kişi ismini de değıştirerek Abdullah yapar. Kısa zaman sonra birlikte büyük bir savaşa katılırlar ve Abdullah ağır yaralanır.

Bir gece Kürşat’ı yanına çağırır Abdullah, inançsız olduğ zamanlarda Kürşat’ın karısı Asiye’ye aşık olduğunu söyler. Bizans ordusunda görevli olduğ dönem Abdullah Asiye’yi kaçırması için görevlendirdiğini anlatır. Ancak kaçırılan Asiye Lombo ile evlendirilecektir. Sevdie kızı bir başkasına götürmesi istenen

Abdullah arada kalır. Sevdiğinin başkasına yar olmaması için de Abdullah'a, gece yarısı Asiye'yi öldürdüğünü anlatır. Tüm bu anlatılanlara Kürşat çok üzülür ve sinirlenir. Ancak şu an karşısında duran kişi düşmanı değil dostu olmuş Abdullah'tır... Kürşat öfkesini dışarıda kontrol ettikten sonra gelip din kardeşine hakkını helal ettiğini söyler ve Abdullah orada ölür.

Romanın son kısımlarında komutan İslam Beğ Kürşat'a başkomutan Artuk Beğ 'in onu yanına çağırdığı ve artık onunla savaşmasını istediği müjdesini verir. Orduda esen bir yel olan Kara Kasırga lakabını Nizamülmülk cenaplarının duyduğunu söyler. Bunun üzerine Kürşat, Aybeğ ve Günbeğ; Artuk Beğ 'in yanına gitmek için izin alırlar.

2.1.3. Şahidim Kılıcımdır

*Şahidim Kılıcımdır*³ romanı yedi bölümden oluşan tarihi bir romandır. Toplamda yüz altmış sekiz sayfadan oluşan roman dönem itibari ile Kanuni Sultan Süleyman'ı ve kazandığı zaferleri; ordusundaki kahramanlar vasıtasıyla anlatmaktadır.

Romanın ilk bölümünde Yavuz Selim vefat etmiş yerine Kanuni Sultan Süleyman geçmiştir. Romanda kahramanlardan olan Kasım ve Davut'ta genç Süleyman'ın ordusunda bulunan askerlerdendir. Yazar olayları bu iki kişi üzerinden anlatmaktadır.

Romanın hemen ilk bölümünde zehirli bir ok ile öldürülen Davut çocuklarını Kasım Beğ'e emanet eder. Oğlu Behlül'ün "*medresede*" eğitimi görmesini, Bora'nın ise "*delişişek*" olması sebebiyle askeri eğitim almasını istediğini söyler. Kasım'a, Bora'nın "*din ve millet yolunda*" kılıç tutması için yetiştirilmesini istediğini söyleyerek son nefesini verir (Kaplan, 2014b: 24).

İkinci kısımda Macar kralına hediye götürmek üzere görevli Behram Çavuş'a Macaristan kralı tarafından türlü işkenceler yapılır. Kırılmış kılıç ve kuyruğu kesilmiş at ile Behram'ın yardımcısı Handan; Kanuni'ye olayları anlatmak üzere yola çıkarlar. Ancak çok ağır hasta olan Behram Çavuş kör olmuştur ve daha fazla

³Birinci ve ikinci basım 1991-1995 yılları arası Timaş Yayınları, üçüncü basım 2007'de Nesil Yayınları, dördüncü basım Haziran 2014 Çelik Yayınevi tarafından gerçekleştirilmiştir. İncelememizde romanın 4. basımı kullanılmıştır.

yola dayanamamıştır. Handan’a durumunu anlatmaz. Kılıcının halini gösterir ve kılıcının yaşananlara şahit olduğunu söyleyerek orada ölür.

Romanın ilk bölümlerinde Kanuni Sultan Süleyman genç ve çetin bir padişahdır. Katıldığı tüm savaşlarda başarılar göstermektedir. Elçisi Behram’ın başına gelenler ve Macar kralının onu siyasi olarak tanımamış olması sebebi yüzünden Kanuni, beş yıl sonra savaş için yola çıkar. Orduda ise Kasım Beğ ve ona emanet edilen Behlül ile Bora da yer alır. Bora akıncılara katılmış genç bir asker iken Behlül de yardımcı imamlardandır.

Savaş için hazırlıklar devam ederken kaldıkları köyden *“giyimi ve güzelliği ile bütün dikkatleri üzerine çeken”* bir genç kız Bora’yı gözüne kestirir (Kaplan, 2014b: 75). Bir gece yarısı Bora ile konuşmak isteyen bu kız Bora’nın yanına, ordunun bulunduğu yere gider. Fakat bu görüşmenin onca asker içinde uygun olmayacağını düşünen Bora Elif’i evine gönderir. Bora aslında kıza âşık olmuştur fakat savaşçı olarak bir eşi olamayacağını bilir. Daha sonra tekrar aynı köyden geçerken bir gece vakti kızın daveti üzerine Bora Elif ile görüşmeye gider ancak kıza da bu imkânsızlıklardan tekrar bahsederek yanından ayrılır. Romanda yer alan tek aşk hikayesi budur.

Romanın devamında sık sık savaşlar devam etmektedir. Hain bir pusu sorası Bora ve Behlül babaları yerine koydukları Kasım Beğ’i ve ordunun sevgilisi Handan’ı kaybederler.

Romanın son bölümünde on sene sonrasından bahsedilir. Kasım Beğ ‘in ölümü iki delikanlıyı da derinden etkilemiştir. Yaşları otuzu bulan bu iki kardeş hiç ayrılmadan farklı görevlerde savaşlara katılmaya devam ederler. Güzel bir yaz sabahı ani bir saldırı ile şehit olan Bora herkesi yasa boğar. Ölürken tek isteği kılıcı ile gömülmek olur. Öldüğü yere hemen kılıcı ile defnedilir.

Aynı bölümün son sayfalarında bahsedilen son olay ise Kanuni Sultan Süleyman’ın ölümüdür. Kanuni de defnedilecekken vasiyeti üzerine bir çekmece ile gömülür. Fakat olaydan haberi olmayan dönemin şeyhülislamı olan Ebu Suud Efendi çekmeceye bakmak ister. Açıp baktığında ise şimdiye kadar kendisinin mühürlediği fetvalarının bulunduğunu görünce üzüntü içinde kendi sonunu düşünür.

2.1.4. İğde Dalı

*İğde Dalı*⁴, yazarın iki yüz otuz bir sayfalık bir romanıdır. Romanda bir genç kızın ünlü olmak uğruna, cahil ailesinin de yanlış teşvikleriyle başından geçenler anlatılır. Romanda hayatın acımasızlığını gözler önüne seren yazar, yanlış kararların bir genç kızın hayatını nasıl kararttığını tüm gerçekliğiyle anlatmıştır. Ayrıca yazar kitabın ön sözünde kitabı “genç kızlara, eğitimcilere, basın dünyasına ve tüm insanlığa” ithaf etmiştir (Kaplan, 2014c: 8).

Roman yol tasviri ile başlar. Yolda bir yük kamyonu yan yatmıştır ve sağanak bir yağmur yağmaktadır. Yol ince tasvirler ile derinlemesine anlatılmaktadır. Daha sonra roman kahramanlardan anne Pakize tasviri ile devam eder. Hayatı boyunca çalışarak evine, kocasına ve çocuğuna bakmak zorunda kalan bu kadın tasvir edilir. Fakirlik ve yaşlılık üst üste geldikçe tanınmaz bir hale gelen bu kadın hayattan yine de umidini kesmemiştir.

Romanda “*Hasta da laf mı?*” “*Yaşayan bir ölü*” gibi tasvirlerle verilen babası romanda yer alan iki kadının hayatını değiştiren kişidir (Kaplan, 2014c: 71). Perihan’ın babasının hastalığı yüzünden annesi genç yaşta dul kalmış ve evlere temizlik yapmaya başlamıştır. Perihan ise babasızlığın yanında bir de onun bakımını annesi evde değilken üstlenen fedakâr bir genç kız olmuştur. Romanın ilerleyen bölümlerinde Perihan yatalak babasına bakarken roman yazmaya hevesine kapılır. Perihan bir gün arkadaşı Ayten vasıtası ile gazeteci Yılmaz ile tanışıp ona romanını verme fırsatı bulur. Perihan bu dönemde büyük umutlar ile romanını bastırıp ünlü bir yazar olma hayalleri kurar. Fakat temizliğe giden annesine; evin hanımı Perihan için zengin bir kısmet bulduğunu anlatır. Babasız ve kimsesiz Perihan’ın bu teklif üzerine hayatı değişecektir. Her ne kadar bu fikre soğuk baksa da çevre baskısı sonucu acele bir şekilde evlenir. Bu kısımdan sonra Perihan, acele ile evlendirildiği kocasının hasta olduğunu öğrenecektir. Evliliği süresince kocasının ailesi ile yaşadığı için de adeta hapis hayatı yaşamaya başlar.

Romanın önemli gelişmelerinden birisi ise kocasına ve ailesine daha fazla dayanamayan Perihan’ın o evden kurtulması ile yaşanır. Başlarda Perihan, hasta

⁴Birinci basım 1992 yılında Timaş Yayınları, ikinci basım 2014’te Çelik yayınevi tarafından gerçekleştirilmiştir. İncelememizde romanın 2. basımını kullanılmıştır.

kocasından nefret etse de sonradan kocasına alışıp onu “*saf ve zavallı*” hatta “*biraz komik*” bulmaya başlar. Ancak kocasının ailesi ile yaşadığı sorunlar ve evde hapis olma gibi durumları Perihan’ı evden kaçmaya iter (Kaplan, 2014c: 145). Evden kurtulan Perihan annesine zarar gelir korkusu yüzünden baba evine geri dönemez. Bu yüzden daha evvel tanıştığı Yılmaz’a güvenir ve kendisinden ona bir iş bulmasını ister.

Yılmaz ile karşılaşmasından sonra Perihan’ın hayatı değişir. Zaten güzelliği ile dikkatleri hep üzerine çeken Perihan sahnelere şarkıcı olarak çıkmaya başlar. Bu aşamada ailesini yanına aldırın Perihan; beş sene boyunca lüks içinde ailesi ile mutlu olarak yaşar. Ancak bir gün sahnede şarkı söylerken eski kocası tarafından yüzüne kezzap atılarak darp edilir.

Yüzündeki yara sonrası insan içine çıkamaz hale gelen Perihan psikolojik rahatsızlıklar da yaşamaya başlar. Annesi ile kendilerine bir dergâhta yatacak yer bulurlar ve orada hayatlarını bir müddet devam ettirirler. Fakat yüzü ve gönlü yaralı Perihan’ı evlendirmek üzere ikinci bir baskı yapılmaya başlanır. Zaten gücü hiçbir şeye yetmeyen annesi bu olaya da ses çıkaramaz ve kızını bir başka adamın yanına kuma olarak vermeye razı olur.

Hayatının geri kalan kısmında Perihan akıl sağlığını daha da yitirerek annesinden de uzaklarda yaşamına devam eder. Bu sırada evin hanımı tarafından sürekli hakarete maruz kalır. Zaten uzun yol şoförü olan kocası eve çok nadir gelmektedir. Gidişatın iyi olmadığını anlayan kocası bir gün eve geldiğinde Perihan’ı annesinin yanına yollamaya karar verir.

Perihan annesinin yanına döneceğini sanarak dergâha tekrar gelir ancak annesinin altı ay evvel öldüğü haberini alır. Bu haber karşısında sokaklarda gezmeye başlayan Perihan romanın ilk bölümünde verilen düşüncelerin devamı ile trafik kazası sonucu hayatını kaybeder.

2.1.5. Bir Demet Leyla

*Bir Demet Leyla*⁵ romanı sekiz bölümden oluşmaktadır. Yazar romanına şairliğinden de faydalanarak kitabın ana karakteri olan Leyla isimli bir şiir ile başlar. “*Hangi Leyla*” ismindeki bu şiir Kaplan’ın başarılı şair yeteneğini de ortaya koyar.

Yazar daha sonra romanın bölümlerinde ara ara bahsettiği deneySELLİĞİ okuyucu ile aralara girerek paylaşır. Diğer romanlarından farklı bir teknikte olan *Bir Demet Leyla* romanı, aslında bir ana karakter Leyla üzerine kuruludur. Bu Leyla romanın tüm bölümlerinde odak noktası olarak yer alırken romanın diğer unsurları olan yer, mekân ve zaman her bölümde değişiklik arz eder. Bu yönüyle roman, birçok vakanın iç içe girmesiyle oluşmuştur. Bu nedenle romanın her bölümü ayrı vakalar şeklinde oluşmaktadır.

Romanın ilk bölümü bahar mevsiminde Deliçay’ın güzellikler içindeki tasviri ile başlar. Doğanın tüm güzelliklerini yansıttığı bu mevsim tasviri, romanın giriş kısmını oluşturmaktadır.

Romanın ana kahramanı olan on yedi yaşındaki Leyla kendi halinde bir köylü kızıdır. Leyla okula biraz geç başlamış; ancak okulu birincilikle bitirmiştir. İlkokuldan sonra köylerinde okul olmamasından ötürü Leyla orta okula devam edemez.

Okul bittikten sonra ise Leyla daha ağır başlı bir kız olarak daha çok ev işleriyle ilgilenmeye başlar. Yetişkin bir genç kız olan Leyla bu sene köy okullarına yeni atanan Orhan Öğretmeni çeşme başında gördüğü günden beri unutamadığını fark eder. Ancak Orhan Öğretmen onun farkında değildir.

Leyla köyde Orhan Öğretmen’in memleketlisi olan Şükran Ebe’den Orhan’ı kıskanır. Orhan Öğretmen ise köyde sık sık Şükran ile görüşür. Onları yan yana gören Leyla ise içten içe Şükran’a karşı kötü duygular besler. Ancak Leyla sık sık bu duygularından pişman olarak utanır.

Bir gün Orhan Öğretmen muhtar ile bayramda kendilerini ziyarete gelir. Bu sırada köyde bulunmayacak kadar değerli sayılan bir şey olan kahveyi babası yapması için Leyla’dan ister. Âşık olduğu adama kahve vermek için çok heyecanlanan Leyla, Orhan’ın ona teşekkür ederken “*bacı*” demesine ise çok içerler.

⁵1993 yılı Alioğlu Yayınları tarafından basımı gerçekleştirilmiştir. İncelememizde romanın birinci baskısı kullanılmıştır.

Leyla ailesine çok yardım eden; evin her işini yapan bir genç kızdır. Ancak günlük işlerini yaparken son günlerde oldukça dalgın birisi haline gelir. Orhan Öğretmeni düşünmekten kendisini alamaz. Bu düşünceler o kadar fazladır ki geceleri kâbusları haline gelir. Leyla'nın bu hayalleri sırasında Orhan Öğretmen Şükran Hemşire ile buluşur ve bu hayaller Leyla'nın istemediği bir şekilde sonlanır. Leyla en güzel hayallerinde dahi Şükran Hemşirenin Orhan'a yaptığı “*cilve*” yi aklından atamaz. Yazar tam bu sırada araya girerek romanın devamında nelerin olabileceğini okuyucuya sorar (Kaplan, 1993:25).

Romanın son sayfalarında ise olasılıklar ile romanı anlatmaya başlar ve roman karakterleri hakkında yorumlarda bulunur. Bu aşamadan sonra tatil zamanı Şükran ile Orhan'ın nişanlanacağını diğer yıl ise köye birlikte yerleşeceklerini anlatır. Ya da diğer ihtimal ise evlenip başka bir şehre tayinleri çıkması üzerinde durur. Oldukça “*beceriksiz*” bulduğu Leyla'yı başka bir meslekte ya da daha cesaretli yazmış olsa daha iyi olacağını anlatır. Leyla'nın ise talibinin olsa olsa Çopur Ziya'nın askerden gelen oğlu olabileceğini söyler. Oysa bu çocuğun isminin romanda yer almamış olmamasını eleştirir. Leyla bu ailede kaynana kavgaları ile boğuşmaktadır ve ailesi ile rahatça görüşemez.

Birinci bölümün sonuncu sayfalarında ise yazar yayıncısı ile yaşadığı olaya yer vermektedir. Daha çok okuyucunun beğeneceği bir tip olan “*genç kız romanlarını*” istek üzerine kaleme almasından söz eder (Kaplan, 1993:29). Kızın oğlanı, oğlanın da kızı sevdiği romanların “*peynir ekmek gibi satılmasını*” ve geleneksel tarzdaki sıradan Leyla'nın ilgi görmediği için romanın devamı olmayacağını anlatır. Bu işten ekmek yemek için masasına geçip boş kâğıda bakması ile ilk bölümü bitirir (Kaplan, 1993:30).

Yazar romanın ikinci bölümünde yine aynı isimlerde karakterler ile roman içindeki olayları tekrar olarak kaleme alır. Leyla bu sefer karşımıza çalışan ve ayakları üzerinde duran bir genç kız olarak çıkar. Romanın hemen ilk sayfasında bir müşteri ile tartışan Leyla oldukça sinirlidir. Mesai arkadaşı Şükran Hanım ise bunun sebebini aramaktadır. Mesainin son bir saati başlayan bu konuşmalar Leyla'nın içini Şükran'a döktüğü bir saat içinde geçer.

Bu süre zarfında Leyla sevgilisi Orhan'ı iş arkadaşı Şükran'a anlatır. Orhan başarılı bir öğrencidir. Fakat derslerine düşkünlüğü yüzünden Leyla ile görüşmelerini

aksatır ve ona yeterli ilgiyi göstermez. Bunun yanında Leyla hemen evlenmek istemektedir. Ailesi sıkıntıda olan Leyla evlenerek hayatını düzene koyma peşindedir.

Bunun yanı sıra Leyla'ya iş yerinden bir patron olan kırklı yaşlarındaki Kadri de talip olmuştur. Fiziki görüntüsü ve yaşı ile hiç de cezbedici olmayan Kadri kurulu düzeni ile Leyla'ya bir evliliği hemen sunabilecek kapasitededir.

Leyla'nın ise babası polis emeklisi kıt kanaat geçinen bir adamdır. Leyla çalışması dolayısıyla evin geçimini sağlar. Leyla iş yerinde Şükran'ın dolduruşuyla iyice arada kalır ve sinirli birisi haline dönüşür. Aklında sürekli Orhan için değer mi sorusu dönmektedir. Bu düşünceleri yüzünden de ailesine gün içerisinde ters tepkiler verir.

Yazar bölümün sonunda ilk bölümde olduğu gibi araya girerek okuyucu ile konuşmaya başlar. Bu kısımdan sonra yazar faklı ihtimalleri okuyucuya anlatır. Birinci ihtimale göre Leyla'nın babası o gece bir trafik kazasında hayatını kaybeder. Haberi olmayan Orhan cenazeye gelemeyen patron Kadri cenazeye gelir ve Leyla'ya teselli eder. Kadri daha sonra da zor durumda kalan Leyla'nın ailesini koruyucu şekilde yardımlarda bulunarak Leyla'nın gönlünü kazanır.

Yazar hemen bu kısımda yine okuyucuya zorlama bir evlilik olacağını söyler ve başka bir ihtimal üzerinde durmaya başlar. Bu sefer de Orhan birdenbire çok iyi bir işe girer. Leyla ile hayatını birleştirme fırsatı bulan Orhan kayın babası için de çok rahat bir iş ayarlar. Tüm bunları anlatırken yazar sık sık çelişkide kalır ve okuyucuya fikir danışarak adeta sohbet eder.

Bir Demet Leyla romanının üçüncü bölümünde Leyla tahsil görmemiş bir ev kızıdır. Evdeki bu boş kalması sebebi ile de ailesi ile sık sık çatışma halindedir. Özellikle dışarı çıkmak istediği zaman annesinden tepki görmektedir.

Hemen ilk sayfalarda bir sinek ile kendisini özdeşleştiren Leyla camdan dışarı çıkmak isteyen sineğe yardım etmek ister. Bu sırada kendisinin de dışarı çıkmak için çabalamasını aklına getirir. Sinek ise tüm yardımlarına rağmen dışarı çıkmayı başaramaz, inatla cama toslamaya devam eder. En sonunda Leyla eline aldığı sineği dışarı atar.

Leyla daha önceleri biri mağaza diğeri de bir avukatın bürosu olmak üzere iki farklı yerlerde çalışmıştır. Babasından işe girmek için zorla izin almasına rağmen

girdiği tüm işlerde bir istikrar sağlayamayınca işten ayrılmıştır. En son girdiği Avukat Kadri'nin yanından ayrılma sebebi ise adamın “*gönül eğlencesi*” olmak istememesidir (Kaplan, 1993:62).

Ancak aslında Leyla'nın ailesi kıt kanaat geçinmektedir. Leyla ise düzgün bir yerde iş bulamadığı için çalışmak istemez. Leyla bir fırsat bulduğu zamanda sevgilisi Orhan ile buluşmak için dışarı çıkar. Romanda olayların anlatıldığı gün de Leyla yine Orhan ile buluşmak niyetiyle evden çıkar. Yol üzerinde sürekli Orhan ile buluşmalarını hayal ederek ilerler. Orhan bir lokantada garsonluk yapmaktadır ancak Leyla onun yanına gittiğinde beklediği ilgiyi göremez.

Leyla maddi anlamda zorluklar çeken bir genç kızdır. Yol üzerinde gördüğü tüm yemekleri canı çeker ve Orhan ile buluşmalarında Orhan'ın çalıştığı lokantada yemek yiyeceği hayali ile onun iş yerine gelir. Bir garson çocuk ile Orhan'ı dışarda konuşmak üzere çağırır. Fakat Orhan onu görünce afallar ve bir çay bahçesine gidip onu orada beklemesini ister. Orhan için mesainin en yoğun olduğu saatlerdir. Aniden gelen Leyla ise iş yerinde kendisini sıkıntıya sokmaktadır. Fakat aç gelen Leyla Orhan'ın bu çay bahçesi fikri ile çok bozulmuştur.

Orhan Leyla'ya ne kadar sorsa da görüşmeleri sırasındaki soğukluğun sebebini anlayamamıştır. Bir öfke ile Orhan'ın yanından ayrılan Leyla eski iş yeri olan büroya Avukat Kadri'nin yanına uğramaya karar verir. Bu aniden gidiş ile de Kadri'nin yemek yemek üzere hazırlandığını görür. Centilmen bir bey olan Kadri henüz orada olan ve Orhan'ın iş yerindeki az evvel Orhan'ı çağırان çocuktan aynı yemekten Leyla'ya da getirmesini ister. Leyla yemek yediğini söylemesine rağmen Kadri Bey zorla ona da ikram eder. Leyla bu görüşme sırasında Orhan'ın pasifliği ile Kadri'yi kıyaslar.

Kadri Leyla'yı gördüğü için çok sevinmiştir onu tekrar işe almak istediğini anlatır. Bir ara kanser karısından söz eder ve öleceğini anlatır Leyla'ya. Yemekten sonra ise Leyla'ya çekmecedan bir zarf ile iki karton sigara uzatır. Zarfıdaki paranın son maaşının yanırlıklıla az yattığı için alması gereken hak olduğunu ve sigaraların da hediye olduğunu açıklar. Leyla'yı tekrar işe girmesi için ikna etme konuşmaları yapar.

Kadri'nin yanından ayrılan Leyla evde herkese çok iyi davranmaktadır. Adeta bir sevinç ile herkesi öper. Paranın bir kısmını annesine vermeyi hayal eder. Son

satırlarda yazar araya girer ve fikirlerini anlatmaya başlar. Bu aşamadan sonra ne olacağı üzerine fikirlerini anlatır. Ancak bu yazdığı Leyla'nın da beğenilmeyeceğini ve tutmayacağını söyleyerek bölümü sonlandırır.

Yazar diğer bölümde Leyla'yı üniversite öğrencisi olarak yeniden kurgular. Leyla okulunda oldukça başarılı, başörtülü bir genç kızdır. Hedefleri ve idealleri olan Leyla bir sabah okula giderken okuldan alt sınıftaki Meral ile karşılaşır. Meral ile adeta zıt kutuplardadırlar. Aralarında dini görüşler yüzünden hep bir mesafe vardır. Leyla Meral ile konuşmaları sırasında farklılıkları dolayısıyla Leyla içten içe “suizanlara” kapılır (Kaplan, 1993: 78). Yol boyunca Leyla bu düşünceleri için tövbe ederek devam eder.

Leyla o gün sınava yetişme çabasıyla otobüse biner. Bindığı otobüsten kaldırımdaki Orhan'ı fark eder. İlk defa bu kadar dikkatli bakabildiği Orhan'ı inceler Leyla. İçinden bu çocuğa karşı boş olmadığı düşünceleri ile okuluna varır. Ancak okulda bir sorun vardır. Üniversitede alınan karara göre başörtülü öğrenciler sınava alınmayacaktır. Ancak başörtüsünü açanlar sınava girebilecektir.

Tam bu sırada herkesten farklı fikirler yükselmeye başlar. Kimisi basını çağırarak sesini duyurmak, kimisi şikayetçi olmak ister ama bu fikirlerin hepsi sınavı kaçırmaları demektir. Leyla ise okulda onlara yardım edebileceğini düşündüğü Kadri Bey'e gider. Kadri Bey oldukça idealist olan, inançları uğruna iş yeri ile terslikler yaşamış hatta evliliğini bitirmek durumunda kalmıştır. Ancak Kadri Bey Leyla'ya sınava girebilmesi için başını açmak zorunda olduğunu söyler. Leyla buna çok şaşırır ama Kadri'nin nasıl biri olduğunu bildiği için tepki göstermez. Kadri ise namusun bezde değil özde olduğunu anlatır. Ancak tüm bunlara rağmen Leyla sınava girmeyerek, eve gitmeyi tercih eder.

Evine geldiğinde ise ailesine yalan söylemek istemediğinden sınava girmediğini anlatır. Bu duruma gün boyu üzülen Leyla hayat sınavı ve okul sınavı arasında kalmışlığını düşünür. Yazar bu kısımda Leyla için farklı sonlar yazmaya başlar. Okuyucu ile adeta hasbihal eden yazar, Leyla'nın sonunda kiminle evleneceğini okulunun ne olacağını sorar. Fakat sonucu tüm ihtimallerin eşit olduğuna ve her şeyin olabileceğini söyleyerek sonlandırır.

Beşinci bölümde Leyla okumamış fakat çok dindar bir genç kızdır. Din fikirlerinde annesine benzeyen Leyla; “*kültürünü geliştirmiş*” kendisini bu alanda

oldukça iyi bir şekilde yetiştirmiştir (Kaplan, 1993: 111). Leyla annesi ile sürekli sohbetlere katılıp kitaplar okumaktadır.

Ancak evdeki bir diğer zıt kutup olan babası ve kız kardeşi Cemile dine çok mesafeli durmaktadırlar. Leyla özellikle kardeşi ile ev içinde din üzerinden tartışmalara girmektedir. Leyla kardeşi ile okuduğu dini kitapları paylaşmak istese de Cemile onunla sürekli alay edip onu dinlemez.

Evdeki çekişmenin farkında olan baba ve anne evi düzen içinde tutmaya çabalasa da buna pek muvaffak olamaz. Baba da zaten dine Cemile gibi bakmaktadır. İnançsız sayılmaz ama dinin tüm gerekliliklerini yerine getirmez. Bu haliyle aile tam olarak ikiye bölünmüştür.

Cemile ise üniversiteye hazırlanmaktadır. Farklı kaynaklardan okuduğu şeylerin etkisinde kalarak ablasına sürekli din konusunda takılır. Ablasından daha güzel oluşu ve daha fazla okumuş olması ona bu gücü ve özgüveni verir. Zaten eve gelen görücüler de bu durumu tasdikler gibi ev kızı olan ablasına değil de kendisine talip olmaktadır. Yakın zamanda evlerine gelen Orhan da yine Cemile'ye talip olur. Leyla ise aslında "*bedensel bir özrü*" olmayan ancak "*biblo gibi*" de güzel bir kız sayılmayan, kendi halinde "*çalışkan ve hamarat*" bir genç kızdır. Leyla'nın annesi ilk kızını evlendirmeyi hayal ederken talibin Cemile'ye gelmesine bozularak bahaneler ile Orhan'ın ailesini geri gönderir. Tüm bu yaşananlar Leyla'yı daha da özgüvensiz yapmış ve üzmüştür (Kaplan, 1993: 110).

Aslında Leyla'yı isteyen bir talip daha çıkar fakat o kişiyi de babası yaşı büyük diye reddeder. Leyla'ya kalsa yaşı büyük olmasına rağmen Kadri'yi kabul edecektir. Yazar son sayfaya geldiğinde yine kendi yazdığı karakterleri eleştirmeye başlar. Bu yazdığı Leyla'nın da kimse tarafından tutulmayacağını söyleyerek bölümü sonlandırır.

Romanın altıncı bölümünde yazar isimlerini değiştirmedeği aileyi Almanya'da yaşatır. Durmuş ve ailesi maddi sıkıntılar dolayısıyla Almanya'ya göçmüş bir ailedir. Durmuş Almanya'ya gittikten bir sene sonra tanıştığı karısı Hanım'a âşık olur. İlk çocuktan sonra uzun süre bebek düşünmeyen çift sonradan iki çocuk sahibi daha olur. Başta belli bir birikim yapıp geri dönme hayalleri kuran aile daha sonra Almanya'ya alışıp oraya yerleşme kararı almıştır. Ancak aileden Almanya'ya adapte olamayan tek kişi Durmuş olur.

Sürekli memleket hasreti çeken Durmuş aynı zamanda çocuklarına da gerekli örf ve adeti veremediği için pişmanlıklar yaşar. Özellikle ailesine çok asi olan büyük kızı Leyla onu derin düşüncelere daldırır. Küçük kızı Cemile dini eğitimini almıştır ve babasının görüşlerine daha yakın bir genç kız olarak yetişmiştir. Ama küçük oğlu Mehmet Ali henüz bir muammadır. Elbette çocukları eğitecek asıl kişi annedir. Ancak Hanım, seneler geçtikçe çok fazla değişmiş ve Alman kültürüne özentili birisi haline gelmiştir. Durmuş tüm bu sebeplerden ötürü kendisini aile içinde yalnız hissetmektedir.

Leyla evi adeta pansiyon gibi kullanmaktadır. Erkek arkadaşı Ludvig ile özgürce dolaşan Leyla aynı zamanda başka erkeklerden de evlenme teklifi almaktadır. Bu taliplerinden birisi Orhan'dır. Orhan oldukça yakışıklı ve hoş bir çocuktur. Ama ne kadar da olsa Orhan klasik bir Anadoluludur. Orhan çoğunlukla gelenekçi ve kıskanç tavırlar sergiler. Leyla'nın diğer bir talibi ise Kadri'dir. Kadri ise olgun, zengin ancak eşinden ayrılmış birisidir. Yazar yine son kısımda Leyla için farklı sonlar yazar ancak hiçbirisini tam olarak beğenemez ve bölümü burada bitirir.

Romanın yedinci bölümünde bir iş hanının içinde atölyede yaşanır olaylar. Bu iş yerinin patronu olan Kadri aldığı çekleri bozduramaması sebebiyle oldukça sıkıntılı günler yaşamaktadır. Ancak Kadri atölyede çalışan üç kadın ve iki erkek elemanını da geçindirmek zorundadır.

Atölyede öğlen yemek vakti geldiğinde çalışanlardan Sakine yemeğin yanında tatlı da ister. Başta bu istek yüzünden çalışanlar arasında muhalefet çıksa da patron buna hayır diyemez. Zaten sıkıntıda olduğunu bildikleri halde Kadri'den fazla fazla beklenti içinde olmaları diğer bir eleman olan Leyla'yı oldukça utandırır. Leyla bu sırada eşinden ayrılan patronları Kadri'nin ne kadar da iyi bir eş olabileceğini düşünmektedir. Kendisine ciddi bir talip olması halinde onu kabul edebileceğini bile düşünür.

İş sonu yaklaşırken atölyeye diğer çalışanlardan Orhan gelir. Orhan ise az evvel pişkinlik yapan Sakine ile konuşurken bir sevgili bulduğunu anlatır. İçten içe Orhan'a beğenisi olan Leyla bu duruma üzülür. Çünkü Orhan çok efendi ve nerede ne yapması gerektiğini bilen bir delikanlıdır.

Leyla'nın bu düşüncelerinden sonra yazar yine araya girerek hikâyenin sonu ile ilgili fikirler ortaya atar. Birinci seçenekte Leyla Kadri ile arasındaki yaş farkını

umursamaz. Zaten hasta babası ve yardıma muhtaç ailesine bakabilecek iyi bir seçenek olur Kadri.

Bir diğer seçenek de Orhan olur. Yaşı ve bekar oluşuyla o Leyla'ya daha uygundur. Ancak bu sırada macera tıkanacağı için yazar Leyla'nın babasını öldürmenin iyi olacağını düşünür. Bu acılı günde Leyla'nın yanında olan kişinin de onu elde edeceğini söyler. Ancak tüm bunların yanında kendi kendisine eleştirileler sıralar. Aradaki sevdanın belirsizliği yüzünden bu hikâyenin de olmadığını yazar.

Yazar sonradan hikâyenin devam edebilmesi için bunca anlattığı Leyla'dan birisini seçmeye karar verir. Bu seçilen kızı kötü yola kadar düşürür. Sonra onu kurtarırlar ve kız hidayete erer. Sonra onu kurtaran genç ile evlenir. Yazar bu kısımlarda okuyucu ile sohbet havasındadır. Okuyucunun isteğine göre macerayı nasıl bir yöne çekeceğini ve olayları nasıl abartabileceğini anlatır.

Tüm bunları yapma sebebi olarak da yayıncılara eleştiri yapmaktır. Basılan kitapların bu tarz eserler oluşundan yakınır. Sanat ve estetik zevkin geri planda kaldığına değinir.

Yazar romanın son bölümü olan bu bölümde romanın yazarını anlatmaktadır. Bu bölümde odanın içinde yazarın diğer yedi bölümde kaleme aldığı tüm Leylalar ile yazarın hesaplaşması konusu işlenir.

Yazarın romanı bitirmek istemesiyle roman karakterlerinden her biri farklı olan Leylalar yazara kendisini anlatması için baskı yapmaktadır. Yazar ise romanı burada sonlandırmak istemektedir. İlk olarak köylü olan Leyla en körpe karakter olduğunu bu yüzden yazarın kendisini yazması gerektiğini söyler. Ancak yazarın konuyu apar topar kapatması tüm Leylaları sinirlendirir.

Köylü Leyla kendisine daha güzel bir sonun layık olduğundan bahseder. Yazarın kendisini bu yazdığı sünepe karakter ile sonlandıramayacağını söyler. Bu sırada başı örtülü olan Leyla diğer Leyla ile tartışmaya başlar. Artık o da kendisinin yazılması gerektiğini savunmaktadır. Bir diğer Leyla ise Avrupa'da eğitim görmüş bir karakter olarak kendisinin kahraman olabileceğini söyleyerek kibirlenir.

Bu şekilde kendilerinin üstün buldukları taraflarını söyleyerek yazarı ikna etmeye çalışan Leylalar kendi aralarında tartışma içinde kalır. Yazar ise hepsini odadan kovmaya çalışır. Ancak Leylalar direnmeye devam eder. Yazar onlara Leylaların çok olduğunu ve özelliklerin hepsinde birleştiğini söyler. Sonra bir

sessizlik olur ve odada henüz kimsenin görmediği sekizinci Leyla belirir. Bu Leyla diğerlerinden oldukça farklı görünmektedir ve yazardan elindeki sigarası ile hesap sormaya başlar.

Kendisinin diğer zavallılardan farklı olduğunu ve uğruna çöllere düşülen asıl Leyla'nın kendisi olduğunu söyleyen bu Leyla kitabın kendisi ile basılırsa ilerde film olacağını vaat eder. Yazar bu karışıklık karşısında afallar ve odada “susun” diye bağırır. Bu sırada gelen ses ile yazarın eşi odaya girip yazara “bir şey isteyip istemediğini” sorar. Tam bu anda odanın içinde kavgaya tutuşmuş sekiz Leyla da birdenbire kaybolur. Yazar yeniden Leylaların gelmesinden çekinerek daktiloya hızlıca “son” yazar. Bu sırada daktiloya yazar Leylaların ne ilk ne de son olduğunu ve sonunun gelmeyeceğini fısıldayarak romanı sonlandırır.

2.1.6. Anatolia'nın Etekleri

*Anatolia'nın Etekleri*⁶ romanında yazar, başkahramanın çocukluk anılarından faydalanmaktadır. Bölümlere başlık ismi vermeyen yazar, bu romanında farklı bir anlatım üslubu kullanmıştır. Roman toplamda iki yüz yirmi dört sayfadan oluşur. Roman, Durdu Dede ve Nenesi Nebile'nin ona anlattığı masallar etrafında şekillenmektedir. Bu masalın daha sonra kitabın adını taşıyan Anatolia'dan alındığı görülecektir.

Ayrıca romanın içerisinde yer alan Durdu Dede'nin kahvede gençler ile oturduğu kısım, bizim; yazarın roman ve şiir hakkındaki görüşlerini de öğrenmemizi sağlar:

“Çilli olan sürekli roman deyip duruyordu. Diğeri, ‘boş versene kardeşim’ diyordu. Zaten hayatımız roman bizim... Sen şiirden söz et şiirden... Yok Batı yok yerli... Şiir bizim ata sanatımız. Tıpkı cirit ve güreş sporu gibi. Üç tane can şiiri yaz kafanın içine, yürü ondan sonra ‘hür maviliğin bittiği son hadde kadar!’ Roman diyerek, bir tomar samanlı kâğıdı koltuğunun altında taşımaya ne gerek var? Şiir yürekte, roman koltukta taşınır be kardeşim, koltukta.” (Kaplan, 2014d: 194).

⁶Birinci basım 1993 yılında Burak Yayınevi, ikinci basım 1997'de Marifet Yayınevi, üçüncü basım 2007'de Truva Yayınları, dördüncü basım 2014 Çelik yayınevi tarafından gerçekleştirilmiştir. İncelememizde romanın dördüncü basımını kullanılmıştır.

Romanın yine ilk sayfalarında bizi gazeteci Murat ve görev için gönderildiği Anadolu'nun bir taşra kentinde turizm ile uğraşan Ziya karşılamaktadır. Olayları Murat cephesinden anlatan yazar yine aynı köyde yaşayan fakat turizmcilerden hakkını alamayan Emine ve Bayram'a da değinerek aktarır. Her bölümde bu üç farklı grup içinde geçişler yapılarak anlatım sağlanır.

Romanda okuyucuya Durdu Dede ve nenesi üzerinden bozulmuş toplum aktarılır. Diğer yandan fakir ve hasta olan Bayram ve zengin patronlar Ziya ve Bahri ile de zengin fakir çatışması verilir. Tek geçimi tarım olan Bahri'nin bölgelerinin Turizm bölgesi olması dolayısıyla toprakları satın alınmıştır ancak parası ödenmemektedir. Alacaklı olmasına karşın Bayram, ne zaman Bahri ile karşılaşsa sürekli aşağılanıp örselenmektedir. Ezilen insanların hayatlarının derinlemesine anlatıldığı roman, bu bakımdan köy romanlarını andırmaktadır.

Köyün turizm bölgesi olacağının duyulması ile tüm köylüler tarlalarını karla satmaya çalışır. Hasta Bayram da köyündeki tek tarlasını Bahri'ye satar. Ancak Bahri Bayram'ın ve diğer köylülerin parasını vermez ve geciktirir. Roman boyunca fakir Bayram'ın parasını almaya çalışır ancak parasını almak üzere gittiği bir gün Bahri'nin ofisinde ölür. Bunun üzerine kocasına ölümünü hazmedemeyen Emine Ziya'nın da dolduruşu ile romanın sonunda Bahri'yi öldürerek hapse düşer.

Gazeteci Murat ise romanın başında dürüst bir kişiliktir. Ancak patronlarının ve tüm çevrenin yaptığı baskılar sonucu; o da adaletsizliklere sessiz kalmaya alışmış ve sonunda onlara uyum sağlamıştır. Romanın sonunda ise Murat'ın işinde yükselerek patron olduğu görülür.

2.1.7. Uçurumun Çağrısı

*Uçurumun Çağrısı*⁷ romanı toplam yüz doksan iki sayfadan oluşmaktadır. Yazar bu romanında bireyin kalabalıklar içindeki yalnızlığını ve birbirine zıt iki yönde savrulan insanların ortak hikayesini anlatır.

Herkül Milas “*Sadettin Kaplan'ın Uçurumun Çağrısı romanında da 'sol'a sempati ile bakılır: 'yazık kırdık birbirimizi' gibi duygular dile getirilir, Bolşevik diye tanıtılan sosyalist Şefik de sevimli bir karakter olarak tanıtılır.*” (2000:113).

⁷Birinci basım 1993 yılında Timaş Yayınları, ikinci basım 2013'te Çelik Yayınevi tarafından gerçekleştirilmiştir. İncelememizde romanın ikinci basımı kullanılmıştır.

Romanın birinci bölümünde bir aşk hikayesi bizi karşılar. Başkahramanımız Orhan bir kavgaya karışmıştır bu yüzden de karakola getirilir. Fakat kavgaya şahit olan Suzan'ın anlattığı gerçekler ile Orhan'ın suçsuz olduğu ortaya çıkar. İlk görüşte birbirinden etkilenen bu iki kişi daha sonra da görüşmeye devam eder. Bu tesadüfi tanışma sonrası roman boyunca Orhan ve Suzan'ın arada kalmışlıkları, çelişkileri ve aşkları anlatılmıştır:

“Merdivenin son basamağında biraz durakladı. Birden, gündüz aydınlığında tanıdığı çağla yeşili gözlerin, bütün düşüncelerini çelen bakışlarıyla buluştu gözleri... Bir anlık bakış, bütün benliğe gem olmuştu sanki.” (Kaplan, 2013: 5).

Romanda henüz üniversite öğrencisi olan Orhan'ın ailesi yoktur. Tek başına İstanbul'a okumak için gelen bu genç, hayatın zorluklarıyla yine tek başına mücadele verir. Özellikle iş bulmak konusunda sıkıntıya düşen Orhan romanın ilerleyen bölümlerinde farklı yerlerden bağlantılar ile çeşitli iş teklifleri alır.

Okula devam ettiği için haftada iki gün gideceği bir iş arayan Orhan, birkaç senedir ansiklopedi satmaktadır. Tek odalı bir evde yaşayan Orhan yalnızlığı ile göze çarpar. Okulda çok sıkı arkadaşlıklar kuramaz. Orhan bir tek ev sahipleri ile görüşmektedir. Daha sonra ise ansiklopedi satarken Cezmi ile tanışır. İlk tanışmada derin sohbetlere giren bu ikili, ömür boyu sürececek bir arkadaşlığın temelini burada atarlar:

“—Otursana, dedi. Merak etme işime mâni olmazsın. Burası pek işlek bir dükkân değildir. Zamanın varsa laflarız...”

Orhan çıkardığı ansiklopedi takımını tezgâha bıraktı ve adamın verdiği tabureyi alarak oturdu...” (Kaplan, 2013: 55).

Romanın ilerleyen bölümlerinde kendi yaşantısına pek uymayan Suzan'a âşık olan Orhan, Suzan'ın da ısrarlı görüşme talepleri ile ara ara ansiklopedi satma amacıyla Suzan'ın evine gider. Bu görüşmeler sırasında yalnız yaşayan ancak yaşça kendisinden büyük Ziya isimli sevgilisi olan Suzan; Orhan'ı bir kurtuluş çaresi olarak görmektedir. Sürekli Orhan'a Ziya'nın amcası olduğunu ve ona iş bulabileceğini söyler.

İlerleyen bölümlerde Orhan zaman zaman akıl danışmak, zaman zaman da sohbet etmek amacıyla Cezmi'nin dükkanına uğrar. Cezmi ise bu çok sevdiği delikanlıya bir arkadaşının yanında iş aramaktadır.

Romanın sonlarına doğru iki iş verenle de görüşen Orhan, Cezmi'nin arkadaşı olan Şevket'in yanında işe başlar. Bu iş yerinde zaten ailesi olmayan Orhan burada bir aile sıcaklığı hisseder.

Romanın sonlarında kafası sık sık karışan Orhan artık kendi yolunu çizmiş olarak karşımıza çıkar. Ev sahibinin iyi ahlaklı kızı Ayfer ile evlenir ve Şefik'in de desteği ile kendisine başka bir iş yeri açar. Romanın sonuncu bölümünde ise Orhan gazete okurken birden Suzan ile ilgili bir habere rastlar. Bu haberde Suzan'ın boğaz köprüsünden atlayarak intihar ettiği yer almaktadır. Okuduğu an derin bir hüzne giren Orhan'ın tasviri ile yazar romanı sonlandırır.

2. 1.8. Gazi Osman Paşa / Plevne'ye Saplana Tuğ

Sadettin Kaplan'ın yayımlanan son romanı olan *Gazi Osman Paşa/ Plevne'ye Saplana Tuğ*⁸ toplam yüz doksan bir sayfadan oluşmaktadır. Tarihi bir roman olan kitapta; Osman Paşa'nın Plevne zaferi konu edinilmiştir. Selahattin Çitçi tarihte oldukça önemli bir yere sahip olan Plevne Savunmasını ve Gazi Osman Paşa'yı Osman Paşa hakkında “*üç beş roman, hikâye şiir ve marş dışında tarihî gerçeklere sadık bir roman ciddi hiçbir edebî çalışma yapılmamıştır.*” diye bahseder (2012, 241-256).

Romanda ilk bölüm, Vidin'in “*o sabah yüzünü*” Tuna nehrinin “*mavi sularıyla yıkamış*” satırlarındaki ilkbahar tasviri ile başlar (Kaplan, 2014e: 7). Romanın hemen girişinde yazar; yirmi dört nisan bin sekiz yüz yetmiş yedi tarihi verir. Bu yıllar, Osmanlı'nın içinde bulunduğu buhranlı bir dönem olup, roman içinde de tüm bu zorlukların anlatıldığı bir roman özelliği gösterir. Özellikle Osmanlı'nın askeri anlamda yaşadığı bunalımlar, kitabın tüm bölümlerinde etkisini gösterir. Başarılı bir kumandan olan Osman Paşa, savunmada kalması istenen; ancak cesareti ve ordusuyla taarruzu başarabilecek bir komutandır. İlk bölümde İstanbul'dan gelen emir ile sessiz bir bekleme içinde geçen Osman Paşa ve ordusundaki askerlerin isyanları ele alınır.

⁸Birinci basım 2001 yılında G.O.P. Yayınları, ikinci basım 2007'de Nesil Yayınları, üçüncü basım 2014 yılında Çelik Yayınevi tarafından gerçekleştirilmiştir. İncelememizde romanın üçüncü basımı kullanılmıştır.

İlerleyen bölümlerde çatırdayan Osmanlı İmparatorluğu'nun içinde bulunduğu durum, detaylıca aktarılır. Osmanlı İmparatorluğunun Ruslar ile yapılacak olan savaştan çekinmesi, Osman Paşa'nın şevkle beklediği taarruz emrini vermeyi geciktirmektedir. Ancak Rumeli'deki Zıstovi ve Tırnova şehirlerini kaybeden Osmanlı, strateji değiştirerek cephede savaşmayı kabul etmek zorunda kalır.

Tarihler üç temmuz bin sekiz yüz yetmiş yediyi gösterdiği gün hazırlıklar tamamlanarak Vidin'den Plevne'ye doğru askerler ile büyük bir göç başlar. Yaklaşık on gün sürecek bir mesafeyi Osman Paşa'nın ordusu beş günde varmayı başarır. Rus askerleri ise bölgeye Osmanlı ordusundan bir gün sonra gelir ve yerleşir. Usta bir savaşçı olan Osman Paşa'nın stratejileri ile ilk seferde bozguna uğrayan Rus ordusu, yardım almadan Osman Paşa'yı yenemeyeceklerini anlamıştır.

Tekrar olarak Osmanlı Devleti ile savaşmak isteyen Ruslar; Hristiyan birliği için çağrıda bulunarak Rumenler ile anlaşma sağlamışlardır. Zaten bağımsızlık isteyen Rumenler bunu bir fırsat bilerek ordularını Plevne'ye yollar. Rus ordusunun yarısı kadar askeri bulunan Osmanlı ordusu şimdi üçte biri kadar az konuma gelmiştir. Bu sırada zaten kötü durumda olan Osmanlı Devleti Plevne'de bulunan askerlerine yardım edemez. Osman Paşa ve askerleri cephede yalnız bırakılır. Plevne'nin dışındaki şehirler ise bir bir düşer, Osman Paşa'ya yardım edecek kimse kalmaz. Sadece Şıpka'da Süleyman Paşa Ruslara karşı üstün bir direnme gösterir. Süleyman Paşa "*Balkan Orduları Başkumandanı*" görevinde iken, dağılmakta olan orduyu "*hızla askeri disiplin altına*" alarak, "*bir nebze*" düzeni tekrar sağlar. Ancak o da içinde bulundukları durumun vahameti ile son çarenin Osman Paşa olduğunu bildiğinden ona askerlerini yollayarak; hiç istemese de savaştan çekildiklerini açıklar (Kaplan, 2014e: 103).

Gelen yardım ile savaşa hazırlıklarını tamamlayan Osman Paşa üstün savaş tecrübeleri olan bir komutandır. Zorlu bir meydan savaşı ile on bir eylül bin sekiz yüz yetmiş yedi tarihinde Osman Paşa Rusları arkalarına bakmadan kaçırmayı başarır. Tekrar yenilgiye uğrayan Ruslar daha da kinlenmeye başlar.

Bu zafer sonunda Plevne'de bir ordu olduğunun farkına varan Osmanlı Devleti Osman Paşa'ya gazilik beraatı ile altın bir kılıç hediyesini bir heyetle yollar.

Ancak Ruslar ısrarcıdır ve on beş ekim bin sekiz yüz yetmiş yedi günü geldiğinde yüz sekiz bin kişilik bir kuvvetle Plevne'yi dört taraftan kuşatmıştır. Gazi

Osman Paşa ise büyük bir sabırla ordusuna destek olarak adeta ölümü beklemeye başlar. Bu tarihten itibaren büyük yokluk günlerinin içine düşen askerler açlıkla da savaşmaya başlar. Otuz beş gün sonra yiyecek kaynaklarının boşalacağını gören Osman Paşa Ruslar ile görüşmeyi kabul eder. Ancak ordusunun durumunu asla kimseye belli etmeyerek çok güzel sofralar kurdurur ve her şeyin içerde sorunsuz bir şekilde ilerlediği izlenimini vererek direnmeye devam eder.

Ancak tarihler yirmi yedi kasıma geldiğinde ordunun ne yakacağı ne de yiyeceği bir şey kalmamıştır. Osman Paşa da bu yüzden komutanları ile konuşarak bekleyerek ölmektense savaşarak ölmek istediklerine karar verir. Tarihler on aralık olduğu vakit Osman Paşa tarafından Ruslar ile harekât emri verilir. Ancak dışarda onları çepeçevre saran ordunun arasından çıkmak hiç de kolay olmaz. Canhıraş savaşan askerlerin arasında Osman Paşa'nın atı ölür ve Osman Paşa sol bacağından yaralanır. Böylece Osmanlı ordusu savaştan çekilmek zorunda kalır.

Savaştan çekildikten sonra Osman Paşa çok üzgündür. Ancak gerek Rus ordusu gerekse Osmanlı ordusu tarafından çok iltifat ve ilgi görür. Kahramanlığı tüm kitap boyu herkes tarafından anlatılır. Savaşın ardından iyileştikten sonra İstanbul'da Abdülhamit'in yanında uzun yıllar kendisine görev verilir.

Kitabın son bölümü olan on üçüncü bölümde Osman Paşa beş nisan bin dokuz yüz senesinde ölür. Adına Abdülhamit tarafından Fatih'te bir türbe inşa ettirilir.

2.2. ROMANLARDA OLAY ÖRGÜSÜ

Olay örgüsü romandaki olayların bir sıra ve düzen içerisinde anlatımıdır. Bir romanda olay örgüsü ne kadar düzenli olursa olaylar da birbiri ile o kadar iyi bütünleşir. Bu bir nevi yazarın okuyucu üzerindeki etkisini arttıran en önemli unsurdur. Dolayısıyla olay örgüsü, *"...yazarın okuyucuyu etkileyebilmek, güzel ve hoş bir iz bırakabilmek, anlamlı bir vurgu oluşturabilmek için yani belli bir amaç için olayların oluş sırasını değiştirerek, kendine göre bir sıralama ve düzenleme yaparak ortaya çıkardığı kurgusal yapıdır."* diye tanımlanır (Çetin, 2013: 188).

Anlatma esasına bağlı bütün türlerin asıl amacı, bir *"hikâye"* anlatmaktır. Bu yönüyle olay örgüsü, romanın diğer unsurları olan zaman mekân ve dil kullanımını

da kapsar. Mehmet Tekin vakayı ya da olayı şöyle tanımlar: *“Hikâye, olandır; vakanın biçimlendirdiği serüvendir. Vaka ise sözlük anlamı itibariyle olup geçen şey demektir. Romancı, kaleme alacağı romanın epik yapısını bu olup geçen şeyle (hatta olması mümkün şeylerle) kurar. Bu durumda vaka, roman denilen edebi türün vazgeçilmez ögesi olmaktadır. Aslında vaka, romana değil, hayata ait bir parçadır ve hayatta rastladığımız, yaşadığımız, yaşayabileceğimiz bir şeydir: Romancı sanatın (dar anlamda dilin) sağladığı imkânlarla onu ehlileştirir ve amacı doğrultusunda onu, yeniden biçimlendirir.”* (2012: 69). Çetişli de vakayı şöyle tanımlar: *“Vak’a halkaları, bir taraftan vak’a zincirini veya olay örgüsünü oluştururken; diğer taraftan taşıdıkları anlamla da ‘mânâ birlikleri’ne hayat verirler. Buna bağlı olarak mana birlikleri ‘metin halkaları’nı, metin halkaları ‘metin tabakaları’nı, metin tabakaları da ‘metin’i meydana getirirler.”* (2009: 60). Olay kavramı bir içeriğin arka arkaya sıralanması ile anlatımını ifade eder. Olay örgüsü ise belli bir yazarın elinden çıkar, kendi üslup ve anlayışı ile basamaklar halinde örülür. Her olay örgüsü bu yönüyle yazar için *“aynı zamanda kimlik”* tir (Tepebaşı, 2012: 33).

Anlatma esasına bağlı edebi türlerde olayları okuyucuya aktarmak asıl amaçtır. Bu amaç doğrultusunda diğer tüm unsurları içine alan vaka büyük bir önem arz eder. Forster, öykü ve olay örgüsü arasındaki farktan bahsederken olay örgüsünü neden-sonuç ilişkisine bağlar: *“Öyküyü olayların zaman sırasına göre düzenlenerek anlatılmasıdır. Olay örgüsünü de olayların anlatılmasıdır; ancak burada üstünde durulan nokta, olaylar arasındaki neden-sonuç ilişkisidir.”* Yine yazının devamında bu durumu bir örnek ile açıklar: *“Kral öldü, arkasından kraliçe öldü, dersek, öykü olur. Kral öldü, sonra üzüntüsünden kraliçe de öldü, dersek, olay örgüsü olur. Zaman sırası bozulmuş değildir; ancak neden-sonuç ilişkisi yanında iyice gölgede kalmıştır.”* Bahsettiğimiz bu neden-sonuç ilişkisi, içinde barındırdığı farklılıklarla olay örgüsünü oluşturur (1985: 128-129).

Olay örgüsü romanı meydana getiren diğer unsurlar arasında doğal ve anlamlı bir yapı oluşturma, yani kurgulamadır. Aynı zamanda yazarın belli bir amaç doğrultusunda olayların oluş sırasını kendine göre düzenlediği ve bir sıraya koyduğu kurgusal yapıdır. Romanlarda kurgu gerçeklikle iç içedir. Aktaş da *“Öyleyse vaka herhangi bir alâka ile bir arada bulunan veya birbiriyle ilgilenmek mecburiyetinde kalan fertlerden en az ikisinin karşılıklı münasebetlerinin tezahürüdür.”* diyerek olay

örgüsünün metinde yer alan birbiri ile alakalı fertlerin arasında olacağını ve böyle bir ilgi olmadığında kişilerin birbirinden habersiz olacağını dile getirir (Aktaş,1998: 48).

Bu bağlamda Kaplan'ın eserlerine bakıldığında olay örgüsü, hacim bakımından çoğunlukla neden-sonuç ilişkisinin gözetildiği, geleneksel bir yaklaşımla kaleme alındığı söylenebilir. Kaplan'ın romanlarında olaylar günlük yaşamdan seçilmiş olup, sebep-sonuç çerçevesinde verilmiştir. Romanlarda olaylar genellikle romanın ana karakteri etrafında gerçekleşir ve “*ek zincirli olay örgüsü*” şeklinde gelişir. “*Olay örgüsü, kişiler, şeyler, durumlar ve olgular arası ilişki ağlarından, organik anlamda sağlam bağlantılardan oluşur. İlişkiler ağı ya olumlu biçimde seyreden olaylar biçiminde ya da ‘çatışma’ya dayalı olarak gelişir.*” (Çetin, 2013: 187).

2.2.1. Dağların Türküsü

Dağların Türküsü romanı on bir bölümden oluşmaktadır. Romanın birinci bölümünde olay örgüsü; yazar Cevat'ın İstanbul hayatının ve İstanbul yaşamındaki zorluklarının tasviri ile başlar. Cevat anne ve babasını küçük yaşta kaybetmiş, babası şehit olunca köyde dede ve ninesi ile yaşamış, daha sonra okul bitince İstanbul'a yerleşmiş başarılı bir yazardır. Cevat'ın soyadını taşıyan “*çat pat sürdürmeye çalıştığı*” Kartal Yayınları isimli bir de yayın evi bulunmaktadır. Romanda asıl hikâye, Cevat'a üç mektup ve bir paketin gelmesi ile başlar (Kaplan, 2015: 7).

Eve giden Cevat mektuplardan birisinin çocukluk arkadaşı ve hala oğlu olan Salih'ten geldiğini görünce heyecanla okumaya başlar. Salih mektubunda sitem ve özlem dolu satırlara yer verir. Beraber geçen çocukluklarına rağmen dede ve ninesi ölünce köye gelmeyen Cevat'a Salih serzenişlerde bulunur. Salih okul hayatında çok başarılı olmasına rağmen okuyamamış birisidir. Çocukluk hayali de yazar olaktır. Salih, Cevat'a yazdığı mektupta çocukken ilkokul öğretmeninin öğütleri ile önemli anılarını yazdığı bir günlüğü olduğundan bahseder. Bu günlük üzerinde çeşitli düzenlemeler yaptığını, Cevat'ın da uygun görürse basılmasını istediğini bildirir.

Salih'in yazdığı günlük ise yazarın otuz yıl önceki çocukluk seneleri ile başlar. Bu günlük romanın olay örgüsünü değiştiren bir aracı konumundadır. Günlük ile birlikte olayın başkahramanı değişerek Salih olur ve yazar olayları artık onun gözünden anlatmaya başlar. Salih'in dedesi Kamil'in aniden jandarmalar tarafından

kasabaya gitmesi ile eve geç saatlere kadar gelmemesi, evdekileri meraka düşürür. Tüm komşular ve akrabalar merak içinde beklemeye başlar. Ninesi Fahriye'nin de aklına gelen tek şey Eskişehir'de subay olarak görev yapan oğlu Cevdet'e bir şey olduğu korkusudur. Daha fazla habersizce beklemek istemeyen Salih'in annesi bostanda çalışan kocası Seyfullah'a haber yollayarak kasabaya gidip neler olup bittiğini öğrenmesini ister. Haberi ulaştıran Salih olur. Seyfullah hemen atına atlayarak kasabanın yolunu tutar.

Cevdet köyün en zeki çocuğudur ve subay bir pilot olarak Eskişehir'de görevlidir. Evli ve bir çocuk babası olan Cevdet, bir talihsizlik sonucu karısını kaybeder. Daha sonra Konyalı bir kadınla oğluna annelik yapması için evlenir.

Romanda olay örgüsünü şekillendiren bir diğer karşılaşma Seyfullah'ın köye gelişiyle yaşanır. Cevdet'in şehit olma haberi gizlenmeye çalışılsa da Kamil'in Cevdet'in oğlu ile eve gelişi gerçekleri ortaya çıkarır. Ailenin tek erkek evladının da ölmesi tüm aileyi derinden yaralar.

Cevat köye geldiğinde on yaşlarındadır. Üç yaşındayken annesini ve iki ay öncesi de babasını kaybetmiştir. Bu yüzden köyde herkes onun yanında düşünceli davranır, babasından söz etmemeye özen gösterir. Cevat ise köyde kendisinden üç yaş büyük olan Salih ve dedesinin yanaşması olan kişinin oğlu Hamza Ağa ile güzel bir yaz geçirmektedir. Hamza Ağa “*aklı biraz hafif*” olan birisidir. Yaşıtlarından çok küçük çocuklarla anlaşır ve konuşması bozuktur (Kaplan, 2015: 27).

Hamza Ağa ile Cevat sık sık atışır köyde. Aralarındaki tartışmayı bitiren ise genellikle Salih olur. Cevat köyde asla unutamayacağı güzel anılar biriktirir. Köye gittiği o yaz bol bol bostan tarlasında çalışıp, hayvan güderler. Üç arkadaş bunları yaparken çok zevk duyar. Özellikle Kılıç Gediği denen vadide akan suyun, Güvercin Gölü ismindeki durgun kısmında suya girmeleri çocukların en büyük eğlencesidir. Buraya gidip dağlara karşı türkü söylerler. Bu eğlenceli türkünün dağlarda yankılanması çocukların en büyük eğlencesidir.

Güz zamanı okulların açılması ile Salih ile Cevat çok sevinçlidir. Okul hazırlıkları yetim çocuğu sevindirmek için köye göre en lüks ve güzel şartlarda yapılır. Tüm eksikler alınır ve terzide yaptırma bir önlük ile okula başlarlar. Okulda bazı farklılıklar gören Cevat eski okulunu özler. Okulda tek öğretmenin oluşu ve

ufak bir köy okulu olması Cevat'ın dikkatinden kaçmaz. Köydeki çocukların durumuna göre Cevat'ın çok önde olduğunu fark eden öğretmeni onu bir sınıf atlatır.

Aynı yılın sonunda Salih beşinci sınıfı birincilikle bitirmiştir ve okul hayatı son bulmuştur. Salih artık ailenin tek çocuğu olması dolayısıyla çok istediği yazar olmak hayallerinden vazgeçer ve köy işlerine yönelir. Artık babasına daha çok yardım eder.

Okuldan çıkınca Cevat'ta diğer köylü çocuklar gibi ev işlerinde çalışır. Ninesi “*okula giderken öğrenci, gelince köylü olacaksınız*” diyerek sık sık tembihlerde bulunur (Kaplan, 2015: 84). Cevat çok akıllı ve saygılı bir çocuktur ve bu sebeple babası gibi okuması, büyük adam olması tüm köylü tarafından beklenmektedir. Ancak bu durum zamanla Salih ile arasına önce mesafeler koyacak daha sonra da aralarında bir kıskançlığın sebebi olacaktır. Ortaokulu şehirde dedesinin bir tanıdığının yanında okuyan Cevat sonrasında parasız yatılı için lise sınavlarına girip kazanmıştır.

Bunun yanında Cevat “*iyi yetişmenin bir neticesi olarak*” köyde büyük saygı gören bir çocuktur. Oldukça zeki ve vakur duruşu; çocuk yaşı herkesin dikkatini çeker. Ahlaklı ve kötü söz konuşmaması ile örnek bir çocuktur (Kaplan, 2015: 70).

Romandaki önemli olayların başında da Salih'in babası Seyfullah'ın çok sevdiği Dorutay'ın ölümüdür. Dorutay civar köylerde eşi benzeri olmayan tüm cirit yarışlarının gözdesi, sahibine bağlı bir attır. Bir gün Dorutay, bir köy düğününde çok çekişmeli bir yarış sonrası cirit oynarken; düşerek iki ayağı kırılınca, tek kurşun ile acı çekmeden öldürülmüştür. Bu olay başta Seyfullah olmak üzere tüm köylüyü ve çocukları derinden etkilemiştir.

Her bölümde zamanı ilerleten yazar romanın ortalarında beş sene sonrasında başlatır olay örgüsünü. Cevat'ın ortaokula yazılmasıyla kıskançlık duyguları yaşayan Salih artık babasına daha çok yardım etmektedir. Babasının yetişemediği yerlerde hemen yardıma koşmakta, eski yıllara göre daha fazla yeri ekip biçmektedir. Hamza Ağa da sık sık tartıştığı Cevat'a özlem duymaya başlar. Tatillerde dört gözle onun yolunu gözler.

Cevat ise her yaz ve kış tatillerinde köye gelmektedir. Üç yılın sonunda sınavlara giren Cevat vilayete gider. Fakat sınavın sonucu yaz bitimi açıklanacaktır. Köyde çok şey değişmektedir. Salih ile arasına iyice mesafe giren Cevat delikanlı

olmuştur. Artık “elleri üşüdüğünde, anamızın, ninemizin koynunda ısıtamayacak” kadar büyümüşlerdir. Bu arada Halil Ağa ise daha yaşı küçük çocuklarla gezmeye başlamıştır. Adeta çocuklar üzerinde büyümek iyiden iyiye kendini hissettirmeye başlar (Kaplan, 2015: 115).

Cevat lise sınavına girdiği sene yine bir yaz tatilinde köye gelir. Köyde en sevdikleri yere Kılıç Gediği vadisinin Demirdere’sinde bulunan Güvercin Gölü’ne giderler. Cevat ile Salih sohbet ederken Hamza Ağa yine dağlara şarkı söylemektedir. Salih ile sohbetleri sırasında Cevat ona liseden sonra edebiyat öğretmeni olmak istediğini anlatır. Asker ya da bir başka meslek istemediğinden söz eder. Cevat artık yolunu çizmiştir.

Bu sırada yukarıda sık sık uçan kartallardan birisi güvercinlerden birini kapar. Çevredekilerin sesi üzerine kayalıklara bakan Salih ve Cevat kayalıkların uç kısmında bir kartal yuvasına taş atan Hamza Ağa’yı görürler. Yürekləri ağzına gelen bu iki arkadaş Hamza Ağa’yı çıktığı yüksek yerden indirmek için çeşitli şeyler söylerler. Saf kalpli Hamza Ağa ise güvercine acıdığı için oraya çıkmıştır. Bir anda kayalıklarda dengesini kaybederek suya çakılan Hamza Ağa’nın sesiyle dağlarda akis yapar ve son şarkısını söyler Hamza Ağa.

Daha sonra soğukkanlı davranan Cevat suya atlayarak Hamza Ağa’nın ölüsünü bulunduğu yerden çıkarır. Güvercin Gölü’nün berrak suları kanla köpürmüştür.

Olayın üzerinden bir ay geçmesine karşın kimse bu olayı atlatamaz. Cevat’ın lise sınavını kazanmasıyla Salih’in okula duyduğu özlem artmaktadır. Herkes Cevat’ı tebrik için eve akın eder. Ancak Cevat’ın bir daha köye gelmeyeceğinden korkan Salih onunla konuşur ve Cevat en azından yazları köye gelmek için Salih’e söz verir. Zor bir vedalaşma sonrası Cevat köyden ayrılır. Sonraları köye gelen Cevat, köye gelse de kendi derslerine ancak zaman ayırabilmektedir.

Romanın bitimine yakın Cevat’a yazılmış son kısımda bir mektup daha yer almaktadır. Burada ise Salih yazdığı bu hatıraları Cevat’ın düzeltmesini ister. Eğer düzeltirse güzel bir roman olacağını söyler. Ancak beğenmezse de onu atmamasını ve yakmasını rica eder. Ancak Cevat bu defterden çok etkilenmiş ve duygulanmıştır. Özlediği çocukluğu ve tüm hatıraları yazılı olan bu defteri çok beğenmiştir.

2.2.2. Kara Kasırğa

Romanın olay örgüsü, Sultan Melikşah döneminde yaşanan savaşlar etrafında gelişmiştir. Anadolu’da yer yer Rumlar, Gürcüler ve Türklerin bir arada iç içe yaşamları anlatılmış, Anadolu’nun Türkleşmesinden sıklıkla fetihler aracılığı ile bahsedilmiştir.

Kaplan bu romanında milliyetçi duygularına yer vermektedir. Kahraman Kürşat’ın gözünden Anadolu’nun Türkleşmesi sürecini ele almış, Anadolu’nun o dönemki mozaik yapısına değinmiştir:

“Kürşat:

–Ne dersiniz çocuklar? Dedi. İsterseniz biz de bu topluluktan ayrı kalmayalım. Karışık bir topluluk. Gürcü’sü, Ermeni’si, Rum’u... Bu handa, bu vakitte hepsi gönül dostu değilse bile, sohbet arkadaşı olmuşlar.” (Kaplan, 2014a: 116).

Kara Kasırğa lakaplı kahraman Kürşat, romanın en başında on altı yaşlarında bir delikanlıdır. Kürşat başarılı bir savaşçıdır ve koca Bahtiyar’ın değirmenine Bizans askerlerinden saklanmak üzere gelmiştir. Romanda yer alan ilk olay örgüsü de Kürşat’ın bu eve gelişi ile başlar. Kürşat; Alparslan’a ulaştırmak üzere gizli bir haber ile görevlendirilen ulaktır. Ancak Bizans askerleri tarafından yaralanır. Yolda büyük zorluklar atlatmış olan Kürşat’ı atı; yaralı olarak Bahtiyar ve iki oğlunun yaşadığı Türk ailesinin yanına getirmiştir. Daha sonra Kürşat, yanlarında kaldığı Türk ailesi ile konuşunca Bahtiyar’ın önceden babasının ordusunda asker olarak görev aldığını anlar. Daha sonraları Bahtiyar ve oğulları ile kendisi de dost olacaktır.

Civar köylerde Kara Kasırğa ismi ile kendisini arayan Rumlardan kaçmayı başaran Kürşat’ın yerine Bahtiyar ve iki oğlu esir alınmıştır. Kürşat onları kurtarmak için Bahtiyar’ı esir tutan Kızıl Tekfur ’un kızını kaçıtır. Bu sırada kızla aralarında bir etkileşim olur. Aspasya adındaki Tekfur kızı Kara Kasırğa lakaplı bu genci daha önceleri duymuş ve Türk olan dadısına sık sık sormuştur. Kürşat’ın kendisini kaçırmasına rağmen ona iyi davranması Aspasya’yı etkilemiştir. Ancak bir gün sonra esirleri geri alması ile Aspasya’yı da Tekfur’a iade eden Kürşat yeniden askerlik görevine dönmüştür.

Artık Bahtiyar’ın iki oğlu olan Aybeğ ve Günbeğ ile Kürşat ayrılmaz bir üçlü olmuştur. Sürekli birlikte olan bu üç yakın arkadaş savaşlarda da başarılar elde etmektedir. Anadolu’da Türkleşme ve cihat ilerlemektedir. Aradan geçen dört sene

sonra Kürşat'ın kızını kaçırdığı Kızıl Tekfur 'un kalesi de alınmak üzere savaş açılmıştır. Savaş sonunda Aspasya ile tekrar karşılaşan Kürşat, Aspasya'nın kendisi ile gelmek istediğini öğrenir. Geçen dört senede Türk dadısından İslam'ı araştıran Aspasya, Müslümanlığı araştırdığını ve İslam'a geçmek istediğini söyler. Romanda yer alan bu kaçış başkahramanın hayatını temelden değiştiren en önemli olaylardan birisi olacaktır.

Bunun üzerine ismi Asiye olarak değiştirilen Aspasya o gün Kürşat'la evlenir. Savaş sonrası halasına gitmek üzere yola çıkan Kürşat ve Asiye yolda gece konaklamak için ateş yakıp çadır kurarlar. Ani bir saldırı sonrası zehirli bir okla vurulan Asiye orada ölür.

Bu ani ölüm ile haftalarca evden çıkmayan Kürşat halasının ısrarları üzerine babasının da hocası olan Hamdullah Hoca'nın tekkesine giderek eğitim ve nefis terbiyesine başlamıştır. Kürşat'ın bu bunalımı romanda mekânı da değiştirerek bir dergâhta geçmeye başlar. Bu eğitimler sırasında Kürşat; nefisine hoş gelen Kara Kasırğa lakabının boşluğunu da anlamaya başlar. Yapmam dediği her işi yaparak derin bir nefis terbiyesinden de geçer. Tekkede yaşadığı dönemde hocası ile konuşan Kürşat, zaman içinde eşini öldüren kişiye olan kinini de terbiye eder. Daha sonra hocasının icazet ve duasını alarak Aybeğ ve Günbeğ ile yeniden savaş meydanlarına döner. Romanda savaşçı Türkler, barış ve kardeşlik içinde yaşamak isteyen ve ezilenlerden taraf olan bir millet olarak anlatılmaktadır.

Yedinci bölümde ise roman tek bir geceyi anlatmaktadır. Kahramanlarımız Aybeğ, Günbeğ ve Kürşat; Karabet isimli Ermeni bir hancının hanına gelip konaklamıştır. Kürşat'ın eskiden tanıdığı yaşlı Karabet onların gizlenmesine yardımcı olup onları güvenli bir odaya yerleştirir. Akşam yemeği için salona indiklerinde ise ani bir olay ile köşede meczup gibi görünen, Mihael isimli birisine aniden saldırı yaşanır. Saldırıya gelen Bizans askerleri bire on şeklinde savaşımaya başlayınca bu durumu hazmedemeyen Kürşat ve arkadaşları da dövüşmeye başlar. Sonunda tüm askerleri yere serince gizlendikleri yer ifşa olduğu için oradan ayrılmak üzere yola koyulurlar. Ancak Mihael ısrar ederek yanlarında gelmek ister. Çünkü Kara Kasırğa'yı tanımıştır.

Yanlarına Mihael'i de alan Kürşat daha sonra Mihael'in eskiden Bizans ordusuna çalıştığını öğrenir. Kısa zaman sonra arkadaşlıkları gelişen bu gurup

ayrılmaz bir hale gelir. Mihael Müslüman olmaya karar vererek ismini Abdullah olarak değiştirir:

“Daha doğrusu Mihael Abdullah oldu... Kış boyunca da gözünü budaktan esirgemedi, bir zamanlar mahiyetine girdiği Mavros’un sonunu hazırladı. Hidayete erdikten sonra, küfrün okunun, zulmün mızrağının üstüne gözünü kırpmadan atıldı...” (Kaplan, 2014a: 132).

Artık cepheden cepheye koşan bu yakın arkadaş grubu bir zaferin daha sevincini yaşarken Abdullah’ın ağır yaralı olduğu haberini alırlar. Abdullah, Kürşat ile yalnız görüşmek istemektedir. Uzun uzun sorgulamaların sonunda Abdullah, Kara Kasırğa’nın şiddetinden korksa da Kürşat’a sevdiği kız Asiye’yi kendisinin öldürdüğünü itiraf eder. Zamanında Asiye’ye âşık olan Abdullah, İslam’a geçtikten sonra yaptıklarına çok pişman olmuştur ve Kürşat’la beraber geçirdiği bir senede onu çok sevmiş aynı zamanda onun helalliğini almak istemiştir.

Arkadaşı Abdullah’ın eşinin katili olduğunu öğrenen Kürşat önce bir gece gezintisine çıkar fakat bir türlü sakinleşemez. Yüreği kin ve nefretle dolmaktadır. Bir yandan da hocasını hatırlayarak şeytani düşüncelerden uzaklaşmaya çalışır. Gecenin sonunda tekrar hasta Abdullah’ın yanına giderek hakkını helal eder ve Abdullah orada şehit olur.

Abdullah’ın ölümü Kürşat’ı derinden etkilemiştir. Bunun yanında cephelerdeki başarıları da etrafta yayılmıştır. Bir gün komutanı İslam Beğ onu Nizamülmülk olan Artuk Beğ’in onu görmek istediği müjdesini haber verir. Kara Kasırğa unvanı artık herkesin kulağına ulaşmıştır:

“–Hayırdır çok şükür... Hayırdır Allah’ın izniyle, dedi İslam Beğ... Bu kadarla da değil, büyük vezirimiz Nizamülmülk cenapları, Allah ondan razı olsun, seni tanımak istermiş. Bana getiriresiniz bu yiğidi diye buyurmuş.” (Kaplan, 2014a: 159).

Kürşat arkadaşları Aybeğ ile Günbeğ’i de yanına alarak hocasını ve halasını gördükten sonra Artuk Beğ’in huzuruna gitmek üzere yola koyulur.

Romandaki temel çatışma, başta Kürşat olmak üzere, romanın diğer kişileri üzerinden verilmiştir. Kaplan, kavuşamadığı aşkını tüm ömrü boyunca yüreğinde taşıyan Kürşat’ın üzerinden, bir askerin zorluk ve yalnızlık içinde geçen hayatına dikkat çeker.

2.2.3. Şahidim Kılıcımdır

Romanda olay örgüsünü ilk şekillendiren olay Kanuni Sultan Süleyman'ın ordusunda bulunan Kasım ve Davut'un dertleşmeleriyle başlar. Bu dertleşme yeni vefat etmiş olan tüm dünyanın korktuğu Yavuz Selim'in yerine geçen daha yumuşak mizaçlı görünen Kanuni ile ilgilidir. Daha önceden Kanuni'nin silah eğitmenliğini yapmış Kasım Beğ, Kanuni'nin de babası kadar başarılı bir asker olduğunu anlatmaktadır.

Romanda aynı günün sabahı belenmedik olaylar yaşanır. Sabah namazında iken Kasım Beğ namazı imam yerine olağan dışı bir şekilde Davut'tan kıldırmasını ister. Huşu içinde kılınan namaz sonrasında Kasım ve Davut ormanlık arazi kenarında sohbet etmeye başlarlar. Etrafta kimsenin olmadığını düşünürken aniden gelen bir zehirli ok sonrası Davut Beğ ölür. Ölümünden hemen önce de iki oğlunu Kasım Beğ'e emanet eder.

Romanın ikinci bölümünde tahta yeni çıkan Kanuni Sultan Süleyman'ın adına tüm komşu ülkelere dağıtılmak üzere elçiler görevlendirilir. Yavuz Selim zamanında vergiye bağlanan Macar Kralı Layoş'a da hediyeler götürmek üzere görevli kılınan kişi Behram Çavuş'tur. Fakat gelişi hiç de hoş karşılanmayan Çavuş "*kılıcın hala kızgın olan ucunu*" batırılarak kör edilir (Kaplan, 2014b: 38). Bunun dışında Behram'a ve sultan tarafından gönderilen ata türlü işkenceler yapılır (Kaplan, 2014b: 40). Yanına Habeşli Handan'ı da alarak yola koyulan yaralı Çavuş, bir su kenarında acılarına daha fazla dayanamayarak hayata gözlerini yumar. Handan ise Çavuş'un isteği üzerine ezilip büzülen kılıcını Padişah'a şahit göstermek üzere yola koyulur.

Üçüncü bölümde Çavuş'un ölümü üzerinden beş sene geçmiştir ve genç padişah olan Kanuni, Macar kralına savaş açmaya karar vermiştir. Romanda olay örgüsünü değiştiren bu savaş için hazırlanan orduda; Kasım Beğ, Handan ve Davut'un oğulları Behlül ile Bora'da bulunmaktadır. Behlül tahsiline devam etmiş ve imam olmuş, Bora ise başarılı bir asker olup orduda akıncılara katılmıştır.

Savaş meydanına gelmeden önce yarısı Müslüman olmuş yarısı Hristiyan kalmış Sarıca köyünde durakladıkları zaman Bora subaşında bir kız görür. Daha sonra köylüler ile konuşurken kızın isminin Elif olduğunu öğrenir. Aynı gece kendisi ile konuşmak için ordunun yanına gelen Elif'i gören Bora; bu görüşmeyi uygun bulmadığı için Elif'i geri evine gönderir. Ancak içten içe Bora, Elif'in "*deniz*

gözlerini, gelincik dudaklarını, pınar çağılması gibi sözlerini” düşünmeden edemez (Kaplan, 2014b: 84).

Aklı Elif’te kalan Bora; bu sırada Mohaç meydan muharebesine katılır ve üstün başarılar gösterir. Savaş sırasında Layoş layığı üzere bir bataklığa saplanarak ölür. Bu sırada Handan ve Kasım Beğ Layoş ’un türlü eziyetlerle öldürdüğü Çavuş’u da orada gördüklerini söylerler. Romanda yazar, böylece haksızca öldürülen Behram Çavuş’un intikamını alır.

Cesareti ile adından sık sık söz ettiren Bora’ya farklı bir görev daha verilir. Sarıca köyündeki Hristiyan yöneticisinin halka zulmettiği haberini alan komutan Bora’yı, çıkan düzensizliği gidermesi için yeniden köye yollar. Bir hafta sonra Elif’i tekrar görebilmek umuduyla, sevinç içinde yola çıkan Bora’ya; Elif kız haber göndererek gece ıssız bir yerde görüşme teklif eder. Zaten fırsat bekleyen Bora sevinç içinde Elif’in yanına gider. Elif onunla gitmek istediğini, eşi olmak istediğini söyler ancak Bora kendisinin kılıcı ile evli olduğunu kimseye umut veremeyeceğini ancak onu çok sevdiğini söyleyerek oradan ayrılır.

Tekrar ordunun yanına gelen Bora ve askerleri kötü bir haber ile hüzne boğulur. Babalarının kendilerini emanet ettiği, baba gibi sevdikleri Kasım Beğ savaş sırasında şehit olmuştur.

Romanın son bölümünde Mohaç zaferinden on sene geçmiştir. Artık otuzlu yaşlarında olan Bora bir çarpışma sırasında haince bir saldırı ile öldürülür. Ağabeyi Behlül’ün yanında hayata gözlerini yuman Bora’nın son isteği ise kılıcı ile gömülmek olur.

Bu olaydan yirmi dokuz sene sonra Kanuni Sultan Süleyman’da hayata gözlerini yumar. Defin işlemleri sırasında yardımcıları tabutun yanına çekmece de koymak isterler. Dönemin Şeyhülislam’ı Ebusuud Efendi bunun imkânsız olduğunu söyleyerek çekmeceyi açar. İçinden şimdiye kadar kendisinin mühürlerinin bulunduğu fetvalarının olduğunu görünce derin bir hüzne kapılarak Allah’tan af diler.

Şahidim Kılıcımdır romanında olay örgüsü vakalar, kronolojik sırayla verilir ve düz bir çizgide ilerler. Kanuni Sultan Süleyman’ın döneminde yaşanan savaşlara dikkat çeken romanda; ölüm-yaşam, güçlü-zayıf, savaş-barış, iyi-kötü gibi çeşitli çatışmalar görülür.

2.2.4. İğde Dalı

Romanın olay örgüsü Perihan'ın yaşadığı talihsizlikler etrafında şekillenmiştir. Bu olaylar peş peşe sıralanan vaka halkalarından oluşur. Romanın girişinde yol izleği okuyucuya sunulur. Başkahraman Perihan yolda yürürken karşımıza çıkar önce. Bir duygusal boşlukta olan kahramanımız yazar Perihan'ın; kalabalıklar içindeki yalnızlığını anlatarak başlar.

Perihan'ın babası yatalak bir hasta, annesi ise hayatın tüm yükünü sırtlanmış temizlikçi bir kadındır. Romanın önemli karakterlerinden olan anne Pakize, genç yaşta kocasının kamyonuyla yaptığı kaza sonrası hem ona hem de kızına bakmak zorunda kalmış güçsüz bir kadındır. Öyle ki cehalet de buna eklenince dedikodu ve çevrenin baskısı altında kalan Pakize, roman boyunca çeşitli yanlışlar yapar. Romanda babanın yaptığı bu kamyon kazası; roman karakterlerinin hepsini derinden etkileyen en önemli olay olma özelliğine sahiptir.

Perihan ise bu yoksulluk ve kimsesizlik içinde büyürken bir yandan annesi yokken babasına bakmak zorunda kalır. Evde kaldığı bu vakitlerde de Perihan roman yazar ve bir gün ünlü bir yazar olma hayali kurar. Heyecan içinde kaleme aldığı “*henüz yirmi otuz sayfa*” kadar olan bu acemi işi romanı ise bir arkadaşı vasıtasıyla tanıştığı gazeteci Yılmaz'a gösterme fırsatı bulur (Kaplan, 2014c: 44). Geleceği için büyük hayaller kurarken Perihan, annesinin patronlarının kendisine buldukları bir talip ile evlenme kararı almak zorunda kalır.

Bu olay o kadar ani gelişmiştir ki ne annesi ne de Perihan yaşananlara itiraz edememiştir. Olay örgüsü içinde yer alan Perihan'ın evliliği kitabın tüm seyrini değiştirir. Başta maddi olarak zengin ve kendilerini düzgün tanıtmış olan bu aile; bir yandan da Perihan'ın babasını tedavi etmeyi vadeder. Tüm bu baskılar sonucu birdenbire kendisini evli bulan Perihan, kocası Erol'u ancak evlendikten sonra tanıma fırsatını bulur.

Evlendikten hemen sonra kocasının aslında psikolojik rahatsızlıkları olan ve bir çocuk kadar “*saf*” birisi olduğunu anlayan Perihan çaresizlik içinde oradan kurtulmak ister (Kaplan, 2014c: 145). Evlendikten sonra ailesi ile de görüşemediği için ne yapacağını bilemeyen Perihan; bir gün evden kaçmaya karar verir. Fakat bu kaçış kendi evine olamaz çünkü maddi açıdan zengin olan kocasının ailesi, zaten

hayatta yapayalnız olan annesine zarar verebilir. Bu sebeple Perihan çareyi Yılmaz'dan iş istemekte bulur.

Yılmaz ile bu ikinci görüşme Perihan'ın hayatını yeniden değiştirecektir. Romanda bu bölüm Perihan'ın hayatını tümünden değiştiren olay örgülerinden oluşur. Güzelliği ile her zaman dikkatleri çeken Perihan, kendisine iş olarak sahnelerde şarkıcılığı seçer. Peri ismi ile şarkıcılığa başlayan ve kısa süre içinde ismini duyuran Perihan, ailesini de yanına alarak yaşamaya başlar. Ancak bu sırada romanın yine bir dönüm noktası yaşanır. Erol'un ailesi Perihan'ın bu gidişini hazmedemez ve ondan intikam almak ister.

Erol bir gece eski karısını dinlemek üzere Perihan'ın çalıştığı yere gider. Ailesi tarafından doldurulmuş olan Erol; tam Perihan sahnedeyken yüzüne kezzap atarak mekândan kaçır. Bu olaylar sonrası Perihan'ın hayatı yıkılacaktır. Yüzünde büyük bir yara izi ile ortada kalan Perihan; artık bu işine de son vermek zorunda kalır. Aynı zamanda psikolojik rahatsızlıklar ile de baş başa kalan Perihan, ailesinden ve tüm çevresinden uzaklaşır.

Bu büyük olay sonrası Perihan'ın babası hayatını kaybederken annesi, bir başka kişi ile İzmir'de evlenir. Ancak bu adam da çok yaşamaz ve annesi de kendisi gibi ortada kalır. Pakize artık kendisine kalacak yer olarak bir dergâh bulur. Bu dergâhta tüm yaşantısını değiştirerek Allah yoluna kendisini adamaya karar verir. Bu sırada dergâha kızını da aldırarak kendilerine temiz bir hayat kurmayı amaçlar.

Perihan'ın da annesinin yanına dergâha yerleşmesi ile kısa süreli anne kız sevinç içinde yaşar. Ancak dergâhtakiler Perihan'ı genç olduğu için yeniden evlendirmek isterler. Annesi ise iyice değişmiş ve çökmüş olan kızından ayrılmak istemese de bu olanlara da çaresizlikten ses çıkaramaz.

Perihan'ın acılı kaderi burada da son bulmaz. Kendisinin evlendirildiği adam uzun yol şoförü üstelik evli bir adamdır. Gittiği yerde kocasının ilk karısı ile yaşamaya başlayan Perihan; annesinden de uzaklaşmış olması ile birlikte iyice psikolojik rahatsızlıklar yaşamaya başlar.

Evde kimse ile bir alakası olmadan yaşamaya başlayan Perihan gittikçe kocasının çocukları ve eşi tarafından dışlanır. Bu zorlu günler sırasında kocasının da bu durumu anlamasıyla Perihan, tekrar annesinin yanına İstanbul'a gitmek üzere evden gönderilir. Ancak dergâha giden Perihan annesinin öldüğünü öğrenir. Perihan

romanın başında olduğu gibi kendisini yollara revan eder. Uzun uzun yürürken de roman son bulur.

Romanın başkahramanı Perihan'ın sürekli değişen hayatı etrafında şekillenen olay örgüsü, kimsesiz ve cahil kişilerin nasıl zorluklar yaşadığını anlatmaktadır. Romanda iki güçsüz kadın üzerinden anlatılan olaylar; yine toplumda kadınların yaşadığı zorluklar, işkenceler, çekişme ve ihanetler ile okuyucuya verilir.

2.2.5. Bir Demet Leyla

Yazarın farklı bir teknik ile ele aldığı bu romanda ana karakter bir Leyla üzerine kuruludur. Her bölümde mekân ve zaman değişirken; Leyla ve çevresindeki karakterler varlığını farklı kişiler olarak sürdürmüştür.

İlk bölümde karşımıza çıkan Leyla karakteri oldukça gelenekseldir. Bir köyde doğup büyümüş Leyla ilkokuldan sonra okuluna devam edemez. Yaşı on yedi olduğunda da köye yeni atanan Orhan Öğretmene âşık olur.

Romanın en başından itibaren tasvirler sık sık yer verilir. Hatta ilk bölümde bu sebepten çok az olay geçmektedir. Romanda olay örgüsü içinde yer alan önemli ilk karşılaşma; Leyla çeşmede suyunu doldururken Orhan Öğretmen'in çeşmeye gelmesi üzerine olur. Burada Leyla'dan su isteyen Orhan Öğretmen, Leyla'nın gönlünü kazanır. Fakat su için teşekkür ederken Orhan'ın Leyla'ya “*bacı*” demesi Leyla'yı çok üzer.

Sıradan bir ailenin sıradan bir kızı olan Leyla, köy yerinde annesine yardım eden bir kızdır. Köyde bir de Orhan Öğretmen'in memleketlisi olan Şükran Ebe bulunmaktadır. Leyla, Şükran Ebeye karşı içten içe bir kıskançlık ve düşmanlık beslemektedir. Sık sık Şükran'ın Orhan Öğretmen ile görüşmesi onu çok üzmemektedir.

Şükran Ebe asortik görüntüsüne ve havalı tavrına rağmen; şuh kahkahası ile tüm köylüye kendisini sevdirmeyi başarmıştır. “*Yüksek hemşire*” olacağını anlatarak hava atan bu kadını Leyla'nın gözü hiç tutmamıştır. Tam bir şehirli gibi olan yumuşacık ve sıcak ellerini hele ki bir gün Orhan Öğretmenin motosikletinin terkinde beline sarılmış gördüğünde Leyla, Şükran Ebe 'den buz gibi soğumuştur (Kaplan, 1993:14).

Orhan Öğretmen ile Leyla'nın olay örgüsü içerisinde bir diğer önemli sayılabilecek karşılaşmasında ise Orhan Öğretmen bayram ziyareti için Leyla'nın babasının evine gelir. Burada da kendisine kahve sunan Leyla oldukça heyecanlanır. Her şey çok güzel giderken Orhan'ın Leyla'ya yine “*bacı*” demesi ile Leyla yine derin düşüncelere kapılır. Ancak tüm bu üzüntü ve kıskançlıklarını kendi içinde yaşamaya devam eder (Kaplan, 1993:20).

İlk bölümün sonlarında romanın içinde okuyucuya seslenen yazar “*romanın sonunun nasıl biteceğini*” sorar (Kaplan, 1993:25). Daha sonra ise gelecekte bahsederken okuyucuya olasılıklar üzerinden olayları anlatmaya başlar.

İlk olasılık Orhan ve Şükran üzerinedir. O yaz sonu memleketlerine giden Orhan ve Şükran evlenerek köye döner. Ya da memleketlerinde evlenir ve başka yere tayinleri çıkar.

Diğer bir mesele ise Leyla'dır. Leyla'ya talip Çopur Ziya'nın askerden gelen oğlu olur. Leyla bu evlilikte kaynanası ile geçim sıkıntıları çeker. Ancak yazar burada yine okuyucu ile konuşmaya başlar. Bu hikâyeyi böyle anlatırsa yayıncıyı ikna edemeyeceği için daha gösterişli aşk romanları yazması gerektiğinden dem vurur. Aslında Leyla'nın sıradan değil de daha iyi satışlar sağlayacak karakterde cesur, güzel ya da zengin olması gerektiğinden sitem eder. Bu yüzden para kazanmak için başka bir roman yazmaya başlayacağını söyleyerek romanı sonlandırır.

İkinci bölümde ise yazar kişilerin isimlerini korurken, kahramanların bulunduğu konumlarını tümüyle değiştirmiştir. Bölümün başında sinirli bir halde okuyucu ile tanışan Leyla, bir iş yerinde çalışandır. İş yerindeki arkadaşının Leyla'da oluşan bu gerginliği fark etmesi ile Leyla içini döker.

Leyla'nın henüz kimya fakültesinde okuyan sevgilisi Orhan ona karşı çok ilgisizdir. Leyla ise evlenmek istemektedir. Ancak Leyla'ya maddi durumu daha uygun olan Kadri Bey de talip olmuştur. Leyla bu bölüm boyunca bu iki karakteri kıyaslamaktadır.

Kadri Bey yaşını almış bir patrondur. Tüm maddi şartları iyi olmasına karşın Leyla onun soğuk ve ciddi birisi olmasından dolayı onu uzak ihtimal olarak görmektedir. Ancak Leyla aile içi yaşadıkları maddi sıkıntılardan dolayı yine de Kadri'yi seçenekler arasından çıkartmaz.

Yazar bölüm sonuna doğru Leyla'nın kiminle evleneceğine dair birçok ihtimal öne sürer. Bu ihtimalin ilki Leyla'nın emekli babasının bir zengin genç tarafından trafik kazasında öldürülmesi ile başlar. Bu kısımda cenazeye gelemeyen Orhan Leyla'nın yanında olamaz. Ancak patron olduğu için olaylardan haberi olan Kadri; Leyla ile görüşerek ona maddi manevi tüm yardımlarda bulunur. Bütün bunlardan etkilenen Leyla ise Kadri ile bir gelecek kurma kararı alır.

Ancak bu anlattıklarından kendisi mutlu olmayan yazar birden başka bir sonun daha olacağını söyleyerek diğer ihtimali okuyucu ile paylaşır. Bu ihtimalde ise Orhan çok iyi bir işe girerek Leyla ile evlenir. Hatta kayın babasını da bir yerde sırf rahatlaması için işe koyar. Ancak bu yazdıklarından da kararsız kalan yazar; bu bölümü de okuyucu ile sohbet ederek kesinleştirmeden sonlandırır.

Üçüncü bölümde yazar Leyla'yı sıradan bir ev kızı olarak karşımıza çıkarır. Leyla daha evvel çalışma denemelerinde bulunmuş ama istikrar gösteremediği için eve hapsolmuş bir genç kızdır. Leyla'nın ailesi geçim sıkıntısı çekmektedir. Bunun yanında Leyla sevgilisi Orhan ile evlenme hayalleri kurar. Ancak Orhan Leyla'ya istediği standartları sunacak birisi değildir. O da kendisini zor geçindiren bir garsondur.

Romanda olay örgüsünü şekillendiren olay Leyla'nın bir gün arkadaşından dantel motifi almak bahanesi ile Orhan'ın yanına gitmek için yola koyulması ile yaşanır. Leyla yolda Orhan ile lokantada yemek yiyeceği ve keyifli zaman geçireceği hayalleri ile ilerler. Ancak Orhan'ı görmesi ile tüm hayalleri adeta başına yıkılır. Orhan yoğun iş saatindedir ve kendisini çay bahçesinde beklemesini istemektedir Leyla'dan. Leyla ise Orhan'a içten içe çok gücenmektedir. Karnının aç olduğunu bile önemsemeyen Orhan onun gözünde birdenbire çok pasifleşir. O öfke ile daha evvel çalıştığı avukatlık bürosuna giden Leyla, Kadri Bey tarafından çok iyi karşılanır.

Tam da yemek yiyecek olan Kadri Bey garson çocuktan yemeklerin aynısından Leyla'ya da getirmesini ister. Leyla az evvel Orhan ile yaşadıklarından sonra bu yaşını almış ama makamı mevkii yerinde olan Kadri ile ikisini kıyaslamaktan kendini alamaz.

Kadri Leyla ile sohbeti arasında karısının kanser olduğundan ve yakında öleceğinden bahseder. Bir yandan da Leyla'ya iki karton sigara hediye etmektedir. Zaten geçim sıkıntısı yaşayan Leyla bu sigarlara çok sevinmiştir. Bu güzel

ağırlamanın ardından Leyla tam kalkacakken Kadri ona çekmecedan para ile dolu bir zarf uzatır. Kendisine son maaşını yanlış verdiklerini o yüzden kusura bakmamasını istemektedir. Aynı zamanda Kadri, Leyla'dan yeniden iş yerinde başlamasını istemektedir.

Eve geldiğinde oldukça neşeli olan Leyla; kardeşlerine ve annesine olmadık sevgi gösterisinde bulunur. Bölüm sonuna geldiğimizde ise yazar Leyla'dan yine memnun olmadığını ve bu kızın sonunu da sevmediğini söyleyerek bölümü sonlandırır. Romanda her bölümde neredeyse bir olaya yer veren yazar; roman karakterlerine ve tasvirlerine daha fazla önem vermiştir.

Yine tüm isimlerin aynı olduğu ancak karakterlerin değiştiği dördüncü bölümde baş kahramanımız olan Leyla, idealist bir üniversite öğrencisidir. Leyla inançlarını her yerde ifade edebilen kendine özgüvenli ve derslerinde çok başarılı bir genç kızdır.

O sabah Leyla sınav için evden çıkar ve bir otobüse biner. Otobüsün içinden yolda gördüğü Orhan'ı fark edince onu düşünmeye başlar. O kadar derin düşünür ki ona karşı bir duygu beslediğini yeni anlamıştır. Ancak Leyla okula gittiğinde bir sorunla karşılaşır. Az sonra yapılacak sınava başörtülü öğrencilerin alınmayacağını öğrenir. Romanda yer alan bu olay en önemli olay örgüsünü oluşturur. Bu bölümde yer alan olay örgüsünde kutsal değerlerin kişiler üzerindeki etkisi ve dönem içinde yaşanan zorlukları anlatılmaktadır.

Bu sırada herkesten başka sesler yükselir. Kimisi basını çağırmak isterken kimisi imza toplama fikrini atar ortaya. Ancak bunlardan hangisini yaparsa yapsınlar sınava yetişemeyeceklerdir. Leyla ise okulda memur olarak görev yapan Kadri'den yardım istemek üzere yanına gider. Kadri ise kesin bir emir olduğunu ve elinden bir şey gelmeyeceğini anlatır Leyla'ya. Ona ne olursa olsun sınava girmesini ve namusun başta değil yürekte olduğunu anlatmaktadır.

Leyla bu sözlere üzülse de Kadri'nin karakterini bildiğinden bir şey söyleyemez. Sadece sınava girmeden evine döner. Yazar yine son kısımda Leyla'nın sonunun ne olacağını okuyucuya sorarak sonlandırır. Her ihtimalin Leyla'ya yakın olduğundan bahseder.

Romanın olay örgüsü beşinci bölümde, evdeki zıt düşüncelere sahip iki kız kardeş üzerine kurulmuştur. Yazar bu bölümde de yine geçim sıkıntısı içindeki

insanların sorunları üzerinde durur. Roman yine başkahraman Leyla'nın gözünden ele alınır.

Bu bölümde Leyla ileri derecede göz problemi olan çirkine yakın ve okumamış bir kızdır. Buna rağmen oldukça azimlidir ve özellikle din konularında kendisini geliştirmiştir. Ancak kız kardeşi üniversiteye hazırlanan güzel bir kızdır. Din konusunda ablasından çok farklı düşünmekte ve onunla sürekli evin içinde tartışmaktadır.

Aslında çocukların bu kadar farklı olma sebebi anne ve babanın da birbirini farklı olmasıdır. Oldukça dindar olan anne; Leyla'yı kendisi gibi yetiştirmiştir. Ancak küçük kız Cemile, babası gibi inançlı olsa da dine mesafeli duran biridir.

Bir gün Leyla ile annesi sohbetten gelir. Yarın da sohbetin kendi evlerinde yapılacağını evdekilere söylerler. Bu duruma Cemile ile küçük kardeş Mehmet Ali tepki gösterir. Evin kalabalık olması ve zikir sırasında çıkan gürültüden rahatsız olduklarını anlatırlar. Arayı bulmaya çalışan anne ve baba çocukları zorla da olsa yatıştırır. Romanda yer alan tek olay bu tartışmadır.

Anne ve baba sürekli Leyla'nın akıbetini düşünür. Leyla'ya iyi bir talip beklerken Orhan isimli delikanlının Cemile'ye talip olması aileyi üzmüştür. Kızları Leyla'yı üzmemek için ise hemen konuyu kapatmışlardır. Aslında Leyla'ya kırklı yaşlarında Kadri de talip olmuştur. Ancak babası bunun asla olmayacağını söyleyerek konuyu kapatmıştır. Yazar bu bölümün sonunu da Leyla ve Cemile'nin neden tutmayacak karakterler olduğuna dair yaptığı eleştiriler ile bitirir.

Romanın altıncı bölümünde olaylar Durmuş'un cephesinden aktarılır. Durmuş Almanya'ya gençken göç etmiştir. Burada tanıştığı karısı ile üç çocuk sahibi olmuştur. Biraz para biriktirdikten sonra memlekete dönme hayalleri kuran bu çift zaman içinde dönmekten vazgeçer.

Ancak Durmuş sürekli memleket hasreti çekmektedir. Bunun yanında çocuklarına yeterli din ve örf eğitimi veremediğini düşünmektedir. Özellikle büyük kızı ailesinden kopuk olarak tam bir Alman gibi yetişmiştir. Kızları Cemile ise din eğitimi almış daha sakin yapıda bir genç kızdır. Küçük oğulları Mehmet Ali ise henüz okul çağındadır.

Durmuş ailesinin bu durumuna üzülürken karısı ile çekişmeler yaşar. Karısı ilk evlendikleri zamandan bu zamana oldukça değişmiştir. Artık Türk kadınlarla

görüşmüyor, konuşmasından yaşayışına Almanlara özenmektedir. Hatta eşi Durmuş'u geride kalmakla suçlar.

Evini bir pansiyon gibi kullanan Leyla ise farklı bir dünyadadır. Sevgilisi Ludvig ile özgürce gezerken bir yandan da ona evlenme teklif eden Kadri ve Orhan'ı düşünür. Yazar yine sona geldiğimizde Leyla'nın evliliği için farklı olasılıkları okuyucu ile paylaşır. Ya da dindar kardeşi Cemile vesilesi ile hidayete eren bir Leyla olabileceğinden bahseder. Fakat tüm bu olasılıklar arasında bu Leyla'nın da okuyucu tarafından sevilmeceğini söyleyerek bölümü sonlandırır.

Romanın yedinci bölümünde olaylar bir iş hanının yedinci katında geçer. Atölye sahibi olan Kadri bu dönemlerde oldukça sıkıntılıdır. Maddi olarak bu sıkıntılarını aldığı çekleri bozduramamasına dayanır.

Bu atölyede çalışan üç kızdan birisi olan Leyla edipli ve sakin yapıda bir genç kızdır. Diğer kızlar Zeynep ve Sakine'dir. Sakine oldukça rahat yapılı birisidir. Öğlen yemek saati geldiğinde patronunun sıkışık durumuna rağmen yemeğin yanında tatlı isteyecek kadar da yüzüsüzdür. Bu duruma bozulan Kadri ile aralarında ufak çaplı bir konuşma geçse de Kadri onun isteğini kırmaz ve tatlı da aldırır.

Tüm bu konuşmalar sırasında Leyla Sakine adına utanır. Kadri'nin bu kadar düşünceli olmasına karşın karısı ile ayrılacağına anlam veremez. Ciddi bir şekilde Kadri'nin kendisine talip olması durumunda ona evet diyeceğini düşünür.

İş çıkışına yakın diğer bir çalışan olan Orhan da atölyeye gelmiştir. Orhan Sakine ile sohbet ederken bir sevgili bulduğundan bahseder. Buna Leyla içerler. Aslında Orhan çok terbiyeli ve tam evlenilecek bir çocuktur.

Yazar bu kısımda Leyla'nın evlenmesi ile ilgili farklı olasılıklar sunar. Ancak bu sefer olayın kısa sürmemesi için dönemin gündemindeki bazı olayları da hikâyeye ekleyebileceğinden bahseder. Kötü yola düşen Leyla'yı birisinin kurtarması ya da Leyla'nın tövbe edip imana gelmesi gibi türlü olasılıklar sıralar. Tüm bunların sonunda da romanı beğenmediğini ve bu yazılanların estetik duygudan uzak olduğunu belirtir. Ancak yayımlanan romanların da bu tarz olduğuna eleştiride bulunur.

Son bölümde ise yazar tüm Leylalar ile yazı odasında buluşur. Yazar, romanı sonlandırmak istediğinde tüm Leylalar kendisine tepki gösterir. Her Leyla kendi özelliği ile öne çıkarak yazarın kendisini anlatmasını istemektedir. Büyük bir

tartışmaya dönüşen bu karşılaşma sırasında yazar odada “susun” diye bağırdığında birden odaya eşinin gelmesi ile ortada Leyla falan kalmadığını görür. Tekrar gelmelerinden çekinen yazar “son” yazarak romanını bitirir (Kaplan, 1993:156).

2.2.6. Anatolia’nın Etekleri

Romanın olay örgüsü, geri kalmış; fakat geliştirilmeye çalışılan bir Anadolu köyündeki ezilmiş köylüler ve gazeteci Murat çerçevesinde şekillenir. Yazarın bu romanında da anlatılanlar, sefalet çeken ve sıradan hayat süren kişilerin hayatlarıdır.

Romanın ilk bölümlerinde aynı dönemi üç farklı kişinin gözünden anlatan yazar, ilk olarak Durdu Dede ve nenesinden bahseder. Bu kısımlarda Durdu Dede genellikle bir kahvehane sandalyesi üzerinde oturarak zaman geçiren ve çoğunlukla dinleyeni olmadan kendi kendisine konuşan bir yaşlıdır. Sık sık da çocukluğunda ona çok fazla masal anlatan nenesini hatırlamaktadır. Kitabın başından sonuna kadar yazar, ara kısımlarda okuyucuya Durdu Dede’den bahseder. Durdu Dede de roman boyunca nenesinden dinlediği Anadolu’nun masalını anlatmaktadır:

“Evvel zamana,

Zaman evvele...

Ne mahmuz ne sağına ne de gemi gevele...

Bir zamanlar dilberler varmış, çehreleri değirmi ay gibi. Ve koç yiğitler varmış sevdalarıyla yanan. Ki, bu yiğitlerin her biri bedelmış yedi düvele.” (Kaplan, 2014d:6).

Yine ilk sayfalarda karşılaştığımız diğer kişiler ise gazeteci Murat ve turizmde çalışan bir işçi olan Sezgin olur. Bu kısımda Sezgin İstanbul’dan büyük bir gazetenin yazarı olan Murat’a köylerini gezdirmektedir. Ona köydeki mağara ya da taş gibi yerleri gösterip, kendisinden birkaç uydurma hikâye ile gazetede gezi yazısı olarak bölgeyi tanıtmasını istemektedir. Romanın son kısımlarına kadar ise Murat dürüstlüğüne koruyan ve yalan bir habere imza atmak istemeyen bir yazar olarak karşımıza çıkar.

Romanda olay örgüsünü şekillendiren bir diğer kişi de Bayram’dır. Roman içinde yer alan zorlu yaşam koşulları ve fakirlik Bayram üzerinden verilmektedir. Romanı bir köy romanı yolunda götüren de zaten Bayram ve Emine’nin hikayesidir. Bayram ve Emine hiç çocukları olmamış yaşları orta yaşlı bir çifttir. Bayram

solunum yetmezliği hastasıdır. Ancak içinde bulunduğu fakirlik yüzünden doktora dahi gidememektedir. Köylü tarafından acınan da bir adamdır. Bunun yanında Emine ise kocasına cânı gönülden bağlı bir eştir. Kocasının hastalığına çok üzölür ve cahil aklı ile elinden geldiğince eşine yardım etmeye çalışır. Romanda sık sık Bayram alacaklısı olduğu Bahri'nin kapısına gider ve ondan parasını ister. Adeta bir dilenci gibi her seferinde kovulan Bayram'ın gururu incindiği gibi doktora da gidemediği için hastalığı günden güne ilerlemektedir.

Kasabada rant peşinde koşan iki patron olan Ziya ve Bahri'nin koltuk kavgaları ve köylünün malını alamama olayları romanın sonuna kadar devam eder. Olay örgüsü içinde de bu konu önemli bir yere sahiptir. Zengin patronlar para vermeden tarlaları alıp halkı peşlerinde süründürmektedir. Diğer yandan olay örgüsü bir de hastalıkla pençelesen Bayram'ın Bahri'den para almak isterken can vermesi ile yeni bir boyut kazanır.

Yine romanın son bölümlerinde yanlışlıklar ve adaletsizliklere baş kaldıran Murat; İstanbul'a gidip yazı dizisini zorla da olsa yazmaya başladıktan sonra durumu kabullenir. Patronlarının emir ve buyruklarından çıkmayan ve onları haklı gerekçelerle savunan biri haline gelmiştir. Bu değişimlerden sonra ise yazı müdürü makamına getirilir.

Roman sonunda ise yazar vurucu bir olay ile romanı sonlandırır. Ziya düşmanı olan Bahri'den kurtulmak ve bölgenin tek zengini olmak istemektedir. Kocasının ölümü ile Bahri'ye kinlenmiş olan Emine, Ziya'nın da dolduruşu ile Bahri'yi öldürür. Kocasına aşık ve kimsesiz bu cahil kadın, hapis haneye düşer.

Kaplan, bu romanı ile hayalleri ile gerçekler arasında yaşamaya çalışan yoksul ve ezilen insanların başına gelenlerden hareketle sosyal adaletsizliğe ve değer çatışmasına dikkat çeker.

2.2.7. Uçurumun Çağrısı

Uçurumun Çağrısı romanında olay örgüsü esasta basit bir olay etrafında gelişen ve peş peşe sıralanmış vaka halkalarından oluşur. Romanın birinci bölümünde Orhan henüz yirmi dört yaşında bir üniversite öğrencisidir. Olaylar daha çok Orhan'ın başından geçenler çerçevesinde kaleme alınır. Orhan yetim büyümüş;

annesini de dört sene önce kaybetmiş, İstanbul'a okumak için gelmiş bir öğrencidir. Geçimini sağlamak amacıyla ansiklopedi satarak yarı zamanlı çalışmaktadır.

Orhan hemen ilk sayfada bir takım serseri gençlerle kavgaya ederek karşımıza çıkar. Bu kavgaya Suzan'da şahit olmuştur. Bu sebeple karakola götürülürler. Suzan'ın verdiği ifade ile Orhan'ın suçsuzluğu anlaşılır ve Orhan serbest kalır. Romanda tüm olaylar da bu karakol çıkışı ile baş gösterir.

Dikkat çekici güzellikteki Suzan'a Orhan'ın o gece gönlü kaymıştır. Bu kavgada tek başına diğer gençlere kafa tutan cesur delikanlı Orhan da Suzan'ın dikkatini çekmiştir. Bu etkileşim ile arabasıyla Suzan, Orhan'ı eve bırakmak ister. Çekimser davranan Orhan ise yine de bu teklifi reddedemez. Arabada yapılan kısa sohbet esnasında Suzan Orhan'ı kendi evine davet eder ancak Orhan gelmek istemez ve apar topar arabadan iner. Suzan ise çok beğendiği bu genç ile tekrar görüşmeyi çok ister. Bu yüzden Orhan'ın ansiklopedilerinden almak istediğini söyleyerek evine davet eder.

Suzan reddedilmeyecek güzellikte bir kadındır. İlk olarak “*şirkete sekreter olarak*” işe başlayan Suzan, “*birden kendini moda sektöründe bulur*”. “*Manken gibi*” bir görünüme sahip; dikkat çekici Suzan ilk buluşma sırasında Orhan'ı etkilemeyi başarır (Kaplan, 2013: 42).

Tüm bu yaşananlardan sonra kafası karışan Orhan boş zamanlarında Suzan'ı düşünür. Fakat onun yanına gitmekten de çekinir. Ansiklopedi satmak için Suzan'a yakın semtlerde gezmeye başlayan Orhan, bu sırada bir dükkân sahibi olan Cezmi ile tanışır. Cezmi ile uzun çay sohbetleri sonrası tekrar buluşmak için sözleşirler.

Orhan'ın bu yalnızlığının yanı sıra Suzan da en az Orhan kadar kimsesiz bir kadındır. Anne ve babası o küçükken ayrılmıştır. Annesi işi ve arkadaş çevresi yüzünden kızı ile çok ilgilenmeyen bir kadındır. Babası ise başka birisiyle evlenir bu sebeple kızı ile alakasını sınırlı tutar.

Suzan daha sonra iş yerinde Ziya ile tanışır. Ziya ona ev açar ve görüşmeye başlarlar. Lüks içinde yaşayan Suzan aslında bu durumdan hoşnut değildir. Kendisini kafese kapatılmış bir kuş gibi görmektedir. O da bu tanışmadan sonra sık sık Orhan'ı düşünmekte ve evde onu beklemektedir. Çünkü ona ulaşabileceği başka hiçbir fırsatı yoktur.

Orhan kendi halinde yaşayan bir delikanlıdır. Ev sahipleri olan Hasan ve Hanife ile seviyeli ama sevgi dolu bir ilişki sürer. Zaten dar gelirli olan bu aile, tek odalı eski evlerinin kirasını Orhan'ı sıkıştırmamak için zaman zaman almaz. Ayfer isimli bir kızları ve İsmail isimli küçük oğulları vardır. Orhan çok iyi niyetlidir ve bir abi gibi zaman zaman İsmail'in yapamadığı ödevlerine yardımcı olur. Ancak Ayfer'i hiçbir zaman tam olarak görememiştir.

Romanın ortalarında Suzan'ı düşünmekten kendini alamayan Orhan, kendisinden ansiklopedi isteyen Suzan'ın evine iki defa daha gider. Bu ilk gidişte Suzan Orhan'a bir iş bulacağını söyler. Ziya'dan amcası olarak bahseder ve onun Orhan'a iş bulabileceğini anlatır. Ayrıca sürekli Orhan'ın ona duyguları olup olmadığı ile ilgili ağzından laf almaya çalışır. Kendisinin Orhan'a beslediği duygularını da sık sık dile getirir.

Tüm bu görüşmeler sırasında her defasında pişmanlık duyan Orhan yine de bu güzel kadından kendisini alıkoyamaz. Ara ara kafasını dağıtmak için Cezmi'nin yanına uğrar. Bu sırada Cezmi de Orhan'ı bir mühendis arkadaşına önermiştir. Orhan, Cezmi'nin yönlendirmesi ile gittiği bu iş yerini çok sever. Burası adeta arayıp da bulamadığı aile sıcaklığına sahiptir.

Sonuncu görüşmelerinde Suzan ile Orhan dışarıda bir yemek yerler. Bu yemek sırasında zaten fakir olan Orhan çok utanır. Suzan'ın onu götürdüğü mekân oldukça lüks ve içkilidir. Orhan tüm bunlardan rahatsız olur ama dile getiremez. Bu görüşme sonrası Ziya'nın adamları Orhan'ı takip ederek döver. Romanda yer alan bu olay romanın tüm seyrini değiştirecek bir öneme sahiptir. Yaşanan dayak olayı sonrası Suzan'dan kopan Orhan kendisine başka bir yol çizecektir.

Orhan yediği dayaktan sonra eve kendisini zor atar. O sırada komşuları Hasan ve Hanife yataktan kalkamayacak kadar hastalanan Orhan'a bakar. Bu olay üzerine Suzan, Ziya ile görüşür. Orhan'ın kendisi ile tanıştırmak istediği birisinin olduğundan bahseder, onu dövmekle hata ettiklerini, kendisini utandırdıklarını söyler. Bu olay üzerine Ziya'nın adamları Orhan'ı okulda bulur ve yaptıklarını telafi etmek için kendisini işe almak istediklerini söyler. Orhan'ı iş görüşmesine gelmesi için zorlarlar.

Orhan ise bu iş teklifini danışmak için bir baba gibi gördüğü Cezmi'nin yanına gider. Cezmi ile yola koyulan Orhan iş görüşmesine gittiği vakit Ziya'nın

adamı Neşet ile Cezmi'nin hapishaneden tanıştıkları anlaşılır. Gençlik yıllarında üniversitede okurken Cezmi, hapiste kalmıştır. Bu nahoş karşılaşma sonrası Cezmi babacan bir tavırla Orhan'dan uzak durmaları için Neşet'i uyarır.

Orhan ve Suzan bu olay üzerine bir daha hiç görüşmezler. Romanın son kısmında ise aradan üç sene geçmiştir ve her şey değişmiştir. Orhan kendisine Şefik'in yardımı ile bir iş yeri açmış ve ev sahiplerinin kızı Ayfer ile evlenmiştir. Cezmi ile sık sık görüşmeye devam etmektedir. Bir gün yine Cezmi onu ziyarete geldiği sırada gazetede bir haber dikkatini çeker Orhan'ın. Son kez Suzan'ın ismi bu haber ile romanda geçer. Haberde boğaz köprüsünden Suzan'ın atlayarak intihar ettiği yer alır. Bu haber üzerine üzülen Orhan durumdan etrafındakilere bahsedemez ama habere de çok üzülür.

2.2.8. Gazi Osman Paşa / Plevne'ye Saplanan Tuğ

Romanın olay örgüsü, Gazi Osman Paşa'nın Plevne'de yaşadığı savaş yılları çerçevesinde şekillenir. Roman Plevne'ye yapılacak savaş hazırlıkları ile başlar. Kaplan bu romanında milliyetçi duygulara yer vermektedir. Osmanlı'nın en karanlık ve zorluklar içindeki döneminde dahi başta Osman Paşa ve Süleyman Paşa gibi kahraman kumandanları etrafında kazandığı zaferleri anlatılmaktadır.

İlk bölümde olay örgüsü; Osmanlı ordusunun Rusların taarruzuna karşılık Osman Paşa'dan savunmada kalması istenerek başlar. Osman Paşa ve ordusu bu durumdan sıkılmakta ve beklemekte çok zorlanmaktadır. Cesaretli ve kahraman bir ordunun beklemesi oldukça zor bir eylemdir. Ancak Osmanlı devleti çöküş döneminde olduğu için oldukça zayıflamıştır ve yeni bir yenilgiye hazır değildir.

Fakat başka cephelerde kayıplar verilince Osman Paşa ve ordusundan taarruza geçmeleri istenir. Yapılan savaş sonunda ordu büyük bir başarı göstererek Rus ordusunu püskürtmeyi başarır.

Ruslar ise bu yenilgi ile daha da güçlenmeye başlar. Osmanlı'dan kopmaya çalışan ve bağımsızlık isteyen Rumenlerden yardım alır. Böylece Ruslar ordularını Osman Paşa'nın ordusunun kat kat üzerine çıkardıktan sonra savaş hazırlığına geçer.

Osman Paşa'ya ise tek yardım Süleyman Paşa tarafından gelir. Cephanelerin azlığı ya da asker sayısı asla Osman Paşa'nın ordusunda moral bozmaya yetmez. Osman Paşa'ya adeta bir baba sevgisiyle bağlı askerler büyük bir moral ile savaşa

başlar. Kısa zaman sonra başarılarını gösteren bu ordu savaş sonunda Rusları ve Rumenleri meydandan kaçırmayı başarırlar.

Bu başarı sonrası padişahın gazilik unvanı ve altın bir kılıç hediyesi alan Osman Paşa dünya basınında da başarıları ile yer alır. Romanın ilerleyen bölümünde ise yenilgiyi hazmedemeyen Ruslar bu sefer çok daha büyük bir ordu ile Osman Paşa'nın bulunduğu kalenin etrafında etten bir duvar örür.

Osman Paşa ve ordusunu; asla karşı koyamayacağı kadar çok büyük Rus ordusu beklemektedir. Osman Paşa'ya dışarıdan gelecek her türlü yardım yolunun önü kesilmiştir. Bu yüzden Plevne'de Osman Paşa ve ordusuna sadece beklemek kalır. İçerde yakacak, yiyecek ve ilaçlar tükendikçe sabırlar da tükenir. Tüm bunların üzerine bir de halkın Plevne'de savaş içinde zorlukla yaşamaya çalışması ile Osman Paşa bekleyerek ölmektense savaşarak ölmeyi yeğ bulur. Osman Paşa askerleri ile konuşarak on kasım günü sabahın ilk ışıkları ile dışarıda aylardır bekleyen Rus ordusuna karşı umutsuz bir taarruza geçer.

Zaten aç ve bitap düşmüş Osmanlı ordusunun karşısında çok fazla olan Ruslara daha fazla dayanmayan askerler; Osman Paşa'nın da yaralanması ile savaştan çekilme kararı alır. Bu savaş sonrası yenilgisine rağmen oldukça büyük ilgi ve ağırlama gören Osman Paşa iyileşmesi sonrası İstanbul'da padişah Abdülhamit'in yanında görev alır.

Savaşta cephelerde koşturmaya alışkın Paşa; ne yapsa da padişahın yanından ayrılamaz ve yirmi iki sene sarayda görev alır. Romanın on üçüncü ve son bölümünde Osman Paşa bin dokuz yüz senesinde vefat eder. Vefatının ardından hayatı boyunca sayısız başarılarla imza atmış bu başarılı kumandan, Abdülhamit tarafından kendisine yaptırılan türbeye defnedilerek roman son bulur.

Olay örgüsünü bu şekilde özetleyebileceğimiz romanda vakalar, kronolojik bir sıra izler ve düz bir çizgide ilerler. Osmanlı'nın son dönemlerinde içinde bulunduğu buhranlı durumları Gazi Osman Paşa'nın Plevne'de karşılaştığı zorluklar üzerinden anlatılan romanında ölüm-yaşam, güçlü-zayıf, savaş-barış, adalet-adaletsizlik gibi çatışmalar görülür.

2.3. ROMANLARDA MEKÂN

Romanı meydana getiren temel unsurlardan bir diğeri de mekândır. Mekânın roman içerisinde çeşitli işlevleri vardır. Mekân bir yönüyle varlıkların bulunduğu yer, olayların arka planda beliren dekoru, şahısların ise içinde yaşadıkları yerdir.

Mekân, üzerinde yaşayanların bakış açısına ve algılamasına göre değişiklik gösterdiği için “*insanlığın ekonomik, ideolojik, sosyo-psikolojik boyutlarından bağımsız*” (Karaküçük, 2004: 78) bir şekilde düşünülemez. Berna Moran ise mekân hakkında şunları söylemiştir: “*Sanat eserlerinde gördüğümüz, doğadır, insandır, hayattır ve sanatçı eserinde bize bunları yansıtır; bir ayna tutar dünyaya sanki*” (Moran, 2007: 17).

Anlatma esasına bağlı edebi eserlerde mekân; olayların sergilendiği yerdir. Bu yönüyle, olayların seyrinde önemli bir yere sahiptir. Mekân aynı zamanda roman içerisinde “*olayların akışını belirlemede ya da kişilerin iç dünyalarını yansıtmada*” daha da önem kazanır (Kütükçü, 2003:65). Mekân diğeri bir yönüyle; karakterlerin ruhsal durumlarını açıklamada da kullanılır. Kişilerin üzerinde “*mutluluk/mutsuzluk, huzur/huzursuzluk*” gibi etkilere de sahiptir (Kıran, 2000:199). Korkmaz’a göre de mekân tanımı söylediğimiz tüm bu özellikleri özetleyecek şekilde ele alınır: “*Oysa anlatı türlerindeki mekân, kurgusaldır ve içinde yaşayan insanların bakış açıları, algı kapasiteleri ve duysal gelişimleri doğrultusunda şekillendirilmiştir; sürekli yeniden yaratılır, biçimlendirilir ve mekân etkin kurucu bir değer olarak üzerindeki etkilere, onları tinsel doğuş ve oluşlara hazırlar.*” (2017:10).

Romanda ismi geçen yer isimleri gerçek ya da kurmaca olabilir. Yazar özellikle tarihi romanlarını yazarken olayları daha gerçekçi kılabilmek için tarihi süreçte oluşmuş yerlerin adlarını verir. “*Mekânların gerçek isimler ile oluşturmaları esere inandırıcılık kazandırır. Bu eserin daha iyi anlaşılmasını da sağlar. İletisinin anlaşılması için romancının kendisi anlaşılır olmak zorundadır; anlaşılması için, kahramanlarını tanıdık bir dünya içine yerleştirmelidir; romanının okuyucusunun, kendisine sunulan kişileri, bildik bir dünya ile ilişkilendirerek tanıyabilmesi gerekir.*” (Plisnier, 2003: 59).

Kaplan bazı romanlarında yer isimlerini bire bir verirken bazılarında direkt mekân ismini vermekten kaçınır. Bunun yerine mekânı bir kasaba ya da köy olarak betimler ve daha kapalı bir anlatımı tercih eder: “*Genellikle romanlarda ülke, kent ya*

da köy gibi yerleşim yerlerinin adları, gerçeklik izlenimi güçlendirmek açısından, gerçek adlarıyla verilirken, bazı romanlarda hiç bilinmeyen adlar verilebilir." (Bolat, 2007: 149).

Sadettin Kaplan romanlarında tasvirlerle yer verse de bu tasvirler çoğu zaman romanda bir fon amacı ile oluşturulur. Çoğu romanında bölümlerin giriş kısmında rastladığımız mekân tasvirleri; vaka ve kişilerden bahsetmeden önce ön bilgi verme amacı taşır. Mekânlar daha çok isim olarak yer alır ve derinlemesine betimleme yapıldığı gözlenmez. Çoğu romanda da mekânların kahramanın üzerinde bıraktığı etkiler romanda yer almaz. Dolayısıyla mekân, çoğu zaman olayların cereyan ettiği bir zemin ve fonu oluşturur.

Kaplan'ın romanlarında mekân romandaki kişi yoğunluğuna göre genişler ve dağınıklıklar gösterir. Olaylar sürekli olarak geniş bir alanda ve değişkenlikler gösterir. Mekân bu özelliği ile temaya göre şekillenme gösterir. *Dağların Türküsü* romanında isim vermeden anlattığı mekân kendi çocukluğunun geçtiği köy olarak düşünülürken, *İğde Dalı* romanı bir metropolü anlattığı İstanbul'da, *Bir Demet Leyla* romanı bazen bir köyü bazen de Almanya'yı anlatır. Yine *Anatolia'nın Etekleri* romanında isim verilmeden bir köy romanın mekânını oluştururken; *Uçurumun Çağrısı* romanı İstanbul'da geçer. Bu romanların yanı sıra tarihi özellikle yazdığı *Kara Kasırga* romanı Süsen Yaylasında ve savaş meydanlarında geçerken, *Şahidim Kılıcımdır* romanında mekân "Budın Kalesi" etrafında, *Gazi Osman Paşa/ Plevne'ye Saplanan Tuğ* romanı ise gerçekle örtüşerek Plevne ve etrafında geçer.

2.3.1. Dış Mekânlar

2.3.1.1. tabii çevre

Sadettin Kaplan'ın romanlarında tabiata geniş çaplı yer verilir. Tabiat, adeta eserin kahramanlarıyla özdeşleşir. Tabii çevre bazen, hayatın sıkıcılığından kaçıp sığınılan bir yer olarak da kullanılır. Romanda kahramanlar, dar ve sıkışmış şehir yaşamından, tabii ve geniş bir hayata kaçmayı arzularlar. Romanlarında karşılaştığımız doğal çevreler yazarın genellikle hatırlayışlar üzerinden kahramanın çocukluk yıllarında yaşadığı yerlere hasreti ile karşımıza çıkar.

Yazar, *Dağların Türküsü* adlı romanında şehir yaşamından sıkılmış Cevat üzerinden, çocukluğuna dönerek büyüdüğü geniş düzlüklerden oluşan taşra

yaşantısından bahseder. Bu romanda aynı zamanda karakterler sık sık bostana ya da harmana giderek çalışmaktadırlar. Bir çocuk olan Salih'in gözünden, onun eğlendiği ve güzel zaman geçirdiği vakitlerde bostan ve köy iyi ve olumlu olarak anlatılır:

“Yalın ayaklarımız serin suyla temas edince, içimizdeki hararet hemen kayboldu. Önce yüzümüzü billur gibi serin suya çarptık. Sonra da kana kana içtik... Biraz dinlenmek için, derenin kenarındaki çimenlere serildik.” (Kaplan, 2015: 41).

Kaplan, *Kara Kasırğa* romanında dış mekân tasvirlerine sık sık yer vermiştir. Özellikle yazar açık alanların doğal güzelliğine sık sık romanlarında yer vermektedir. Ancak romanda yer alan bu tabii çevre daha çok fiziksel nitelik taşır. Bu mekânlar kahramanların ruh halleri üzerine bir bilgi içermez:

“Süsen yaylasının yedi rengi, ufka iyice yaklaşan güneşin kızılığıyla bin bir renge boyanırken; hançer gibi bir kayanın ucunda çırpan güneş kan rengindeydi...” (Kaplan, 2014a: 49).

“Kış, dağlardan zincirlerini koparmış, dumanlı yaylaların beyaz etekleri ovaya doğru sarkıyordu...” (Kaplan, 2014a: 105).

Kaplan, *Şahidim Kılıcımdır* romanında savaşlar sırasında konaklanan açık alan tasvirlerinden bahsetmektedir. Bunlar genellikle doğal güzellikleri olan, ferah yerlerdir. Romanda savaş teması içinde yer alan bu mekânlar, sıklıkla yer değişikliği sebebiyle farklılıklar gösterir. Genellikle bölüm başlarında bu tarz betimlemeler görülür:

“Drava nehri coşmuştu... Uçsuz bucaksız bir yeşilliğin arasında, dinmek bilmeyen bir deli çağıyla akıp gidiyordu...”

Berrak, bol yağmurlu günlerin ardından gelen pırıl pırıl bir ilkbahar günüydü... Gökyüzü masmaviydi. Yeryüzü, yeşilin her tonunun arasına serpilmiş renk renk çiçeklerin akıl almaz güzelliğiyle gülümsüyordu.” (Kaplan, 2014b: 51).

Şahidim Kılıcımdır romanında Bora, savaş için gittikleri Avrupa'da yer alan; Tuna Nehri'nin de bir kolu olan Drava nehrini okuyucuya şöyle anlatır:

“Sıcak yaz günleri ile birlikte, Drava nehrinin deli çağlıları da dinmişti... Baharın boz bulanık selleriyle çehresi karışan ırmak, tatlı bir çağla yeşiline boyanmıştı. Drava şimdi daha uslu, daha söz dinler olmuştu.” (Kaplan, 2014b: 87).

Bir Demet Leyla romanının ilk hikayesinde romanın ilk sayfalarında köy girişindeki derenin tasviri göze çarpar. Romanlarının çoğunluğunda doğal

güzelliklere yer veren Kaplan; bu romanında da sık sık tabii güzelliklere yer vermiştir:

“Sabahları bir başka akşamları bir başka olurdu Deliçay. Rengi değişir, kokusu değişir, sesi değişirdi... Güneşin ilk ışıkları, ilk gecesini süsleyen salkım söğütlerin, kavakların taze yapraklarından süzülüp de sularına vurdu mu; üzerindeki mavi sis tülünden yavaş yavaş soyunur, bir başka güzelliği giyinirdi... Başlayan günle birlikte, kıyısına genç kızların şen kahkahalarını, çocukların haykırışlarını, gelinlerin fısıltılarını bir dantel gibi örerti.” (Kaplan, 1993: 7).

Romanda ilk bölümde sık sık yer alan Deliçay, Leyla'nın sıkıntılarını paylaşan dert ortağı gibidir. Leyla köylü bir kız olduğu için pek dışarı çıkamaz. Bunaldığı zamanlarda ise camdan Deliçay'ı seyrederek Leyla'nın Deliçay'ı izleyişi içinde bulunduğu bunalımlı ruhsal yapısını olumlu etkilemektedir:

“Deliçay'ın çağıltısı yeniden duyuldu. Pencerenin yanındaki kavağın yaprakları yeni bir esintiyle hışırdadı.” (Kaplan, 1993: 13).

Yine aynı romanın altıncı bölümüne gelindiğinde Köln'e göç etmiş Durmuş vatan hasreti ile memleketini hatırlar. Bölümün başında kendi memleketi ile Köln sokaklarını kıyaslamaktadır. Ancak maddi sıkıntılarının onu tüm hasretlerine rağmen memleketinden ayırdığının ve bu şehre adeta köle ettiğinin farkındadır:

“Renk renk çiçekler açardı doğduğu yerde... Ama çiçekler yenmezdi ki... Kına gibiydi toprak, sürme gibiydi. Ama eline yakacak, gözüne sürecektir değildi. Ekecekti, biçecekti. O topraktan aldığıyla yiyecek ve içecekti... Dededen intikal eden toprak, artık doyuracak olmaktan çok uzaktı. Bir seccade kadar toprağa ne ekilirdi?.. Olsa olsa diz vurur üzerine, Allah'a secde ederdi. Ya da bir gün, emr-i Hak vaki olanda, girer de üzerine örtünürdü.” (Kaplan, 1993: 116).

Anatolia'nın Etekleri romanında peyzaj ve dekor tasvirlerine çok yer verilmemiştir. Bunlarla ilgili unsurlar genellikle olayın sahnesi niteliğindedir. Bu sahneler ayrıntılı yer verilme görülmez. Romanda adı geçen mekânlar daha çok isim olarak karşımıza çıkar. Kahramanlar üzerinde bir psikolojik etki göstermez:

“Sonra uca dağların gökyüzünü hançerlediği yerden ay doğuyordu. Değirmi bir ay... Ve dolunaylı geceye can sadağından bir ok salınıyordu. Yan yatmış yıldızlarda kartallar olunuyordu. Ay bu... Bir hilal oluyor bir dolunuyordu.” (Kaplan, 2014d: 118).

Uçurumun Çağrısı romanında sıklıkla şehir tasvirleri bulunsa da yer yer doğa tasvirleri de yer almaktadır. Bu tasvir Orhan'ın rüyasında gördüğü fakat memleketinde olan o eski hatıralarından bir parça gibidir:

“Kayanın aşağısında uğultusu duyulan uçurum başlıyordu. Vadinin dibi görünmüyordu. Gecedan kalan pus, kuşluk vakti geldiği halde hala silinmemişti. Korkunç derinliğinin üzerine çektiği sisler; bir tül gibi, hafiften esen meltemin kanadında yelpeleniyordu... Taa diplerden çağıldayarak akan derenin sesi, onca sarp kayaların koyaklarından yankılanıp, akıl almaz güzellikte bir musiki füsunuyla sarıyordu etrafı.” (Kaplan, 2013: 24).

Gazi Osman Paşa/ Plevne'ye Saplanan Tuğ romanında savaş sürecini yaşayan Osman Paşa ve askerlerinin psikolojik durumunu da yansıtan tasvirlerle sıklıkla rastlanmaktadır. Yer yer şehirler, kasabalar ve ovalardan bahseden yazar, verdiği tasvirler ile Osman Paşa ve ordusunun duygularının da ipuçlarını mekân üzerinden vermektedir. Savaşın iyi gittiği zamanlarda mekân açık ve havadarken; savaşın zorlayıcı zamanlarında tasvir edilen mekânlar iç bunaltıcı ve sessizdir. Bu yönüyle mekân kahramanın ruh halini gösterme ve mekân-insan ilişkisini göstermesi bakımından işlevsel olarak romanda kullanılır. Plevne'ye en kısa sürede varmak isteyen Osman Paşa ve ordusu yol üzerinde konakladıkları bir ovayı derinlemesine tasvir eder:

“Dolunay çıkmıştı. Arazi, altın sarısı bir aydınlıkla uzayıp gidiyordu. Dolunayın solgunlaştırdığı yıldızlar, kaçamak düşleri bu yorgun ama azimli yiğitlerin uykularına serperken; gök kubbe, ulu bir çadır gibi, bu Allah yolunun şanlı yolcularının üzerine kapanmıştı.

Uçsuz bucaksız ova, korkunç bir sessizliği giymişti. Arada bir huysuzlanan atların ve nöbet değiştirirken birbirlerine tek mil veren nöbetçilerin fısıltısından gayri tek ses, tek nefes yoktu...

Ay batmış, yerini lacivert bir karanlık almıştı.” (Kaplan, 2014e: 46).

2.3.1.2. köyler

Dağların Türküsü, Şahidim Kılıcımdır, Bir Demet Leyla ve Anatolia'nın Etekleri romanlarında köyler mekân olarak görülür. Köyler yoksul yaşam koşullarının olduğu ve geri kalmışlığın yaşandığı yerler olarak tanıtılır. Bu mekân

şehirler üzerinden kıyaslamalar yapılarak ilkel yaşam koşullarının anlatıldığı yerlerdir. Köyler genelde kahramanların çocukluk yıllarını hatırladığı bunun yanında yaşam şartlarının zorluklarının ele alındığı mekânlar olarak karşımıza çıkar.

Kaplan'ın romanlarında köyler geri kalmış yerlerdir. Köyde yetenekli ve zeki çocuklar okul eksikliği yüzünden genellikle ya okuyamaz ya da köylerini terk etmek durumunda kalır. Ramazan Kaplan'a göre köylerde yaşanan *“düşünce ve yaşayıştaki gerilik, sosyal geriliğin en karakteristik görünüşüdür.”* Aynı zamanda köylülerde görülen cahilliğin ve olumsuz tutumun sebebi *“eğitim yetersizliği”* olarak gösterilir. *“Eğitime gereken önemin verilmemesi”* toplumda aksaklık ve düzensizliğin oluşmasını da sağlar (1997:99).

Dağların Türküsü romanında yer alan başkahraman Cevat Eskişehir'de yaşamaktadır. Ancak babasının şehit olması ile köyde yaşayan dedesinin evine gönderilir. Bir çocuğun gözüyle köy meydanı, bostan, harman yeri, köy ve köyün vadileri aktarılır. Eserde köyün adı verilmemekle birlikte köye yakın bir yerde bulunan Kayalıkdağ isimli dağdan sık sık bahsedilir. Bu dağa yakın bir de Delidere isimli gür akan akarsu tasviri vardır. Olayların içinde serpiştirilerek sık sık buradan da söz edilir. Özellikle Cevat'ın köye ilk geldiği yaz yüzmeye gittikleri Güvercin Gölü tasvirleri romanda göze çarpmaktadır. Güvercin Gölü daha sonra Hamza Ağa'ya mezar olmuştur. Köy ve çevresindeki yerler roman anlatıcısı Salih'in gözünden tasvirlerle anlatılır:

“Hayvanların ağır yürüyüşü ile bir hayli zaman sonra, iki tarafımızdan birer ulu duvar gibi yükselen vadiye girmiştik. Delidere burada kendi adına ve şanına layık olarak deli deli akar. Hele ilkbahar aylarında yanına büyükler bile yaklaşamaz. Aşağıdan Delidere yukarı kayalardan, kartalların sesidir vadiye hükmeden...” (Kaplan, 2015: 64).

Yazar *Dağların Türküsü* romanında en çok köyü tasvir eder. Köylünün yaşantısını, gelenek göreneklerini ve anlayışlarını bu mekân üzerinden okuyucuya aktarır. Yine aynı romanda şehirlerle kıyaslanarak köy hayatının eksik yanları ve günümüzde köylerin değişen yönleri anlatır. Yaşadıkları köyde ortaokul olmadığı için okulu bırakmak zorunda kalan Salih, oğlu Kâmil için durumun farklılaştığından bahseder:

“Kasabamızda ortaokul, ilçemizde lise var. Hatta biliyorsun bağlı olduğumuz ilde bir yüksekokul bile açıldı...” (Kaplan, 2015: 129).

Bunun yanında *Dağların Türküsü* romanında iki farklı köy üzerinden olaylar anlatılır. Ancak bu köyler Salih’in yaşadığı köy kadar işleve sahip değildir. Birinci köy Abalılar isimli yakın bir köydür. Bu köye kızı ve torunlarını görmek için giden Musa Dede ile konuşan Salih ve arkadaşları birkaç saat sonra o köyden gelen bir haber ile Musa Dede’nin öldüğünü öğrenirler. Bir diğer köy ismi ise Üçsöğüt köyüdür. Bu köyden bir gelin getirilecektir ve o köyden kişilerin de katılacağı büyük at yarışları düzenlenmiştir.

Romanda göze çarpan bir konu da şehir ve köy olmak üzere iki mekân üzerinden kıyaslamalardır. Kasabaya giden dede ve torunlar şehre gidince öküz ile giden furgun arabasını bir hancıya ücret karşılığı emanet edip bağlar. Bunun üzerine şehirdeki her şeyin karşılıklı yapıldığı, oysa köye gelen birinin hayvanına karşılık beklemeden bakılıp, hatta doyurulduğu anlatılarak kıyaslamalarda bulunulmuştur:

“Dedem:

—Şehir yerinde pek misafirlik olmaz derdi.” (Kaplan, 2015: 77).

Şahidim Kılıcımdır romanı bir savaş romanı olduğu için sık sık mekân değişiklikleri görülür. Bu romanda da tasvir edilen köy romanda bir fon görevi görmektedir. Romanında savaş için yola koyulmuş askerler; yol üstünde bir köyde, bir gece konaklamak için kalırlar. Bu köy hem Müslümanların hem de Hristiyanların huzur içinde yaşadığı güzel bir köydür:

“Akşam yemeklerini, gayri Müslimlerin de hazır bulunduğu Osman Ağa’nın evinde yediler. Geç vakitlere kadar sohbet edildi. Kimsenin kimse üzerinde bir baskısı yoktu. Köyün bir geçesinde cami, diğer geçesinde kilise vardı. Elbette cami, eski bir kiliseydi. Ve yanında eklenen küçük bir minareden, günün beş vaktinde; haftada bir gün ve nadiren arada çalan çana karşı, Ezan-ı Muhammed’i okunurdu.” (Kaplan, 2014b: 77).

Bir Demet Leyla romanının ilk bölümünde olay bir köyde geçer. Bu köy sıradan ve küçük bir Anadolu köyüdür. Yazar bu bölümde köye derinlemesine yer vermemiştir. Genellikle köylerden bahsederken isim vermeyen yazar, bu köyü de bir paragraf ile okuyucuya tasvir eder:

“Köy yeri böyleydi işte. Ateşler harlı olurdu. Bulgur kaynatılırken kuru odunlardan çok, saman közleri yakılırdı. Alevler bir harlar, bir gürlendi ki, isli kazanların yanına yaklaşılmazdı. Sonra da söner giderdi. Eğer hafif bir rüzgâr esiyorsa, üç taşın arasından sürekli küreklerle çekilip bir yana yar gibi yığılan şekli bozulmamış saman külleri şöyle bir yelpelenir, rengi karadan kızıla doğru döner, tekrar kararır...” (Kaplan, 1993: 11).

Anatolia'nın Etekleri romanında yer alan iki mekân göze çarpar. Bunlardan birisi köy, diğeri ise bahsettiğimiz köyün merkezi sayılan kasabadır. Romanda köy yetersiz imkanlara sahip, işsizliğin ve fakirliğin kol gezdiği bir yer olarak ele alınır. Ancak köyün ileride turizm bölgesi olma söylentisi herkesi umutlandırır. Topraklarını köyün zengini olan Bahri'ye satan köylü, parasını bir türlü Bahri'den alamamaktadır. Bu aşamada paraya en çok ihtiyacı olan Bayram ise sık sık Bahri'nin kapısına giderek hastalığını söyler ve parasını ister. Ancak Bahri toplum içinde alacaklılarının gelip ondan hesap sormasından rahatsız olur:

“Akıllanmadın len Sümsük Bayram!.. Hastane hademesiyle mi konuşuyorsun? Bahri Bey desen dilin damağına mı yapışır?.. Hem öyle ikide bir çıkıp gelme bana. Arada onca adam var. Neyse tarlanın bedeli alacaksın. Bir tek senin mi tarlanı aldık. Hesap çıkarıyoruz. Herkes hakkını alacak... Şimdi yürü git...” (Kaplan, 2014d: 35).

Tüm tarlasını Bahriye satarak işsiz kalmış olan Bahri hasta olduğu için de başkalarının işinde çalışamaz. İşsizlik *“köy veya şehirde olsun önemli bir problemdir. İnsanların ekonomik hayatlarını olduğu kadar sosyal durumlarını da olumsuz”* bir şekilde etkiler (Kaplan, 1997:80). Romanda tüm tarlası satılan Bahri işsiz kalarak karısı ile sefaletle sürüklenmiştir. İçinde bulunduğu duruma ise isyan eden Bahri, romanda köylü üzerinden geçinen zenginlere isyan eder. Yazar bu kısımda köylüye yapılan haksızlığa dikkat çeker. Köyde yaşayan birisinin topraksız kalması ve bununla birlikte yaşanan problemler ise yine romanın konusunu oluşturur:

“Çalışan kazanırmış... Peh!.. Benden çok çalışan?.. Geceyi gündüze uladım, terimle tarlalar suladım. Para yerine avucumuza yelleniverdi elin oğlu... Ya Emoş...” (Kaplan, 1997:21).

2.3.1.3. kasaba ve şehirler

Kaplan'ın romanlarında kasabalar, derinlemesine ele alınmazken, şehirler eserlerinde daha fazla göze çarpar. Yazarın hayatının bir bölümünde İstanbul'da yaşamış olması ise şehir olarak İstanbul'u seçmesinde önemli bir yere sahiptir. *Dağların Türküsü* romanında kahraman İstanbul'da yaşar ancak çocukluk yıllarını hatırladığı romanın büyük bölümünde köyünü anlatır. Bunun yanında *İğde Dalı* ve *Uçurumun Çağrısı* romanlarında ana mekân yine İstanbul'dur. Ancak yazar *Bir Demet Leyla* romanında yazar yurt dışına da uzanır. Burada da yine şehir hayatını anlatan yazar Köln'den bahsetmektedir.

Dağların Türküsü romanında Cevat zaman zaman ayrıldığı şehre özlemini kasabaya gelince dile getirir. Yazar köye ilk defa gelen Cevat'ın üzerinden şehir ve köy farklarını anlatır:

“Kasabanın girişinde, üzeri çatılı resmi daireleri görünce, içinde saklı kalmış gizli bir özlemle göğüs geçiren Cevat:

—İşte, şu kısmı biraz şehre benziyor, dedi.” (Kaplan, 2015: 77).

Gazi Osman Paşa / Plevne'ye Saplanan Tuğ romanında 1877 yıllarında henüz bir iç kasaba olan Plevne'nin tasvirleri görülmektedir. Osman Paşa bir asker gözü ile Plevne'nin savunmasızlığını fark etmiştir:

“Plevne, bir iç kasaba olduğundan, çevresinde onu koruyabilecek hiçbir istihkam yoktu. Mithat Paşa, Sofya valisi iken, Sofya'dan Plevne'ye kadar uzanan o tarihlerde Avrupa'nın en geniş ve modern şosesini yaptırmıştı. Vid suyu üzerine bir köprü kurdurmuştu ama bu köprü bir askeri ağırlığı kaldıracak durumda değildi. Şehri tahkim etmek yerine, oradaki insanların rahatı düşünülmüş, imara önem verilmişti. Camiler, imaretler, çeşmeler, hastane binası gibi gerçekten o devirde büyük Avrupa şehirlerinde bile olmayan yapılar, çağdaş bir üslup ile inşa edilerek halkın hizmetine sunulmuştu...

Ne yazık ki böylesine imar edilen bu güzel kasaba, şimdi Moskof saldırısına karşı savunmasız durumdaydı.” (Kaplan, 2014e: 54).

İğde Dalı romanında olaylar İstanbul'da geçmektedir. Romanda yer yer İstanbul'un değişik mekânlarının tasviri yapılmaktadır. İstanbul'un bunaltıcı kalabalığından söz eden yazar; psikolojik olarak da bize güven vermeyen İstanbul'u anlatır ve bu bunaltıcı şehrin debdebesine de roman içinde değinir. Romanın

ilerleyen bölümlerinde semt ismi de söylenerek Nişantaşı'nın tasvirine yer verilmiştir:

“Perihan, taksinin penceresinden İstanbul’un bir başka çehresini seyrediyordu... Bu yüzünü hiç görmemişti İstanbul’un... Vakit, yatsıyı çoktan geçmişti. Ve Perihan, çocukluğundan beri, bu saatte ilk defa dışardaydı... Hiçbir şeyi doğru dürüst seçemiyordu renk renk ışıklar, şehrin çehresine başka bir görüntü veriyordu. Koca şehir, bir canavar gibi homurdanıyordu. Kimildamadan, devinmeden... Sadece çok güvendiği cazibesıyla, kurbanlarını kendine çekiyordu. Kim bilir, bu saatte kaç kurban daha kınalanmış, kurdelenmiş ve anlayamadıkları bir ruh sarhoşluğuyla koca canavarın dişlerine doğru koşuyorlardı?” (Kaplan, 2014c: 147).

Bir Demet Leyla romanının altıncı bölümünde evin penceresinden Köln’ün bir sokağını izleyen Durmuş ile bölüm başlar. Yazar sokakta yağın yağmuru derinlemesine anlatır. Bu yağmur aslında Durmuş’un memleketine duyduğu hasretin bir sızısıdır:

“Köln’e yağmur yağıyordu... İnce ince, iplik iplik, dinmeyen bir sızı gibi... Vücudunun bütün eklemlerinde dayanılmaz sızılarla inledi Durmuş...”

Buna yağmur mu denirdi?.. Yağmur dediğin rahmettir. Her damlasında bir güneş billurlaşır, düşüncelerin karanlığında eleğimsağmalar ısırdı...” (Kaplan, 1993: 115).

Durmuş erken yaşta ayrılmak zorunda kaldığı memleketini büyük bir özlem ve hasretle anar. Ancak çevresindekiler onun bu duygularına katılmaz ve Köln’ü çok severler. Bu yüzden Durmuş yalnız anlarında memleketi ile Köln’ü kıyaslar ve memleketini daha üstün bulur:

“Sokağa tiksinererek baktı. Asfalt kara, duvarlar kara, gökyüzü kapkaraydı... Öyle mi yağardı yağmur?.. Böyle mi yağardı Anadolu’da?.. Hey gidi vatan, hey gidi devran...” (Kaplan, 1993: 115).

Anatolia’nın Etekleri romanında yer alan kasaba bölgenin turizm bölgesi olacağı söylentileri ile birdenbire değerilenen sıradan bir Anadolu kasabasıdır. Aslında hiçbir turistik ve tarihi özelliğe sahip olmayan bu kasaba bölgenin önde gelen zenginlerinin rüşvet ve yalakalıkla yaptırdığı yalan haberler ile halka tanıtımı yapılmak istenmektedir:

“Seneye geldiğin zaman, şu tepeleri insanlarla dolu olacak. Karı, kız, ponpon madamlar, tonton mösyöler... Kağrı tekerine sarıp sarıp bayır aşağı yuvarlayacağız kefereleri... İnanmıyorsun. Seneye gel, bak aklın duracak...” (Kaplan, 2014d: 6).

Uçurumun Çağrısı romanında olayların geçtiği yer İstanbul’dur. Yazar İstanbul’u anlatırken sık sık büyük şehirlerin verdiği buhran ve sıkıntıyı yollar caddeler ve kalabalıklar üzerinden yaptığı tasvirlerle okuyucuya aktarır. Yazar bu kalabalık ve dar sokak tasvirleriyle, bahsettiği karakterlerin ruh dünyasını okuyucuya aktarmaktadır:

“Yürüyordu. Kaldırımında, kırk renkli bir tırtıl gibi ayaklarına takılmış yürüyordu... Cadde ve sokaklar, birer solucan gibi soğuluyorlardı.... Başının döndüğünü, midesinin bulandığını fark etti derin bir soluk alıp boşalttı. Yürüdü...” (Kaplan, 2013: 73).

“Elinde olmadan güldü... Sonra da ‘Oğlum sana ne herkesin durumundan?.. Koca İstanbul... Eteklerinin altında bin entrika, bin deniz yürüten.... Demir eriten, kömür çürüten, zaman öğüten koca canavar!’” (Kaplan, 2013: 72).

Gazi Osman Paşa/ Plevne’ye Saplanan Tuğ romanında mekân, olay örgüsünü şekillendiren unsurlardandır. Savaş dolayısıyla sürekli göç halinde olan Osman Paşa ve ordusunun konakladıkları ve geçtikleri yerler romanda derinlemesine görülmektedir. Osman Paşa’nın gözünden verilen tasvirler bize romanın içinde yer alan psikolojik ve sosyal durumları da yansıtmaktadır. Romanın hemen ilk bölümlerinde savaş için geçilen yollarda Kalafat’a yolu düşen Osman Paşa elde etmek ve zafer kazanmak istediği şehir ile konuşmaktadır:

“Dalgın gözlerle kıvrıla kıvrıla akan suları ve karşı yakada bulunan Kalafat’ı seyre daldı... Ve kendi kendine mırıldanmaya başladı:

—Ey Kalafat!.. Cihan önüme çıksaydı, seni elimden kurtaramazdı... Ama talih senden yana... Ey nazlı Tuna. Ne mutlu sana...Salına salına akıp gidiyorsun. Ne önüne çıkan bir engel ne kollarına bent olan emir ve ferman var... Askerlerim, belki de içlerinden, Paşa Baba’mız ne kadar atıl ve korkaktır diyorlardır. Sen söyle Tuna!.. Korkak ben miyim?.. Allah için söyle! Eli kolu bağlı Tokatlı garip Osman ne yapsın?..” (Kaplan, 2014e: 23).

Usta bir savaşçı olan Osman Paşa gençlik yıllarında yaptığı zorlu Yemen savaşını hatırlar, arkadaşları ile zaman zaman bu günlerden söz eder:

“Daha dün gibi hatırlıyordu o çöllerde sürüp giden savaşı. Genç bir subaydı o zamanlar. Gündüzün yakıcı güneşini, gecenin soğuk kum fırtınalarını, zehirli engerekleri, engerekten daha tehlikeli olan aldatılmış yerli bedevileri düşündü...” (Kaplan, 2014e: 33).

2.3.1.4. yol

Yabancılaşma kavramı modern Türk romanında yer bulan bir temadır. Bu kavram kültürel yozlaşma sonucu ile kişileri sosyal hayattan uzaklaştıran ve onları dış dünyaya karşı yabancılaştıran bir psikolojik duygudur. Varoluş felsefesinde yer alan yabancılaşma, insanın kendini arama ve varlığını sorgulama biçimidir. “Modern yaşamın katı gerçekliği karşısında silikleşen modern insanın yalnızlığını, mutsuzluğunu, benlik parçalanmasını ele alan bu akımın temel problemi yabancılaşmadır.” (Aydemir, 2016:163). Bu yüzden yazarın romanlarında yer alan mekânda; kahramanın bir kaçış olarak seçtiği yolları yabancılaşma kavramı üzerinden açıklanmaya çalışılmıştır.

Yazarın romanlarında mekân olarak yollar sıklıkla göze çarpar. Kahraman yol boyunca yürürken kendi içine yönelir ve duygularını tümüyle açma fırsatı bulur. Çoğunlukla bireysel olan bu yürüyüşler, yabancılaşmanın sebep olduğu benlik arayışına vurgu yapmaktadır. Bir kimseyi bir düşünceden ya da mekândan uzaklaştırmak için de kullanılan yol, bir anlamda düşüncelere yönelişi de sembolize eder: “Hızlı değişimin, değerler dünyası üzerinde meydana getirdiği tahribat nedeniyle kendine ve hayata karşı yabancılaşan bireylerin boşluk ve hiçlik duyguları içinde kıvranmaları, bireyleri yeni anlam arayışına iter.” (Bulut, 2015:77). Yol; kişinin içinde bulunduğu çıkmazdan kaçışı, yalnızlık, korku, kaygı, iletişimsizlik ve bunalım gibi duygusal durumları bir nevi iç döküş olarak sunduğu bir mekândır. Yol insanları düşünceye sevk eden ve onların bir nevi ilerleyişini sembolleştiren, dış dünyanın çelişkilerini varoluşsal olarak irdeleyen kimselerin psikolojik durumunu açığa çıkarır.

İğde Dalı romanında giriş kısmı yol ile başlarken; bitişte yine kalabalık bir otoban yolunda yaşanır. Romanın ilk sayfasında verilen yol tasviri bizi selamlar. Yol bize kahraman Perihan’ın iç duygularının karmaşıklığını ve onun hayata bakışı olan boş vermişliğini göstermektedir:

“Yan yolda yürüyordu.

Sağanak yandan vuruyordu. Kasa yüklü bir kamyon yan yatmıştı. Yanından bir taksi hızla geçip gitti. Yangın yeri ydi yüreği. İçinde alevlerin en harlısı, vücudunda soğukluğun solucanlar, gözlerinde bakışların en anlamsızı vardı.” (Kaplan, 2014c: 9).

Romanda yer alan Perihan annesinin işi sebebiyle küçük yaştan itibaren hasta babası ile ilgilenen genç bir kızdır. Ancak annenin sürekli çalışması ve hasta babanın aslında aile içindeki eksikliği Perihan’ı başıboş ve yalnız kılmaktadır. Bu şekilde iletişimden yoksun olarak geçen yıllarda Perihan, yapayalnız bir gençlik dönemi yaşamaktadır:

“Oysa kara asfalt bütün öfkesiyle abanmıştı toprağın üzerine... Islandıkça daha da parlayan sırtında, yağmurun her damlasını süzüp sürükleyerek, mazgalı ceplerinin derinliğinde kaybediyordu... Kara asfalt, bir karayılan gibiydi yağmurun altında.” (Kaplan, 2014c: 10).

Annesinin de kızının bu boş vermişliğini ve yalnızlığını anlamasıyla ani bir karar ile Perihan evlenir. Ancak zorla yapılan bu evlilik Perihan’ı zaten sorunlu olduğu ailesinden tamamen koparır. Perihan; yürüdüğü bu kalabalık yolda kendisini ve yalnızlığını sorgular:

“Yan yoldaydı... Sağanak bir şamar gibi yandan yürüyordu...

Birden, bütün arabalar durdular, bütün insanlar durdular...Ve hep birlikte, sanki birisi işaret vermiş gibi... Önce bütün arabalar kornalarını çaldılar, çaldılar, çaldılar...

Bir yolda yürüyordu... Bir yol ki...

Bu yolda kendisinden başka kimsecikler yoktu...” (Kaplan, 2014c: 231).

Romanın son sayfalarında da yolun derin tasvirlerine yer verildiği göze çarpmaktadır. Perihan’ın romanın başında ve sonunda yer alan yol süresince düşündükleri; aslında onun hayatını gözden geçirdiği zaman dilimidir. Tüm roman bu yol boyunca okuyucuya aktarılır. Son bölümde yer alan yolda, roman başkahramanı Perihan trafik kazası sonucu hayatını kaybeder.

Bir Demet Leyla romanının üçüncü bölümünde yazar yol tasviri yapmaktadır. Leyla oldukça düşünceli çıktığı yolda bunalımını atlatmayı ve rahatlamayı ummaktadır. Ancak yürüdüğü bu yolda da kendisini Orhan’ı düşünmekten alamayan

Leyla, tüm düşünceleri ile amaçsızca yürürken kendisini yine Orhan'ın çalıştığı sokakta bulur:

“Dar bir sokağı geçtikten sonra caddeye çıktı. Sokak da cadde de tenhaydı. Dükkanların kapıları açıktı ama içerisi fark edilmiyordu. Tek tük otomobiller geçiyordu. Kaldırımlar da tenhaydı. Yürüdü. Dükkanların gölgesinin düştüğü kaldırımdan, gönlündeki ışığa düşen gölgeler gittikçe koyulaşırken yürüdü. Farkında olmadan ayakları onu Orhan'ın çalıştığı lokantaya doğru götürüyordu.” (Kaplan, 1993: 66).

Yine aynı romanın dördüncü bölümünde yazar yol izleği üzerinden ana karakterin duygularını okuyucuya anlatmaktadır. Kaplan yol temasını kullandığı vakit adeta ana karakter içini döker. Kahraman o sırada tüm duygularını gözden geçirir ve bir ferahlama bulur:

“Leyla, apartmanın bahçesinden çıkmış, az ilerdeki otobüs durağının yolunu tutmuştu. O da düşünüyordu. Az önce Meral için düşündüklerinden dolayı garip bir sıkıntı yüreğine gelip oturmuştu. ‘Neden suizan ettim?’ diye hayıflanıyordu. Kimin ne olacağını kim bilebilir? Niçin şükürün anlamını bilemesin? O da bir insan o da bir üniversite öğrencisi. Belki ameli tartışılabilir ama imanını kimse bilemez...”

Leyla bu düşüncelerle içinden birçok kere istiğfar etti. Yine de üzgündü...” (Kaplan, 1993: 78).

Anatolia'nın Etekleri romanında yer alan bir diğer mekân da yoldur. Romanda yol tasviri yapılırken Emine ve Bayram'ın sosyal durumu da okuyucuya aktarılır. Emine ve Bayram fakir oldukları için ne zaman kasabada işleri olsa uzun yürüyüşler ile yolları geçerler. Hatta yol çoğu zaman zaten “dizinde derman olmayan” hasta Bayram'a çok uzun gelir. Bayram çok yorulunca da çift karşılıklı “bağdaş kurup” otururlar yola. Bu sırada yanlarından zenginlerin “jipleri” geçmektedir. (Kaplan, 2014: 16).

“İkisi de gittikçe yaklaşan sese kulak verip, gittikçe büyüyen toz kuyruklu karartıya baktılar... Karartı yaklaştı. Yaklaştıkça hızını kesti. Stabilize yol, sapsarı anızların üzerine, upuzun ve bomboz bir yılan gibi tembel kıvrımlarla uzanmıştı.” (Kaplan, 2014: 15).

2.3.2. İç Mekânlar

2.3.2.1. evler

Kaplan'ın romanlarında evler kahramanların maddi durumlarını anlatan ayrıntılar ile bezelidir. Bu mekânlar kahramanların zamanlarının çoğunu geçirdiği ve psikolojik durumlarının da ayrıntılarda gizlendiği yerlerdir. Zaman zaman romanlarda evlere değişik anlamlar yüklenip sembolleştirilir. Mekân, diğer bir taraftan kahramanların bulunduğu sosyal seviyeyi de belli eder. Kaplan'ın romanlarında geçen evler genellikle fakir insanların evleridir. Yazar bu evler üzerinden kahramanlarının sosyal durumlarını okuyucuya derinlemesine anlatır.

İğde Dalı romanında iç mekânlara az da olsa yer verilmiştir. Romanda birbirinden farklı semtlerde bahsedilen birkaç ev de zengin-fakir farkını vermesi açısından önemlidir. Fakir kişilerin evleri genelde yıkık dökük ve karanlık iken; zenginlerin evleri ise gösterişin ve statünün göstergesi olarak güzel döşenmiş ve aydınlık yerlerdir. Romanda fakir ve çalışmak zorunda olan Pakize'nin evi köhne bir yer olarak anlatılır. Yazar romanda geçen bu zıtlıklar üzerinden bireylerin sosyal ve psikolojik yapılarını da mekân üzerinden okuyucuya betimler:

“Pencerede saksılar vardı. Saksılarda sardunyalı, fesleğenler... Yerlerine hiç uygun çiçekler değillerdi... Sokağın bir kısmı, bir hayli kirlenmiş pencere camına eski bir kartpostal gibi iliştilmişti sanki. Eşyalar eğreti, çiçekler eğreti, görüntüler eğretiydi...” (Kaplan, 2014c: 26).

İğde Dalı romanında Pakize Hanım temizliğe gittiği evlerden birisine uğramıştır. Pakize her zaman yoksulluk çeken, çalışmak zorunda olan bir kadındır. Ancak çalıştığı evler hayatında hayal edemeyeceği kadar lüks ve güzel evlerdir. Romanda yer alan bu zıtlıklar toplumun iki farklı kesimini de gözler önüne serer. Yazar Pakize'nin gözünden temizliğe gittiği zenginlik timsali güzel evi şöyle tasvir eder:

“Tülün üzerindeki kelebek nakışları, sanki bu çiçeklerin üzerine konup kalkan kelebekler gibiydiler... Koltukların ayakları, yerdeki yumuşak tüylü halının bağrına biraz mızrak gibi saplanmıştı. Üzüldü. Bu halının üzerine basılmaya bile kıyamazdı. Kendinin olsa, bu halının üzerine yalınayak, incitmeden, tıpkı çimenlerin

üzerine basar gibi basardı. Ya o koltuklar? Ya o üçlü kanepeler? Adam hiç bunların üstüne oturur muydu?” (Kaplan, 2014c: 111).

Bir Demet Leyla romanında yazar yoksulluğu ve sefaleti Leyla’nın yaşadığı köy evi üzerinden anlatır. Leyla, kendi halinde bir çiftçinin ev kızıdır. İlkokuldan sonra köylerinde okul olmadığı için okuyamayan Leyla cahilliğe mahkûm edilmiştir. Köyde yaşı gereği özgürce gezememesi onu eve daha da hapseder. Evden özgürce çıkamayan Leyla bir yandan da dışarda sevdiği çocuğu görmeyi hayal eder. Ancak bu hayaller içinde iken bile odanın duvarlarına bakmak zorundadır:

“Nicedir kendinden yedi yaş küçük Kardeşi Cemile ile paylaştığı küçük odadaki somyayı gıcırdatarak dönüp duran Leyla, derin bir soluk alıp, odanın havasına alev gibi boşattı.” (Kaplan, 1993: 8).

Yazarın değindiği bu oda tasvirleri Leyla’nın ruh dünyasını da okuyucunun bulduğu yerlerdir. Âşık olduğu ve köyün ebesinden kıskandığı Orhan’ı düşünmekten kendisini alamayan Leyla; evde kendisini çok yalnız ve kimsesiz hissetmektedir. Bunalımda olan Leyla içinde bulunduğu çıkmazı düşünürken duvarlar da onun üzerine gelmektedir:

“Kafasında deli düşünceler devinip duruyordu. Oda basık tavanına yakın pencereden giren ay ışığı, yer yatağında uyuyan Cemile’nin yüzüne vurmuştu.” (Kaplan, 1993: 8).

Romanın üçüncü bölümünde Leyla ile birlikte kardeşi Cemile küçük bir odada kalmaktadır. Leyla maddi açıdan zor durumda olmalarına rağmen yaşadığı çeşitli tacizler sebebiyle çalıştığı iki farklı iş yerinden de ayrılmıştır. Çalıştığı süre içinde ailesinden gizli sigara alışkanlığı edinen Leyla, parasızlık çekeceği günler için *“küçük odasındaki köhnemiş konsolun çekmecesinde sigara”* bulundurur (Kaplan, 1993: 55). Yoksulluk ve sıkıcılığı temsil eden Leyla’nın yaşadığı bu ev; romanda şöyle tasvir edilir:

“Tavanın badanası bir hayli sararmış, yer yer küçük gri lekelerle dolmuştu. İyi bir bakım görse, güzelce bir boyanıp eşyaları yenilense, hiç de sıkıcı bir oda değildi. Suratını buruşturdu... Ev de tıpkı annesiyle babası gibi git gide eskiyip köhnelenmekteydi. Ya kendisi?... Kendisi ter-ü taze mi kalacaktı? Şimdiden köhnelenmişti...Annesi daha canlıydı...” (Kaplan, 1993: 57).

Anatolia'nın Etekleri romanında ise köylü Bayram'ın evine ait tasvirler görülür. Bayram oldukça fakir ve hasta bir adamdır. Bunun yanında tek geçim kaynağı olan tarlasını turizm için satmış ancak parasını alamamıştır. Roman boyunca hastalık ve yoklukla mücadele eden Bayram'ın durumu evinin tasviri ile okuyucuya daha net bir şekilde özetlenir. Tüm roman boyunca yoklukla mücadele eden Bayram'ı yazar onun evi üzerinden yaptığı tasvirlerle durumunu daha derin bir şekilde okuyucuya sunar:

“Tahta rafta, yan yana dizdiği plastik ve alüminyum tabakların altında duran, uçları makasla kertilmiş gazeteleri çekip aldı.... Köşede duran küçük, naylon gaz bidonunu da aldı. Sonra yine Bayram'ın yatağının yanına gelip çöktü.” (Kaplan, 2014d: 139).

Bayram hastalığı süresince çeşitli ataklar yaşar. Böyle zamanlarda tek yakını olan eşi Emine onunla ilgilenmektedir. Ancak ağır hasta olan Bayram yine yoksulluk yüzünden ilaçların dahi alamaz. Emine gece aniden hastalanan kocasını iyileştirebilmek için canını dişine takarak uğraşır. O gece yine hastalanan kocası için bulduğu çare gazete ile gaz yağını kocasının sırtına sürmek olur. Yazar tüm bu yokluğu evin durumu üzerinden şöyle anlatır:

“Sonunda Emine iyice yatağa yanaşıp, gazlı gazeteyi Bayram'ın göğsüne sürmeye başladı. Bir daha gaza beleyip bir daha sürdü. Ten, ter ve gaz yağı kokusu birleşip, evin ağır kokularıyla kucaklaştı. Havada hava yoktu artık. Evin boşluğunu, garip ve dayanılmaz bir koku işgal etmişti.” (Kaplan, 2014: 140).

2.3.2.2. iş yerleri

Kaplan'ın romanlarında zaman zaman mekân olarak rastladığımız iş yerleri; özellikle sosyo-kültürel yapı ile birlikte atmosferi okuyucuya yansıtması bakımından önem arz eder. Yazarın eserlerinde iş yerleri sadece olayların cereyan ettiği yerler değildir. Bu mekân üzerinden Kaplan, kahramanların sosyal durumlarını da okuyucuya ayrıntılı bir şekilde anlatma ortamı sağlar. Ayrıca iş yerleri çalışanların üzerinde bıraktığı etki ile de ortamın duygusunu yansıtmakta önemlidir.

İğde Dalı romanında kocasından kaçmış olan Perihan; bu zor günlerinde kendisine bir iş aramaktadır. Bunun için Yılmazdan yardım alır. Yılmaz ise onu hiç bilmediği ve tanımadığı bir yere götürmüştür. Perihan zoraki geldiği bu yerde

kendini yabancı ve yalnız hisseder. Bu duygular yazarın yaptığı iş yeri tasviri ile örtüşerek okuyucuya aktarılır:

“Yılmaz, aranan kapıdan önce Perihan’ı itti. Sonra da kendisi girdi... Gayet geniş olan odanın içi garip bir şekilde dekore edilmişti. Herhangi bir yazıhane gibiydi ama eşyalar biraz daha değişikti. Mefruşatta şark görünümü daha ağır basıyordu...

Odada biri kadın, üç kişi vardı. Masanın arka tarafında oturan adam, kırk beş elli yaşlarında, gayet temiz giyimli, güler yüzlü biriydi. Ön tarafta duran iki misafir koltuğunda ise biri kadın, diğeri erkek iki kişi oturuyordu.” (Kaplan, 2014c: 158).

Romanın yedinci bölümünde Leyla *“İş hanının altıncı katındaki genişçe odalardan birinde”* bir dikim atölyesinde çalışır. Leyla odayı tasvir ederken *“baş köşede güzel bir masa, masanın arakasına gelen fona sırtını yaslamış kırk yaşlarında bir adam ve sürekli çalışan altı makine”* olduğu ayrıntılarını verir. Leyla ve arkadaşları bu atölyede *“‘eksiketek’, ‘kot etek’”* diktiklerini söyler (Kaplan, 1993: 133).

Anatolia’nın Etekleri romanında olayların geçtiği köyün ismi açıkça verilmez. Ancak doğa ve bazı ev tasvirlerinin yanında romanda Ziya’nın çalışma odasının tasviri yer alır. Bu oda zenginlik ve ihtişamı barındırsa da kahramanın hisleri ile anlatıldığından zaten Ziya’dan hoşlanmayan Murat için odası da *“garip”* ve *“itici”* bulunur:

“Ziya Bey’in odası meydan gibiydi... Ve akşam bu odaya erken gelmişti. Nereden süzüldüğü belli olmayan loş ışıkların altında eşya bambaşka bir görünüm sergilemekteydi. Koltuklar koltuğa, masa masaya benzemiyordu. Duvarlardan tavanlardan adını bile bilmediği çiçekler sarkıyordu. Şaşkındı Murat... Garip şekilli sehpaaların üzerinde, garip şekilli vazolar vardı. Garip görüntülü akvaryumlarda balığa benzeyen renk renk canlılar yüzüyordu. Gelmiş geçmiş nice medeniyetin küçük çapta bir tesir salonu gibi odada, bir an için kendini de bir eşya olarak gördü. Işıklar su gibi, sular ışık gibi çağlıyordu. Babil’in Asma Bahçeleri burası mıydı yoksa?” (Kaplan, 2014d: 244).

Uçurumun Çağrısı romanında sık sık kapalı mekânların tasvirleri göze çarpmaktadır. İşi gereği sokaklarda, dükkanlarda ve evlerde ansiklopedi satan Orhan,

bu yüzden çok çeşitli mekânlara girme fırsatı elde eder. Ansiklopedi satışları sırasında girdiği dükkanlardan birisini ise şöyle anlatır:

“Burası, sadece plastik eşya üzerine kurulu ufacık, biraz da dağınık bir dükkandı... Tam kapıdan içeri girecekken, otuz yaşlarında bir adamın başını iki yana sallayarak, öfkeyle dışarı çıktığını gördü...

Bir süre öfkeli adamın arkasından baktıktan sonra, dükkâna girdi. Küçük tezgâhın arka tarafında duran adama baktı...” (Kaplan, 2013: 52).

Uçurumun Çağrısı romanında anlatılan bu dükkân o günden sonra Orhan’ın uğrak bir noktası olacağı için yazar tarafından derinlemesine tasvirleri yapılır. Oldukça fakir görüntüsü olan bu dükkân ilk etapta göze hoş gelmese de zamanla Murat tarafından benimsenerek sevimli hale gelir:

“Anahtarını çıkardı. Sessizce kapıyı açıp, içeri süzüldü... Kapıyı yine sessizce kapatıp kilitledi. Küçük holde çamurlu ayakkabılarını çıkardı. Odaya geçti. Lambayı yaktı. Odanın manzarası hiç de iç açıcı değildi. Küçük tahta masanın üstünde bir çay bardağı, küçük bir demlik ve bir yığın kitap, kâğıt darmadağın duruyorlardı...” (Kaplan, 2013: 17).

Uçurumun Çağrısı romanında Orhan’ın iş başvurusu için gittiği ofis olumlu bir mekân olarak tanıtılmıştır. Orhan’ın iş yerindeki çalışanlara karşı olan olumlu hisleri mekâna da yansır. Henüz olayın başında kahramanın hisleri mekânın ferahlığı ile okuyucuya aktarılır. Böylece yazar, olayın seyri hakkında iyi bir izlenim yaratır:

“Asansör vardı. Ama merdivene doğru yürüdü. Apartmanın içindeki büyük bir sessizlik, insanın içini rahatlatan bir sıcaklık ve temizlik vardı. O da bu şartların verdiği bir ruh haline bürünerek merdivenlere tırmanmaya başladı... Bir, iki, üç... Ve altıncı kata ulaştı. Karşılıklı iki daire kapısı vardı. Zillerin birinin üzerinde başka bir isim vardı. Diğerinde herhangi bir isim yoktu. Neden sonra numarayı akıl etti.” (Kaplan, 2013: 17).

Orhan Şefik’in iş yerinde çalışarak kendisini geliştirir. İlerde kendisine de bir ofis açar. Bu ofisin tasviri Orhan’ın sevincini ve heyecanını bize de anlatması bakımından önemlidir. Yazar zevkle döşenmiş, ferah ve aydınlık ofisi şöyle betimler:

“Şefik önde, Orhan arkada. Koridorun tam karşısına gelen odaya doğru yürüdüler. Kapıyı Şefik açtı. Tam karşıda büyük ve oldukça rahat bir masa vardı. Yerde güzel bir halı, halının çevresinde sıralanmış değişik tarzdaki bina maketlerin

arasına serpiştirilmiş koltuklar... Köşelerde, yine benzeri maketlerin arasından göze çarpan çiçek saksıları, duvarda Anadolu'yu yudum yudum motiflerine içirmiş heybeler, kilim parçaları vardı.” (Kaplan, 2013: 95).

2.3.2.3. diğer iç mekânlar

Kaplan'ın incelenen eserleri içinde birbirinden farklı mekânlar ve bu mekânların tasvirleri ile karşılaşmıştır. Bu sebeple tezin içerisinde yer almasının uygun bulunduğu bu mekânlar “*diğer iç mekânlar*” başlığı altında incelenmiştir. Romanlarda yer alan bu mekânlar genellikle; han, çadır, değirmen gibi kısa süreli kalınan mekânlardan oluşur.

Kaplan, *Kara Kasırğa* romanında yer alan Kürşat'ın savaşçı olması dolayısıyla bir aile yaşantısı içinde değildir. Bu yüzden Kürşat sık sık tek gecelik yerlerde kalmakta ve toplumun değişik kesiminden insanlarla karşılaşmaktadır. Yine Kürşat ve arkadaşlarının yalnızca bir gece kalmak üzere gittikleri Karabet 'in hanı Kürşat'ın gözünden okuyucuya şöyle tasvir edilir:

“Bir gardiyan gibi belinde taşıdığı anahtar tomarından, irice bir anahtarı ayırıp eline alan Karabet önde, bizimkiler arkada olmak üzere, hanın dar koridoru boyunca yürüdüler. İyice kuytuda bir oda seçen hancı, anahtarı kaba tahta kapıya sokup çevirdi. Gıcırtyla açılan odadan; rutubet, küf ve bayatlamış ten kokusu dışarı hücum etti.” (Kaplan, 2014a: 108).

Yine romanda hanın; yemek salonunu da betimleyen yazar, dönemin özelliklerini de bu yemek salonu üzerinden belirtir. Yazar, tarihi roman özelliğini burada da göstermektedir:

“Birlikte, şöminesinde kocaman kütüklerin çıtırdarak yandığı hanın geniş salonuna geldiler. Kaba tahta masaların hiçbirinin üzerinde örtüye benzer bir şey yoktu. Oysa, Türklerin han ve kervansarayları böyle miydi?” (Kaplan, 2014a: 111).

Yazar *Kara Kasırğa* romanında kaçarak evlenen Asiye ve Kürşat'ın o gece kalmak üzere yaptığı “*İri dalların uçlarını çimenli topraklara batırarak, garip*” çadırı o geceyi geçirmek üzere yaptıklarını belirtir. Üzerini de “*tek kişilik kıl çadır iskeleti*” ile örten Kürşat “*derme çatmada olsa*” bir yer yapar.

Kaplan, *Şahidim Kılıcımdır* romanının henüz ilk sayfasında çadır tasvirine yer verir. Göçebe halde sürekli olarak savaş meydanlarında yaşayan askerlerin farklı ortamlarda yaşamak için kurdukları çadır; roman boyunca anlatılır:

“Çadırın orta direğine asılı kandilin ölgün ışıkları, garip ve titrek gölgelere solgun bir sarıyı giydirirken; eşya, gerçek görünümünden soyunuyordu...Sıcak çöl gecesinin kandil ışığında eriyen füsunu; görüntüleri, gözlerin odaklarına birer serap gibi resmediyordu.” (Kaplan, 2014b: 7).

Kaplan, *Kara Kasırga* romanına kahramanımız Kürşat’ı baygın bir halde, değirmenin içinde okuyucuya anlatır. Yazar bu kısımda Rum topraklarında bulunan değirmenin tasvirine pek değinmemiştir:

“Sen buradasın yiğidim, dedi. Buranın da bir adı yok. Bir su değirmeni, bizim değirmen...” (Kaplan, 2014a: 10).

Dağların Türküsü romanında Cevat ve Salih buğdaylarını un yapmak için değirmende kalmaları gerekir. Buğdayların olgunlaştığı dönemde, her bölgeden insanlar gelerek değirmende sıra bekler ve sırasıyla unlarını öğütür. O gece Cevat ve Salih’in sıra bekledikleri değirmenin tasviri şöyledir:

“Tavanını örten direk ve merteklerin arasından sarkan kamış ve sazların üzerine sinen un, güz sabahlarında beliren kırağı gibi görünüyordu...” (Kaplan, 2015: 72).

Kaplan, *Şahidim Kılıcımdır* isimli tarihi romanında zindan tasvirine yer vermiştir. Savaş konulu bir romanda oldukça önem arz eden zindanlar roman içinde de derinlemesine tasvirler ile ele alınmıştır:

“Cehennem Zindanı olarak bilinen zindan, sadece Budin Kalesi’nin değil, bütün Macaristan ve Avrupa’nın en şöhretli zindanıydı. Şöhreti sadece yer altında oluşundan dolayı değildi... Akıl almaz işkencelerle, hala orta çağ Avrupa’sının vahşetini şanına layık(!) şekilde temsil eden bir cehennem oluşundandı...” (Kaplan, 2014b: 31).

2.4. ROMANLARDA ZAMAN

Anlatmaya bağlı edebi metinlerde zaman en önemli işleve sahip unsurlardan birisidir. Çünkü roman içinde anlatılan olaylar zamandan bağımsız düşünülemez. Yazar, zamanı her olayın başında ya da ortalarında vererek okuyucuya olay hakkında

ipuçları verir. Dumantepe'nin yorumuyla zaman, bir edebi eserde “*kahramanın ya da anlatıcının onu hissediş biçimleri ile*” varlığını sürdürür (2018: 19).

Romanlar gerçek zamandan beslenir. Bu gerçek zamanın, anlatı dünyası içinden karşımıza çıkmış hâline nesnel zaman denir. Nesnel zaman ise “*Dış dünyanın, toplumların yaşamış oldukları, insan bilincinin bir bakıma dışında kalan genel zamandır. Romanın dışında da var olan, herkesin paylaştığı ortak zaman dilimi. Romanda nesnel zaman, romana göre canlı olan, gerçek olan, ya da yüzey yapıda, ön planda yer alan zaman dilimidir. Roman içinde yer alan diğer öğelerin tersine, nesnel zaman kurgusal değildir.*” (Çetin, 2013: 117).

Anlatma esasına bağlı edebî metinler, okuyucunun karşısına üç ayrı zaman boyutuyla çıkarlar: “*Macera'nın 'kendi zamanı' (anlatılan olayların yaşandığı zaman ve süre), 'anlatma zamanı' (yaşanılan olayların ne zaman algılanıp ifade edildiği zaman) 'yazıya geçirme zamanı' (yazarın eserini yazdığı tarih ve süre), ve 'okuma zamanı' (Aktaş, 1998: 113).* Buna göre olayların gerçekleştiği zaman, kurmaca zamandır ve burada anlatıcı, vaka zamanına şahit değildir. Yazma zamanı ölçülebilen gerçek bir süredir ve yazarın eseri kaleme aldığı zaman dilimini kapsar. Okuma zamanı ise, yayımlanan eserin okurla buluştuğu süreyi ifade eder.

Diğer iki zaman olan vakıa zamanı ve anlatma zamanı, edebi metinler açısından önemlidir. Mehmet Tekin zaman tablosunu iki düzeyde şekillendirir: “*Bir vaka- veya olay- hiçbir zaman sığacağı sığacağına anlatılamayacağına göre, 'vakıa zamanı' ile 'anlatma zamanı' arasında geçen süreyi de hesaba katmak, roman sanatı açısından bu süreyi de gözden uzak tutmamak gerekir.*” (1999: 118).

Vakıa zamanı tüm olayları kapsarken, anlatım zamanı yaşanan olayların bir kısmını anlatır okuyucuya. Bu anlatım temelde anlatı ve hikâye olmak üzere iki şekilde ilerler. Jale Parla'nın bahsetmiş olduğu “*çift zamanlı anlatım tekniği*” olarak ele alınan kısımda ilki kısa, ikincisi ise uzun bir dönemi kapsar (1979: 50). Çünkü olayları tüm sırası ile ele almak hem zor hem de okuyucu açısından sıkıcı olmaktadır. Bunun yanında yazar, zamanda atlamalar yaparak okuyucuya birtakım kesitler sunar. Kaplan eserleri içinde vaka zamanını direk olarak bildirmekten kaçınır. Bunun yerine romanlarında genellikle zaman konusuna sembolik olarak değindiğini görürüz.

Romanda yer alan zaman; işlev olarak yalnızca olayların süresini göstermesi bakımından önemli değildir. Bunun yanında romana “*bir akış ve süreklilik*” katarak

(Uysal, 1959: 1-4), romanın içerisinde bulunduğu “*toplumsal değişimi yansıtma*” ve “*gerçekliği pekiştirme*” gibi birçok işlevi içerisinde barındırır (Sağlık, 2002:65-67).

Romanlarda yer alan sosyal zaman; romanın döneminden izler taşıdığı için önem teşkil eder. Çünkü dönemi ile paralel romanlar daha gerçekçi romanlardır. Okuyucuya gerçeklik duygusunu daha fazla katmayı başaran romanlar da daha başarılı romanlar olmuştur. Bir başka deyimle her roman “*kendi zamanının türküsünü*” oluşturur ve “*Anlattığı zamanın sesini ve havasını besteleyemeyen roman*” başarılı sayılmamaktadır (Can, 2013:2). Kaplan’ın romanları, tarihi romanlarının dışında kendi yaşadığı zaman dilimi içerisinden seçilmiştir. Kendi yaşadığı çağdan seçtiği bu romanlar yazarın döneminin ruhunu okuyucuya anlatması bakımından önemlidir. Philip Stevick bu konu ile ilgili olarak “*en bağımsız yazar bile çelik kancalarla yaşadığı devrin ruhuna bağlıdır.*” diyerek meseleyi özetler (Stevick,2004: 234).

Bütün bu bilgiler ile Sadettin Kaplan’ın eserlerinde öncelikle tarihi zaman ve sosyal zamanı belirlemeye, sonra da anlatma zamanı ile vaka zamanını ne şekilde ele aldığını göstermeye çalışacağız.

Kaplan’ın *Dağların Türküsü* romanında büyük çoğunlukla vaka zamanı, Salih’in kahraman anlatıcı olarak kendisinin ve Cevat’ın çocukluğundan başlayarak “*en az otuz yıla yakın*” gençlik yıllarına kadar geçen sürede hatırladıkları ve bu geçen süre içinde yaşadıkları olayları çerçevesinde şekillenmiştir (Kaplan, 2015: 15).

Roman ferdi olayları içerdiği için herhangi bir sosyal zamandan açıkça söz edilmez. Buna karşın romanda anlatılan köylü üzerinden, halkın içinde bulunduğu sosyal durum bize anlatılır. Ancak eser içinde Salih’in Cevat’a yazdığı mektuptan 1980 ile 1990’lı yıllardan söz ettiği düşünülür. Köylünün içinde bulunduğu yoksulluk ve köylerin okul, hastane gibi birçok yönden yaşadığı imkânsızlık romanın ele aldığı problemlerdendir. Bunun yanında devletin köylü ile kopuk oluşu da bahsedilen yılların belirgin özelliklerindendir.

Roman içinde zamanda yapılan atlamalar genellikle bölüm başlarına “*geleli iki aya yaklaştığı halde*” (Kaplan, 2015: 36) ya da “*Okula başlayalı tam bir hafta olmuştu*” (Kaplan, 2015: 81) şeklinde Cevat’ın köye alışma ve oradaki yaşam süreci ile “*artık harman sonuydu*” (Kaplan, 2015: 57) gibi anlatımlarla mevsimler üzerinden okuyucuya verilir.

Romanda geriye dönüş tekniğiyle kişilerin öznel zamanlarının yansıtılması ve böylelikle roman kişinin tanıtılması gözlemlenir. Romanda bir akşamüstü Cevat'ın eline geçen hatıra defterini okuması ve aynı akşamın gece yarısı defteri bitirmesi arasındaki zaman kadar bir zamandan söz edilir. Roman aslında akşam üstü ve aynı günün gece yarısı kadar bir süreyi kapsamaktadır. Ancak yazar geriye dönüş ve hatırlayışlarla romanı zenginleştirir.

Salih'in anlattığı çocukluk günleri olan vaka zamanı ise kronolojik olarak işlenir. Salih'in beşinci sınıfa geçtiği yaz, Cevat'ta üçüncü sınıfa yazılır. Daha sonra ise yazar, olayları yaz ve kış mevsimleri üzerinden anlatmaya başlar. Cevat geriye dönüşlerle hatırladığı çocukluk yıllarını olayları belli aralıklarla atlayarak anlatır. Romanda Cevat'ın lise döneminden sonra üniversite ikinci sınıfa kadar olan dönemde yaşadıklarını atladığı görülür:

“Cevat liseyi bitirdi. İdeali olan Edebiyat Fakültesine girdi. Daha ikinci sınıftayken bir kış günü dedem de bu fani dünyadan göçüp gitti. Cevat'a bildirmedi yaz tatilinden gelince öğrendi...” (Kaplan, 2015: 128).

Kaplan'ın *Kara Kasırga* romanı tarihi roman özelliği taşır. Bu sebeple sosyal zamanı yakalamak daha kolaydır. Eserin taşıdığı belgesel açıdan özellikleri, zamanın tarihi açıdan bir yere oturtulmasını kolaylaştırır. Kaplan, Kürşat isimli kahraman ile Büyük Selçuklu Devleti'nin parlak dönemlerinden bahsetmektedir. Roman yaklaşık on birinci yüzyılda geçmiş olup; Sultan Alparslan ve Melikşah döneminin savaşlarını konu almaktadır:

“Alparslan'ın bir Fatımi tarafından şehit edilmesi üzerine tahta geçen oğlu Melikşah, babasının tamamlayamadığı fetihleri gerçekleştirmek için, büyük veziri Nizamülmülk ile birlikte planlar yapıyor; Mansur, Süleyman, tutak ve Artuk Beğ gibi büyük komutanların emrine verdiği ordularla bu fetihleri gerçekleştiriyordu. Anadolu'nun fethi, çığ gibi yayılıyordu...” (Kaplan, 2014a: 41).

Bunun yanında romanda vaka zamanı yaklaşık beş sene gibi bir zaman diliminde yaşanmaktadır. Yazar Asiye'nin ölümü üzerinden geçen zamanı söyleyerek, zaman kavramını okuyucuya bildirir:

“Sensiz geçen dört yıl boyunca hep o yüce İslam dinini tetkik ettim...” (Kaplan, 2014a: 45).

Romanın bazı bölümleri yıl, bazı bölümleri de aylar şeklinde atlamalar yapılarak anlatılır:

“Aklına Asiye geldi. Derin bir göğüs geçirdi. Neredeyse beş ay olacaktı.” (Kaplan, 2014a: 117).

Kaplan’ın *Şahidim Kılıcımdır* adlı romanı konusunu tarihten aldığını görürüz. Roman 1520 Yavuz Sultan Selim’in ölümü ile yani Kanuni’nin tahta geçmesi ile başlayıp, 1566 yılında Kanuni’nin ölümü ile biter. Roman vakıa zamanı olarak yaklaşık kırk altı senelik bir zamanı anlatmaktadır:

“Yıl 1566

Eylül ortaları... Sonbahar, serin rüzgârlarıyla kendini yavaş yavaş hissettirmekte...” (Kaplan, 2014b: 163).

Romanda bu zaman dilimi içinde yer yer tarihlere ya da mevsimlere değinilmiştir. Romanda öncelikle çocukların yaşı üzerinden yazar, seneleri bize yer yer atlayarak vermektedir. Kitabın başında bahsedilen Behlül ve Bora on dört ve on ikisinde henüz iki çocuktur:

“İşte çocuklarıyla ve hasta anasıyla son görüştüğünden bu yana neredeyse sekiz ay oluyordu... Babasının adını alan Behlül, on dört yaşındaydı. Bora ise on ikiyi bitiriyordu...” (Kaplan, 2014b: 14).

Tarihi bir roman olan *Şahidim Kılıcımdır* romanı çocuklar üzerinden zaman ögesine yer verdiği gibi zaman zaman savaşlar sırasında da tarihlere yer vermiştir:

“Hazırlanmış kalasları, karadan gemiye, gemiden gemiye uzatmak suretiyle kurulan köprüden koca Osmanlı Ordusu Drava nehrini geçerken, vakit ikinci sularıydı... Tarih ise, 28 Ağustos 156 idi...” (Kaplan, 2014b: 93).

Romanın devamında olaylar yıl, ay hatta bazen gün olarak; *“Yıl 1537.Mevsim ilkbahar, aylardan Mayıs”* Kaplan, (2014b: 151) *“1540 yılının Ağustos sonları...”* (Kaplan, 2014b: 157), kronolojik bir sıra ile aktarılır. Daha sonra kitabın sonunda roman yine Behlül ’ün de katıldığı Kanuni’nin cenazesi ile biter. Yazar burada da açık tarih vermiştir:

“Yıl 1566. Eylül ortaları...” (Kaplan, 2014b: 163).

İğde Dalı romanı, Perihan’ın başından geçen ferdi olaylar olduğu için sosyal zamanından açıkça söz edilmez. Fakat romandaki yoksulluk ve kahramanın ünlü olmak arzusu bize sosyal durumu hissettiren olaylardır. Bunun için belirgin bir tarihi

olay eserde yer almadığı gibi romanın döneminin sosyal hayatı yoksulluk ile pençeleşen insanlar ve cahillik ile yüz yüze kalanların durumları ile şekillenir. Genç bir kız olan Perihan'ın ilk gençlik yıllarından orta yaşına kadar olan talihsiz felaketlerini kronolojik olarak ele alan yazar, zamanı romanın içinde çok nadir olarak belirtme gereği duyar.

Perihan'ın annesi olan Pakize'nin cahilliği, babasının yatalak bir hasta olması kızın sahipsiz kalmasına vesile olmuş ve hayatı boyunca taşıyamayacağı yükleri üstlenmesine sebep olmuştur. Okumaya değer verilmemesi ve annesinin çaresizlikle onu evliliğe zorlaması genç bir kız olan Perihan'ı ömrünün sonuna kadar taşıyacağı yanlışları yapmaya sürüklemiştir.

Romanın başında henüz bir zaman ögesi geçmezken, kızın yaşamından gençliğinin baharında, evlenme çağında olduğu anlaşılır. Kitabın ortalarına doğru Perihan annesinin baskısı ile evlenip evinden gitmiştir. Hasta babası ise bu durumdan habersiz düşünür:

“Kımıldamak istedi, kımıldayamadı. Üzerine yattığı yanı delinecek gibiydi. Nedense hep gençlik günlerini, Perihan'ın çocukluk günlerini hatırlıyordu. Onu anlamıyor sanıyorlardı. Anlıyor ama anlatamıyordu... Perihan nicedir yoktu. Altı ay mı? Belki daha da fazla... Neden artık onu göremiyordu? Soramıyordu ki...” (Kaplan, 2014c: 130).

Zaman Perihan'ın hayatı üzerinden kronolojik bir sıra ile tek tek anlatılarak yazar tarafından düzenlenir. Perihan sahneye çıktığı zamanlarda hala eski kocasından boşanamamıştır. Perihan bir gün sahnede şarkı söylerken eski kocası tarafından yüzüne asitli madde atılarak geçmeyen bir iz ile yaralanır:

“—Ne diyeyim abi?.. Beş seneden beri unutulup gitti sandık. Su uyur, düşman uyumaz diyorsun ya.” (Kaplan, 2014c: 185).

Romanda anlatım, başlangıçta kısa süreli aralıklarla gerçekleşir. Fakat romanın ilerleyen sayfalarında daha uzun süre yapılan atlamalar göze çarpar. Zamanda yapılan bu atlamalarda vakanın seyrini hızlandırmak ve okuyucuyu sıkmamak temel hedeftir. Romanda geçen bir diğer zaman ögesi de Pakize'nin kocasının ölümü üzerine tekrar evlenmesi üzerinden anlatılır:

“İkinci efendisiyle sadece bir buçuk yıl kadar birlikte olabilmişlerdi.” (Kaplan, 2014c: 194).

İğde Dalı romanının anlatma zamanı, vaka zamanından sonradır. Geçmişinden bahsedilmeyen ve yoksulluk ile geçen Perihan'ın hikâyesi bir yolda yürürken başlar. Daha sonra kitabın son sayfasında aynı yolda yürüdüğünü okuduğumuz Perihan'ın geçmişi hatırlaması sonucu romanın yazılmış olduğu anlaşılmaktadır:

“Yan yolda yürüyordu.

Sağanak yandan vuruyordu. Kasa yüklü bir kamyon yan yatmıştı. Yanından bir taksi hızla geçip gitti. Yangın yeri ydi yüreği. İçinde alevlerin en harlısı, vücudunda soğukluğun solucanlar, gözlerinde bakışların en anlamsızı vardı.” (Kaplan, 2014c: 9).

Romanda geçmişinden bahsedilmeyen Perihan'ın kronolojik olarak evlenmesi, sahnede şarkıcılık yapması, babasının ölmesi ve en son annesinin ölüm haberi gibi önemli olaylarda zaman konusuna yer verildiği görülmektedir. Kitap yaklaşık altı senelik bir zaman dilimini anlatmaktadır:

“—Vazgeçmişler!.. Gördün işte vazgeçmeyi...

—Ne diyeyim abi?.. Beş seneden beri unutulup gitti sandık. Su uyur düşman uyumaz diyorsun ya...” (Kaplan, 2014c: 185).

Bir Demet Leyla romanında anlatma zamanı, vaka zamanı ile paralellik gösterir. Yazar, birinci bölümün hemen ilk satırlarında zamandan bahseder. Bu bölüm bir köyde geçmektedir ve zaman doğa üzerinden okuyucu ile paylaşılır. İlk bölüm cıvıl cıvıl bir bahar günü başlamaktadır:

“Bütün güzellikleri heybesine doldurup, beklenmeyen bir misafir gibi ansızın gelmişti bahar.” (Kaplan, 1993: 7).

Buna karşın yazar roman içinde zamanı kronolojik olarak, gün ya da ayları belirterek derinlemesine tarih vermez. Ancak romanı okuyanlar satır aralarında geçen günlerin izlerini bulur:

“Evet, oydu... Günlerden cumartesi olduğu için okul kapalıydı. Ve Orhan Efendi, sabahı zor etmiş, kalkar kalkmaz da motosikletine bindiği gibi karşı köyün yolunu tutmuştu.” (Kaplan, 1993: 24).

Bir Demet Leyla romanının ikinci bölümünde yazar; romanın içerisinde yeniden kaleme aldığı ve her şeyini değiştirdiği konusunda, zamanı da değiştirmiştir.

Yazar, zamandan tam olarak gün ay ve yıl şeklinde bahsetmese de yer yer geçen zamanı belirtme gereği duymuştur.

Leyla bu bölümde mesai ile çalışan bir memur konumundadır. İş yerinin yoğunluğu ve Leyla'nın özel hayatının da istediği gibi gitmeyişi Leyla'yı strese sokar. Bu yüzden oldukça zor bir gün geçirmekte olan Leyla; romanda mesaisine bir saat kalmış birisi olarak karşımıza çıkar. Bu bölüm kısa bir süreyi anlatmasına karşın geçmişe dönüş tekniği ile uzun bir anlatıma sahip olur:

“Hanımefendi... Lütfen iz bir şey söyleyin...Ne yapmam gerek?.. Mesainin bitmesine bir saat var. Daha buradan...” (Kaplan, 1993: 32).

Yazar romanın bu bölümünü mesainin bitimine olan bir saatten başlatıp romanın önemli bir kısmını bu arada geçen bir saatte vermiştir. Bu saat dilimi zaten iş yükünden bunalmış olan Leyla için sevgilisinin de aramamasıyla adeta daha da katı bir kıvam alır ve geçmek bilmez bir hale gelir:

“İşte neredeyse mesai bitecekti ve hala aramamıştı...” (Kaplan, 1993: 45).

Tam da bu bunalımlı geçen bir saat içerisinde telefon eden sevgili Orhan ile roman da son olarak zaman konusuna değinilir. Bu zaman dilimi de Orhan ile Leyla'nın görüşme saatleri olan *“Yarın saat on üç otuzda aynı yerde. Gelirim.”* sözleşmesi ile okuyucuya verilir (Kaplan, 1993: 46).

Romanın içinde yine sıklıkla Kaplan'ın zamanı vermek için bölüm girişlerinde mevsimlerden bahsettiği görülür. Bazen de gün içerisinde *“sabah”* ve *“akşam”* diyerek romanda akışı sağlar:

“Bütün güzellikleri heybesine doldurup, beklenmeyen bir misafir gibi gelmişti bahar.” (Kaplan, 1993: 7).

Kaplan'ın *Anatolia'nın Etekleri* romanında zaman, yazarın yaşadığı dönem içinden seçilmiştir. Fakat yazar eserinde açıkça bir zaman diliminden söz etmez. Ancak romanın içinde yer alan toplumun henüz gelişmeye başlaması ve sosyo-ekonomik durumlar bize sosyal zamanı hissettiren durumlardır.

Bir kasabada geçen olaylar buradaki kişilerin yaşadığı sefalet, açlık, perişanlık ve çaresizlik; yöre halkının insanları üzerinden aktarılır. Romanda sıklıkla söz edilen turizm, ortalama olarak 1990'lı yılların en belirgin gelişmelerindendir. Aynı zamanda romanın ilk basım tarihi de 1990'lı yılların henüz başıdır. Özellikle yurt dışına yönelik turistik yerlerin tanıtımı yine aynı yıllara tekabül etmektedir.

Fakir ve tarıma dayalı bir beldenin yabancı turistlerin dövizleri ile zenginleşme hayali tüm romanda göze çarpar:

“—Turist dediğin çekirge sürüsüdür. Ayağını bastığı yerde ot bitmez. Olsun. Anadolu bu. Gez gez bitmez...Daha neler var... Yeter ki sen yaz. Yaz başlamadan gazetede bir çıksın. Sen o zaman gör... Broşürlere şöyle parlak resimlerle bu haberi de yamayalım...” (Kaplan, 2014d: 8).

Romanda zaman neredeyse her bölümde atlamalarla sürer. Özellikle Durdu Dede'nin sürekli nenesinden dinlediği masalı hatırlaması romanda hatırlama tekniği ile geçmişe dönüşleri yaşatır. Ancak romanda anlatılan bu geriye dönüşler, çağrışımlar şeklinde olduğu için düzenli olarak görülmez. Bu hatırlamalar sebebiyle özetlemeler romanda geniş yer tutar. Özet anlatımlar sırasında bazı vakalar ya da kişiler daha kısa cümleler ile okuyucuya aktarılır:

“Durup durup ah çeken Durdu Dede'nin anlattığına göre, karanlığı donduran soğuk kış gecelerinde sıcacık bir masal anlatırmış Nebile Nenesi...

‘Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde.’” (Kaplan, 2014d: 3).

Romanda yer alan geri dönüşlerde bir gün Durdu Dede'nin dönem özelliklerine belirten “*Servet-i Fünun*” ve “*Fecr-i Ati*” den bahsetmesi Durdu Dede'nin anlatılarının 18000'lü yılların sonu 1900'lü yılların başında geçtiği izlenimini verir:

“Sonra Servet-i Fünun Edebiyatı vardı. Bir de Fecr-i Ati... Ve durup dinlenmeyen nargilelerin tokurtuları...” (Kaplan, 2014d: 185).

Romanda zaman kronolojik olarak ilerlerken bir taraftan da yazar herhangi bir seneyi söyleme gerekliliği göstermez. Romanın başında henüz hastalığının ortalarında olan Bayram romanın sonuna doğru hastalığı ilerler ve parasını alamadan ölür:

“—Tabii canım. Bilmem mi? Alsan verecektin... Ama adamcağızın ölümünün üzerinden neredeyse altı ay geçti. Acaba krediyi çekip de zavallı kadıncağıza verebildin mi? Hoş beni ilgilendirmez ya...” (Kaplan, 2014d: 172).

Bayramın ölümü sonrası bir nevi meczuba dönen Emine sık sık kocası Bayram'ın mezarına gitmektedir. Geçmiş; roman içinde bazı acılar olarak zaman zaman hatırlanır:

“Emine, üç aydan beri mezarlığı yol etmişti kendine. Zaten Bayram’ın mezarı yol kenarındaydı. Her gün çıkar gelir, mezarın kenarında oturur.” (Kaplan, 2014d: 197).

Uçurumun Çağrısı romanında zaman, yazarın içinde yaşadığı dönemden seçilmiştir. Ancak yazar, roman içinde kesin bir tarihten söz etmemektedir. Her bölümün genellikle başında ya süre ya da mevsim bazında zaman ögesine rastlanmaktadır:

“Karakoldan çıktıklarında, geceyle burun buruna geldiler... Cadde, bir ışık seli halinde akıyordu... Geçkin sonbaharın rüzgârı ile ürperdiğini hissetti. Uykusuz gözleri yaşardı...” (Kaplan, 2013: 5).

“Yine bir Pazar günüydü... Annesinin arkadaşları gelmişlerdi.” (Kaplan, 2013: 40).

Romanda anlatma zamanı ve vaka zamanı bir paralellik göstermektedir. Romanda yer alan en belirgin vaka zamanı; romanın son bölümünde göze çarpar. Artık tüm suların durulduğu, her taşın yerli yerine oturduğu son bölümde Orhan kendisine ortağı ile bir iş yeri açmıştır. Öğrencilik yıllarından sonra çalışma hayatına tümüyle atılan Orhan yine bahsedilen zaman diliminde evlenmiştir de:

“Köprülerin altından çok sular akıp gitmişti... Dışarıda yine taze bir bahar hüküm sürüyordu. Orhan’ın Cezmi ile Neşet’e yaptıkları ‘ziyareti’ üzerinden tam üç bahar geçmişti.” (Kaplan, 2013: 183).

Yazarın *Gazi Osman Paşa / Plevne’ye Saplanan Tuğ* romanında diğer tarihi romanlarında olduğu gibi olayları gerçek yaşamdan ve tarihten aldığını görülür. Bu yüzden ismi geçen roman diğer romanlardan daha sosyal muhteva içeriği taşır. Romana ismini veren kişinin ve çevresindekilerin gerçek yaşamış kişilerden seçilmesi, romanın geçtiği dönemle ilgili hadiselerle de değinmesine sebep olmuştur. Plevne’nin işgali ve öncesini ele alan olaylar, kimi zaman tarihi olaylarla da desteklenmiştir. Romanda vakıa zamanı kronolojik olarak gerçekleşir. Romanın ilk sayfasında yazar okuyucu ile zamanı paylaşır:

“Çirkin olan şey ise, bunca güzellikleri bir cehenneme çeviren savaş rüzgarlarıydı... Ve bu rüzgâr, Çar İkinci Aleksandır’ın bağrından 24 Nisan 1877 tarihinde patlayan çılgılığıyla esip savurmaya, kasıp kavurmaya başlamıştı...” (Kaplan, 2014e: 7).

Roman tarihi olduğu için yazar sık sık tarihleri verme gereksinimi duymuştur. Savaşın başlama tarihi, ara verilme tarihi, bitiş tarihi ve bazı özel olayların tarihleri romanda detaylıca yer alır:

“12 Temmuz Perşembe günü, telgraf denen makinanın kalp vuruşu gibi tıkırtıları bu ölüm sessizliğini bozdu.” (Kaplan, 2014e: 26).

Savaş kitaba göre kronolojik olarak başlatılır. Ordular öncelikle savaş alanına varmak üzere erken saatlerde *“13 Temmuz 1877 tarihinde”* yola koyulur (Kaplan, 2014e: 35).

Vidin’e gelen askerlerin ancak bir kısmı ile yola devam etme kararı alan Osman Paşa devam edeceği askerler ile dokuz gün sürecek olan bir yolculuğa çıkar:

“13 Temmuz 1877 Vidin sırtlarına daha şafağın pembeliği vurmadan, büyük bir heyecanla ayaktaydı çadırılı ordugâh...” (Kaplan, 2014e: 38).

“Bugün dahil, dokuzuncu günün akşamında Plevne’de oluruz komutanım!.. Bu süreden önce, bu güzergahta, bu arazide, bu ağırlıkla ve bu sıcakta dünyanın hiçbir ordusu bir saat daha evvel bu mesafeyi katedemez!..” (Kaplan, 2014e: 44).

Bu uzun ve zorlu yolculuklar sırasında molalar verilir. Bu molaların ve arada geçen zamanın da roman içinde belirtildiği görülür:

“Vidin’den hareket edişlerinin beşinci günüydü. Vakit ikindiye yakındı. Yeni bir mola verildi.” (Kaplan, 2014e: 48).

Dokuz günlük zorlu yolculuk sonunda *“19 Temmuz sabahı”* Plevne’ye varılır ve bir gün ara ile askerler henüz dinlenememişken *“yani henüz şehre vasil olduğu sabah, askerlerinin bitkin haline bakmaksızın”* savaş başlar. Gün be gün anlatılarla devam eden romanda Rus birlikleri *“20 Temmuz 1877 sabahı, şafakla birlikte”* görülmeye başlanır (Kaplan, 2014e: 55).

Savaşı zafer ile kazanan Osman Paşa bir hafta sonra yeniden başlayan atışlar ile savaşa hazırlık yapmaya başlar:

“28 Temmuz akşamı, General Grodner tarafından bir topçu atışı başlatıldı. Yatsıya kadar süren bir topçu saldırısı, tabya ve mevzilerde en ufak bir hasar vermeden sustu.

...

29 Temmuz sabahı, Rusların beklemediği bir top atışı Plevne tabyalarından başladı.” (Kaplan, 2014e: 69).

Romanda anlatma zamanı, vaka zamanı ile paralel olarak ve iç içe bir şekilde devam eder. Savaşın sonlandığını da romanın ilerleyen bölümlerinde yer alan tarihler ile anlarız:

“*Süleyman Paşa, 26 Ağustos'ta tarihe yine şan veren bir destan yazdıktan sonra, telgraf başında Meclis-i Askeri Riyaseti 'ne son bir müracaatta bulundu.*” (Kaplan, 2014e: 90).

Romanın sonlarına doğru başlıklar artık birer tarih olarak karşımıza çıkmaktadır. Her olay tarihi bir değere sahip olduğu için yazar her bölümde bunu belirtme gereği duyar. Romanın son kısmında yine bir tarih göze çarpmaktadır. Bu tarih tüm romanın üzerinden anlatıldığı Osman Paşa'nın ölüm tarihidir:

“5 NİSAN 1900

Dünyaya parmak ısırtan, Çar ordularını aylarca Plevne önünde mihlayın Gazi Osman Paşa öldü...” (Kaplan, 2014e: 189).

Kısacası Kaplan'ın romanlarında anlatma zamanı vaka zamanıyla bir uyum içinde olup; ancak bazı romanlarında geriye dönüş ve özetleme tekniklerini kullandığı görülür. Romanlarında genellikle atlamalar ve özetlemeler yaparak kopmalar gözlemlenir. Tarihi nitelik taşımayan romanların hemen hepsinde zaman yer yer silikleşir ve belirsizleşmeye başlar.

Yazarın vaka zamanını ele alış şeklinde ise bölümler arası bir dengesizlik görülür. Bazı bölümler kısa süreli, günlük ya da saatler içinde yaşanırken, bazı bölümler yıllık zamanı kapsamaktadır.

Sadettin Kaplan daha çok birey üzerinden olayları verdiği için sosyal hadiseler pek yer vermez. Ancak sosyal hadiseler bir fon olarak kendisini arka planda hissettirir. Birey üzerinden bir anlatımla sosyal olaylara göndermelerde bulunulmuştur.

2.5. ROMANLARDA ŞAHİS KADROSU

Kişi; romanı meydana getiren mekân, zaman ve olayı birbirine bağlayan temel unsurlardandır. Aydemir'e göre kişiler roman öğelerini “*oluşturan ve meydana getiren*” ve “*romanda her zaman önemli*” yer teşkil eden bir öğe olmuştur (2013: 140).

Anlatmaya bağılı edebi metinlerde konu, şahıs kadrosu etrafında şekillenir. Mustafa Ayyıldız, *"hikâyenin veya romanın olabilmesi için mutlaka kişi veya kişilere ihtiyaç"* (2011: 179) duyulduğunu söyleyerek şahıslar olmadan vakanın meydana gelemeyeceğini vurgular.

Roman içinde yer alan şahıslar daha çok insan olmakla birlikte insan dışı varlıklar yani *"hayvan, bitki ya da nesne"* de olabilmektedir. Yazarın insan dışı olarak kullandığı kişiler, *"modelini ya da malzemesini gerçek yaşamdan"* alırlar (Gökçimen, 2007: 33).

Romanda asıl ya da dekor olan farklı tipte kişiler yer alır. Bu kişiler olaylardan etkilenmelerine göre önem kazanır. Asıl kişilerin ve ana karakterlerin dışında romanda bulunan bazı dekor görevinde kişiler de yer almaktadır. Mehmet Kaplan'a göre kişiler şöyle tanımlanır:

"Destan, mesnevi, roman, hikâye ve tiyatro gibi vak'aya dayanan edebi eserlerde, o vak'ayı gerçekleştiren asli bir kahraman vardır. Eserin belkemiğini o teşkil eder. Eser boyunca önemli vak'alar, duygular ona bağlanır. Bazı eserlerde bu kişiler basittir, bazılarında karmaşıktır. Hayatı en ince ayrıntılarına kadar tasvir eden romanlardaki şahıslar umumiyetle karmaşıktırlar. Çeşitli yönleri vardır. Onları bir kelime veya bir formül ile özetlemek hemen hemen imkânsızdır." (2005: 5).

Gerçekçi romanlarda bireyin duygu ve düşüncelerine daha fazla yer verildiği için bu romanlarda kişiler daha fazla önem kazanır. Bu romanlarda roman kişilerin bakış açısı ile anlatılır ve yazarın kendi görüşlerini gizleyerek *"hikâyeyi, olayların içindeki bir ya da birkaç kişinin açısından anlatması kişilerin eserin en önemli öğesi haline gelmesine yol açmıştır. Çünkü gerçekçi romanda olguların verilmesinde ve yorumlanmasında en ağır yük, yazarın her şeyi bilen bakış açısına değil, yarattığı kişilere ve onların bakış açısına düşer."* (Tekin, 1989: 77).

Romanlarda yer alan başkişiler; *"anlatı metinlerinde özellikle de romanda, etnik kurgunun kişiler düzenindeki"* temeli konumundadır (Korkmaz,2016:12). Başkişi romanın içinde ismi geçen diğer roman kahramanlarının tanıtımı görevini de üstlenir. Bu tanıtım roman içinde genellikle başkişinin diğer kişilerle tanışması sırasına ve onlarla bulunan yakın ilişkisine göre yapılır.

Sadettin Kaplan'ın romanlarında kişilerin özellikleri büyük bir farklılık göstermez. Genellikle romanda yer alan kişiler toplumun içinde yer alan sıradan

kişilerdir. Bu kişiler günlük yaşamda karşılaşılabilecek, toplumun önemli bir kesiminde yer alan ve onları temsil eden sıradan insanlardan oluşur. Eserlerinde hemen her kesimde görülebilecek kadınlar, erkekler ve çocuklar vardır. Kaplan, gerçekçi bir bakış açısı ile ele aldığı bu kişileri farklı yönleri ile tanıtır.

Romanlarında yer alan kişiler kendi içlerinde çatışmalar yaşayan insanlar üzerine kurgulanır. Bu çatışmalar ahlak-çıkar, iyilik-kötülük, bilgili ya da cahil olmak üzere çeşitli konularda görülür. Bu kişiler bazen savaş meydanlarında yürekli ve vatanperver askerlerden, bazen de köylerde çiftçilikle uğraşan köylülerden oluşur. Bazen ise idealist karakterler; yazarlar ya da başarılı komutanlardan seçilir. Bunun yanında şehirlerde yaşayan genç kızlar ya da cahil kalmış halktan insanlar gibi çok çeşitli kişi ve meslek gurupları üzerinden romanı zenginleştirir.

Kaplan'ın eserlerine baktığımızda kişilerin ve çevrelerin betimlemelerine çok yer vermediği görülür. Kişilerin betimlemelerine yapının çeşitli yerlerinde rastlanır ve o kişinin dış görünüşünü bu yolla görmüş oluruz. Bunun yanında Kaplan'ın romanlarında yer alan bazı özel kahramanlar vardır. Bu kahramanlar dürüst ve halkı eğitme misyonuna sahip her yönüyle örnek teşkil edecek kişilerdir. Yazar bu kahramanlar üzerinden zaman zaman sistem eleştirilerinde bulunur. Eleştirdiği sistemin karşısında ise karşı güç olarak yarattığı kahramanları koyar. Bu kahramanlar zaman zaman çeşitli sınavlardan geçerek ahlak, dini yaşam ya da tevazu konularında daha da üstünleşerek topluma faydalı bireyler haline gelir.

2.5.1. Erkekler

Sadettin Kaplan'ın romanlarında erkek kahramanlara daha çok yer verdiği görülür. Savaş temalı yazılan romanların çoğunda erkekler asker karakterler olurken; diğer romanlarında yer alan erkekler, idealist ya da toplum tarafından dışlanmış kimselerden seçilmiştir. Bunun dışında vatansever erkekler de göze çarpar. Roman içindeki karakterler bir zıtlık oluşturması bakımından zengin-fakir, güçlü- düşkün gibi farklı gruplarda ele alınmıştır.

Kara Kasırga romanında başkahraman Kürşat'tır. Onun savaş meydanlarındaki görev arkadaşları romanın içindeki kişi kadrosunu oluşturur. Bu kişiler Kürşat ile roman içinde irtibata geçerek onunla bağlantılı olarak romanda görünürler. Bu kişiler Kürşat'ın roman içindeki değerini ve yerini anlatmak

konusunda önem arz ederler. Romanda ismi geçen arkadaşları ve Kürşat başarılı savaşçılıkları dışında vatansever görüşleri ile de dikkat çeker.

Şahidim Kılıcımdır romanının başkahramanı Bora'dır. Bora da bir asker olduğu için neredeyse tüm çevresi ordudan oluşan diğer erkektir. Bu arkadaşlar Bora'yı okuyucuya daha iyi tanıtmak için yardımcı konumdadır. Yazarın savaş romanlarında erkek ağırlıklı kişi kadrosu kullandığı görülür. Romanda yer alan işgal askerleri olumsuz olarak tanıtılırken, karşı saftaki Türk askerleri olumlu tipler olarak anlatılır.

Anatolia'nın Etekleri romanında Murat başkahramanlardandır. Romanın merkezinde yer alan Murat haksızlıklar karşısında direnen idealist bir kişiliktir. Emir altında olmasına karşın zorluklarla mücadele eder ve karakterini roman boyunca ortaya koyar. Roman boyunca Murat ile bir bağlantısı bulunan diğer kişiler genellikle acı çeken, yaşamın sıkıntılarını görmüş kimselerdir. Bunun yanında karşı kıyıda yer alan zengin ve acımasız patronlar romanda karşıtlık oluşturan bir diğer zıt kutuptur.

Bir Demet Leyla romanında yer alan Kadri karakteri, dış görünüşü ve yaşam tarzı dolayısıyla herkes tarafından tuhaf bulunan bir karakterdir. Yalnız oluşu ve herkesten uzak kalışı ile dışlanan bir karakter olarak ele alınır. Yine aynı romanda yer alan Durmuş karakteri Almanya'ya gençken göç etmiş; ancak yaşlandıkça memleket hasreti çekmeye başlamış bir karakterdir. Bulunduğu ortama yaşı ilerledikçe uyum sağlayamaz hale gelmiştir. Roman boyunca Durmuş yalnız bir karakter olarak karşımıza çıkar.

Uçurumun Çağrısı romanında ana karakter Orhan'dır. Oldukça başarılı bir üniversitede öğrencisi olan Orhan, roman boyunca hem okuyup hem çalışması dolayısıyla idealist bir tip olarak ele alınır. Ancak romanda Orhan okurken tanıştığı Suzan'a duygular beslemekte ve kendi içinde çelişkilere düşmektedir. Aslında onunla görüşmemesi gerektiğini bildiği halde arada kalmışlıklar yaşar.

Gazi Osman Paşa/ Plevne'ye Saplana Tuğ romanında Gazi Osman Paşa ana karakterdir. Gerçek bir karakter olan Osman Paşa, Osmanlı'nın son dönemlerinde Plevne'de düşmana direnerek başarısını ve vatanseverliğini ispat etmiş bir komutandır. Tarihte gerçek bir kişi olarak ismi geçen bu karakter romanın asıl konusunu oluşturur. Romanda Osman Paşa karşısında yer alan askerler olumsuz aktarılırken, Osman Paşa ve askerleri daha olumlu bir üslup ile aktarılır.

Kaplan'ın romanlarındaki erkek karakterler, “*İdealist Olanlar, Vatansever Olanlar, Dışlanmış Olanlar*” şeklinde sınıflandırılmıştır.

2.5.1.1. idealist olanlar

Kaplan'ın romanlarında idealist erkekler, hayatın içinde yer alan; topluma ve olaylara geniş bir perspektiften bakabilen kişilerdir. Bu şahıslar kendilerini topluma ve inanmış oldukları değerlere adanmış ve bu uğurda hiçbir şeyi yapmaktan çekinmezler. Genellikle hayatlarında birçok sıkıntı ile çile yaşayan bu tipler, idealistlikleri ön plana çıkarılarak tüm bu zorluklar karşısında direnç gösterir.

Kaplan'ın, *Kara Kasırğa* romanında başkahraman Kürşat savaşçı özellikler taşıyan başarılı bir askerdir. Romanın ilk sayfalarında Bizans askerlerinden kaçarak en yakın arkadaşları olacak Aybeğ ve Günbeğ ile tanışıp onlarla savaşlara katılır. Bu savaşlar sırasında da her zaman yetenekleri ile ön planda yer alır. Romanın devamında Bizans tekfurunun kızı ile âşık olarak evlenen Kürşat; henüz evlendikleri günün gecesi eşini yaşanan bir saldırı sonrası kaybeder. Bu acı ile hayatı boyunca artık evlenmeyi aklından bile geçirmeyen Kürşat, romanda kararlı ve her zaman iyilikten yana bir karakteri oluşturur. Tüm bu yaşadığı acı olayların sonunda kendisini görevine adanır. Vatanı uğruna canından vazgeçmiş bu kahraman; yazarın ideal Türk askeri imajını da taşır. Mütevazı, iyi niyetli, düşünceli bir asker olan Kürşat; aynı zamanda her katıldığı savaşı kazanması ile tanınmış ve Kara Kasırğa unvanını almıştır:

“Başımıza bir de Kara Kasırğa çıktı... Karatekin'den çektiğimiz yetmemiş gibi, bir de oğlundan çekeceğimiz var demek.

....

Söyle bana Yorgi!.. Üç atlı benim topraklarımdan geçiyor. Şanlı Bizans İmparatorluğu'nun bu sınır Tekfurluğunda bunca askerim seferber olup, ancak ikisini yakalayabiliyorlar. Üstelik buradan geçecekleri önceden sağlam kaynaklarımızca istihbar edildiği halde... Ve bacak kadar bir çocuk, köpek sürüsü gibi askerlerimin arasına aslan gibi dalıyor. On beş askerimi öldürüyor. Bilmem kaç tanesini yaralıyor. Sonra da atını mahmuzladığı gibi kaçıp gidiyor... Şu işe bakın siz...” (Kaplan, 2014a: 18).

Şahidim Kılıcımdır romanının başkahramanı Bora'dır. Bora çocukluğundan itibaren babası gibi savaşçı özellikleri ile dikkat çeker. Henüz çocuk yaşta iken Bora, babasını kaybeder. Babası Davut; ölümü sırasında onu emanet ettiği arkadaşı Kasım Beğ'den Bora'nın savaşçı olmak için doğmuş olduğunu ve bu yüzden askerlik eğitimi almasını vasiyet eder. Bu yüzden Bora henüz on iki yaşlarındayken, asker olmak üzere karar alır:

“— Onu serdengeçti olarak yetiştir. Yanına al... Ama millet yolunda kılıcını sallasın. Öç duygusunu tanımasın.” (Kaplan, 2014a: 24).

Bu vasiyet üzerine Kasım Beğ Bora'yı askeri eğitime yönlendirir. Bora da askerlikte üstün başarılar sergileyen bir genç olarak romanda yerini alır:

“Kasım Beğ, kuşağının arasından bir şey çıkararak Bora'ya uzattı. Küçük bir bazubend görünümündeki bu nesne, bizzat Kasım Beğ tarafından yazılmış, çok önemli bilgileri içeren özlü bir mektuptu. Su geçirmez, şımalanmış bez muhafazasıyla birlikte, bir bazubend gibi kola takılması da mümkündü.” (Kaplan, 2014a: 24).

Romanın ilerleyen bölümlerinde Bora ile Elif birbirlerine âşık olmuşlardır. Elif Bora'ya ona âşık olduğunu ve eş olmak istediği itirafında bulunurken, Bora ise askerliği uğruna her şeyden vazgeçebileceğini ve bu yüzden de evlenemeyeceğini anlatmaktadır:

“— Bak Elif Kız, dedi. Sen bu duyguyu bilemezsin... Bizler kılıcımızla nişanlıyız... Düğünümüz at sırtında olacak... Damatlık kıyafetimiz kefenimizdir! Ve kahpe bir ok, ya da hain bir hançer darbesiyle düşeceğimiz yerde kazılacak mezarımız, haclegahımız olacaktır! Sen bu duyguyu bilemezsin Elif Kız.” (Kaplan, 2014a: 143).

Anatolia'nın Etekleri romanında Murat başkahramanlardan birisidir. Murat mezun olduğu ilk zamanlarda iş bulamamıştır. Fakat daha sonra iyi bir gazetede patron olan Avni Bey onu işe almıştır. Gazetede çalıştığı bu dönemde parlak bir gelecek gösteren Murat; Avni Bey'in gözüne girer ve onun güvenilir elemanlarından birisi olur:

“Okulu bitirir bitirmez iş aramaya başlamış, birçok gazetenin kapısından bile içeri girememişti. Avni Bey onun elinden tutmuş, memleketin en saygın ve tirajı yüksek gazetelerinden biri olan gazetesine almıştı.” (Kaplan, 2014: 114).

Avni Bey belli bir zaman sonra güvenilir elemanı Murat'tan yeni turizm bölgesi olan yörede tanıtım için bir haber dizisi hazırlamasını ister. Murat bu sebeple romanda ismi verilmeyen bölgeyi fotoğraflamak ve yazılarını yazmak için bilgi toplama amacıyla iş seyahatine çıkar. Bu gezi sırasında Murat kendisini gezdiren Sezgin'in uydurma hikayeler anlattığını fark eder. Bu tarz yalan haberleri yapmak istemeyen ve tepkisini ortaya koyan Murat, örnek bir gazeteci izlenimi uyandırır. Çevresindekiler tarafından tepki toplamasına karşın bu haberi yapmak istemez. Ziya Bey ise kendisini sık sık sıkıştırıp patronu Avni Bey ile olan yakınlığını Murat'a hatırlatmaktadır:

“—Aşk olsun üstad, dedi. Biz sizi iş için mi çağırmıştık? Geçen günkü sohbette de söylemiştim. Sizi Avni ağabeyim bizim ricamız üzerine, kendi yerine ufacak bir tatile gönderdi.” (Kaplan, 2014: 112).

Roman boyunca toplumda gördüğü bu haksızlık ve adaletsizlikler arasında kalan Murat daha fazla dayanamamaktadır. Yaşadığı sıkıntılar sonucu iş yerinde de yazı müdürü ile tartışmalara giren Murat, roman sonuna doğru ne kadar istemese de kendisinden beklenen yazıyı yayımlar ve terfi alır. En başta bu habere adını dahi yazmak istemezken, yöreye ait yalan haberlerden oluşan bu yazıyı yayımlar. Romanın sonunda Murat'ın başta adaleti, iş etiğini tartıştığı Sedat Bey'in de üstü olarak terfi aldığı görülür:

“—Sedat Bey iyi, dedi. Genel Yayın Yönetmenimiz.... Sezgin çayına şeker atarken gülümsedi:

— Desene adamı kızağa aldınız?

— Neden? Genel Yayın Yönetmeni kızak mı?

....

—Genel yayın yönetmeni ne iş yapar abiciğim? Sorumlu yazı işleri müdürü siz olduktan sonra... Sizden habersiz bir satır yazı çıkmaz, her şeyin ucunda siz...” (Kaplan, 2014: 198).

Daha sonra yazı müdürü Sedat, Murat ile eski düşüncelerini de hatırlatarak iğneleyici bir konuşma yapar. Murat ise düşüncelerindeki değişimin kendisi de farkındandır ancak gerçekleri eskiden iyi göremediğini savunur. Düşünce yapısı tümüyle değişen Murat, daha sonra arkadaşı Sezgin ile dertleşir. Eski davranışlarının birer kapris ve çocukluk olduğunu arkadaşı Sezgin'e anlatır:

“—Bak bütün samimiyetimle söylüyorum. Ben yine aynı Murat’ım yalnız, bazı gerçekleri daha iyi görebiliyorum... Öyle, olur olmaz kaprisler, çocukça düşünceleri kovdum çevremden hepsi bu...” (Kaplan, 2014: 190).

Bir Demet Leyla romanında dördüncü bölümde yer alan Kadri üniversitede çalışan kıdemli bir memurdur. Kadri romanda idealist ve yardımsever biri olarak tanıtılır. Zor durumda kalan öğrencilere de yardım eden Kadri, tüm okulda izlediği İslamcı kişiliği ile de bilinir. Kadri inançları ve düşünceleri konusunda oldukça hassas ve idealisttir. Bu yönleri yüzünden ile okul yönetimiyle bile ters düşmüş ve buna rağmen yaşantısından ve düşüncelerinden vazgeçmemiş güçlü bir karakterdir:

“Onun ne kadar dürüst, namazında-niyazında biri olduğu herkesçe zaten biliniyordu. İnancı yüzünden kaç kere işinden olma kertesine gelen biriydi. Ve öğrenci bürosunun da kıdemli memuruydu. Hatta, mütedeyyin bir hatun bulamadığı için otuz beş yaşına kadar bekar kaldıktan sonra, İslamiyet’e uymuyor diye beş yıl önce evlendiği hanımından da geçen yıl boşanmıştı.” (Kaplan, 1993: 88).

Kadri iş yerinde yine kendisi gibi düşünen kimselere yardım etmekten de çekinmeyen biridir. Romanda Leyla inançlı bir genç kızdır. İnançları gereği taktığı başörtüsünü sınava girerken alınmayacağı haberi üzerine ne yapacağını bilemeyerek Kadri’ye gelir. Başörtüsünü açmak ya da sınava girmemek arasında tercih yapamayan Leyla, Kadri’den yardım ister. Kadri ise kendisini bir abi sıcaklığı ile sakinleştirmeye çalışır:

“‘Muhterem kardeşim’ diye inledi. ‘Kendim için olsa, Allah’tan başka kimseye boyun eğmem. Sizler için, sözümün geçeceğini sandığım kaç hocaya boyun büktüm... Ama adamlar bir kere kafaya koymuşlar. Bu bir kıyımdır.... Okumanızı istemiyorlar. Bunlar bahane. Ama onlara pirim vermeyin. Keyif bağışlamanın manası yok. Dediğim gibi yapın. Ehven-i şerdir. Allah şüphesiz görüp gözetip ve bağışlayandır... Yazık olur. Seneniz yanar...” (Kaplan, 1993: 89).

Romanda kendisinden sınava alınmadığı için yardım isteyen Leyla’ya, hocalar ile konu hakkında görüşüğünü anlatır. Ona namusun bezde değil öзде olduğu telkinlerini verir. İdealist ve yardımsever birisi olan Kadri; bir nevi yazarın duygu ve düşüncelerini de üzerinden dile getirdiği bir kanaldır:

“‘Yapma be kızım.’ Diye inledi. ‘Türban dediğin nihayetinde bir parça bezdir. Sloganlarla iğneleme beynini. Namus bezde değil özdedir. Bilesin ha!..

Düşüncede, amelde, inançtadır namus. Biliyorum. Kanına, inancına dokunuyor... Ama göz göre göre de bunca emeğinizin heba olmasına razı olamıyorum. Zaten son senen. Hayırlısıyla ver şu sınavlarını, bitir okulunu git.” (Kaplan, 1993: 89).

Uçurumun Çağrısı romanında ana karakter olan Orhan üniversitede inşaat mühendisliği bölümünde son sınıfta okuyan genç bir delikanlıdır. Bu genç kimsesizliği ve fakirliği ile mahcup bir karakterdedir. Toplumda yoksul bir kesimde yer almasına karşın oldukça iyiliksever bir karakterdir. Geçim zorlukları çeker. Bu sebeple ansiklopedi satarak kaldığı yerin kirasını ve okul masraflarını çıkarmaya çalışır:

“Orhan, sabahtan beri daha sıftah etmemişti. Bu habere sevindi...Demek ki alacaktı... Ansiklopediyi tanıyan biriydi adam. Fazla izahatla rahatsız edip, keyfini kaçırmak istemedi... Öylece oturdu. Adam, bir süre inceledikten sonra, parmağını bastığı bir madde başlığını ballandırarak okumaya başladı...” (Kaplan, 2013: 56).

Orhan’ın annesi oğlunun üniversite sınavını kazandığı sene ölür. Annesinin tek hayali oğlunun büyük adam olduğunu görmektir. Annesi Orhan’ın sınavı kazanması haberi ile hasta yatağında canlanır. Orhan’dan hariç üç kızı olan bu annenin tek umudu oğludur. Kızları evlenip çoktan çoluk çocuğa karışır. Orhan ise okuyan tek evladıdır. Annesi bu sebeple Orhan’dan gelen bu sevinçli haber ile gözyaşlarına boğulur. Ancak Orhan nereden ve ne şartlardan geldiğinin farkında bir delikanlıdır. Ne okuldaki boş gençlerin ortamlarına takılır ne de yanlış bir yola düşer. Tek odaklandığı; okulunu zamanında bitirip bir iş sahibi olmaktır:

“Düşünüyordu... Kimsesizliğini, çaresizliğini, gençliğini... Yetim büyümüştü. Anası da dört yıl önce göçüp gitmişti... Üniversite sınavını kazandığını öğrenince, hasta yatağında yeniden can bulmuştu adeta... ‘Yavrum okuyup, büyük adam olacak... Bana bu günleri gösteren Rabbime binlerce şükürler olsun.’ Diyerek sevinç gözyaşları dökmüştü... Zavallı anacığı, oğlunun bu sıkıntılarını bir bilseydi... Büyük adam olmak öyle kolay mıydı?.. Büyük adamlar, büyük adamlarla arşınıyorlardı hayat yolunu... Büyümek isteyen küçük adımlara fırsat vermiyorlardı ki...” (Kaplan, 2013: 18).

Yine *Uçurumun Çağrısı* romanında göze çarpan bir diğer idealist kişi Cezmi’dir. Cezmi Orhan ile kendi plastik ürünlerini sattığı dükkânda tanışır. Hoş sohbet birisidir ve Orhan’ı gördüğü ilk gün ona çay ikram ederek sohbet eder. Bu

sohbet aracılığı ile tanıdığı Orhan'ı çok sever. Tavrı ve davranışlarını çok beğendiği Orhan'a yardımcı olmak ister. Önce ondan ansiklopedi satın alır daha sonra ise onu yakın arkadaşı olan Şefik'e işe alması için ön ayak olur:

“—Sen ne diyorsun Orhan kardeş?.. Onun bize ihtiyacı olması önemli değil. Bizim ona ihtiyacımız var. En azından şimdilik... Bana bir han mı bağışlamasını istedim ondan?... Bir mühendis adayını gönderiyorum. Alsın hem yetiştiresin hem de elinden tutsun. Sen bakma onun da senin gibi birine her zaman ihtiyacı vardır. Eğer aklına yattıysa...” (Kaplan, 2013: 67).

Cezmi'nin Orhan'a bu denli yardımda bulunmasının sebebi bu güzel ahlaklı çocuğu topluma bozulmamış bir şekilde kazandırmaktır. Kendisi de üniversitenin çetrefilli yollarından geçmiştir. Bu yollarda tuzaklar olduğunu farkındadır. Bu denli yalnız ve çalışkan birisinin kendisi gibi üniversite okurken zorlanmasını istemez. Çünkü Cezmi üniversite üçüncü sınıfta okurken siyasi olaylara karışmış birisidir. Hatta bu olaylar neticesinde hapiste de yatmıştır.

“—Ben de bir zamanlar üniversite öğrencisiydim, diye güldü... Hiç benzer bir halim var mı?.. Ama senin gibi sonuna kadar gelemedim. İkinci sınıfa kadar ulaştım. Üç yıllık öğrenciliğim var. Üniversite öğrenciliğim... Ondan sonra aralıklı olmak kaydıyla, toplam dokuz senelik medrese tahsilim var...”

Sözün burasında durup, Orhan'a baktı. Orhan, sözün özünü anlayamamıştı. Dikkatle kendisini dinliyordu. Güldü:

— Ne medresesi deme sakın!.. Yusufiye Medresesi!... Yani senin anlayacağın dam!.. Mahpushane!.. Yaa kardeş... Biz birer figürandık. Bizleri ileri sürdüler. Vatan millet elden gidiyordu.” (Kaplan, 2013: 60).

Cezmi kendisinin yerine koyduğu Orhan'ı bir abi, hatta baba şefkati ile sever. Romanda yer alan bu iyiliksever iki idealist karakter yazarın ideal insan tiplemesini de oluşturur. Bu karakterler yaptıkları her şeyde iyiyi ve güzeli yapan, toplumda yer alması istenilen karakterlerdir. Orhan her derdinde sıkıntısından onun yanına giderek fikir danışır:

“Bu son cümleye ikisi de gülüşüler. Orhan, çayını karıştırırken, diğeri onu hayranlıkla süzüüyordu. Bu bakışlarda, bir babanın evladına, bir ağabeyin kardeşine olan sevgisi okunuyordu...” (Kaplan, 2013: 59).

Orhan romanının ortamında bir iş teklifi alır. Fakat çok iyi izlenimler edinemediği bu kişiler ile iş görüşmesine giderken Cezmi'yi de yanında götürür. Bu görüşmede işveren Neşet ile Cezmi hapishaneden tanıdık çıkarlar. Bu durumdan hiç hoşlanmayan Cezmi korumacı bir tavırla Neşet'e Orhan'dan uzak durmasını söyler:

“— Hayır! diye gürlledi Cezmi. Senden iyilik bekleyen kim?... İyi ettiklerin yetmiyor mu Karabatak? Tek isteğim var. Bu çocuktan uzak durmanı istiyorum... Sen şu tesadüfe bak... Kırk yıl düşünsem, seninle karşılaşacağım aklıma gelmezdi Neşet. Ama tekrar ediyorum. Bu çocuktan uzak dur!” (Kaplan, 2013: 180).

2.5.1.2. vatansever olanlar

Kaplan'ın romanlarında vatansever kişilere sıkça rastlanır. Özellikle tarihi romanlarda savaş meydanlarında geçen olayları vermek için yazar sık sık bu kişilere başvurur. Genellikle savaşlarda düşman safın en korkulu rüyası olan bu şahıslar, savaşın ruhunu vermek açısından da oldukça önemlidir. Bu şahıslar genellikle hayatlarında zorluklar çekmiş ve kendilerini vatanlarına adanmış kişilerdir.

Gazi Osman Paşa / Plevne'ye Saplanan Tuğ romanında yer alan başkarakter Osman Paşa gerçek bir tarihi kişiliktir. Bu yüzden de yazarın başarılı, idealist bir komutan olan Osman, tarihte yer alan karakteri ile uyum gösterir. Romanda Gazi Osman Paşa'nın en meşhur olduğu ve başarısının zirvesinde olduğu seneleri kaleme alınır. Toplum ile iç içe ve çok mütevazı olan Osman Paşa, Plevne'de savaş öncesi çarşıda gezintiye çıkmıştır. Ancak yolda önünü *“çok yaşlı bir Türk köylüsü”* keser. Bu adam Paşa'ya eski bir onbaşı olduğunu ve seksen yedi yaşında olmasının savaşa katılmasına engel olmadığını söyleyerek gönüllü kuvvetlere katılmak istediğini anlatır. (Kaplan, 2014e: 113). Romanda yaşlı olmasına karşın vatani uğruna ölümü göze alacak bir cesarete sahip ismi verilmeyen bu kişi; romanda yer alan halkın ve askerlerin de ruhunu anlatması bakımından önem taşır.

Paşa ise kendisinden savaşa katılmak için izin isteyen bu ihtiyar karşısında gözyaşlarını tutamaz. Ancak Osman Paşa oldukça yaşlı olan bu kişiyi toplumda üzmemek ya da rencide de etmek istemez. İhtiyarın gönlünü almak için Tahir Paşa'dan gönüllüler listesine bakmasını ister. Tahir Paşa da ihtiyarın gönlünü almak için başlatılan bu oyunu sürdürür:

“‘Hiç olmaz olur mu komutanım?’ dedi. ‘En ağır görevi üstlenen birliğin listesinde, hem de askerlerin en başında adı var... Ordu, düşman üzerine salvet ederken, o burada kalıp, şehri kahramanca savunacak birliğin listesinde. Yani Mevki Komutanının emrindedir...’” (Kaplan, 2014e: 113).

Bu konuşmalar sonrasında ihtiyar çevresine gururla bakar. Osman Paşa ise yaverinden ihtiyarın beline takmak için bir kılıç ister. Kılıcı takılan asker ise bu onur ile çocuklar gibi ağlayıp paşanın elini öpmek ister. Paşa ise buna müsaade etmez. (Kaplan, 2014e: 114).

Vatan aşkıyla yanan bu ihtiyar herkesin yüreğine işlemiştir. Ordudaki Paşa dahil herkesin gözlerini yaşartan ihtiyar; romanın ilerleyen bölümlerinde Osman Paşa’nın tekrar karşısına çıkacaktır. Osman Paşa yine bir gün sokağa çıkınca yolda belinde verdiği kılıç ile bu ihtiyarı görür. Her halinden bir derdi olduğu belli olan ihtiyara Osman Paşa hatırını sorar:

“Fakirin bir istirhamı var. Hediye ettiğiniz kılıcı gece gündüz üzerimde taşıyorum. Lakin bir Allah kulu gelip de beni bir hizmete çağırmadı. Bakmayın, ben kendiliğimden miri samanlığına saman taşıyorum. Zoruma gidiyor. Ben geri hizmette çalıştırılacak kadar hasta, yaralı ya da ihtiyar mıyım? Gönüllü olarak silah altına alınanlar harıl harıl eğitim ve atış talimi yapıyorlar. Ben ise evde kocakarıyla diz dize oturmaktan bıktım paşam, bıktım.” (Kaplan, 2014e: 136).

Durumundan hiç de memnun olmayan ihtiyar bu sözleri ile oradaki herkesi duygulandırmayı başarmıştır. Paşa ise onu teselli için dinlenmene bak ve benden emir gelmesini bekle diyerek kendisini yormamasını ister. Bu sözler üzerine bile kendisinden yaşça çok küçük olan Osman Paşa’ya saygıda asla kusur etmeyen ihtiyar vücudunu düzeltip, bacaklarını birleştirdikten sonra sağ eliyle selam verip huzurundan ayrılır.

İhtiyar son olarak romanın son bölümlerinde savaşın en alevli kısmında sahneye çıkar. Bu kısımda ihtiyar savaşın içinde üstelik bir düşman askerini öldürürken Osman Paşa’nın dikkatini çekmeyi başarır:

“Bir düşman zabitanın gırtlığı kesilmişti. Zabıt cansız yatıyordu. Zabitan üzerine yığılmış olan sivil de cansızdı. Kılıcın keskin tarafı zabitanın kesilmiş gırtlığında, kabzası ise fersiz ve kemikli bir elin içindeydi. Bu adam, Plevne’de ikide

bir Osman Paşa'yı karşılayıp, 'Paşa Paşa... Ben ihtiyar değilim. Kimse şehid olmama engel olmasın' diyen ihtiyardan gayrisi değildi.' (Kaplan, 2014e: 170).

Osman Paşa bu manzara karşısında gülme ile ağlama arasında bir duygu ile tebessüm eder. Yanındaki Paşalara bu durumu gösterir. Vücudu ve bembeyaz sakalı kanlar içinde kalan ihtiyara “*Maşallah, yakışmış baba*” derler (Kaplan, 2014e: 170).

2.5.1.3. dışlanmış olanlar

Kaplan'ın romanlarında dışlanmış kişilere sıkça rastlanır. Toplumda istenmeyen ve hor görülen bu karakterler yalnız insanlardır. Bunlar yaşamlarını devam ettirmek için her zorluğa göğüs gererler. Ancak bu insanlar her şeye rağmen kendilerini topluma kabul ettirmek üzere çabalar ve insanlara kendilerini sevdirmek için uğraş gösterirler.

Bir Demet Leyla romanında beşinci bölümde karşımıza çıkan Kadri karakteri kırk yaşlarında emekli bir adamdır. Hiç evlenmemiş ve “*huyları garip*” bulunan birisidir (Kaplan, 1993: 111).

Kadri kimsesizdir. Geçen seneye kadar yanında yaşayan sakat kız kardeşi yüzünden evlenememiştir. Evleneceği kişinin kız kardeşini istememesinden çekinmiştir. Yaşları çok küçükken anne ve babası da vefat etmiştir. Yurtlarda büyüyen Kadri kardeşi ölünce emekliye ayrılmış ve evlenmek için ancak adım atabilmiştir.

Ancak Kadri oldukça özgüvensiz birisidir. Kız istemeye gelmeden evvel önce isteyeceği kızın babasına meseleyi duyurmamıştır. Eğer anne ve kızın onayını alırsa baba ile görüşeceğini söyler. Bu görüşme sırasında Kadri yalnız olduğu için onunla komşu nine de gelir ve ona önayak olmak durumunda kalır:

“Yıllarca kötürüm yaşayan kardeşime baktım. Gündüz işime, akşam ise kardeşime bakardım. Sizlere ömür üç yıl önce vefat etti.... Ve iki yıl sonra da kanuni bekleme süremi tamamlayıp, kendi isteğimle emekli oldum. Son görev yerim buraydı. Geçen yıl emekli ikramiyeme, yıllardır biriktirebildiğim üç- beş kuruşu da ekleyip, nohut oda, bakla sofa kabilinden ufacık bir daire aldım ve döşedim. Şimdi özel bir şirkette çalışıyorum.” (Kaplan, 1993: 111).

Kadri hayatı boyunca çileler çekmiş artık mutluluğu bulacağını umut ederek yaşamış bir karakterdir. Romanda derinlemesine yer verilmeyen Kadri, geçkin olan

yaşı sebebiyle kendisine özgüveni olmayan birisidir. Bu yaş farkını ve Kadri'nin şartlarını gören Leyla'nın annesi, bu meseleye sıcak bakmasa da karşısında bunca güzel ve efendi konuşan Kadri'yi üzmemek için meseleyi babasına açacağını söyler:

“Adam o kadar kibar, o kadar efendi tavırlıydı ki, annesi hemen yok diyememiş, ‘Kismetse, neden olmasın? Babasına konuyu açalım, kendisine soralım ve düşünelim...’ diye cevap vermişti.

Kadri ise bu yanıtı çok sevinmiş ve daha da ezilmeye devam etmiştir.

‘Efendim, çok teşekkür ederim. Beni evinize kabul edip dinlemek lütfunda bulunduğunuz için minnettarım. Kararınız ne olursa olsun saygı duyacağım.’” (Kaplan, 1993: 112).

Leyla'nın annesi romanda söz verdiği üzere akşam meseleyi babaya açar. Ancak Kadri meselesinin Leyla'nın babasına anlatıldığı anda babası, aşırı bir öfke gösterir. Her ne kadar çirkin de olsa olan kızının böyle bir evlilik yapmasını asla istemez. Özellikle aradaki yaş farkı meseleyi konuşmaya dahi açmadan kapanmasına sebep olur:

“Yani babası yaşında adama mı vereceğim kızımı?... Saçmalama Hanım. Dediğine göre, adam en azından kırkın üzerinde. Nereden tutsan on beş yaş büyük. Hem daha önce evlenip ayrılmadığını kim temin eder. Neyse, bu konuyu kapat ben duymamış olayım...” (Kaplan, 1993: 112).

Yine aynı romanın altıncı bölümünde yer alan Durmuş karakteri ailesi ve sosyal yaşantısında dışlanan bir karakterdir. Durmuş genç yaşında para kazanmak maksadıyla Almanya'ya göçer. Burada tanıştığı eşi ile evlenir ve üç çocuk sahibi olur. Ancak tüm bunlar yaşanırken Durmuş'un ve karısının tek isteği bir gün tekrar memleketlerine dönmektir.

Fakat zaman içinde Almanya'ya ve oradaki yaşama uyum sağlayan karısı ve çocukları ile sorunlar yaşamaya başlayan Durmuş, kendisini çaresiz hisseder. Aslında eşi Hanım başlarda kocası gibi düşünmekte ve Almanya'yı yadırgamaktadır:

“Yirmi beş yaşında gelmişti buralara... Bir yıl bekar olarak çalışmış, sonra da... Sonra, hanımına rastlamıştı. Hanımı da hanımdı hani... Adı gibi... Onlar da ailece gelenlerdendi. Kendisinden birkaç yıl önce gelmişlerdi. İşyerinde ona rastladığında, içi bir tuhaf olmuştu. Önce heyecanlanmış, sonra da pat diye

sormuştu. ‘Adın ne senin bacı?’. Hala Anadolu’nun ezik mahcubiyetini üzerinden atamamış olan kız, ‘Hanım’ demişti fısıltı gibi.” (Kaplan, 1993: 118).

Durmuş çocukları büyüdükçe onlara gerekli olan eğitimi veremediği için içten içe üzülmemektedir. Bu durum kızı ile de arasını günden güne açar. Başta dil problemi ile çocuklarından kopukluk yaşayan Durmuş, zaman içinde onlarla iletişim sağlayamayacak bir duruma gelir:

“Leyla, Alman mektebine başlamıştı. Bir süre sonra evde Türkçe’den çok Almanca konuşmak zorundaydılar. Çocuğun körpe dimağı, okulda verilenlere öylesine yatkın bir hal almıştı ki, anlaşmaları zorlaşmıştı. Bu zorluk gittikçe artarak sürdü...

Leyla on beşine girerken Cemile okula başladı. Başladı ya, Durmuş’un da deli düşünceleri depreşti... Leyla elden çıkmış gibiydi. Ne dilini ne dinini öğretememişti. Buna ayıracak zamanları yoktu.” (Kaplan, 1993:120).

Alman örf ve adetlerine göre yetişen Leyla ailesini ve onların kültürünü beğenmemekte onları yabancılaşmaktadır. Özellikle babası ile zıt düşen Leyla kız kardeşi ile de zaman zaman çekişmeler yaşar:

“Leyla özellikle de son iki yıldır evi pansiyon gibi kullanmaya başlamıştı. O, sanki kızları değil de evde bir pansiyoner gibiydi... Durmuş’un arada bir tutan deliliği tuttuğu zaman, bu durumu kabullenemiyor, bağırıp çağırıyordu ama Leyla gittikten sonra Hanım ‘Dellenme Durmuş’ diyordu. ‘Böyle edersen eve de gelmez. Hiç değilse eve geliyor da.’” (Kaplan, 1993: 118).

Durmuş karısındaki değişikliklerin de farkına varır. Aile içinde sürekli aynı tartışmalar yaşanır. Durmuş aile içerisinde sık sık geri kalmışlıkla suçlanır ve zamana uyması konusunda ailesi tarafından eleştiriye maruz kalır:

“Hanım, artık eski Hanım değildi. O mahcup gülümsemelerinin yerini hoyrat kahkahalar, mahzun itaatlerinin yerini diken sivriliğindeki alaycı direnişler almıştı. ‘Bir türlü buraya alışamadın Durmuş’ diyordu. Avrupa’dasın. Zaman hızla değişiyor. Bir tek değişmeyen sen kaldın mein löve... Hala bir türlü Köln diyemiyorsun. Kölün demekte daha ne kadar ısrar edeceksin mein gate? ...” (Kaplan, 1993:120).

Böyle tartışmalardan sonra Durmuş hemen memleketine dönmek ister. Para kazanmak uğruna geldiği bu yerde neleri kaybettiğini daha iyi anlar. Geçmişte

yaşadığı maddi sıkıntıları hatırlayarak tutunduğu Almanya hayatının zaman içinde kendisinden aldıklarını sıklıkla düşünür. Her şeyi yeniden kurup düzeltmek istese de ailesine ve özellikle karısına söz geçiremez bir hale gelir:

“İşte o zaman, bunca emeğin karşılığında kazancının koskoca bir hiç olduğunu anlayan Durmuş, dayanamayıp isyan ediyordu... Ağzına geleni söylüyordu... Söylüyordu ama Hanım’ın o alaycı gülümsemesi; deli gibi kahkahaya dönüşerek, çiğnediği ve şişirdiği çikletle birlikte çatlıyordu...

Çatlıyordu Durmuş... ‘İlk fırsatta kesin dönüş yapacağız...’ diyordu. Güllüyordu Hanım. Çikletini çatlatarak güllüyordu. Sonra da kendinden gayet emin; Dönüyoruz deme mein liebe... Dönmek istediğin an dönebilirsin. Ama ben yeniden kıraç topraklarda topuk çatlatmaya niyetli değilim...” (Kaplan, 1993: 120).

Romanda yer alan Durmuş karakteri bir yere ait olma duygusunu taşır ve sürekli bir arayış içinde yaşar. Kendi kendisine sık sık düşüncelere dalar ancak ailesi ile bu hislerini paylaşamaz. Karısına bazen neden böyle olduklarını sormaya çalışan Durmuş yine aşağılanma ve alaycı konuşmalarla karşılaşır:

“‘N’oldu bize Hanım?.. Neden böyle olduk? Biz buralara ne için gelmiştik?... N’olacak bu gidişle sonumuz? ...’

Sorular ard arda geliyordu. Ama cevap tekti:

‘Zaman sana değil, sen zamana uyacaksın Durmuş...’” (Kaplan, 1993: 121).

Zaman içinde eksikliklerini anlayan Durmuş ne kadar memleketine dönmek istese de buna muvaffak olamaz. Artık tüm aile burada yaşamayı benimsemiştir:

“Üçü-beşi bir araya getirip dönmek düşüncesi, zaman içinde eriyip gitti. Üçü bulduklarında beşi, beşi bulduklarında döşü ister oldular. İstek ve arzuların sınırı yoktu. Ha bugün, ha yarın derken... Zaman akıp gidiyor, dönen çarkların dişlileri arasında ömür öğütülüyordu...” (Kaplan, 1993: 120).

2.5.2. Kadınlar

Sadettin Kaplan’ın romanlarında yer alan kadınlar genellikle ezilmişlikleri ve cahil kalmışlıkları yönüyle ele alınır. Türk kadınının Cumhuriyet dönemi sonrası toplumda var olmak için verdiği savaşlar, kadının “*ekonomik bağımsızlığı, kadın erkek münasebetleri, kadının aile ve toplum içindeki yeri ve durumu, kadının cinsel*

yönden uğradığı baskılar” gibi pek çok konu Türk romanında kadının yerini anlatmada malzeme teşkil eder (Okur, 2002: 81).

Türk romanında bir anlamda “*erkeği baştan çıkaran bir unsur*” sayılan kadınlar; Kaplan’ın romanlarında da âşık olunası ve güzel oluşları yönleri ile romanlarında yer almıştır (Karaca, 2009:219). Kadınlar genellikle roman içinde başkahramanın; güzelliği ile çok dikkat çeken kadına âşık oluşu ile romanlarda yer bulur. Romanda imkânsız aşkların ve kavuşamamaların bir kahramanı olan bu kadınlar genellikle cesur köylü kızlarıdır. Bu kadınlar zaman zaman kahramana duygularını söylemekten de çekinmez.

Romanlarda kadınlar erkeği ve onun hayatını tamamlayan “*küçük bir vasıta*” gibidir (Karpata, 2009:65). Bu anlamda kimsesiz ve pasif olarak romanlarda anlatılan kadınlar, kendi başlarına hayatta kalamayacak kadar güçsüzdür. Geri kalmışlıkları yüzünden iş problemleri yaşayan kadınlar, romanlarda hayatta kalmak için evlenmek zorunda kalırlar. Diğer taraftan da kendi hayatları hakkında dahi karar alamamaları ile de dikkat çekerler.

Kara Kasırğa romanında başkahramanın eşi Aspasya kocasına ilk gördüğü günden itibaren âşık olmuş ve onu dört sene boyunca sadık bir şekilde beklemiştir. Evlendikten sonra dinini de değiştirerek ismini Asiye yapan bu genç kadın, romanda evlilik gecesi bir saldırı sonucu öldürülür.

Şahidim Kılıcımdır romanında başkahramanın âşık olduğu kız ise Elif’tir. Elif savaş sırasında asker olarak köylerinden geçen Bora’yı görüp âşık olur. Kendisine karşı mesafeli davranan Bora’ya duygularını açmakta çekinmeyen Elif, güzelliği ile de dikkat çeker. Ancak bu aşk da imkansızlıklar barındırarak Bora’nın asker oluşu sebebi ile biter.

İğde Dalı romanında Perihan başkahramandır. Hasta babası ve temizliğe giden annesi ile yaşayan Perihan dikkat çekici güzellikte bir genç kızdır ve bu sebeple erken yaşta evlendirilir. Perihan üzerinden kadınların yaşadığı olumsuzlukları ve zorlu hayatı aktaran yazar; tüm yaşamı boyunca yanlışlar içinde kalan bu kadını okuyucuya sunar.

Uçurumun Çağrısı romanında adı geçen bir diğer kadın ise Suzan’dır. Suzan yazarın romanlarında yer alan kadınların aksine oldukça tehlikeli bir kadındır.

Güzelliğinin ve çekiciliğinin farkında olarak bunu kullanmayı başaran Suzan, başkahraman Orhan'ı kendisine aşık etme peşindedir.

Anatolia'nın Etekleri romanında geçen Emine; cahil ve kimsesiz oluşu ile romanda yer alır. Emine kocasına gönülden bağlı bir kadındır. Hasta kocası ile yaşamını sürdüren Emine daha sonra onun ölmesi ile kimsesiz kalır. Roman sonlarında kocasının ölümüne sebep olanlardan dolduruşa gelerek intikam almak için katil olan bu kadın, cahil oluşu ile de romanda dikkat çeker.

Kadınlara genel anlamda olumlu bakan Kaplan'ın gözünde kadın, önemli bir role sahiptir. Kadınlar; güçsüz, güzel ve korunmaya ihtiyaç duyan kişilerdir. Yazdığı sevilen şiiri “Kadın Denince” den hareketle kadınları Kaplan “*umudum*” diye niteler. Aynı dizelerin devamında da “*Kadın denince aklıma anam gelir*” diyerek kadının gözündeki üstün yerini vurgular (<https://www.antoloji.com/kadin-denince-2-siiri/>). Kadın bir anlamda anne, abla, hala, teyze sıfatları ile çocuk eğitiminde ön plandadır ve geleceğe yön vermesi ile de yazarın umut tanımlamasını taşımaktadır. Romanlarda çok geniş yer verilmeyen kadınlar; tez içerisinde karakterleri bakımından “*Genç ve Güzel Olanlar, Kimsesiz Olanlar, Eğitimsizler*” şeklinde sınıflandırılmıştır.

2.5.2.1. genç ve güzel olanlar

Sadettin Kaplan'ın romanlarına kadınlar, masumiyet ve dürüstlük sembolüdür. Bu kadınlar genellikle ezilmiş ve sahip çıkılmamış kişilerdir. Romanlarda bu tipte kişiler genellikle korunmaya muhtaç karakterlerdir. Romanlar içinde yer alan bu kadın tipleri genellikle olumlu anlatılmıştır.

Yazar *Kara Kasırğa* romanında başkahramanın eşi Aspasya 'ya sıkça yer verir. Aspasya büyük bir aşk ile sevdiği Kürşat'ı dört sene kalbinde saklamış ve onu ikinci görüşünde aşkını itiraf etmiş cesur ve genç bir karakterdir. Aspasya, Kürşat ile tanıştıktan sonra Türklere ve devamında İslam'a ilgi duyarak araştırmalar yapmış, daha sonra dinini de değiştirip Asiye ismini almıştır:

“—*Seni sevdiğim, ya da senin hatırın için İslamiyet'i seçmiyorum Kürşat. İslamiyet'i sevdiğim, Müslümanlığı seçtiğim için seni istiyorum. Beni sana çeken yüzünün güzelliği, pazularının gücü değil; mensup olduğun dinin güzelliği, İslam*

dinini sana verdiği erlik özelliğidir. Sensiz geçen dört yıl boyunca hep o yüce İslam dinini tetkik ettim...” (Kaplan, 2014a: 45).

Şahidim Kılıcımdır romanında başkahramanın âşık olduğu kız olarak karşımıza çıkan kişi Elif’tir. Elif Avrupa’da yarısı Müslüman yarısı Hristiyan olan Sarıca köyünde yaşayan dikkat çekici güzellikte bir genç kızdır. İlk olarak köy girişinde karşılaşan Bora ve Elif birbirlerinden orada etkilenmiş ve uzun seneler aşklarını yüreklerinde taşımışlardır:

“Çeşmenin az ilerisinden birkaç kişi atlılara doğru koştular. Tam o sırada, kadınların arasından bir genç kız ileri çıktı. Giyimiyle, güzelliğiyle bir anda bütün dikkatleri üzerine çekti...” (Kaplan, 2014a: 75).

Bir Demet Leyla romanında altıncı bölümde yer alan Leyla Almanya’da yaşayan oldukça güzel ve alımlı bir Türk kızdır. Fiziksel özellikleri ile gittiği her yerde dikkatleri çeken Leyla; gençliği ile de tüm yaşlı erkeklerin evlenmek istediği birisidir:

“Leyla, küçükken ne kadar da sevimliydi... Hoş şimdi de baş döndüren bir güzelliği vardı ya...” (Kaplan, 1993: 119).

Alman örf ve adetlerine göre yetişen Leyla; ailesini ve onların kültürünü beğenmemekte, onlara yabancılaşmaktadır. Özellikle babası ile zıt düşen Leyla; kız kardeşi ile de zaman zaman çekişmeler yaşar. Ancak aile içinde kendilerinden bu kadar uzaklaşan kızlarını kaybetme korkusu yaşanır:

“Leyla özellikle de son iki yıldır evi pansiyon gibi kullanmaya başlamıştı. O, sanki kızları değil de evde bir pansiyoner gibiydi... Durmuş’un arada bir tutan deliliği tuttuğu zaman, bu durumu kabullenemiyor, bağırıp çağırıyordu ama Leyla gittikten sonra Hanım ‘Dellenme Durmuş’ diyordu. ‘Böyle edersen eve de gelmez. Hiç değilse eve geliyor da.’” (Kaplan, 1993: 118).

Leyla okulu bitmek üzere olan bir genç kızdır. Leyla hem genç hem de güzel oluşu ile tüm çevre tarafından fark edilir. Leyla ile evlenmek isteyen birçok kişi olmasına rağmen Leyla, gerçek mutluluğu aramakta ve kısmetleri arasında kararsızlık yaşamaktadır:

“Okulu neredeyse bitmek üzereydi. İşi hazırды... Ama mutluluğu arıyordu Leyla... O mutluluk ki, kimi zaman elinin altında duran bir mendil gibi; kimi zaman

denizlerin dibindeki küçük çakıl gibiydi. Ha demeyle uzanıp alamıyor, hatta bulamıyordu bile...” (Kaplan, 1993: 118).

İğde Dalı romanında Perihan fakir bir ailede doğmuş ilgi çekici güzelliğe sahip bir genç kızdır. Onun bu özelliği dışında yanında iyi niyetli oluşu ve masumluluğu güzelliğini perçinlemiştir. Ayrıca Perihan sesi de çok güzel bir kızdır. Onu ilk defa gören birisi bile ondaki bu güzelliği fark etmektedir:

“–Öyle mi? Diye ilgilendi Yılmaz. Çok güzel... Kadın da olsa, şairler pek yakışıklı ya da güzel olmaz derler ama maşallah iki güzelliği birden sahiplenmişsiniz Peri Hanım...” (Kaplan, 2014c: 43).

Güzelliğinin farkında olan Perihan gençlik hülyaları ile sık sık geleceğe yönelik hayaller kurar. Bu hayaller içinde Perihan, kendi yazdığı bir senaryoda başrol oyuncusu olarak çok meşhur olacağı günleri düşler:

“Neden başrolü kendisi oynamıyordu ki... Başının sert bir hareketiyle, alnına dökülen saçlarını geri savurdu. Sık ve parlak saçları, bir at yelesi gibi savrulup dalgalandı...”

Perihan sonraki yıllarda bu güzelliği yüzünden tanıştığı tüm kadınlar tarafından kıskanılacaktır. Başına gelen olaylar sonrası yaralı yüzü ile içine kapanıp, psikolojik sorunlar yaşamaya başlamıştır. Bir tavsiye üzerine acele bir şekilde ikinci evliliğini bir adamın ikinci karısı olarak yapmayı kabul etmek zorunda kalır.

“–Her gelişte eteğine badem şekerlerini, fındığı, fıstığı, dolduran ben miyim?.. Çekilsin bir kuytuya Ümmü Hanım, fare gibi hımır hımır yesin... İstersem seni yarım yüzlü meleğinle bırakır giderim... Soluna alır sağ yanından seyredersin mah yüzlü karını.” (Kaplan, 2014c: 220).

Güzelliğinin yanında temiz kalbi ile de romanda yerini alır Perihan. Annesinin baskıları sonucu evlendiği kocasına aşık değildir. Bir de üstüne evlendikten sonra kocasının ailesi tarafından eve hapsedilir. Ancak evlendikten sonra kocasının hasta olduğunu anlayan Perihan, her şeye rağmen kocasına acıyarak evden kaçmaz ve tüm yaşadıklarına sabreder:

“Birden Erol’a acıdığını hissetti. Onca şeye rağmen, nedense ona acıyordu... Durup yüzüne baktı. Hiç de korkunç değildi. Belki biraz komikti ama saf ve zavallı bir görünümü vardı.” (Kaplan, 2014c: 145).

Uçurumun Çağrısı romanının henüz ilk sayfaları çok güzel bir kadının tasviri ile başlar. Bu kadın Suzan'dır. Suzan güzelliği ile dikkatleri hemen üzerine çekebilecek, ilk görüşte âşık olunacak bir kadındır. Bu sebeple de Orhan ile henüz ilk karşılaşmada birbirlerine âşık olmuşlardır:

“Görünmez dizgini elinde tutan genç kadın yürümüyor, adeta esiyordu... Dalga dalga sarı açlarıyla, vücudunu bütün ahengiyle o, can bulmuş bir seher yeliydi... Gönülün neva telini titreten bir musikin, en erilmez perdelerde seyrettikten sonra devinip durulduğu karar sesiydi.” (Kaplan, 2013: 24).

Suzan güzel bir kadındır. Fakat bundan daha önemlisi güzelliğinin farkında ve bunu kullanmayı bilen bir kadın olarak tüm roman boyunca göze çarpar. Hemen ilk sayfalarda yeni tanıştığı mahcup bir genç olan Orhan ile yakınlık kurmak için sık sık cazibesinden yararlanır. Suzan, Orhan'da gördüğü masumluğu ve temizliği çok sever. Hayatında karşısına çıkan tüm erkeklerden farklı olan Orhan'a sığınmak ister:

“—Adım Orhan efendim. Yani Suzan Hanım...

— Mümkünse şu ‘hanım’ ekini de kaldırsak Orhan... Bak ben sana Orhan diyorum... Sen de bana Suzan dersin sevinirim. Hı? Çok çabuk gelişen dostlukları sevmez misin yoksa?” (Kaplan, 2013: 11).

Suzan'ın güzelliği onun hayatında bazı zorluklar yaşamasına sebep olmaktadır. Gittiği her ortamda dikkat çekmesi onun iş ve aile hayatını da etkiler. Özellikle annesi kızının başına bir şey gelmemesi için onu kollamaya çalışmaktadır. Bu sebeple önceleri herhangi bir yerde de çalışmasını istemez:

“Annesi üzerine titriyordu. Gittikçe, serpilip güzelleşen kızını gözünden bile sakınıyordu. Bir iki kere, bir iş bulup çalışmak istediğini annesine açmışsa da hep reddedilmişti. Bunda annesinin sevgisi kadar, babasının da korkusu etki etmişti... Üstelik, tahsiline göre temiz bir iş de bulmak öylesine zordu ki... Bu koca şehirde, kimsesiz bir genç kızın bir yerde edebiyatla çalışabilmesi öyle kolay mıydı? Hele böylesine güzel bir kızın...” (Kaplan, 2013: 34).

2.5.2.2. kimsesiz olanlar

Yazarın romanlarında ele alınan kimsesiz kadınlar için olumlu bir bakış açısı vardır. Onlar istemsizce hayatın zorlu koşulları içine sürüklenmiş ve tüm zorluklara göğüs germiştir. Romanda yer alan olayların çatışma noktasında bir öneme sahip

olan bu kadınlar, bulundukları konumdan kendileri sorumlu tutulmaz. Onları bu hale getirenler suçlu görülür. Bu kadınlar genellikle kimsesiz olmalarının yanında zavallı kimselerdir.

Anatolia'nın Etekleri romanının ilk bölümünde karşımıza çıkan Bayram romanın tümünde kimsesizliği ile dikkat çeker. Bayram; göğüs hastalıklarından rahatsızdır. İyileşebilecek bir hastalığı varken şehre gidip tedavi olacak parası bulunmamaktadır. Evli olduğu karısı Emine onun yegâne can yoldaşdır ancak onun elinden de hiçbir şey gelmez. Sadece kocası ile zavallı bir şekilde bu kimsesiz ve yalnız hayatı paylaşan cefakâr bir kadın olarak karşımıza çıkar:

“Bayram’ın göğsüne kadar çektiği yorganı tutup çekti. Göğsünü açtı. Bayram’ın göğsü... Emine, elinde olmadan bu aşına olduğu erkek göğsüne bakarken ürperdi... Böyle miydi bir zamanlar? Neredeyse bir deri bir kemik kalmıştı... Kaburgalar, kuru derinin altından fırlayacakmış gibi gergin duruyordu. Ya kılları?.. Bir zamanlar, elini aralarında dolaştırdığı bu kıllar? Öylesine sık ve kıvrıkcıklardı ki, her defasında parmaklarına dolaşır; bayram o tok erkek sesiyle ‘Ne yapıyon gız?... Niye yoluyon gıllarımı?’ diye yarı şaka kızardı... Şimdi de yine aynı sıklıktaydı ama kılların altındaki yiğit bağı erimişti. Nicedir güneşin altında takırdayan bir kösemen keçi postu gibi kuru ve çöküktü. Üstelik ne çabuk da ağarmış, kırışmıştı bu simsiyah kıllar?” (Kaplan, 2014: 139).

Fakirlikle yaşanan hayatta; alacaklı olduğu Bahri’den sık sık hakkını arayan bir karakterdir Bayram. Ancak büyük şehirlerde tedavi olması gereken hastalığı ile zorluklar karşısında güçsüz kalmaktadır. Romanın sonunda da Bayram’ın yine hakkını aramak için Bahri’nin yanına gittiği bir gün hırpalanması sonucunda zavallı bir şekilde öldüğü görülür. Bayram’ın ne hakkını aramaları ne de ölümü kimse tarafından anlaşılmadan roman son bulur. Karı koca olarak hayatlarında kimsesizlik ve muhtaçlık yaşayan bu karakterler sadece birbirleri ile bir şeyler paylaşmaktadır. Ancak Bayram’ın ölümü ile karısı Emine daha da kimsesiz kalır (Kaplan, 2014: 161).

İğde Dalı romanında yer alan Pakize; ezilmiş ve horlanmış bir karakteri temsil eder. Pakize kocasının bir kamyon kazasında kötürüm kalmasıyla birlikte kızına ve eşine bakmak zorunda kalan kimsesiz bir kadındır:

“‘Allah bilir’ diyordu anası. Allah’tan ümit kesilmez ama bu adamın bir daha toparlanacağını anmam. Eli ayağı tutmaz, dili dönmez garibin. Yoksulluk da üzerine tüy dikti dertlerin.... Dağ gibi adam tortop oldu...” (Kaplan, 2014c: 3).

Ancak Pakize hayatı boyunca yaşadığı tüm zorluklara rağmen temizliğe giderek çalışmaya devam eder. Alın teri ile kazandıklarını ailesi için harcayan ve başka hiçbir sosyal yaşantısı olmayan bu kadın; insafli ve yardımsever karakteri sayesinde kendisini tüm çevresine sevdirebilir:

“Zavallılık sanki bal yağ mı yiyordu her gün? Gün boyu en az üç dört ev dolaşıp en akla gelmeyen pislikleri temizliyordu. Sonra da evine gidip sabahlara kadar yatalak kocasının bakımıyla uğraşıyordu. Aldığını ne yiyeceğe ne giyeceğe verebiliyordu. Kocasının ilaç parası, ev kirası... Kısaca hayatı hayat değildi.” (Kaplan, 2014c: 39).

Pakize okumamış ve kimsesiz birisidir. Bu yönüyle herkesin dediğine kulak asmakta ve her denilene uymaktadır. Bu sebep de kızını henüz yaşı küçük olmasına rağmen tavsiyeler üzerine evlendirmeye kalkışır. Çalıştığı evlerden birinde ev sahibi kadın, Pakize’nin kızı için bir talip bulduğunu söyler. Bu talibin varlıklı olması ve Pakize’nin hasta kocasını tedavi ettirme vaatleri Pakize’yi ikna etmeye yeter. Pakize’nin kızının evlenmesi konusunu paylaşacak ve akıl alacak kimsesi bulunmamaktadır. Buna karşın ev sahibi kadın Pakize’ye aileyi ve damat adayını övgüler ile anlatarak onu ikna eder:

“Kız sen beni dinlemiyor musun? Bir evin bir tek çocuğu... Senin kızı ona vermeyi planlıyor bizim bey. Adam yaşlı. Bir ayağı çukurda. Dükkân var, birkaç takım ev var... Daha ne olsun? Hem diyor ki bizim bey, adam sizin beye de baktıracakmış. ‘Doktor veya kaplıca işiyse, üstüme düşeni yaparım diyormuş daha ne istiyorsun?.. Başına devlet kuşu konacak...” (Kaplan, 2014c: 73).

Damadın yaşça büyük olması ve diğer kardeşlerinin evlenmesine rağmen onun henüz evlenememesi Pakize’nin içine kurt düşürse de Pakize, zayıf ve pasif bir karakter olduğundan hanımına ses çıkaramaz:

“Ne diyecekti?.. Nesine sevinecekti?.. Kör-topal bir kızı mı vardı? Sahipsizliğin gözü kör olsun!.. Yerde kalacak boncuk muydu Perihan?” (Kaplan, 2014c: 73).

Tüm şüphelerine rağmen bir galeyana gelerek Pakize, kızını Erol ile evlendirir. Ancak kısa süre sonra gerçekler ortaya çıkar. Perihan evlendikten sonra kocasının ağır dereceli bir psikiyatrik hastalık geçirdiğini anlar. Bu sırada henüz hiçbir şeyden haberi olmayan anne Pakize; kızı ile görüşmeye gittiğine durumu ancak anlar. Bundan sonra da Erol'un ailesi tarafından kızı ile görüşmesine yasak getirilir. Pakize hasta kocası ile bu durum sonrası baş başa kalır. Hayatta tek sığınağı olan kızını da bu olay yüzünden artık göremez ve iyice kimsesiz kalır:

“—Ne söylediğimi, neler söyleyeceğimi biliyor muyum ki abla? diye inledi. Yaktık kızın başını! saadet ne ki?.. Cehennem hayatı yaşıyor yavrum. Kendine ne faydası var ki, bana yardımı olsun?.. Son gördüğümde yaşayan bir ölü gibiydi. Ne doğru dürüst konuşabildik ne de... Ruh gibi dolaşıyor... Akli uçup gitmiş yavrumun” (Kaplan, 2014c: 114).

Yıllar geçmesine rağmen kızından haber alamayan Pakize bir de hasta kocasını kaybeder. Böylece hayatta hasta kocası da dahil kimsesi kalmamıştır. İlerleyen yaşının da etkisiyle Pakize, bakıma muhtaç olmuştur. Kimsesizliğin ve yoksulluğun etkisi ile çözümü evlenmekte bulur:

“Ne yapsın garip? Kocasının ölümünden sonra, komşularının yardımıyla bir emekli ihtiyara varmış. Ona, arada bir para götüren çocuklar durumu öğrenmişler. Son zamanlarda el işine de gidecek hali yokmuş. Kızının ve kocasının üzüntüsünden hastalanıp yataklara düşmüş.... Herkesin yolu ayrı.” (Kaplan, 2014c: 190).

Pakize'nin talihsiz kaderi burada da bitmez. Bu sefer evlendiği ikinci eşi de bir buçuk sene içinde ölür. Sokakta kalan Pakize, bir tarikatın önde gelenleri ile yolları kesişir:

“—Sen bilirsin Hanife Ana... Nasıl ki beni üç ay evvel buraya aldırдың ... Allah senden razı olsun ana... İkinci efendimin de vefatından sonra kalakalmıştım. Ta taşralarda... Burayı salık verdilerdi... Geldim yüz sürdüm dergâha... Allah razı olsun Hanife Ana. Kapı yüzüme kapanmadı...” (Kaplan, 2014c: 192).

Dergâhın temizlik işlerini yürüten, bunun karşılığında da kalacak yer bulan Pakize, son aldığı haberlerde kızının bir akıl hastanesinde olduğunu ve taburcu edileceğini öğrenir. Kızının tekrar başka yerlere sürüklenmesini istemediği için de tek çare olarak kızını da dergâha, yanına aldirmek ister:

“—Haydi, gözüün aydın, dedi. Efendi Baba, maruzatımızı kabul ettiler. Ben durumu izah edince, biraz düşündükten sonra aynen şöyle buyurdular: ‘Kızım, burası bir dergâhtır. Kapısı her kuluna açıktır. Bahsettiğiniz hatun kızımızı biz kınayıp yargılayamayız. Onun durumu Cenabı-ı Mevla’ya ayandır. Gelir ve inşallah burada barınıp ıslah olur. Elinizden geleni yapın. Allah rızası içindir. Şüphesiz Allah’ın dediği olur...” (Kaplan, 2014c: 194).

Romanın son bölümünde kızı ile yıllar sonra buluşan Pakize bu sefer de kızının evlendirilmesi ile karşı karşıya kalır. Dergâhta Hanife Ana kızının evlenmesi gerektiğini ve ona iyi bir kısmet bulduklarını söyler. Ancak bu iyi kısmet zaten evlidir ve kızı ile ikinci bir evlilik yapacaktır. Bu durumda da çaresiz kalan ve sesini çıkaramayan Pakize içten içe kadersiz yavrusuna üzülmemektedir. Tüm roman boyunca kimsesiz olan bu kadın kızından son defa yeniden ayrılmak zorunda kalır:

“Zavallı yavrum... Öylesine güçsüzüm ki... Gücüm çatsa, tutup elinden, seni mutluluğa uçurmaz mıyım? Tükendik. Sana kanat takmaya gücüm yok. Seni koruyamam. Sana bakamam... Sen de bir yerde çalışamazsın. İkimiz de el bakıncıyız kızım. Bir lokmanın hesabını vermeye mahkûn insanlarız... Ah bir tanem!... İstemez miyim?.. İstemez miyim sanıyorsun?... Elimden bir şey gelmez. Seni Allah’a emanet ediyorum.” (Kaplan, 2014c: 215).

2.5.2.3. eğitimsizler

Kaplan’ın romanlarında yer alan eğitimsiz kişiler; genellikle kadınlardan seçilir. Toplumda okula daha az gönderilen kadınlar bir karanlığa hapsedilmiştir. Kaplan’ın romanlarda yer alan bu eğitimsiz kadınlar; genellikle fakir ve köylü kişiler arasından seçilir.

Anatolia’nın Etekleri romanının ilk bölümlerinde adları geçen Bayram’ın karısı Emine, köyde doğup büyümüş bir kadındır. Emine daha sonra Bayram ile evlenmiştir. Fakat hiç çocukları olmayan bu çift; hastalık, fakirlik gibi çeşitli zorluklar ile ömürleri boyunca savaşmıştır. Emine bütün bunlara karşın kocasına aşık, hayata büyük umutlar ile bağlanmış bir kadındır:

“Emine, içi kertenkele derisi gibi kavlamış elini Bayram’ın saçlarında, ensesinde dolaştırırdı. Sonra da boynuna, göğsüne doğru indi. Vıcık vıcık ter içindeydi... Soğuk yapışkan bir ter...”

Telaşlandı. Yorganı atıp fırladı. El yordamıyla bir paçavra buldu. Gelip, Bayram'dan yana yatağın kenarına ilişti. Elindeki bezle kocasının terini kuruladı.” (Kaplan, 2014: 37).

Emine köyde yetişmiş ve hiç okula gidememiş bir kadındır. Kocasının “gözleri bal rengi” “elleri toprak rengi” tasvirleri ile Emine'nin görüntüsü hakkında fikir sahibi oluruz (Kaplan, 1997:21). Emine kocasına bağlı ve aşıktır. Aynı zamanda hasta olan kocasının durumuna da çok üzülmemektedir. Romanda verilen bu eğitimsiz karakter bir o kadar da meraklıdır. Emine hasta kocasının her şeyi ile ilgilenmektedir. Hatta ona olan ilgisini çoğu zaman abartır. Kocasını ise bundan rahatsızlık duyar ancak ona bunu söylemekten de imtina eder. Emine anlasa da anlamasa da kocası ile ilgili her işin içinde olmak ister. Bu da kimi zaman Emine'nin kocası ile çekişmeler yaşamasına sebep olur:

— Bırak şimdi saçını başını Emine!.. Yanaştır... Daha daha!... Tamam... Sen neye eğiliyorsun kız?.. Okuyacan mı?.. Başının gölgesini düşürüyorsun kâğıda...

Bu defa Emine bozuldu. Derin bir soluk alıp, ağzına gelenleri yutmaya çalıştı, yutamadı:

—Eyi, dedi. Sen oku!.. Okumamızın yazmamızın olmadığını biliyoruz... Yardım edelim dedik.” (Kaplan, 2014: 137).

Köyde oldukça fakir bir hayat süren bu çiftin geçim kaynakları ise tarımdır. Zaten kıt kanaat geçinen köylü, köyün turizm bölgesi olması ile sevinç yaşar. Bunun üzerine herkes tarlalarını Bahri'ye satmaya başlar. Zaten maddi imkansızlıklardan dolayı tedavi olamayan Bayram ve Emine'de bu habere başta çok sevinmiştir. Romanda kocasının ölümüne kadar olan kısımda Emine ile Bayram, Bahri'den paralarını aldıktan sonra büyük şehre giderek tedavi olma hayali ile yaşarlar.

Ancak Bahri kimsenin parasını vermemiştir. Hastalığından dolayı zor durumda olan Bayram ise sık sık alacaklı olduğu Bayram'dan parasını istemektedir. Buna rağmen paralarını vermeyen Bayram Emine'ye iş teklifinde bulunur:

—Bak dedi. Teklif benden, teklif edip etmemekte senden...Tarlayı işe karıştırma. Paranı alacaksın. Ben sana babalık, kardeşlik yapmak istiyorum... İçimi Allah biliyor. Kim ne dese desin... Senin az önce söylediğin söz içimi yaktı. Çok dokundu bana... Çocuğun yoksa canın sağ olsun. Sen varsın Emine bacım var... Haydi sen hastasın hoş elimden geleni yapacağım tedavin nerede olacaksa oraya

gönderirim eyvallah! Emine bacımı neden bana göndermiyorsun? Onu tez elden bana gönder...

...

—Kimlere iş vermedik ki? Bacıma göre de iş var burada hem de öyle zor iş verdirmem. Mesela mutfakta çalışır... Süleyman'ın kızına bin lira veriyorum çilli kıza. Ya... Gelsin çalışsın bacım. Hele bir Ankara'dan döneyim. Sana da buralardan bir şeyler ayarlarım. Bahçede filan. Biz kardeşiz ya hu! Haaa, sakın bunları tarla için yaptım sanmayasın..." (Kaplan, 2014: 72).

Ancak Bayram Emine'nin bu gibi düşük mevkide işlerde çalışmasını istemez. Başka bir geçim kaynağı da olmayan Emine ve Bayram, Bahri'ye karşı büyük bir kin beslemeye başlamışlardır. Tüm bu zorlukların üzerine yine Bayram'ın Bahri'den parasını almak için iş yerine gittiği bir gün ölmesi, Emine'de derin yaralar açar. Bahri'nin düşmanı ve rakibi konumunda yer alan Ziya ise bu ölüm haberini kendisi için fırsata çevirmek ister. Ziya; Emine'yi teşviki ile kendisine rakip gördüğü Bahri'yi öldürtür. Emine'yi daha sonra hapisanede yardım etme sözleri ile kandırır. Emine bu konuşmalardan etkilenecek kadar zayıf ve eğitimsiz birisidir:

—Durum daha önce arz ettiğim gibiymiş efendim. Bahri'yi göremedim. Ambulansla vilayete götürmüşler... Doktorun demesine göre kesin yolcuymuş... Çavuşla da konuştum. Emine karakolda. Mahsus ağzını aradım Çavuşun. Bir şey söylemiyormuş kadın. 'Öyle pel pel bakıyor' dedi çavuş...

—İyi... İyi de...

—Bir şey olmaz efendim... Siz hiç kendinizi üzmezsiniz...

— Söylemesi kolay... Avukat işini ayarladın mı?.. Söz verdik karıya... Ama avukat uzak bit yerden olsun ha... Bizimle hiçbir ilgisi olmamalı..." (Kaplan, 2014: 212).

Bir Demet Leyla romanında ilk bölümünde ismi geçen Leyla eğitimsiz bir köylü kızıdır. Yaşadığı yerde köy öğretmenini olan Orhan'a âşık olan Leyla; henüz "on yedi" yaşındadır (Kaplan, 1993: 9). Leyla okula geç başlamış ve ancak ilkokulu bitirebilmiştir. Annesinin okula gitmemesi için yaptığı tüm dayatmalarına rağmen babası arkasında durmuş ve kızının ilkokulu okumasını sağlamıştır:

"Kes mırıldanmayı kadın!.. Çatlasan da kızımı okutacağım..." (Kaplan, 1993: 10).

Ancak ilkokuldan sonra köyde bir üst okulun yer almayışı yüzünden Leyla'nın okul hayatı burada bitmiştir. Okulu bitireli ise üç sene geçmiştir. Henüz orta okul çağında olmasına rağmen artık büyük sınıfına atlayan Leyla köyde rahat bir hayat süremez ve dilediği gibi davranamaz:

“Sokakta, köy çeşmesinin yalağından su içmeye çalışan köpek yavrusunun kulaklarını tutup tersine çeviremiyor, yalağa taş atarak üzerine kirli suları sıçratan erkek çocuklarının arkası sıra koşturamıyordu.” (Kaplan, 1993: 12).

Romanda dış görünüşünden de kusurlu olarak bahseden yazar, Leyla'nın güzelliği için *“yedi dağın çiçeği, yedi köyün dilberi”* olmadığını dile getirir (Kaplan, 1993: 9). Başta Leyla'nın *“çok ilgisini çekmemiştir”* Orhan (Kaplan, 1993: 12). Ancak bir bahar günü çeşme başında konuşmasını duyduğu Orhan'dan oracıkta etkilenir. Köyün en farklı, kültürlü delikanlısının Orhan oluşu; Leyla'nın sonradan gönlünü kaptırmasına sebep olur. Üstelik çocukluğunda hayran olduğu ve içinde kalan mesleği yerine getirdiği içinde ayrıca dikkatini çeker.

Leyla en çok da köyde ebe olarak görev yapan Şükran ile Orhan'ı yan yana görünce Orhan'a olan aşkını anlar. Bu dakikalarda Şükran'a karşı aşırı bir kıskançlık duymaya başlar. Sürekli olarak kendisi ile Şükran Ebe'yi kıyaslamaktan geri duramaz:

“Yanakları ateş gibi yanıyordu. Ellerini avuçlarının arasına aldı. Yanakları ateş gibi yanıyordu. Elleriyle yanaklarını avuçladı. Olgun bir elma gibiydiler... Ya Şükran hemşirenin yanakları?.. Onca boyaya, onca bakıma rağmen özsüz bir hamur kıvamındaydılar... Orhan Öğretmen. Kapkara gözlüklerinin arkasında dünyayı göremiyor ki. Ne anlar güzelden güzellikten? Hemşerisiymiş, akrabasıymiş... Kimi kandırıyordu bunlar?” (Kaplan, 1993: 16).

İçinden sık sık bu düşünceler geçen Leyla hemen ardından bu *“düşüncelerinden utanmaya”* başlar (Kaplan, 1993: 16). Sürekli aklına gelmelerinden ise sıkılmaktadır ancak bu duruma engel olamaz. Sık sık Orhan ile birlikte olamamasını okumamışlığına mal eder. Eğer Şükran gibi okumuş olsaydı daha farklı olacağını düşünür. Leyla artık saplantılı bir şekilde Şükran Ebe'yi kıskanmaktadır. Çünkü kendisi Orhan ile konuşamazken köyde tek okumuş ve genç kadın olan Şükran onun her zaman yanındadır:

“İşte nerdeyse tahta köprüye ulaşmıştı Orhan. Biraz sonra Şükran Hemşire, sağlık ocağının lojmanı önünde onu karşılar. İrin gibi gülüşüyle, belki de ‘geciktin Orhan... İçim karardı. Allah korusun bir şey mi oldu diye dokuz doğurdum...’ diye cilve yapacaktı. Dokuz doğurmuş... El alemi doğurtmaktan fırsat mı var sana?.. İki terzi makarasını üst üste koy, işte sana Şükran Hemşire... Başı ve paçaları, orta yerde de iki makara başının birleşmesiyle meydana gelen baseni...

Öfkeyle tekrar Orhan’ın ulaştığı tahta köprüye baktı. Hınçla suya tükürdü. Elindeki tokacı Orhan’ın sırtına vurur gibi taşın üstündeki çamaşıra indirdi.” (Kaplan, 1993: 25).

Leyla romanda sevdiği adam için elinden bir şey gelmeyen, rakip gördüğü okumuş kadın karşısında pasif olarak kalan bir kız olarak anlatılmaktadır. Orhan Öğretmenle iki defa karşı karşıya gelme fırsatı bulan Leyla, bu anları sürekli zihninde hatırlamaktadır. Buna karşın bu sevinçli dakikaların ikisinde de Orhan Öğretmen Leyla’yı ona bacı diyerek üzmeyi başarmıştır. Ancak bu kelime bile Leyla’nın ümidini kırmaya yetmemiştir:

“Söylenmişti de bu ‘bacı’ sözünü beğenmemiştii Leyla. İçinden, ‘Yapma Orhan Öğretmen!.. N’olur bana bacı deme! Kanlım olursun’ diye haykırmak istemişti.” (Kaplan, 1993: 19).

2.5.3. Çocuklar

Kaplan’ın romanlarında çok sık rastlanmaz çocuklara. Ancak yazar az da olsa çocuklara yer vermiştir. Bazen karakterlerin geçmişlerinden bahsederken bazen ise bir çocuğun gözünden olayları anlatırken yer verir çocuklara.

Yazar, *Dağların Türküsü* adlı romanın büyük bir bölümünde, iki kuzen olan Cevat ve Salih’in çocukluk yıllarına yer verilmiştir. Köyde iş ve eğlencenin iç içe geçtiği bu yıllar Salih’in gözünden anlatılmıştır. İki masum çocuğun en özenilesi ve güzel seneleridir bunlar. Annesi ufak yaşta ölen Cevat, babasının da şehit olması ve ile köye yerleşmek durumunda kalmıştır. Cevat romanda çok ağır başlı içine kapanık, ahlaklı ve sevilen bir çocuktur:

“— Musa Dede bugün bana ne dese beğenirsin hatun? Diyordu. Yahü Seyfullah, şu bizim rahmetli Cevdet’in oğlu ne şeker şey öyle... Benim toruna kızıyordum Toruna ‘fışkı’ demişim. Seninki yavaş yavaş bana yaklaştı. ‘Musa Dede

gidip ağzını üç kere suyla çalkalamalısın. Sonra da tövbe Allah'ım, bini affet demelisin...' demez mi? 'Nedenmiş o?' diye mahsus sorduğumda da 'Ağzından küfür çıktı ya... Ben bilmeden böyle bir şey yapsam, hemen ağzımı çalkalayıp, tövbe ediyorum. Sen de yapsan iyi olur. Ama küçükler büyükleri zorlayamaz. Ancak nezaketle hatırlatabilir...' dedi. Hayret içinde kaldım. Bir de utandım ki... Maşallah doğrusu..." (Kaplan, 2015: 70).

Bir Demet Leyla romanında beşinci bölümde yer alan Mehmet Ali aşırı dindar bir anne ve dine değer vermeyen bir babanın arada kalmış çocuğudur. Ondan önceki iki ablası anne ve babası gibi zıt kutuplardadır. Fakat yetiştirme çağındaki Mehmet Ali evdeki konuşmalardan çokça etkilenmekte ve yavaş yavaş şekillenmektedir:

"Küçük kardeşi Mehmet Ali, ortaokula giden bir çocuktur. O, henüz macerasını arayan bir dereciği. Bazen delidolu, bazen dingin akıp gidiyordu. O, yazılmamış bir kâğıt, işlenmemiş bir bakir topraktır. Üzerine ne yazılsa, ilerde o okunacak; ne ekilse, gelecekte o biçilecekti..." (Kaplan, 1993: 97).

"Mehmet Ali'nin henüz tam anlamıyla karakteri belirgin bir hal almamıştı. Fakat o da babası ve Cemile ablası gibi daha şimdiden dal gibi dallanmış, serpilip gelişmişti. Evin direği sayılırdı. Yerini ona bırakacak, soyadını ona devredecekti..." (Kaplan, 1993: 101).

Romanda yer alan Mehmet Ali henüz çok küçüktür ancak her şeyden etkilenmektedir. Aile içinde yer alan ablalar ve anne babası arasında olan çekişmenin farkındadır. Babası ve ablası Cemile gibi annesinin karşısında yer almaya ve taraf tutmaya eğilim gösterir. Evin en küçük ve tek oğlu olması sebebi ile Kaplan, Mehmet Ali'yi "evin direği" ve "soyadını ona devredecek" kişi olarak niteler (Kaplan, 1993: 101). Romanda yaşanan aile içi anlaşmazlıklardan birisi de sohbet için eve misafir gelecek kadınlar üzerine yaşanır. Mehmet Ali ve ablası Cemile eve gelecek kadınları istememektedir. Mehmet Ali o gün sınavının olduğunu bahane ederek sohbete elen kadınlardan rahatsız olduğunu dile getirir:

"Bana ne? Bana ne? Ben karışmam!.. Onların bağırıp çağırımları arasında kafama ders mi girer? ..." (Kaplan, 1993: 102).

Arayı bulmak isteyen babası Mehmet Ali'yi sakinleştirmek için odasına girip ders çalışabileceğini söylese de Mehmet Ali ikna olmaz. Baba, anne ile çocuklarının bu kadar zıt düşmesini istememektedir. Evdeki düzeni korumak ve arayı bulmak için

sohbet ortamında birinin anlatıp diğer kişilerinin dinlediğini söyler. Ancak daha evvel sohbet ortamını görmüş olan Mehmet Ali sakinleşmez ve babasına da itiraz eder:

“‘Yaa... Sen öyle san.’ Dedi Mehmet Ali. ‘Onlar bir başladı mı... Ben bir defa anneme uydum. Ne dışarı çıkabildim ne de...’” (Kaplan, 1993: 102).

2.5.4. Roman Şahıslarının Meslekleri

Sadettin Kaplan’ın romanlarında yer alan meslekler belli başlı mesleklerden (iş kollarından) seçilmiştir. Çok geniş bir yelpazede olmayan bu meslekler; günlük hayatta rastlanacak sıradan meslekler içinden seçilmiştir. Romanlarda yer alan kişiler, meslekleri ile yer yer özdeşleşir.

2.5.4.1. yöneticiler

Kaplan’ın romanlarında yöneticiler genellikle uyanık, halkı kandırma eğilimi olan kişiler arasından seçilir. Bu yöneticiler genellikle kendi menfaatleri için her türlü şeyi yapabilecek para hırsına sahip kişilerdir. Aynı zamanda ahlak anlayışları bozuk ve hak, adalet gibi kavramları bilmeyen insanlardır. Bu kişiler paralarının ve mevkilerinin gücü ile yandaşlar edinir ve her yerde işlerini görür.

Şahidim Kılıcımdır romanında Macaristan kralı olarak ismi geçen yönetici, gaddar ve zalimliği ile tanıtılan Layoş’tur. Layoş romanda ilk olarak Behram Çavuş’a ettiği büyük işkencelerle karşımıza çıkmaktadır.

“*Debdebeli kral kıyafetlerinin üzerine kibrin en rezilini giymiş olan Macar Kralı Layoş, maiyetiyle birlikte zindan kapısında belirince; karşılayıcılar, gözleri yerde, elleri önlerinde kavuşturulmuş olarak ihtiram duruşuna geçtiler.*” (Kaplan, 2014a: 31).

Layoş acımasız ve bir o kadar da korkak bir yöneticidir. Romanın devamında Osmanlı ile savaşa giren Layoş, yenileceğini anladığı vakit savaş alanından kaçmaya başlamıştır. Ancak bu kaçış sırasında Layoş’un peşinden giden Bora; onun ölüm anına şahit olur. Acılar içine kıvranarak yerde sürünen Layoş’un yanına birden mucizevi bir şekilde, daha evvel öldürdüğü Behram Çavuş da gelir. Bu gaddar kralın ölümünü Behram Çavuş da orada izler. Romancı kötü kralı bu şekilde cezalandırır:

“*Bataklıkta, balçıklara belenmiş bir durumda çırpınarak hayat mücadelesi veren Layoş bitmişti... Elini uzatacağı şeyin ne olacağı önemli değildi...*

...Kral Layoş ani bir kararla, Behram Çavuş'un uzattığı kılıca iki eliyle sarıldı. Behram Çavuş atını geri alarak, çamurlara belenmiş bu zavallıyı çekmeye başladı." (Kaplan, 2014a: 107).

Bir Demet Leyla romanında ikinci bölümde bir ofiste müdür yardımcılığı yapan Kadri, romanda dış görünüşü itibari ile yaşı geçkin ancak iyi niyetli bir yöneticidir.

Kadri ofiste çalışanlardan birisi olan Leyla ile evlenmek niyetindedir. Leyla'nın ise gizlice görüştüğü Orhan isimli sevgilisi vardır. Leyla sevgilisi Orhan ile bu hali vakti yerinde, tüm şartları evlilik için uygun Kadri'yi kıyaslamakta ve hangisi ile evlenmesi gerektiğini düşünmektedir:

"Aslında iyi bir insana benziyordu. Kırk yaşlarında vardı. Ciddi, vakur... Geleli neredeyse bir yıla yaklaşıyordu. Daha tek kelime bile konuşmamışlardı. Odaları ayırıydı. Müdür yardımcısıydı ama imzalara Leyla çıkmıyordu." (Kaplan, 1993: 44).

Kadri romanda özgüvensiz bir karakter olarak verilir. Evlenme düşüncesini bile kendisi söylemeye çekinerek; iş yerlerinden yakın arkadaşı Şehnaz Hanım aracılığı ile Leyla'ya iletir:

"Şu Kadri Bey meselesini ciddi olarak düşünse miydi?... Bir ay kadar önce, tahsilat servisinde görevli Şehnaz Hanım, ezile büzüle Leyla'ya gelmiş, eğer kabul edecek olursa, Kadri Bey'in izdivacına talip olduğunu söylemişti." (Kaplan, 1993: 44).

Tüm bunların yanında Leyla fiziksel özellikleri açısından Kadri'yi beğenmemektedir. Her ne kadar çalıştığı kurumda yönetici olsa da Leyla, Kadri ile evlenme konusunda çekimser kalır. Çünkü Kadri "en az kırkında vardı. Nereden tutsa kendisinden en az on beş yaş büyüktü. Saçları kırışmıştı. Asık yüzü, sert çehreli, sıırım gibi zayıf" görüntüsü ile hiç de ilgi çekici değildir. Ayrıca iş yerinde genel tavrı "ciddi ve vakur" duruşu ile Leyla'ya pek hoş sohbet birisi olarak görünmez. Gerek yaş büyüklüğü gerek soğuk ifadesi ile Kadri Leyla için uzak bir ihtimal olarak kalır (Kaplan, 1993: 49).

Anatolia'nın Etekleri romanında yönetici iki arkadaş olan Avni ile Ziya yönetici kişilerdir. Romanda iki yakın arkadaş olan Avni ve Ziya; birbirlerinin arkalarında durarak destek olan şahıslardır. Bu kişiler çıkarları doğrultusunda her

şeyi yapabilecek; yetersiz oldukları anlarda rüşvet ve tehditten çekinmeyecek karakterde kişilerdir.

Kitabın ilk sayfalarında kahramanımız Murat'ı beldelerini gezdirmek üzere davet eden Ziya'dan bahsedilir. Ziya aslında üç beş basit kalıntı dışında bir şey olmayan bu yeri turizm bölgesi yapmayı tasarlar. Bunun için de büyük bir gazetede arkadaşından, beldeyi tanıtılması için yardım ister. Gelecekte turizm bölgesi olacağını hayal ettiği beldelerinde yabancı turistleri bölgeye çekmeyi hedefler. Bölgede herkes tarımla uğraşmaktadır. Ancak Murat'ın gazetede yapacağı bu haber sayesinde gelişeceğini umduğu bu yerden; ilk olarak Ziya yararlanmak istemektedir:

“Murat, Ziya Bey'in gösterdiği koltuğa oturdu. Daha doğrusu Ziya Bey tarafından adeta oturtuldu. Sezgin de onun yan tarafındaki koltuğa ilişti. Ziya Bey, bir an masasına geçip geçmemek arasında ufak bir bocalama gösterdikten sonra, gülerek geçip, Murat'ın karşısına gelen kanepeye kuruldu.” (Kaplan, 2014: 26).

Ancak zamanla bölgede tanıtılacak kadar bir tarihi eser göremeyen Murat, haberi yapmak istememektedir. Ziya ise Murat'ta gördüğü bu isteksizliği sezer. Bu yüzden sık sık sohbetlerinde Murat'a *“mensubu bulunduğu gazetenin patronuyla olan yakınlığını”* hatırlatır (Kaplan, 2014: 25). Murat'a patronu Avni ile yakınlıklarından bahsederek işini yaptırmaya çalışır.

Avni daha evvel kendisinden yardımını esirgememiş olan yakın arkadaşı olan Ziya'dan; ricası üzerine onu kırmamış ve bölge tanıtımını yapması için Murat'ı görevlendirmiştir. Ancak Ziya oldukça sahtekâr bir yöneticidir. Sadece beldenin tanıtımı sonrası işlettiği otelin daha fazla iş yapması için hiçbir özelliği olmayan birkaç yeri Murat'tan tarihi eser olarak tanıtmasını ister:

“Gün ışığında birkaç resim çektikten sonra, birlikte mağaraya girdiler. Mağaranın girişi batıya baktığından, dip dehlizler dışında büyük bölümü gözle fark edilebiliyordu... Bir ara, Murat'ın kolundan tutan sezgin, arsız arsız güldü.” (Kaplan, 2014: 10).

Romanda adı geçen diğer yönetici de Avni Bey'dir. Avni, Murat'ın çalıştığı büyük bir gazetede patronudur. Sevdiği dostu olan Ziya ile aralarında sıkı bir bağ bulunur. Çok eski zamanlara dayanan bu iki arkadaşlıkta Avni'nin sıkıştığı dönemlerde Ziya'nın ona yardım etmesi ile aralarında bir vefa borcu oluşmuştur. Ziya, Avni'nin her sıkıştığı anda ona yardımcı olmuş ve gazeteyi bulunduğu müşkül

durumdan kurtarmıştır. Romanda yazar aralarındaki bu sıkı dostluğu Sedat aracılığı ile Murat'a anlatır. Böylece romanda idealist bir karakter olan Murat bile arada kalır ve yöneticilerin dediklerini yapmak zorunda kalır:

“— Bak Murat. Seni severim. Bir satırcık laf edeceğim. Gerisini sen bilirsın... Bu Ziya Bey, bizim Avni Bey'in iyi dostu. Hem de gerçek dost. Beni de sever. Biz onu sevmesek de zararı yok. Yel kayadan ne götürür? Biliyorsun, gazetelerin o promosyon furyasında epeyce sıkışmıştık. Avni Bey, ağlamaklıydı. Ne yapacağımızı kara kara düşünürken, bu adam ansızın çıkageldi. İlk kez o gün tanıdım. Tabii Avni Bey ile ezeli dostlar... Durumu ona açtı. Hiç tereddüt etmeden, 'Ne yapmam gerekirse hazırım.' dedi. Sonunda, üç hafta üst üste, tam on aileye bedava tatil sloganıyla çıktık... Adamcağız üç haftada otuz aileyi bedava ağırladı. Düşünebiliyor musun? Onu bir yana bırak. Yılda şunca liralık lan verir... Daraldık mı, hemen onun ilanlarına yöneliriz. Fatura gider, para gelir... Tesislerine en az yüz tane gazetemizden aldırır... Kültür bakanı ile bir meselemiz mi var? Arada o var... Orta Anadolu temsilciliğimizin binasını o hibe etti. Daha bilmediğin neler?.. Böyle bir dostun da iki satırcık haberini vermek bir görevdir...” (Kaplan, 2014: 113).

2.5.4.2. yazarlar

Sadettin Kaplan'ın romanlarında yazarlar genellikle olumlu karakterler olarak yer alır. Bu kişiler genellikle araştırmacı ve bilgili kişilerdir. Aynı zamanda idealist özellikleri ile dikkat çekerler. Yazar romanlarında kimi zaman bu mesleği roman kahramanlarının bir gençlik hevesi olarak ele alır.

Kaplan, *Dağların Türküsü* adlı romanında ilk bölümde Cevat'ı Kartal Yayınları'nın sahibi yazar olarak tanıtır. Köyde büyümüş olan Cevat, çocukluğundan beri öğretmen olmayı arzu etmiştir “Cevat'ın tek ideali öğretmen olmaktı. Askerliği ve diğer meslekleri sevmiyordu. Hele edebiyata karşı duyduğu heves, önüne geçilmez bir arzuydu.” (Kaplan, 2015: 116).

Çocukluk hayali öğretmenliği yaptıktan sonra işlerine yayıncı olarak devam eden Cevat, kendisine köyden gelen bir mektup alır. Mektup yıllardır görüşmediği kuzeni ve en yakın arkadaşı Salih'ten gelmiştir. Mektubun yanında kendisine Salih tarafından bir de günlük gönderilir. Çocukluk yıllarının da yer aldığı bu günlükten çok etkilenen Cevat bunu kitaplaştırarak yayınlamaya karar verir.

İğde Dalı romanında Yılmaz; romanda gazeteci olarak karşımıza çıkar. Fakat ilerleyen senelerde yardımsever ve gururlu bir genç olan Yılmaz, çalıştığı gazeteden ayrıldıktan sonra bir aylık dergide yazı işleri müdürlüğüne terfi eder:

“Dergi kendi fikir yapısına uygundu. Eski gazetesiyse bir türlü uyuşamamıştı. Bazı inandığı değerler, orası için önem taşııyordu...Ya burası?..” (Kaplan, 2014c: 203).

Romanda bir diğerk yazar olmak isteyen kişi de Perihan’dır. Perihan henüz genç yaşında bir roman yazmış ve bunu bastırmak hayali ile yaşamıştır. Yılmaz ile tanışmaları da bu roman yüzünden olur. Gazeteci olan Yılmaz Perihan’a romanını bastırması için yardım edeceğini söyler. Ancak daha sonra evlendirilen ve devamında türlü zorluklar yaşayan Perihan, yazar olma hayaline asla erişemez.

Bir Demet Leyla romanında Kaplan her bölümün sonunda yazarın görüşlerine değinmektedir. Roman boyunca adeta okuyucu ile sohbet havasında romanı yazan yazar; özellikle son bölümlerde okuyucuya sorular sorarak çelişkide kalır:

“Yani şimdi, şu bizim Leyla’yı beğenmediniz mi?.. Güzel, akça pakça bir kızcağızdı... Anadolu köylerinin kaderi bu. Hep böyle olmaz mı? Ya da buna benzer... Ne yapalım? Yeni bir ‘Leyla’ bulmalı. Madem yazardı. Madem bu işten ekmek yiyecekti.

Geçip masasına oturdu. Ellerini yumruk yapıp çenesine dayadı. Makinaya taktığı boş kâğıda, boş gözlerle bakmaya başladı...” (Kaplan, 1993: 30).

Romanın son bölümünde ise Kaplan, roman boyunca anlattığı yedi farklı Leyla’yı kaleme alan yazara da yer verir. Romanın başından beri tüm bölümlerde ara ara fikirlerini söyleyen yazar; bu bölümde Leylalar ile tartışmaktadır. Yazar kendi yazdığı karakterlere söz geçiremez ve romanı bitirmek istemesine rağmen Leylalara hakimiyet kuramaz:

“Patlamak üzereydi. İçinden ‘Ya sabır’ çekti...

‘İyi de kardeşim, ben genç kız romanı yazmak istemiştım, ilmihal değil... Üstelik ben yeni bir buluş peşinde değilim ki... Sizleri olduğunuz halde buldum. Değıştirmek elimde değil. Leyla çok. Ama hepsinin ortak özelliğı sizlerde bütünleşmiş. Birinizden birini yazacaktım ama...” (Kaplan, 1993: 154).

2.5.4.3. askerler

Kaplan'ın romanlarında sık rastlanan meslek gurupları arasında askerler yer almaktadır. Kendisi de bir asker emeklisi olan Kaplan, eserlerinde sıklıkla bu kişilere yer verir. Gerek tarihi romanlarında gerekse diğer romanlarında askerlerden bahseden yazar; askerleri kahraman kişiler olarak tanıtır. Aynı zamanda romanlarda bu kişiler olumlu şahıslar arasından seçilir.

Dağların Türküsü romanında kahramanımız Cevat'ın babası Cevdet askeri bir pilot olarak görev yaparken şehit olur. Bu sırada Eskişehir'de yaşayan Cevdet ailesi ile ancak mektuplar aracılığı ile görüşmektedir. İşleri oldukça yoğun olduğu için ailesi bu durumu yadırgamaz:

“—Cevdet telefonla ne zaman bizi aradı şimdiye dek? Mektuba kıran mı girdi? Zaten mektup yazmaya da zamanı olmuyor yavrumun. Ayda senede bir, bir tanecik pusulası gelir Aktar Şakir'in dükkânına. Onu da kasabaya giden gelen olmazsa dükkânın rafında fareler tırtıklar...” (Kaplan, 2015: 22).

Cevdet küçüklükten itibaren akıllılığı ile dikkat çeken bir çocuktur. Derslerindeki başarısı hem ailesi hem de tüm çevresi tarafından övünç kaynağı görülür. Çocukluğunda köyünün tek başarılı genci olmayı başarmıştır. Ancak şimdi köye gelen şehit haberi ile tüm köy yankılanır. Başarılı bir asker pilot olan Cevat'ın şehit olma haberi herkesi derinden üzer:

“—Aferin sana Fahriye Kadın, dedi. Tam akıllı bir söz ettin ha. Kız sen iyice şaşırmışsın bacım. Ne demek, ateş düştüğü yeri yakarmış. Cevdet, senin kadar benim de övüncüm. Benim de oğlumdur Cevdet. Bütün köylü onunla iftihar ediyoruz. Hem terbiyeli hem akıllıydı küçükkken. Büyük adam olacağını hep ben söylemez miydin? Çok şükür hem subay oldu hem de tayyare sürüyor. Bu yörede başka hangi köyden böyle adam çıktı ha?... Yazıklar olsun sana. Demek ateş düştüğü yeri yakarmış. Senin yüreğin...” (Kaplan, 2015: 22).

Kara Kasırğa romanında anlatılan olaylar Sultan Melikşah döneminde yaşanan savaşlar etrafında gelişir. Kara Kasırğa lakaplı kahraman Kürşat, romanın en başında on altı yaşlarında bir delikanlıdır. Kürşat genç yaşına rağmen babası Karatekin gibi cephelerde isminden söz ettiren ve cesareti ile dikkat çeken bir askerdir:

“—Haklrsın Günbeę kardeş, dedi. Benim adım Kürřat... Aradıkları da benim. Sanırım artık kendimi tanıtımda bir mahsur yok. Evet Bahtıyar Baba... Yıllarca hizmetinde olduğun, sancağı altında akından akına koştuğun Karatekin benim babam. Yedi yaşımdan itibaren bana bütün silahları kullanmayı öğretti. Kavganın her türünü, boğuşmanın en lmcln, kaçışın en şimşeklisini, dinimin gereklerini, milletimin kahramanlığını hep ondan öğrendim... Ve on yaşımdan itibaren de gittiği her akına beni yanında götürdü. Ok yarasıyla ilk tanışmam on bir yaşımda oldu. Kalleşçe Deli İşfandıyar emmiyi arkadan hančerleyen Urum’u da haklayışım yine aynı tarihlere rastlar... Üç sene boyunca hep babamın yanındaydım. Akından akına katıldım. Ve üç yıl önce... Üç yıl önce babamın ani bir hastalıkla bir hafta yattıktan sonra Hakk’ın rahmetine ermesinden sonra bir bilek, bir kılıç olarak kaldım.” (Kaplan, 2014a: 21).

Henüz küçük yaşında tüm savaşcılık tekniklerini babasından ğrenen Kürşat, babasını kaybettikten sonra da başarılı bir asker olarak hayatına devam eder. Kürşat cihat aşkı ile yanıp tutuşan bir askerdir. Üstelik yle başarılı bir askerdir ki insanlar ona Kara Kasırğa diye bir lakap koyarlar (Kaplan, 2014a: 124).

şahidim Kılıcımdır romanı da tarihi bir romandır. Roman dönem itibari ile Kanuni Sultan Süleyman’ı ve kazandığı zaferleri; ordusundaki kahramanlar vasıtasıyla anlatmaktadır. Bu sebeple roman içinde yer alan en belirgin meslek askerliktir. Romanda yer alan başkahraman Bora, babasının isteği üzerine asker olur:

“Bora Beğ, daha on sekizindeydi.... Bora Beğ, Kasım Beğ’in kutsi bir emanet gibi üzerine titrediği delice yiğitti. Bora Beğ, bileği güçlü, yüreği granit bir genç irisiydi. Bora Beğ, deli bir serdengeçti, ateş gibi bir Akıncı’ydı...” (Kaplan, 2014b: 84).

Annesini çok küçük yaşlarda kaybeden Bora zor anlarında ninesi ile teselli olur. Ancak babası gibi onu da kaybetmiş, bu dünyada bir tek kardeşi Behlül ile baş başa kalmıştır. Buna rağmen tüm bu zayıf taraflarını gizlemeyi bilen başarılı bir askerdir:

“Başını, güçlü pazusunun yumuşaklığına gömerek, yüzükoyun yattı. Anasını çok küçükken yitirmişti. Ninesini hatırladı. Başını dizine koyup da ağladığı günlere can attı.... Artık o da yoktu...” (Kaplan, 2014b: 85).

Bora çok gizli ve bir o kadar değerli belge ve raporları taşımaya görevlendirilecek kadar güvenilen bir askerdir. Şimdiye kadar aldığı eğitimler ve yaptığı tüm talimlerde kendisini ispatlayarak komutanlarının güvenini kazanmayı başarmıştır:

"— Bu durum, silsile-i meratibe aykırıdır. Lakin, hizmet oldukça önemli ve çok gizli tutulması gereken bir hizmet olduğundan buna mecbur oldum. Yine de hareket emrini ve götürmen gereken mektubu Hamza Beğ'den alacaksın sakın önceden bilgin varmış gibi hareket etmeyesin." (Kaplan, 2014b: 60).

Gazi Osman Paşa / Plevne'ye Saplanan Tuğ romanında Osman Paşa çok kararlı ve başarılı bir komutan olarak karşımıza çıkar. Osman Paşa gençliğinden itibaren cephelerde savaşmış ve başarıdan başarıya koşmuştur. Şimdi ise Balkanlarda sinsice ilerleyen düşmanlara karşı atağa geçmek isteyen bir komutandır. Ne var ki eski gücünde olmayan Osmanlı, savaşı açan taraf olmak istememektedir:

"Osman Nuri Paşa, Osmanlı Ordusu'nda cesaret ve vatanperverliği kadar, ileri görüşlülüğü ile de haklı bir şöhret sahibiydi. Ilgıt ılgıt esen bir meltemin, ilerde bir rüzgâra, fırtınaya, kasırgaya dönüp dönmeyeceğini kestirebilen bir basirete sahipti." (Kaplan, 2014e: 189).

Osman Paşa *"bir aslan kadar heybetli"* ve *"bir heybet ve vakar abidesi gibi"* görüntüsü ile ordusundaki askerlere karşı oldukça babacan bir tavır takınırdı. Bu da kendisini askerlerin daha fazla sevip bağlanmasını sağlamıştır. Osman Paşa adeta ordusunun *"Paşa Babası"*dır (Kaplan, 2014e: 10).

"Ancak, arada bir atını mahmuzlayıp, neredeyse üç kilometre uzunluktaki birliğin en arkada kalanlarına kadar ulaşıyor, tatlı sözler, şakalar ve babacan emirlerle askerlerini yüreklendirip şevke getiriyordu..." (Kaplan, 2014e: 45).

Osman Paşa *"kırk beş yaşında"* birçok cephede savaşlarda ömrü geçmiş başarılı bir komutandır (Kaplan, 2014e: 121). Ancak bu yaşına kadar vatanından uzakta olmak ve ailesini görememek ona zor gelmektedir. Buna rağmen ne zaman aklına memleket hasreti gelse kendisini mesleğine ihanet etmiş gibi hissederek pişman olur:

"Derin bir göğüs geçirdi. İstanbul'u oradaki evini, çocuklarını hayal etti... Burnunun direği sızladı... Ama çabuk toparlandı..."

Buradaki herkes kendisi ile aynı durumdaydı. Bunu hatırlayınca, düşüncesinden bile hicap duydu.” (Kaplan, 2014e: 132).

Yine aynı romanda bir başka kahraman komutan da Süleyman Paşa’dır. Romanın ilerleyen bölümlerinde Serdar-ı Ekrem görevinde olan paşa, romanın en önemli komutanlarından birisidir (Kaplan, 2014e: 93).

Süleyman Paşa, Balkan Orduları Başkumandanı görevine getirildikten sonra askeri disiplini elden geçirmiştir. Bu da ordu içinde bozulan moralleri bir nebze olsun yerine getirir. Ancak Süleyman Paşa ve ordusu kuşatıldığı için kendisine herhangi bir yardım gelmemektedir. Bunun yerine başarılı komutan; farklı bir plan geliştirerek, kendisi Osman Paşa’ya yardım eder (Kaplan, 2014e: 103). Bu amaç içinde Plevne’ye erzak ve cephanelik yardımı yollayan Süleyman Paşa; ardından Vehbi Bey komutasında, seçme bir alayı da yine Osman Paşa’ya gönderir (Kaplan, 2014e: 104).

Süleyman Paşa vatanını çok seven başarılı bir kumandandır. Plevne Savaşı sırasında Osmanlı Devleti’nin bu derece pasif olmasını içine sindiremez. Güçsüzleşen ve savunmasız kalan vatanının bu halini gördükçe içten içe perişan olur:

“Kahroluyordu Süleyman Paşa... Neden? Niçin bunca geç kalınmıştı? Ve halen yapılacak bunca şey varken, neden İstanbul’dan bir haber gelmiyordu?.. O artık kendinden ümitli değildi. Osman Paşa’ya, yardım etmeli edebilmeliydi.” (Kaplan, 2014e: 104).

2.5.4.4. din adamları

Sadettin Kaplan’ın eserlerinde din adamları görülür. Din adamları Kaplan’ın romanlarında olumlu özellikleri ile dikkat çeker. Bu kişiler toplumun önde gelen ve aydın kimselerinden seçilir. Din adamları olay örgüsünde genellikle başkahramana yol gösterici olur ve onların zor anlarında onlara destek sağlar.

Kaplan, *Kara Kasırga* romanında Hoca Hamdullah isimli karaktere uzun uzadıya yer vermiştir. Bu kişi adeta başkahraman Kürşat’a doğru yol gösterici ve hata düzeltici özellikler göstermektedir. Eşini kaybeden Kürşat’ın içine kapanıklığı ve kinini atması için gittiği, babasının da hocası olan Hamdullah Hoca, karısını öldüren kişiye karşı Kürşat’ın kin ve nefret duygularını törpülemeye çalışır. Kırk gün hocanın tekkesinde kalan Kürşat burada bir değişim yaşar. Tekkede kaldığı süreçte

Kürşat; hem eşinin katiline olan intikam duygularından arınır hem de eskiden yapmayacağı nitelikteki işleri bile nefsinin ezmek uğruna yapar:

“İşte sana bir soru. Yalnız, fazla düşünmeden cevap ver. Asiye’yi öldüren kişiyi tanıyor musun? Ya da bir tahminin var mı?

–Yoktur efendim.

–Bir gün öğrenirsen ve onu bulursan, ne yaparsın? Düşünme!..

–Hocam...

–Tez ver cevabını!...

–Allah’a ayandır hocam... Parçalarım! Lime-lime ederim!...

...

–Sus!.. Tövbe ve istiğfar et! Yine gaflet denizine daldın. Yine nefsinin atına bindiğini görüyorum. Deli oğlan, sen bilmez misin ki, Allah’ın izni olmadıkça yaprak bile kıpırdamaz.” (Kaplan, 2014a: 89).

Kürşat’ın Hamdullah Hoca ile ilk karşılaşmasından itibaren hoca, sık sık onun deli damarına basar. Onun nefsinin ezerek uyguladığı bu yöntemin asıl amacı, onu çeşitli terbiyelerden geçirerek üst mertebelere taşımaktır. Bunlardan birisi de Kürşat’ın lakabı olan Kara Kasırğa unvanını aşagılamaktır. Hamdullah Hoca; Kürşat’ın bu ismi her duyduğunda içten içe böbürlendiğini söyler ve onun nefis yaptığını savunur:

“Hoca başını iki yana sallayarak tebessüm etti.

–Subhanallah!.. Bu mu Kara Kasırğa!..

– Bu istihza Kürşat’ın kanına dokunmuştu.

– Evet, hocam, dedi. Kara Kasırğa.

...

– Baban senden daha akıllıydı yiğit, dedi. Kara Tekin’e rüzgâr dense hicabından ezilirdi. Bakıyorum sen, sana takılan bu isme pek de alışmışsın. Kara Kasırğa!.. Hem kara hem de kasırğa... Hangi çınarları söktün, hangi dağların tozunu savurdun?” (Kaplan, 2014a: 75).

Şahidim Kılıcımdır romanında kardeşlerden biri olan Behlül de din adamı olur. Ölmeden önce Bora ve kardeşi Behlül ’ün asker ve imam olmasını vasiyet eden baba, böylece çocuklarının mesleklerini de belirler. Behlül oldukça sakin ve sabırlı

olan mizacı ile bu meslek için yaratılmış gibidir. Babasının bu vasiyeti üzerine mesleğini seçen Behlül, din adamı olmak için eğitimler alır:

“—Behlül’ü medresede yetiştir. Bora... Bora deli fişektir...

Sözünün burasında yüzü aydınlandı. Dudağında belli belirsiz bir gülümsemeyle devam etti:

—Onu serden geçti olarak yetiştir. Yanına al... Ama... Ama din ve millet yolunda kılıcını sallasın. Öç duygusunu tanımasın. Öç yiğidin gücüne zararlıdır... Her ikisine de onların böyle yetişmesini istediğimi söyle, ihtiyar anacığının ellerinden benim yerime öp, hakkını helal etmesini dile.” (Kaplan, 2014b: 24).

Senelerce savaş meydanlarında din adamı görevini sürdürmüş olan Behlül, mesleğinde oldukça başarılı bir hayat sürmüştür. Kendisini ilme adayan bu kişi romanda hiç evlenmez hatta bir gönül ilişkisi bile yaşamaz. Bu yönleri ile ideal bir din adamı görüntüsüne sahiptir. Roman sonunda Kanuni’nin ölümünün anlatıldığı kısımda Behlül yaşı altmışa gelmiş, yaşlı bir imam olarak romanda son kez görülür:

“Cübbesinin yakalarını iyice üst üste getirerek sarındı... Yaşadığı çileli hayat ve ilminin ağırlığı altında iyice ezilmişti. Gençken de zayıf olan vücudu, altmışa varan yaşıyla daha da zayıflamıştı... Sakalı bembeyazdı.” (Kaplan, 2014b: 167).

2.5.4.5. memurlar

Kaplan’ın romanlarında yer alan memurlar; genellikle olumlu ve topluma örnek kimselerdir. Yazarın romanlarında yer alan kadınlar genellikle eğitimsiz ve cahillerden oluşurken, incelememiz sırasında memur olan bazı kadınlara rastlanmıştır. Ancak bu kişiler tavır ve davranışları ile yaşadıkları yerin yabancı olduğunu hemen belli eder.

Bir Demet Leyla romanında ilk bölümde ismi geçen Orhan, Leyla’nın köyüne öğretmen olarak atanır. Orhan kırmızı motosikleti ile köyde dikkat çeken bir çekiciliğe sahip bir öğretmendir. Konuşması, oturması, kalkması diğer köy erkeklerinden çok farklıdır:

“Hamdi Dayı’nın küçük oğlu Halis’i yanına çağırıp, egzozundan buharlı dumanlar çıkararak pat pat çalışan motosikletinin gürültüsü arasında seçemediği bir şeyler söylemişti. Çocuk onun öğrencisiydi. Yanından saygıyla ayrılıp geri gelirken de hiçbir köy erkeğinde olmayan tatlı bir sesle...” (Kaplan, 1993: 12).

Yazar Leyla'nın gözünden Orhan'ı okuyucusuna tüm detayları ile anlatır. Leyla mahcup bir köylü kızı olduğu için Orhan'ı derinlemesine inceleyemese de hatırında kaldığı ile “orta boylu ne tombul ne zayıf, kalem gibi dümdüz” diyerek onu okuyucuya tanıtır:

“Saçları biraz uzuncaydı. Siyah ve parlaktı. Bir de hiç çıkarmadığı siyah camlı gözlüklerini hatırladı. Bıyıksız mıydı? Yoo, ağız hizasını her iki yana biraz geçirircesine, üst dudağını boydan boya kaplayan simsiyah bir bıyığı vardı. Gülerken muntazam dişleri, bu simsiyah bıyığın altından beyaz bir dizi inci gibi parlıyordu... Çok yakından olmasa da çok dikkatli bakamasa da biliyordu.” (Kaplan, 1993: 14).

Orhan fiziksel özellikleri dışında öğretmenliği ile onur duyan kendine son derece güvenen bir kişiliğe sahiptir. Öyle ki bu özelliklerini yürümesinden konuşmasına tüm hareketlerinde yansıtır:

“Yürürken, bacaklarını gergin ve sert atıyordu. Köydeki diğer erkekler gibi çöke yaylana yürümüyordu...” (Kaplan, 1993: 14).

Bir Demet Leyla romanında ilk bölümünde ismi geçen Şükran Hemşire romanda ilk defa Leyla'nın onu bir doğumda görmesi ile romanda rol alır. Şükran romanda yer alan bir başka memurdur. Şükran Hemşire köyde diğer kadınlardan oldukça farklı modern bir giyime sahiptir. Biraz kilolu vücudu ile giydiklerini yakıştıramaz. Ancak yıpranmamış elleri oldukça göz alıcıdır. “Bembeyaz ve ufacık elleri” ayrıca “boyalı tırnakları ve kalem gibi parmakları” ile ellerine toz kondurulamaz. Köylü kadınların arasında tavır ve davranışlarının yanında giyimi ile de şehrili izlenimi veren Şükran'ın bir diğer fiziki özelliği ise “kadife gibi yumuşak sesli” olmasıdır (Kaplan, 1993: 14).

“Bacağında pantolon vardı. Ama hiç de yakışmamıştı. Üzerinde eğreti duruyordu. Eğilip kalkarken, beli sanki iki yerden bükülüyor gibiydi. Ayak bilekleri incecikten. Bacakları da zayıf sayılırdı. Eğilip kalktıkça belli oluyordu. Hele diz kapakları. Sanki dizlerinin üzerinde fırlayıp çıkacakmış gibiydiler. Baseni, karnı ve göğsü hiç de vücudunun alt kısmına uygun değillerdi... Pantolonunun üzerine pembe bir kazak giymişti. Vücudunu iyice saran bu kazak, onca dikkatine, onca özen göstermesine karnının taşmasına engel olamıyordu.” (Kaplan, 1993: 14).

Şükran Hemşire tüm civar köyler dahil kendisini herkese sevdirebilir. Romanda başkahramanın onu kıskanmasına rağmen oldukça olumlu olan bu karakter; sağlık ocağından da doktordan daha çok önemsenen birisi olur:

“O sağlık ocağında Şükran Hemşire vardı. Sağlık ocağı, doktordan çok ondan soruluyordu. Kendini çevreye öyle bir sevdirmişti ki... Sağlık ocağı dendiğinde akla hemen o geliyordu.” (Kaplan, 1993: 24).

Bir Demet Leyla romanında ikinci hikâyede yer alan Orhan, öğretmen olmak isteyen bir gençtir. Orhan derslerinde oldukça başarılı bir kimya bölümü öğrencisidir:

“Her şey çıkar herhalde... Ne bileyim abla. Kimine göre bu sıra diplomalı işsiz çıkar, kimine göre öğretmen, kimine göre de kimyasal madde üreten fabrikaların kapacağı teknik personel çıkarmış...” (Kaplan, 1993: 37).

Orhan romanın bu bölümünde *“taşralı, Aydın taraflarından”* bir memleketlidir (Kaplan, 1993: 38). Orhan, Leyla ile ilişkisinde bağlanma sorunları yaşamaktadır. Sık sık Orhan’ın ilgisizliği sebebiyle Leyla, ayrılma ikilemi yaşar. Leyla tam anlamıyla Orhan’dan beklediği güveni bulamamaktadır. Orhan hakkında sürekli sürüncemede kalır ve onu iş yerindeki kendisine tali olan patron Kadri ile kıyaslar (Kaplan, 1993: 49).

Romanda yer alan diğer bir memur karakter ise Leyla’dır. Leyla bir kamu kurumunda çalışan genç bir kızdır. Romanda tavırları ve halka yaklaşımı ile sinirli bir karakter olan Leyla, sorunlarını işine yansıtır. Kendisini şikâyet edeceğini söyleyen adama *“bir barut gibi patlar”* ve adamı odasından kovar (Kaplan, 1993: 31). Leyla sevgilisi Orhan’dan göremediği ilgi sebebiyle oldukça sinirli bir gün geçirmektedir. Bu sırada da gelen müşterilerle ilgilenmemekte ve sinirini onlardan çıkarmaktadır.

2.6. ROMANLARDA TEMA

Tema; bir sanat eserinin merkezinde yer alan temel duygu ve düşünce demektir. Akalın temayı, *“söz konusu ama asıl konu değil onun bir ayrıntısı; açıklanan belirtilen, anlatılan olay, bir tasvirin tek bir yönü ve bölümü; özel anlamda bir yazının konusunu belli eden adı, başlığı”* (1980: 282) diye tanımlarken Doğan, onu *“bir esere hâkim olan fikir ve his”* olarak görür (1990: 1077).

Bir edebi eser birden çok temadan meydana gelebilmektedir. Ancak bu temalardan biri ya da birkaçı metinde daha bir önem kazanarak karşımıza çıkar. İkinci ya da üçüncü derecede önemli olan temalar, metin içinde yer alan asıl temayı besler ve zenginleştirir. Bunun yanında tema konu ile karıştırılabilir. Bunun ayrılması için de Cevdet Yalçın şöyle bir tanımlama yapar: "*Tema: Şiirde veya nesirde asıl konuyu değil de onun bir ayrıntısı; açıklanan, anlatılan tasvir edilen olayın tek bir yönü, parçası. Tema kelimesinin aslı Grekçe olup daha çok bir musiki terimidir. Bir sanat eserini oluşturan 'temel duygu ve düşünce' anlamında edebiyatta da -özellikle şiirde- kullanılmaktadır. Tema geniş anlamlı bir kelime olduğundan ana fikir ve konu ile karıştırılmaması gerekir. Çünkü genel bir duygu ve düşünce çerçevesinde birçok konular bulunabileceği gibi o konulara esas olabilecek ana fikirler de bulunabilir.*" (1989: 160-161).

Sadettin Kaplan'ın romanları çeşitli temalar etrafında gelişir. Tarihi romanlarında genellikle savaş, ölüm, vatan sevgisi gibi temalar görülürken; diğer romanlarında aşk, yalnızlık, yoksulluk ve dini unsurların bulunduğu temalar gözlemlenir. Bunların yanı sıra Sadettin Kaplan'ın romanlarında aşk belirli bir tema olarak işlenmese de birçok romanın arka planında bu konunun işlendiği görülür. Sevddiği kız ile kavuşamayan erkek kahramanlar, genellikle savaşçı kimselerden seçilmiştir. Özellikle tarihi içerikli romanlarında tarihi vakalar ve kişiler hikâyeleştirilerek kaleme alınmıştır. Kaplan genellikle romanlarında Osmanlı ve birlikteliğinde İslam tarihini konu edinmektedir.

2.6.1. Sosyal Temalar

2.6.1.1. yoksulluk

Toplumumuzun en belirgin sosyal problemlerinin başında gelir yoksulluk. Yoksulluk ile insanların ne hale geldiği, nasıl zorluklarla karşılaştığı tüm gerçekçiliği ile gözler önüne sunulur. Kaplan'ın hemen hemen tüm romanlarında kahramanlar yoksul kişilerden seçilmiştir. Yoksul kişilerin yaşadığı bir diğer zorluk ise açlıktır. Berna Moran toplumun geri kalmış kesiminin en büyük problemlerinin "*yoksulluk ve açlık*" olduğunu belirtir (2002: 316).

İğde Dalı romanında yoksulluğun insanlar üzerindeki etkisi, Pakize ve ailesinin çektiklerinden hareketle ortaya konulmuştur. Yoksulluk, hastalık ile

birleşerek kahramanlara çok daha büyük zorluklar yaşatmıştır. Pakize henüz romanın ilk sayfalarında yaşadığı geçim sıkıntısı ile okuyucuya tasvir edilir. O, kızına ve yatalak kocasına bakmak için evlere temizliğe giden zavallı bir kadındır:

“Eskimiş, partial pabuçlarından sağ tekinin ökçesi kırılmıştı. Zaten vicık vicık olan çoraplı ayağını çamurlara teslim ederek, pabucunun teki elinde olduğu halde doğruldu...

Zayıf ve titrek elleriyle, pabucunu tekrar tekrar evirip çevirdi. Ökçeyi tabanından ayrıldığı yere yeniden yerleştirdi. Bakışlarıyla salgıladığı hayali tutkalla ökçeyi, tabana yapıştırdı...” (Kaplan, 2014c: 13).

Pakize henüz geç yaşında kötürüm kalan kocasına ve kızına bakmak için para kazanmak zorundadır. Bu sebeple evlere temizliğe giden Pakize, olur olmadık tüm işleri yapar. Her şeye ailesine sahip çıkmak için göğüs gerer. Romanda para kazanmak uğruna alın teri ile çalışan Pakize; okuyucuya saf ve masum bir karakter olarak anlatılır:

“Onlar sana değil sen onlara uyacaksın... Para veriyorlar. Ve senden de iş istiyorlar. Çıkmayan kara mı olur? Olmaz mı?.. ‘Çıkar, çıkar!.. Çıktığı kadar’ deyip yürüdü ya kadın... Döşeme tahtası bu. Yılların eskittiği, çehresine bin çizgiyle bin hatıra çizdiği bu tahtalar kolay mı ağırırıldı?... Ama ağarmalıydı. Para veriyorlardı. Karşılığında da tahtalar ağırarak, sakız gibi olacaktı...” (Kaplan, 2014c: 59).

Bir Demet Leyla romanının üçüncü bölümünde Leyla, geçim sıkıntısı çeken ailesi ile birlikte yaşamaktadır. Leyla daha evvel iki yerde çalışmış; ancak çeşitli sıkıntılar yüzünden işten ayrılmak zorunda kalmıştır. Leyla’nın evlerinde yaşadığı bu geçim derdi onu bazı şeylerden mahrum bırakmıştır. Bunlardan birisi de çok az bulabildiği “ete” olan hasreti ile romanda yer alır:

“‘Et... Et!..’ diye, dilini ön üst dişleriyle damağı arasında bastırarak ezdi. Bir süre ‘et’ üzerine düşündü... İki harf ve tek heceli bu kelime ne çok şeyler çağırıyordu... Kokmuş, kanlı, kızıl, cerahatli... Birden öğürececek gibi oldu. Neden böyle düşündüğüne için için kızdı. Sonra da nefis rayihalar salan kebabçı, dönerci dükkanlarındaki etleri düşündü... Kalem gibi zarif kemiğinden iki parmakla, bir mikrofon tutar gibi tutarak yenen pırzolayı hatırladı.... Elinde olmadan, pırzolanın kekikli etini ısıtıyormuş gibi dudaklarını olabildiğince geri çekerek dişlerini ön plana

çıkardı... Tekrar 'et' diye fısıldadı. Ve etle ilgili yeni şeyler öbeklendi düşüncelerine..." (Kaplan, 1993: 11).

Leyla ailesinden gizli olarak bazen sevgilisi ile buluşmaya gider. O gün yine Leyla sevgilisi Orhan ile buluşmak için evden çıkar. Bir lokantada çalışan Orhan'ın ona öğle yemeği teklifinde bulunacağını umarak tüm yol boyunca hayaller kurarak ilerler:

"Belki lokantanın aileye mahsus üst katına çıkaracaktı. Ki, orası şimdi tamamen boştur. Güzel bir masaya oturtacak, sonra birden kaybolacaktı. İki self servis tepsisini elinde zorlukla yukarı taşıyıp, Leyla'nın 'Kız ben yemek yemiştım. Ay sen delisin...' çığlığına aldırmadan tepsileri masaya bırakacaktı. Leyla nefis yemekleri Orhan'ın hatırı için yerken, o sürekli konuşacaktı." (Kaplan, 1993: 66).

Leyla ancak Orhan'ın yanına gittiğinde beklediği ilgiyi göremez. Sevgilisinden beklediği yemek teklifi yerine, Orhan Leyla'dan kendisini ilerdeki çay bahçesinde beklemesini ister. Leyla ise bu teklife çok bozulur:

"Orhan'ın 'Soğuk bir şeyler içeriz.' cümlesi, Leyla'nın üzerinde soğuk bir duş etkisi yaptı. Canı sıkıldı. Orhan, bir anda gözünde bir solucan kadar küçüldü, soğuklaştı."

İçinden, 'Aptal!..' diye mırıldandı. 'Soğuk bir şeyler içermişiz... Benim karnım aç salak!... Sıcak bir şeyler yemek istemediğimi nereden biliyorsun?.. Hem bakalım üzerimde param var mı? Gidip oturacağım aile çay bahçesinde, senin gibi geri zekalı bir garson burnumun dibine dikilip de emrimi sormayacak mı? ..." (Kaplan, 1993: 68).

Orhan'ın çay teklifine çok bozulan Leyla eski çalıştığı büroya gider. İş yerine vardığında eski patronu Kadri'nin yemek yediğini görür. Bu bölümde yoksulluğun insanı düşürdüğü haller gözler önüne serilir. Kadri Bey, Orhan'dan farklı olarak büyük bir ısrar ve çeviklikle Leyla'ya ısrar ederek ona da yemek söyler. Leyla içinde bulunduğu duruma çok utanmış olsa da Kadri Bey'in ısrarları ile yemek teklifini kabul eder:

"Kadri Bey, tam dışarı çıkmak üzere olan çocuğa seslendi:

'Aynısından bir tane daha kap getir aslanım!... Haydi bakalım. Sen getirmeden yemeğe başlamayacağım. Soğursa karışmam, ona göre.'

Leyla'nın 'Teşekkür ederim Kadri Bey. Ben yemiştım...' demesiyle, çocuğun 'Oldu abi. Beş dakkada Beşikdaş! ...' diye haykırışı birbirine dolandı ve Leyla'nın itirazı askıda kaldı...' (Kaplan, 1993: 71).

Leyla okumamış bir ev kızıdır. Ailesinden gizli dışarı çıkması bile imkansızdır. Ancak baskıcı ailesine rağmen kısa süreli çalışma hayatında sigara alışkanlığı edinmiştir. Şimdi evde olduğu için sigara alacak ne parası ne de arkadaş ortamı vardır. Ancak bu eski iş yeri ziyareti sırasında Kadri Bey, kendisinin sigara alışkanlığını bildiği için Leyla'ya iki karton sigara hediye eder:

"'Yurt dışından gelen bir ahbabım getirmiş' dedi. 'Yabancı sigara. İki karton. Biliyorsun ben yabancı sigara sevmem. Ama sen de aksine yabancı sigara seversin. Unutmamışım bak... Bunları çantana atıver. Seversin...'

'Neden zahmet ediyorsunuz Kadri Bey' diye direnen Leyla, konsolun küf kokulu çekmecesinde yatan pakette iki tek sigarası olduğunu hatırlayınca, sanki gizli bir el ağzını kapattı.'" (Kaplan, 1993: 72). Bu görüşme sonrası oldukça rahatlamış bir şekilde eve dönen Leyla kendisini "bir kuş kadar hafiflemiş" hisseder (Kaplan, 1993: 73).

"Çantasında iki karton yabancı sigara vardı. Üstelik, karnı da toktu. Nicedir özlemini çektiği nefis bir yemekten sonra, Kadri Bey'in ikram ettiği sigara kesmemiştı. Bir sigara yeter miydi o yemekten sonra?... Bir an önce eve ulaşmaya can atıyordu. Oysa, aynı ev bir süre önce onu bir mengene gibi sıkıyordu.'" (Kaplan, 1993: 73).

Romanın ilerleyen bölümlerinde Leyla bir dikiş atölyesinde çalışır. Bu sırada öğle yemek vakti gelir. Patron Kadri herkesin yemek isteğini yazması için Yaşar'ı görevlendirir. Ancak bu sırada çalışanlardan Sakine diğer çalışanlardan farklı olarak yemeğin yanında tatlı da ister:

"'Ben kavurmalı dürüm isterim vallayı...' diye cilvelendi. 'Ayrıca tulumba tatlısı da... Bugün tatlı yedir be Kadri abi...'

Baş köşedeki masada oturan adam, yerinden doğrulurken; kızıp kızmadığını ortaya koymayan bir bakışla kıza baktı:

'Tabii efendim...' dedi. 'Ama ağzının ölçüsünü versen de ona göre getirse çocuk...'

Kız cevap vermeden, az önce saati soran kadın konuştu:

‘Ne var yani Kadri ağabey?... Bir tatlı istesek kıyamet mi kopacak?... Yiyenler bizden çok mu üstüm insanlar?’

‘Ya hu çıldırtmayın beni Zeynep!... Ben yarınki üç tane çeki düşünüyorum... Çek bilir misin sen, çek!..’

‘Bana ne senin çekinden Kadri abi?’ dedi az önce ağzının ölçüsü istenen kız. ‘Sanki ne istemişiz. İstersen yemek de verme... Ayıp ediyorsun vallayı...’” (Kaplan, 1993: 135).

Atölyede adeta ağız dalaşı haline dönen bu tatlı isteme olayı Kadri’nin durumu toparlamaya çalışması ile devam eder. Kadri artık tüm bu pazarlıklar sonrası utanarak, çalışanlarından herkesin tatlı yemesini ister; ancak bu sefer de çalışanlar arasından gücenen ve yemek istemeyenler çıkar:

“Zeynep, gücenmişti.

‘Ben bir şey istemiyorum yavrum.’ diye inledi. ‘Çok acıkırsam bir simit aldırırım. Parasını da öderim.’

Ağzının ölçüsü istenen kız, işi pişkinliğe vurdu. Çikletini şişirip balon etti. Sonra da alnında patlattı...

‘Valla kimseye keyif bağışlayacak halim yok ben kavurmalı dürüm, ayran ve tulumba istiyorum... Yaz Yaşar... Sakine ablanın siparişi deyiver...’” (Kaplan, 1993: 136).

Kadri bu yaşananlardan sonra çalışanlara daha çok ısrar etmek zorunda kalır. *“Biraz şaka yapalım dedik”* diyerek konuyu açıklamaya çalışır. Sonra da çalışanlarına *“şaka bir yana sıkışık durumdayım.”* diyerek durumunu bir kez daha anlatır. Ayrılmaya çalıştığı karısından bir türlü kopamadığını ve kazandığı parayı *“avukata yedirdiğini”* anlatır (Kaplan, 1993: 137).

Anatolia’nın Etekleri romanında yoksulluk Bayram ve Emine üzerinden derinlemesine okuyucuya sunulmuştur. Köyde tarımla geçinen yerli halkın elinden, toprakları satın alınmaktadır. Gelecekte çok değerlendirileceği umulan bu tarım arazileri turistik bir bölgeye dönüşecektir. Fakat bu geçiş sürecinde insanlar bir meşgale bulamayıp işsizlikle yüz yüze kalmıştır:

“— Öyle, dedi. Öyle Bayram’ım... Ama para nerde?.. Bir süre susup durdular. Bakışları uzakları taradı, sonra bir noktada dolaşıp, düğümlendi... Derin derin bir göğüs geçiren Bayram:

— Para zibil gibi Emoş... Ama bizde yok. Nazı bize paranın... Çalışanı kazanırmış... Peh! Benden çok çalışan?... Geceyi gündüze uladım, terimle tarlalar suladım... Para yerine avucumuza yelleniverdi elin oğlu... Ya Emoş...” (Kaplan, 2014d: 21).

Özellikle kimsesiz ve hasta Bahri başka işlerde de çalışmadığı için fakirliği enine boyuna yaşamaktadır. Çok ilerleyen hastalığı için doktorlar şehre gitmesini ve orada tam teşkilatlı bir hastanede muayene olmasını söylemiştir. Ancak Bayram bir türlü tarlasının parasını alamadığı için doktora dahi gidemez. Bir de üzerine alacaklısı olduğu Bahri tarafından sıklıkla aşağılanmaktadır:

“—Yürü gidelim Emoş, dedi Bayram. Anca varırız köye. Dizimde derman yok zati... Yeter ki paran olsun. Ölüyü bile diriltirler... Ama paran olmadı mı? Zarın kırık geldi, yat kara bahtım!.. Kasabanın sağlık ocağında da bu kadar bakılır...” (Kaplan, 2014d: 16).

Zaten “baba evinde yoksul koca evinde fukara” olan Emine; bu yoksulluğu kocası ile birlikte yaşamasına karşın, kocasının destekçisi olmaya ömür boyu devam eder (Kaplan, 2014d: 66). Yer yer öfkelenirse de Allah’a şükretmekten geri kalmaz. Hatta eşi Bayram’a hitaben “Ne gelir elden?..” diyerek teslimiyetini ve çaresizliğini ortaya koyar (Kaplan, 2014d: 16).

Uçurumun Çağrısı romanında kahramanımız Orhan yalnız yaşayan bir üniversite öğrencisidir. Anne babası ölmüş kimsesiz birisidir. Öğrenci olmasına karşın burs almak istemeyen Orhan, geçimini sağlamak için çalışmak zorunda kalır. Bu nedenle ansiklopedi satarak geçinmeye çalışmaktadır.

Orhan’ın yoksulluğunu yazar romanda bize mekân üzerinden sıklıkla anlatır. Orhan tek göz bir odada ucuza kiralayacağı bir yer bulmuştur. Oldukça eski olan bu oda kışın çok soğuktur, çünkü Orhan’ın ısınmaya vereceği bir parası yoktur. Bu sebeple evinde akşamları battaniyesiyle ısınmaya çalışan Orhan ve odası romanda tasvir edilir:

“Anahtarını çıkardı. Sessizce kapıyı açıp, içeri süzüldü... Kapıyı yine sessizce kapatıp kilitledi. Küçük holde çamurlu ayakkabılarını çıkardı. Odaya geçti. Lambayı yaktı. Odanın manzarası hiç de iç açıcı değildi. Küçük tahta masanın üstünde bir çay bardağı, küçük bir demlik ve bir yığın kitap, kâğıtlar darmadağın duruyorlardı...

Elinde olmadan kendi kendine güldü. Birden üşüdüğünü fark etti. Sabahleyin eğreti toparladığı yatağının üzerine yayılı battaniyeyi omuzuna aldı. Sandalyesine çöktü.... Canı öylesine bir çay istiyordu ki...” (Kaplan, 2013: 17).

Orhan aynı zamanda çalıştığı ansiklopedi satışından pek de para kazanamamaktadır. Bu yüzden iş arayışı içindedir. Öğrencilik yıllarında yaşadığı bu zorluk ve imkânsızlıklar, onun açlık tasviri ile romanda güçlendirilir:

“Kokusu bayıltacak gibiydi dönercinin... Derin bir solukla döner kokusunu ciğerine çekti. Kaçamak bir bakış fırlattı dükkândan yana... Şişmanca bir adam, cama yakın bir masada avurdunu şişire şişire döner tıkınıyordu... Tıkınacaktı tabi...” (Kaplan, 2013: 73).

2.6.1.2. sahtekârlık ve dolandırıcılık

Kaplan’ın romanlarından sadece *Anatolia’nın Etekleri* içinde yer alan bu tema tüm romanın konusu içinde oldukça önemlidir. Genellikle bozulmuş düzenin bir eleştirisini de taşıyan bu tema; kısa yoldan zengin olma hırsına sahip insanlar ile özdeşleşir. Sahtekâr kişiler genellikle toplumun önde gelen zengin şahısları içinden seçilir. Bu kişiler her yerde bulunan tanıdıkları ile birbirini kollar. Haksız kazanç ve adaletsizlik bu kişilerin ortak özellikleridir.

Anatolia’nın Etekleri romanında yazar ilk defa sahtekârlık ve haksız kazanç temasına uzunca yer vermiştir. Bu romanda ezilen köylü ve emir altında çalışan işçilerin yapıp ettikleri ele alınmaktadır. Romanlarında dikkat çeken bir unsur da sahtekarlık yapanlar ve bu sahtekarlıklara karşı durmaya çalışan iki zıt kutbun olmasıdır. Hemen bütün romanlarında olduğu gibi bu romanda da çatışma, iyi ile kötü, olumlu kişiler ile olumsuzlar, fakir ile zengin üzerine kuruludur. Sahtekâr kişiler çoğunlukla görevini kötüye kullanan memurlardan ya da toplumda sözü geçen zengin ve nüfuzlu kişilerden seçilir.

Romanda başlangıçta fakir bir köylü olan Bahri; uyanık ve çeşitli kurnaz davranışları ile Ziya Bey’in yanına işe girer. Fakat daha sonra kendisini geliştirerek kendi işini kurmayı başarmış bir karakterdir. Bölgenin turizme açılacağı haberleri ile Bahri, köylülerden arsalarını satın almış; ancak kimseye ücretini vermemiştir. Köylülerin haklarını alamamaları, romanda Bayram ile Bahri’nin yaşadıklarından hareketle verilir. Parasını istemeye gelen Bayram’a Bahri çıkışarak şöyle der:

“Hem öyle ikide bir çıkıp gelme bana. Arada bunca adam var. Neyse tarlanın bedelini alacaksın. Bir tek senin mi tarlanı aldık?.. Hesap çıkartıyoruz. Herkes hakkını alacak... Şimdi yürü git.” (Kaplan, 2014d: 35). Bu sahtekârlık, köyde yaşananları açıkça gözler önüne sermektedir. Zira köyde yaşamak, bir yönüyle güçlünün zayıfı ezmesi demektir.

Romanın bir diğer sahtekârlık olayı da Ziya Bey’in bölgeye yabancı turistleri çekmek için uydurma bir gezi yazısı yazdırmak istemesi ile karşımıza çıkar. Ziya, para kazanmak için her şeyi yapabilecek bir patronudur. Ziya, yakın dostu olan gazete patronu Avni ile konuşup haber yapması için gazeteci Murat’ı bölgede ağırlar. Köyde bazı yerlere Murat’tan çeşitli haberler yapmasını isteyerek, bölgeye tarihi mekân süsü vermeyi amaçlamaktadır:

“—Hepsi o kadar olur mu ağabeyciğim? Diye yıldı. Bak daha neler göstereceğim sana... Şu küçücük tepeyi görüyor musun? Oraya çıkaracağım seni... Noel Baba’yı bilirsin. Hani sen Nilkola var ya... Bu adam onun en yakın arkadaşı... O da azizlerden... Adı Sen Paul... Noel babadan ayrıldıktan sonra buralara gelmiş.

—Taa buralara?

—Taa buralar dediğin ne kadarcık ki abiciğim? Gözünü seveyim...

—Hiçç... Alt tarafı üç yüz km falan...” (Kaplan, 2014d: 62).

Aynı sayfaların devamında Sezgin’in yazı dizisi için gönülsüz görünen Murat’ı da vaatler sıralayarak teşvik etmesinden bahsedilir. Sezgin yaptıkları işin memlekete “bir hizmet” olduğunu ve Murat’ın işinin de “hiçbir hizmet karşılıksız kalmaz.” diyerek ödüllendirileceğini sık sık vurgulamaktadır. Fakat buna karşın Murat isteksiz tavrını sürdürmekte; ancak emir kulu olduğu için de bunlara katlanmaktadır (Kaplan, 2014d: 63).

Murat köy ziyareti sonrası iş yerinde yazı müdürü Sedat ile konuşurken bu yazıyı yazmak istemediğinden bahseder. Sedat ise kendisine sık sık emir kulu olduklarını ve bu yazıyı yazmazsa işten atılacağını “— Nedir? Söylesene gevelemeden...” diyerek ima eder. Bahri ve Ziya’nın sahtekâr oluşunu da “—Abiciğim, bunlar sahtekâr!..” diyerek dile getirir, hatta onların “— Vatan haini” olduğunu da ekler (Kaplan, 2014d: 131).

2.6.1.3. savaş

Sadettin Kaplan'ın romanlarında sıklıkla savaş temasına rastlarız. Yazar tarihi romanlarını yazarken savaş ögesine yer vermektedir. Romanların kahramanları vatanperver, başarılı askerlerden oluşmaktadır. Aynı zamanda Kaplan'ın romanlarında yer alan savaş teması daha çok cihat temellidir.

Kara Kasırğa isimli tarihi romanında savaşlar konu edinilir. Sık sık Anadolu'nun farklı yerlerinde yapılan savaşları anlatan roman; Büyük Selçuklu Devleti ile Bizans Tekfurlarının savaşlarını konu edinir:

“Alparslan'ın bir Fatımi tarafından şehit edilmesi üzerine tahta geçen oğlu Melikşah, babasının tamamlayamadığı fetihleri gerçekleştirmek için, büyük veziri Nizamülmülk ile birlikte planlar yapıyor; Mansur, Süleyman, tutak ve Artuk Beğ gibi büyük komutanların emrine verdiği ordularla bu fetihleri gerçekleştiriyordu. Anadolu'nun fethi, çığ gibi yayılıyordu...” (Kaplan, 2014a: 41).

Kara Kasırğa romanında savaşlar sırasında cihattan bahsedildiği görülmektedir. Askerler yüreklerinde taşıdıkları bu yüksek inanç ile cephelerde başarıdan başarıya koşmaktadır:

“Ama Kürşat ve arkadaşlarının görevi cihad idi. Bu cihad ki; kalemle, dil ile olmayacaktı. Okun ucundaki bir hayatı yüklenip, kılıç ikazıyla cihatlarını sürdürecekler; atlarını küfrün kalelerin, zulmün dağlarına sürecektlerdi. Gitmeliydiler...” (Kaplan, 2014a: 102).

Şahidim Kılıcımdır romanında cenk meydanlarında büyük başarılarla imza atan kahramanlar ele alınır. İki asker arkadaş olan Kasım Beğ ve Davut Beğ Kanuni Sultan Süleyman'ın ordusunda yer alır. Davut hain bir saldırı sonucu ölmek üzereyken en yakın arkadaşı Kasım Beğ'e oğullarını emanet eder. Oğlu Bora, babası gibi askerlik mesleğine yatkındır. Bu sebeple Kasım; Bora'nın gelecekte ordu mensubu olmasını vasiyet eder. Bora bu olay üzerine asker olmaya karar verir. İlerleyen dönemlerde Bora o kadar iyi bir asker olmuştur ki en önemli ve gizli belgeler bile Bora'ya teslim edilir:

“Bununla da yetinmeyen Bora, kıyafet değiştirerek ve sadece Hamza Beğ'e bildirerek, üç adamıyla taa Mohaç kasabası yakınlarına kadar sokulup, durumu en ince ayrıntılarına kadar öğrenmişti. Dönüşte verdiği rapor, Kasım Beğ ve

komutanlar tarafından kaleme alınarak, Sadrazam İbrahim Paşa'ya sunulmuştu.” (Kaplan, 2014b: 92).

Anatolia'nın Etekleri romanında da savaş öğelerine yer verilmektedir. Romanda sık sık Ermenilerden ve Ermeni soykırımının olmadığından bahseden yazar; Kurtuluş Savaşı zamanlarını da Durdu Dede'nin gözü ile bizlere anlatır. Kurtuluş Savaşı yıllarında bir asker olan Durdu Dede, olayların canlı şahididir:

“‘Taş üstünde taş kalmamıştı’ diyordu Durdu Dede... Düşman, kaçarken geride bıraktıkları işe yaramasın diye, elinden gelen her türlü alçaklığı yapıyordu... Köyler, kasabalar yakılmış, yıkılmış halde geçiyordu elimize. Elimizden ne gelirdi. Daha bir bilenmiş olarak kovalıyorduk alçakları” (Kaplan, 2014d: 133).

Kurtuluş Savaşı her ne kadar binlerce kişinin ölümüne sebep olsa da diğer bir yönü ile bir centilmenlik savaşıdır da. Romanda bu konuya değinen yazarın, kişisel görüşlerine de yer verdiği görülür. Savaş sırasında esir düşen düşman askerlerine Türk ordusunun yardım ettiği ve iyilikle karşılık verdiği anlatılmaktadır. Yine Durdu Dede'nin gözünden anlatılan bu bölümler romanda tasvirler ile okuyucuya aktarılır:

“Hemen süngülere davrandık. Namussuz herif, arkadaşlarıyla birlikte bu köyü kundakladıktan sonra, tam işimiz bitti diye gideceklerken, genç bir gelinin alevler arasında kalan yavrusunu almaya koştuğunu fark etmiş... Peşinden dalmış ki, gelene sahip ola... Kurban olduğum Allah!.. O saat çöküvermiş dam... Bu da gebermemiş... Biz gebertelim deyyusu dedikse de kumandanımız bırakmadı.

Yaralıdır, silahsızdır dedi. Üstelik herifin yaralarını tımar edip, bir de karnını doyurduk...” (Kaplan, 2014d: 134).

Gazi Osman Paşa/ Plevne'ye Saplanan Tuğ romanı tarihi bir komutanı anlattığı için savaş temasına sık rastlanır. Romanın başlangıcında Osman Paşa ordusunu savaş için hazırlamaktadır. Bu savaş Osmanlı'nın en zayıf zamanında yaşandığı için siyasi anlamda yalnızlıklarla mücadele eden bir ordunun savaşıdır. Yaşadığı türlü zorluklara rağmen amacından vazgeçmeyen komutan ve askerlerin; dayanıklılığı ve sabrı romanda göze çarpar:

“Ömer Paşa, şehirden de gereken malzeme ve insan yardımı alarak 19 Temmuz sabahı, yani henüz şehre vasil olduğu sabah, askerlerinin bitkin haline bakmaksızın büyük bir tahkimata başladı. O gün akşama, akşamdan da gün ağarıncaya kadar tabyalar kazılıp tahkim edildi.” (Kaplan, 2014e: 55).

Tüm zorluk ve imkansızlıklara rağmen Osman Paşa'nın komutasındaki ordu canla başla savaşmış ve zafer kazanmaya devam etmiştir:

“Topçu bataryalarımız, aldıkları emir üzerine nokta atışı yapıyor, büyük guruplar halinde ve dalga dalga gelen düşman piyade birlikleri arasında gelen büyük boşluklar açıyordu. Her atışta büyük bir zayıat veren Moskof kıt'aları şaşırıp dağılıyor, yine zabitlerinin gayretiyle toplanarak yürüyüşlerine devam ediyorlardı.” (Kaplan, 2014e: 59).

Osmanlı'nın Balkanlar'da kalan son topraklarını Moskof ordusundan korumaya çalışan bu ordu, Plevne'de ilk zaferini kazanmıştır. Osmanlı askerleri bu başarılarını imanlarına borçludur:

“Mehmetçik, koyun sürüsüne dalan birer kurt gibi ve büyük bir imanla saldırıyor, arkadaşlarının akıbetini gören diğer düşman askerleri adım adım geri çekiliyorlardı...” (Kaplan, 2014e: 63).

Elbette her savaş gibi bu savaşın sonunda da ölümler ve gaziler vardır. Bu ölümler ise ordusuna gönülden bağlı Gazi Osman Paşa'yı oldukça üzer:

“Plevne'ye saldırmayı, Şuldner'in Kolordusuna iki yüz otuz zabıt ve iki bin sekiz yüz kırk yedi ölü, bin beş yüz civarında şehit ve yaralıyla Osman Paşa'yı bir hayli üzen fireyi vermişti...” (Kaplan, 2014e: 65).

Plevne'de kazanılan ilk zaferin ardından durdurulamayan Rus ordusu tekrar savaş için hazırlıklar yapar. Ancak bu sefer iyice yalnızlaşan Osmanlı askerleri değil savaşmaya, yaşamaya bile imkân bulamamaktadır. Gazi Osman Paşa kendilerine yardım geleceğini umarak ordusunu beklemeye alır. Ancak bu beklemek o kadar uzun olur ki aylarca sürer. Bu süreçte yiyecek sıkıntısına da düşen ordu; Osmanlı Devleti'nden gelen 'çekilin' kararı ile yıkım yaşar. Ancak Gazi Osman Paşa savaşmadan teslim olayı kendisine yediremez. Kendilerinden çok fazla sayıdaki bu orduya kafa tutmak oldukça cesaret isteyen bir karardır eбетteki. Bir sabah vakti henüz gün ağarırken Osman Paşa'nın emri ile savaş başlar:

“Tanyeri henüz pembeleşirken, Müşir Gazi Osman Paşa harekât emrini verdi. Başta Osman Paşa olmak üzere, yirmi bin kişilik kuvvet bir sel gibi düşman mevzilerine doğru akmaya başladı...”

Bu, artık bir ölüm kalım savaşıydı...” (Kaplan, 2014e: 167).

Savaş tüm vahşetiyle devam ederken her açıdan yetersiz Osmanlı ordusu mermileri tükenmesine karşın tüfeklerine süngü takarak savaşa devam eder. Bu durum ise ordusunu çok seven Osman Paşa'yı oldukça üzmektedir:

“Yaralı halde, askerlerinin arasında at koşturan Gazi Osman Paşa, bu kahraman askerlerin mermisiz tüfeklerine süngü takarak, düşman kurşunlarına doğru atıldıklarını büyük bir üzüntüyle görüyordu.” (Kaplan, 2014e: 169).

Tüm yokluğun içinde adeta şehit olmak için savaşmaya devam eden ordunun durumuna üzülen Osman Paşa, bu gidişata dur demek zor olsa da için ateşkes emri verir:

“Savaş, olanca hızıyla sürüp gidiyordu. Ama artık bu bir vahşet sayılırdı. Silahsız ve cephanesiz askere saldırmayı utanmadan sürdüren Moskof askerleri, çakallar gibi vahşi sevinç çığlıkları atıyorlardı. Eğer komutanlarından ateşkes emri gelmezse, her Osmanlı askeri bu ateş ve ölüm çemberinden kaçmayı düşünmeden şehid olacaktı...”

Bu durumda bile düşmana sekiz bin civarında kayıp verdiren Osman Paşa kuvvetleri ne yazık ki, siviller de dahil olmak üzere beş bin şehid, bir o kadar da yaralıdan sonra ateş kesiyordu...” (Kaplan, 2014e: 171).

2.6.1.4. vatan sevgisi

Kaplan'ın romanlarında sıklıkla yer verdiği bu tema; yazarın milli duygularını ifade ettiği bölümlerdendir. Özellikle tarihi romanları içinde kendisine yer bulan bu tema; roman içinde toplumsal boyutta bir etkiye sahiptir.

Yazar, ilk tarihi romanı olan *Kara Kasırga* romanında sık sık vatan sevgisinden bahsetmiştir. Vatanı için canını hiçe sayan kahramanlar, kitabın her bölümünde göze çarpmaktadır. Kitabın henüz ilk sayfalarında görev aşkıyla yanan Kürşat baygın olarak getirildiği evde uyandığı vakit vazifesini yapamamış olmanın üzüntüsünü yaşar:

“Yaralı sustu. Gözlerini kapadı. Yanağından bir damla yaş, çıranın titrek ışığında bir elmas parçası gibi ışıdı...”

–Vazifemi yapamadım, diye inledi. Beni bekleyenler var. Bu önemli vazifeye beni layık görenleri mahcup ettim... O heybede...

–Evet yavrum? Ne vardı o heybede?

–Söyleyemem! Hiç kimseye söyleyemem... Allah'ım vazifemi tamamlamak için bana kuvvet ver. Fırsat ihsan eyle Ya Rabbi!.. Yoksa...” (Kaplan, 2014a: 12).

Yazarın ikinci tarihi roman olarak kaleme aldığı *Şahidim Kılıcımdır* romanında vatan sevgisi romanın ana temasıdır. Savaşçı bir toplum olan Türkler vatanları uğruna canlarını ve mallarını hiçe saymaktadır. Kahramanların savaş meydanında adeta kendini unuttukları, her şeylerinden vazgeçerek korkusuzca vatan uğruna savaştıkları görülür:

“Bora Beğ, emrindeki Deli grubuyla ovada kartallar gibi uçuyordu. Kaçanlardan çevirdiklerini teslim alıyorlardı. Silahını atmayıp da direnenler oldu mu, işi kılıçlar hallediyordu...” (Kaplan, 2014b: 101).

Gazi Osman Paşa/ Plevne'ye Saplanan Tuğ romanında en kötü dönemlerini yaşayan Osmanlı Devleti uğruna evini, çocuklarını bırakan askerler sık sık karşımıza çıkar. Bu askerlerin başında da ömrünü cephelerde geçirmiş Gazi Osman Paşa yer alır. Osman Paşa zaman zaman özlem duyduğu ailesini hatırlar. Ancak kendisi ile aynı durumda olan askerlerini düşününce bu duygusundan da utanç duyar. Vatan sevgileri uğruna senelerce cephede kalmayı göze alan tüm askerleri düşünerek duygularına gem vurur:

“Derin bir göğüs geçirdi. İstanbul’u oradaki evini, çocuklarını hayal etti... Burnunun direği sızladı... Ama çabuk toparlandı...”

Buradaki herkes kendisi ile aynı durumdaydı. Bunu hatırlayınca, düşüncesinden bile hicap duydu.” (Kaplan, 2014e: 132).

Osman Paşa başarılı ve azimli bir komutandır. Katıldığı savaşları vatan aşkı içinde canını hiçe sayarak kazanmaktadır. Yine bir gün askerleri ile hazırlıklarını tamamlayıp sabah Plevne’ye yola koyulacaklarken rüyasında annesini görür:

“‘Oğlum’ diyordu anası. ‘Zinhar yüzümü yere eğmeyesin oğul... Ben sütümü, vatan ekmeğini sana helal etmez, bilesin. Sana teslim edilen Sancağ-ı Şerifin şerefine leke sürmeyesin emrindeki neferleri öz oğlun bilip, onlara kol kanat geresin. Zıyan zebil etmeyesin bu vatan evlatlarını...Allah yardımcın olsun. Korkma, damarlarında ecdadın yiğit kanı var. Sana helal süt emzirdim oğul. Şüheda ervahı seninle birlikte bu cihada girecektir. Allah var, gam yoktur. Menzilin mübarek ola!..” (Kaplan, 2014e: 52).

Yazar romanın bölümleri içinde yer yer canlarını hiçe sayarak savaşı bu askerleri okuyucu ile derinlemesine yaptığı tasvirlerle paylaşır. Bu askerler yarına uyanacaklarını bile bilmeden diğer gün yapılacak savaş için hazırlık yapan gencecik çocuklardan başkası değildir. Onlardaki tüm bu duyguları diri tutan, yüreklerine bu sıcaklığı veren tek şey ise vatan sevgisidir:

“Komutanlarını aralarında gören askerlerin keyfine diyecek yoktu. Sofralarına gittiği kimseler, ömür boyu saklayacakları bu hatırayı belki de torunlarına anlatacaklardı. Tabii, eğer ömürleri var da bu badireden memleketlerine sağ dönebilirlerse...” (Kaplan, 2014e: 51).

2.6.1.5. vatan hainliği

Sadece *Anatolia'nın Etekleri* romanında görülen vatan hainliği teması; roman boyunca işlenmesi bakımından önem taşır. Yazar bu temada yer alan kişilere karşı genellikle olumsuz bir yaklaşım içindedir. Haksızlıklara direnen, dürüst karaktere sahip kişilerin karşısında bulunan vatan hainleri, roman boyunca bir çekişme içindedir.

Yaşadıkları bölgenin turizm bölgesi sayılması dolayısıyla turizmci Ziya; uydurma tarihi kalıntılar göstererek bölgeye yabancı turistleri çekme amacındadır. Fakat gazeteden haber yapması için gönderilen Murat; çevre gezisi sonrası bir haber niteliği bulamadığı bu yöreden ayrılmak ister. Ancak Ziya Bey sürekli Murat'ın patronu Avni Bey'i konuşması arasında hatırlatarak, Murat üzerinde baskı kurmaktadır:

“Ziya Bey, bardağını sonuna kadar içip, masaya bıraktı. Pek tatmin olmuşa benzemiyordu. Sezgin'e de biraz bozulmuştu. Zoraki bir gülüşle:

— Sağlık olsun, diye güldü. Pek de önemli değil. Televizyondan da gelecekler. Başka gazeteler de var. Ama ben isterdim ki, bu haber Avni ağabeyimin gazetesinde bomba gibi patlasın... Neyse... Demek kısmet olursa yarın gidiyorsunuz ha?” (Kaplan, 2014d: 115).

Romanda sonradan görme birisi olan Boz Bahri daha evvel yanında çalıştığı Ziya Bey'i kendisine örnek almaktadır. Ziya Bey'in uydurma tarihi kalıntılar ile zengin olacağını düşündüğü için de o da eski bir kalıntıyı Ermenilere ait olduğu iddiasını ortaya atmak ister:

“— Anlatacağız. Fırsat vermiyorsun ki... Şimdi ben diyorum ki, bu eski su değirmenini, eskiden Ermeni kilisesiymiş gibi lanse edemem mi? Eski bir kilise, filan...” (Kaplan, 2014d: 57).

Fakat Ziya Bey bu durumdan çok rahatsız olmuştur. Zaten yanından ayrılarak kendisine rakip olan Bahri’den hoşlanmamaktadır. Murat’a Bahri’nin Ermeni meselesini ortaya attığını anlatarak kendisinin yaptığı işleri aklamaya çalışmaktadır. Konuşma sırasında sık sık memleketi için yaptığı iyilikleri “*Ama biz ne yaptık? Turizm denen bacasız fabrikalar kurduk*” diye övünmekte ve Bahri’yi kötülemektedir (Kaplan, 2014d: 111):

“— Bir su değirmeni varmış... Bilmem kaç senelik. Tutup bu değirmeni, eski bir Ermeni kilisesi diye ortaya atacakmış... Rezile bak! Yahu insan öyle bir iş eder ki, ya iki Müslüman adamın sırtını sıvazlaya, ya da iki gâvur yüzüne tüküre... Bari akla mantığa uymayan işler yapıyorsun, hiç değilse elin gavuruna çanak tutma! Haksız mıyım birader?.. Efendim, güya o eski su değirmeni Ermeni kilisesiymiş de bizimkiler zavallı Ermenileri katledip, kiliseleri de başlarına yıkmışlarmış... Allah’ın cezası zirzop, zaten herifler yelden nem kapıyorlar... Hem elinizi vicdanınıza koyun. Taa Osmanlı’dan beri bu heriflere kaşının üzerinde kara var diyenin yakasına kanunlarımız yapıştı. Ferman var bu konuda ferman!... Reayaya karşı diye başlar, uzayıp gider... Sonra dinimiz buna engeldir... Behey herifi naşerif!.. Sen bizden mi yanasın, yoksa domuzdan mı? Yani, ben böyle bir şeye ifrit olurum... Şu memleketin, şu milletin yüceliğini şaibe altında bırakacak en ufak bir konu beni yaralar...” (Kaplan, 2014d: 111).

Murat ise içten içe kendisinden yazılmasını istediği haber dizisinin düzmece olduğunu anlamakta ve içinde bulunduğu durumdan çok rahatsız olmaktadır. Ziya Bey ile konuşmaları sırasında sürekli sessiz kalmış ya da zoraki olarak tasdiklemelerde bulunmuştur:

“Murat, kendini zor tutuyordu. ‘İkiniz de aynı pisliğin parçasısınız. Al birini, vur ötekine...’ diyebilmek için can atıyor ama, susmanın bazı yerlerde yaşamının şartı olduğunu biliyordu...”

— Haksız mıyım Murat Bey?

Ne diyecekti şimdi?...

—Haklısınız herhalde, diye inledi.” (Kaplan, 2014d: 110).

2.6.2. Bireysel Temalar

2.6.2.1. aşk

Aşk kavramı, binlerce farklı tanıma sahip olsa da geniş halde ele alındığında bir başkasına duyulan ilgi ve güzel hislerdir denilebilir. Bunun yanında Arslanoğlu'na göre ise "*Sevilene karşı ölçülemeyecek bir bağlılık ve tutku, ona sahip olma istemi ve onunla bir bütün hissetme ve aynı zamanda 'kendi' olarak kalma... Bugüne dek yapılmış birçok aşk tanımının ortak noktaları bir araya getirildiğinde karışımıza bu özellikler çıkıyor.*" (2002: 15).

Sadettin Kaplan'ın romanlarında bireysel temalar içerisinde aşk en çok yer verilen temalardan biridir. Kaplan'ın romanlarında anlattığı aşk çoğu zaman iki genç arasından uzaktan uzağa olarak sürer. Bu aşk ten anlamında yaşanmazken, kahramanların kimi zaman birbirini senelerce beklemesi ve hayallerinde yaşatması söz konusudur. Bu aşıklar birbirlerini görmese de bekler ve roman kavuşma yaşanmadan sonlanır. Bunun yanı sıra romanlarda yer alan diğer aşk hikayesi de birbirini çok seven çiftlerden birisinin acılı ölümü ile görülür. Hayatta kalan aşık, sadakat örneği göstererek, bir daha kimseye ilgi duymaz ve hayatını yalnız sürdürür.

Yazar *Kara Kasırğa* romanında Kürşat ile Asiye'nin büyük aşkına yer verir. Kürşat esir düşen arkadaşlarını kurtarmak amacıyla kaçırdığı Aspasya'yı; ilk olarak o zaman görmüştür. Bu karşılaşma sırasında Kürşat'ın kendisini kaçırmaya rağmen düşünceli davranışları Aspasya'nın kalbini fethetmiştir. Aspasya o gece üşümesin diye Kürşat'ın kendisine verdiği yeleği dört yıl boyunca bohçasında saklamış ve onunla tekrar görüşeceği günü hayal ederek yaşamıştır. Kürşat ile tanışma sonrası Aspasya Türk dadısından, Türklerle ve İslam ile ilgili bilgiler öğrenmeye başlamıştır. Daha sonra ise aradan dört sene geçip Kürşat'ın ordusunun Bizans kalesini savaşta kazanmalarıyla; Kürşat Aspasya ile yeniden karşılaşmış ve Aspasya'nın kendisiyle gelmek istediğini öğrenmiştir. Yirmi yaşlarındaki bu iki genç savaş sonrası hemen orada evlenmeye karar verir:

—İşte şimdi rahatladım. Ama az da olsa beni de seversin herhalde?..

Aspasya gülümseyerek başını önüne eğdi.

—Yeleğin bohçamda, dedi. Görmek ister misin?

—Soruma cevap mıdır bu?

—Değil midir?

İkisi de susup önlerine baktılar. Askerlerden biri:

—*İmam Efendi sizleri bekliyor, dedi.*” (Kaplan, 2014a: 45).

Romanda hemen evlendikleri gece Aspasya’nın öldürülmesi ile Kürşat bunalıma girer. Aspasya’nın bu ani ölümü başkahramanı derinden etkileyerek; onun bir daha hayatı boyunca evlenmemesine de sebep olur. Yazar kavuşamadan ayrılan bu aşıklar üzerinden sadakati anlatır.

Şahidim Kılıcımdır romanında aşk teması, alışlagelmişten uzak bir tarzda ele alınmıştır. Geleneksel aşk hikayelerinde genellikle cesur ve itirafçı taraf erkekler olurken bu romanda bunun aksi gözlemlenir. Bora’nın ilk görüşte âşık olduğu Elif, genç ve güzel bir kızdır. Bunun yanında Bora’ya onu sevdiğini ve beklemek istediğini açıklayacak kadar da cesur bir kızdır:

—*Seni görmek istedim, dedi kız. ‘Bora Beğ’i göreceğim.’ diye ben ısrar ettim. Nöbetçinin bir suçu yok...*

Bora’nın içinde pınarlar kaynıyordu... Zor toparlandı:

—*Bakıyorum adımızı da öğrenmişsin Elif Kız, diye gülmeye çalıştı. Nöbetçinin bir suçu olmadığı belli. Ama nasıl olur da gecenin bu saatinde buralara kadar çıkıp gelirsin? ...*” (Kaplan, 2014b: 81).

Ancak Bora âşık olduğu bu güzel kıza, asker olmasından ötürü bir gelecekleri olmayacağını açıklar. Çünkü Bora ancak kılıcı ile nişanlı bir askerdir. Kendisinin tüm geleceği savaş meydanlarındadır. Bu yüzden arkasında gözü yaşlı bir eş bırakmak istemediğini Elif’e anlatır:

—*Bak Elif kız, dedi. Sen bu duyguyu bilemezsin... Bizler kılıcımızla nişanlıyız...Düğünümüz at sırtında olacak...Damatlık kıyafetimiz kefenimizdir!.. Ve kahpe bir ok, ya da hain bir hançer darbesiyle düşeceğimiz yerde kazılacak mezarımız, haclegahımız olmayacaktır!.. Sen bu duyguyu bilemezsin Elif Kız! ...*” (Kaplan, 2014b: 143).

Bir Demet Leyla romanının dördüncü bölümünde bir üniversite öğrencisi olan Leyla genç ve muhafazakâr bir kızdır. Üniversitede okuyan Leyla sınıf arkadaşı olan Orhan’ı bir durakta görmesi ile ona olan bu derin duygularını fark eder. Aslında Leyla Orhan’ı birinci sınıftan beri tanımaktadır. Ancak bu duyguları yetiştirme tarzı dolayısıyla içine atmış ve kendisine bile itiraf edememiştir:

“Birden kaldırımda yürüyen birine takıldı bakışları...

Arkadan iyice benziyordu. Yürüyüşü tıpatıp aynıydı. O’ydu canım. Başka kim böyle yürürdü ki... Geniş omuzlu, koltuklarının altındaki adalelerin aşağıya dümdüz inmelerine engel olduğu pazulu kolları... Mutlaka O’ydu...” (Kaplan, 1993: 11).

Leyla bu karşılaşma sonrası içten içe âşık olduğu Orhan’ı izlemekten kendini alamaz. Aslında dindar bir ailede yetişmesi dolayısıyla erkeklerden her zaman uzak kalan Leyla, Orhan’a karşı hissettiği bu duygularından utanmaktadır. Fakat Orhan da kendisi gibi muhafazakâr bir görüşe sahip olmasıyla Leyla’nın gönlünü daha fazla kazanmaktadır:

“Başka kim öyle yürürdü ki?.. Vakur ama mütevazı... Bu iki hasleti nasıl oluyor da bir kâsede eritebiliyordu?.. Hiçbir taşkınlığı yoktu. Aşağı yukarı son iki yıldır iyice onu fark ediyordu. Daha önce derslerinden başka bir şey düşünmediği için olmalı... Ama son iki yıldır içinden bir şeylerin O’na doğru kaydığının farkındaydı. O da ilgisiz değildi Leyla’ya karşı. Ancak gördüğü terbiye ve inancı daha fazla yakın gelmesine engeldi besbelli...” (Kaplan, 1993: 83).

İğde Dalı romanında fakir bir ailenin kızı olan Perihan yazar olmak istemektedir. Bu amaçla gazeteci olan Yılmaz ile arkadaşı vasıtasıyla tanışır. Yılmaz ile karşılaştıkları anda ise aralarında bir etkileşim olur. Özellikle güzelliği her zaman dikkat çeken Perihan’a; Yılmaz ilgisini ilk karşılaşmada belli eder:

“Yılmaz umursamadı. Gözleri Perihan’ın kızaran yüzünde dolaşıyordu. Sigarasından derin bir nefes çektikten sonra:

‘—Ne önemi var Ayten Hanım, dedi. Peri ya da Perihan. Aslında Peri ismi hanımefendiye daha uygun bence. Kısa ve kesin. Şiir gibi değil mi Peri Hanım?... Şaire şiir gibi isim yakışır.’” (Kaplan, 2014c: 45).

Anatolia’nın Etekleri romanında birbirlerinden başka kimsesi olmayan Emine ve Bayram’ın aşkı ile karşılaşırız. Bu aşk öylesine saf ve masumdur ki, adeta zorluklar ve imkansızlıklar karşısında duruşu ile herkese örnek olur. İlk olarak bu aşk; Bayram’ın geçmeyen hastalığı sırasında Emine’nin tükenmez bir sabırla ve şefkatle kocasına tavırları üzerinden anlatılır. Merhametle karışık bir aşk duygusudur bu. Özellikle Emine’deki aşk yılmamacasına, Bayram’ın ölümünden sonra bile devamlılık gösterir:

“Emine, içi kertenkele derisi gibi kavlanmış elini Bayram’ın saçlarında, ensesinde dolaştırdı. Sonra da boynuna, göğsüne doğru indi. Vıcık vıcık ter içindeydi... Soğuk yapışkan bir ter...”

Telaşlandı. Yorganı atıp fırladı. El yordamıyla bir paçavra buldu. Gelip, Bayram’dan yana yatağın kenarına ilişti. Elindeki bezle kocasının terini kuruladı.” (Kaplan, 2014d: 37).

Emine’nin bu denli şefkatli oluşu Bayramı içten içe üzmektedir. Hastalığı boyunca bir ulu çınar gibi arkasında olan bu kadına karşı acıma ile karışık üzüntü duygularını besler. İçten içe bu kadar “fedakâr” olan kadının “hayatını da zindan” ettiğini düşünerek kendisini suçlu hissetmektedir. Onun bu denli candan ve fedakâr oluşunun önüne geçemese de bazen bu düşüncesini ters bir biçimde ona yansıtır:

“Bayram tedirgin olmuştu. Kuru bir sevgiden öte, bir şeycik veremediği bu fedakâr kadıncağızın hayatını da zindan etmişti... Kendini bir an için bunca ihtimama layık görmedi. Utandı. Bu ilgiden sıkıldı.

—Tamam Emine, tamam... Diye soludu. Yeter artık. Bir şeyim yok. Yat uyu sen...

Uyumak mı? Nasıl uyurdu Emine?... Yanı başında acılar içinde kıvranan hayat arkadaşını öylesine bırakıp, yorganı başına çekerek uyuyacak mıydı?” (Kaplan, 2014d: 37).

Anatolia’nın Etekleri romanında aşk o kadar derin ve unutulmazdır ki Emine; kocasına ve kendisine hayatı boyunca bir rahat gün görmelerine müsaade etmemiş olan Bahri’den intikam almak ister. Bayram’ın büyük şehirde iyileşebileceğini bilmelerine rağmen, Bayram yeterli parayı bulamadıkları için ölmüştür. Bayram; hayatı boyunca Bahri’den alacaklı olarak kapısını aşındırır ve onun tarafından hırpalanır. Hastalığının son safhalarında yine Bahri’den parasını isteyeceği sırada ölmesi ise Emine’yi iyice Bahri’ye karşı kinlendirmiştir. Nihayetinde ise Emine Ziya’nın da dolduruşuyla Bahriyi vurur:

“—Bayram’ın karısını yakalamışlar mı?

Sezgin önce anlamadı:

— Bayram’ın karısı? Haa, Emine kadın... Tabii canım. Zaten nereye gidecekti ki?” (Kaplan, 2014d: 203).

Uçurumun Çağrısı romanında yazar, ilk karşılaşmada gelişen Orhan ile Suzan'ın aşkından bahseder. Henüz romanın başında ilk defa karşılaşan çift birbirini çok beğenmiştir:

“Merdivenin son basamağında biraz durakladı. Birden, gündüz aydınlığında tanıdığı çağla yeşili gözlerin, bütün düşüncelerini çelen bakışlarıyla buluştu gözleri... Bir anlık bakış, bütün benliğe gem olmuştu sanki.” (Kaplan, 2013: 5).

Romanın devamında Suzan çok çekingen olan Orhan'ı açmak ister. Bu yüzden oldukça rahat davranıp onunla arkadaş olma çabasını gösterir. Ancak Orhan yetiştirme tarzı ve yapısı yüzünden, bu çok beğendiği kızı günlerce düşünmesine rağmen ondan uzak kalmaya çalışır. Ancak bu sürede ne kadar uzak kalmak istese de bir bahane ile kendisini Suzan'ın yanında bulur. Her seferinde *“Keşke hiç gelmeseydim.”* diyerek pişman olmasına rağmen yine yeniden Suzan'ın yanına gitmektedir (Kaplan, 2013: 76).

“Neler oluyordu? Kendi isteğiyle gelmemiş miydi? O halde nedendi bu çekingenlik... Çıkarıp ansiklopedilerden bir takımı uzatmalı, sonra da ‘Buyurun siparişiniz efendim’ demeliydi... Bunun için gelmişti ama yüreğinde bir yılan gibi kıvrılan, bir türlü adını koyamadığı garip bir duygunun her lahza en ince damarlarını zehirlediğini hissediyor ve nedense korkuyordu...” (Kaplan, 2013: 76).

Her ne kadar Suzan'a isteksiz görünse de Orhan; tüm buluşmalar esnasında kaçamak bakışlar ile sürekli Suzan'ı takip eder. Onun yanında olmadığı zamanlarda da bir boşluk anında onu hatırlar. Hatta sık sık rüyalarında Suzan'ı görür:

“Orhan, yatakta dönüp durdu, anıp durdu... Sonunda, nasıl olduysa huzursuz bir uykuya daldı... Bu defa düşlerindeydi Suzan... Düşlerine de hükmediyordu artık... Sarı saçları, çağla yeşili gözleri, gelincik gibi dudaklarıyla düşlerinin gergefiydi Suzan.” (Kaplan, 2013: 113).

Bu aşta Orhan kaçan Suzan ise kovalayan taraftır. Suzan sık sık Orhan'ı evine davet eder. Onun maddi sıkıntılar yaşadığını anlayarak Orhan'ın satışını yaptığı ansiklopedileri satın alır. Aynı zamanda ona bir iş bulma çabası içindedir. Tüm bunların amacı kendisine çok mesafeli davranan Orhan'ın duvarlarını yıkmak istemesidir:

“—*Şu adresi al, dedi. Ev adresim ve telefon numaram var... Madem ansiklopedi pazarlıyorsun, ben de istiyorum. En kısa zamanda getirirsen sevinirim... Evim, kavga ettiğiniz yere oldukça yakın. Oldu mu?*” (Kaplan, 2013: 15).

Orhan’ı her gördüğünde ona karşı ilgisini hiç saklamayan Suzan bir gün Orhan’ın ona hala Suzan Hanım diye hitap etmesine oldukça üzülür. Güzelliği ile çevresindeki tüm erkeklerden ilgi gören Suzan ilk defa bir erkeğin kendisine bu kadar mesafeli davranmasına bozulmaktadır. Aralarındaki bu mesafeyi kırmak isteyen Suzan bu yüzden Orhan’a iyilikler yapmaya çalışmakta, ona iş araştırmaktadır. Tam da bu konuşma içerisindeyken duygularını tamamen Orhan’a açar:

“— *Peki, dedi. Siz neden bana bu iyiliği yapmak istiyorsunuz?...*

Suzan fettan fettan güldü:

—*Gerçekten bunun cevabını öğrenmek istiyor musun?...*

—*Elbette hem de çok...*

—*O halde sıkı dur! Se-ni- se-vi-yo-rum!.. Yetmez mi?*” (Kaplan, 2013: 158).

Ancak Orhan bu yanıt karşısında üzüntüsünü gizleyemez. Çok beğendiği Suzan’ı yeterince tanımadığının farkındadır. Aynı zamanda onun doğrulamadığı yaşantısı aklında büyük soru işaretleri barındırır. Zaten bu sonuncu görüşmenin ardından Ziya’nın adamları tarafından takip edilip dövülür.

Daha sonra Ziya; dövdürdüğü gencin Suzan’ın arkadaşı olduğunu söylemesiyle Orhan’dan özür dileyip iş teklifinde bulunsa da Orhan bu teklife soğuk davranır. Orhan arkadaşı Cezmi’nin tanıştırdığı Şefik’in iş yerinde mühendis olarak çalışmaya karar verir. Şefik’in ofisine gittiğinde bir aile sıcaklığı bulan Orhan, kendisine bu tercihi ile yeni bir yol çizer.

Orhan’ın ansiklopedi işini bırakması ile Suzan ile görüşecek bahanesi de kalmamıştır. Zaten tüm roman boyu içten içe Suzan’ın yaşantısını doğrulamamakta ancak duygularına da engel olamamaktadır.

Roman sonunda Orhan üç sene sonra ev sahibinin kızı Ayfer ile evlenmiş olarak karşımıza çıkar. Romanın son sayfasında ise Orhan, son defa Suzan’ı gazetede gördüğü bir intihar haberi ile hatırlar. Aradan seneler geçmesine karşın Suzan’ın bu haberine “*Bu zavallı kadıncağıza üzüldüm*” diyerek acıdığı görülür (Kaplan, 2013: 192).

2.6.2.2. yalnızlık

Sadettin Kaplan'ın romanlarında üzerinde sıkça durulan temalardan birisi de yalnızlıktır. Bu durum Kaplan'ın romanlarına sinen bir ruh haline benzer. Romanlarında idealistliği uğruna yalnızlığı seçen kahramanlar sık sık karşımıza çıkar. Diğer yandan sevdiği aşkına kavuşamayan kişiler de romanlarda yine yalnız kalmayı seçen kişilerdir.

Yazar, *Dağların Türküsü* adlı romanında roman kahramanı Cevat'ın çocukluğunu ele almaktadır. Cevat küçük yaşta annesini kaybetmiş, üç sene sonra da babasının şehit haberi ile dünyada yapayalnız kalmıştır. Bu haber sonrası Cevat babasının büyüdüğü köyüne, dedesinin yanına gönderilmiştir:

“Geleli iki ay olduğu halde, henüz köy hayatına alışamamıştı Cevat. Ama dedemler de, biz de, o üzüntülerini unutsun diye elimizden geleni esirgemiyorduk. Ninem bazen diğer kadınlara derdini açarken, bu çocuk üzülmesin diye, şehit oğluma doyunca ağlayamadım bile” diyerek sızlanıyordu.” (Kaplan, 2015: 36).

Kaplan, *Kara Kasırğa* romanında âşık olduğu ve bir gün bile evli kalamadığı eşi Asiye'nin ölümü üzerine içine kapanır, yalnızlaşır:

“Odaya girip de ne zamandan beri koyduğu tepsiye hiç dokunulmadığını fark edince dayanamadı.

— Bu ne hal ay oğul?.. Bir haftadır odaya kapandın. Kendini yiyip tüketiyorsun. Hiç değilse ibadetini yapabilmen için bir şeyler yemelisin. Takatten düşersin.” (Kaplan, 2014a: 71).

Ayrıca *Kara Kasırğa* romanında sevdiği kadına kavuşamayan âşık Kürşat Asiye'nin ölümünü gün gün sayar ve intikamını almak için yeminler eder. Fakat daha sonra hocası Hamdullah'ın yanında eğitim alan Kürşat bu fikrinden vazgeçer. Ancak Asiye'den başkasını da düşünemez. Gaza ve cihat aşkıyla yanan Kürşat, evlilik fikrinden uzak kalması gerektiğini ve savaşılar giderken evli olmanın onu engelleyeceğini düşünmektedir. Asiye'nin ölümünden bir sene geçtikten sonra halasının kızı Gülhanım ile evlendirilme teklifini reddeder:

“— Hala dedi Kürşat. Gülhanım'ı biz de severiz. Çocukluğumuz birlikte geçti. Lakin biz onu bacı biliriz... Allah onu mutlu eylesin. Biz bir yola baş koymuşuz ki, gayrı başımız yastık göremez... Beni bağışlayınız...” (Kaplan, 2014a: 172).

Şahidim Kılıcımdır romanında kişiler ordudan seçilmiştir. Bu kişiler ailelerinden uzakta ve evlenmemiş insanlardır. Çünkü sürekli savaş halindedirler ve hayatlarına birisini almayı dahi düşünmezler. Bunun yanında kahramanlar Bora ve Behlül henüz çocukken annesini kaybetmiş daha sonra babası orduda olduğu için babaannesin yanında kalmak zorunda kalmış iki kardeştir. Bu çocuklar kimsesizlik duygusunu hayatları boyunca yaşamıştır. Zaten bir ömür uzak kaldıkları babalarını ani bir saldırı sonucu kaybeden çocuklar; babaları tarafından en yakın arkadaşı Kasım’a emanet edilir. Bu andan itibaren Kasım Beğ iki çocuğa da sahip çıkarak onların eğitimleri ile ilgilenilir (Kaplan, 2014b: 23).

Başarılı bir asker olan Kasım Beğ bir gün oğulları gibi sevdiği Bora ve Behlül ile sohbetleri sırasında hayatlarındaki bu denli yalnızlığın asıl sebebinin meslekleri olduğunu söyler. Kasım’a göre evlenmek bir askerin altından kalkacağı bir yük değildir. Gençlere “biz kılıcımızla nişanlanmışız” diyerek evlenip bir yuva kurmanın kendilerine uygun olamayacağını söyler:

“Düşünümüz at sırtında oldu. Damatlığımız kefenimizdir. Kim bilir nerede ve ne zaman düşeceğimiz yerde aceleyle kazılacak mezarımız haclegahımız olacaktır.... Sen bu duyguyu bilemezsin oğul. Neslini sürdüreceksin başka bir başka insanın sana ‘baba’ demesindeki hazzı düşünebiliyor musun?... Nereden düşüneceksin?... Sanki ben bu duyguyu tatmış mıyım ki?... Her neyse... Hiç değilse sen ve kardeşinin bana baba demenizi çok isterim.” (Kaplan, 2014a: 59).

Bora on sekiz yaşında hem babasız ve hem de annesiz kalmış bir delikanlıdır. Savaş meydanlarında ne kadar cesur, güçlü ve olgun görünse de akşam odasına gittiğinde yine yalnızlığa boğulan bir gençtir. Çocukluğundan beri hem öksüz hem de yetim oluşu ile hayatta nasıl güçlü durulacağını öğrenmiştir. Ancak ilk yalnızlığında içindeki hüznü çocuk ortaya çıkar:

“Bora, bir çocuktü. Bora, yattığı yerde dönüp duran bir çaresizdi. Bora, bir sabah güneşi gören bir toprak kardı.... Bora kemend gibi bir bakışın esiri, mehtap gibidir çehrenin zebunuydu...Başını güçlü pazusunun yumuşaklığına gömerek, yüzükoyun yattı. Anasını çok küçükken yitirmişti. Ninesini hatırladı. Başını dizine koyup ağladığı günlere can attı... Artık o da yoktu...” (Kaplan, 2014a: 85).

Romanın ilerleyen bölümlerinde Bora ile Elif âşık birbirlerine âşık olmuşlardır. Elif Bora’ya ona âşık olduğunu ve eşi olmak istediği itirafında

bulunurken Bora ise askerliğı uğruna her şeyden vazgeçebileceğini ve bu yüzden de evlenemeyeceğini anlatmaktadır:

“—Bak Elif Kız, dedi. Sen bu duyguyu bilemezsin... Bizler kılıcımızla nişanlıyız... Düğünümüz at sırtında olacak... Damatlık kıyafetimiz kefenimizdir! Ve kahpe bir ok, ya da hain bir hançer darbesiyle düşeceğimiz yerde kazılacak mezarımız, haclegahımız olacaktır! Sen bu duyguyu bilemezsin Elif Kız.” (Kaplan, 2014a: 143).

İğde Dalı romanında roman başkahramanı genç kız Perihan; ailesi olmasına rağmen gerek hasta babası gerekse cahil annesi tarafından roman boyunca yalnız bırakılmıştır. Romanın tamamında hâkim olan yalnızlık teması ile tüm savunmasız kadınların sahipsizlik ve kimsesizlik yüzünden başına gelebilecek türlü felaketleri anlatmaktadır. Sırf kimsesiz kalmamak için gerek Pakize’nin gerekse Perihan’ın yaptığı evlilikler cahil ve işsiz olmanın birer sonucu olarak romanda karşımıza çıkmaktadır:

“Sahip... Sahipsizlik...Para, mevki... İnsanlık... ‘Olmaz olsun eğer insanlık buysa!’ diye haykırmak istedi. Sustu. Öfkesini bastıracaktı gibi, elini göğsüne bastırdı. Birden göğsüne koyduğu elinin parmağındaki halkayı fark etti. Hayret, nasıl da unutmıştı.... Oysa bu halkayı parmağına takmak için kaç genç kız can atmazdı ki?... Halka, parmağını alevden bir kısıp almıştı sanki.” (Kaplan, 2014c: 107).

Fakir ve meslek sahibi olmayan bu kadınlar, geçim sıkıntısı ve kimsesizlik yüzünden yanlış evlilikler yapmaktadır. Romanın sonunda çileli bir hayat yaşayan Perihan; son olarak psikolojik sorunlar yaşarken, kocasından ayrılıp İstanbul’a döner. Tam bu sırada hayatta tek yaşayan akrabası olan annesini ararken onun ölüm haberini alır:

“Sonra dergâha gelmişti. Anasının yedi ay önce öldüğünü öğrenince... Neler yaptığını hatırlamıyordu. Kendine geldiğinde Hanife Ana, ‘Bunu bir hastaneye yatırmak gerek... Dengesi çok bozuk. Bedenen de çökmüş...Ama işlemleri yapılmıyorsa kadar birisi sevabına yed-i emin olarak yanına alsın...’ gibi laflar etmişti.” (Kaplan, 2014c: 229).

Uçurumun Çağrısı romanında başkahramanımız Orhan yalnızlığı ile dikkat çeker. Orhan ailesi olmadığı için çalışmak zorunda kalan bir üniversite öğrencisidir. Aile hasreti ile yanıp tutuşan Orhan, bazen arkadaşları tarafından da bu bakımdan

horlanmaktadır. Arkadaş ortamında “Gerçi senin anan öldü ama” denilerek sık sık annesizliği yüzüne vurulur (Kaplan, 2013: 20).

Orhan’ın kimsesizliği çoğu zaman eve geldiği dakikalarda yüzüne vurur. Çünkü dışarda yoğun ve hareketli bir yaşam sürerken bunu hissetmemektedir. Ancak eve geldiği vakit kimsesizliğin verdiği bu soğukluk yüzünden Orhan eve gelmek istememektedir. Geldiği bu süreyi de uyuyarak geçirmeye çalışır:

“Gözleri karanlığa alışınca, odanın içindeki bazı eşyayı seçmeye başladı. Az önce uykudan kapanan gözleri, nedense yatağına uzanınca uykuyu kovdular... Düşünceler yine lif lif çözülmeye başladılar... Yalnızlık... İnsanların yalnızlığını başkaları anlayabiliyorlar mıydı acaba? Yalnızlık Allah’a mahsustu...” (Kaplan, 2013: 22).

Eve geldiği vakit yüzüne vuran ıssızlık onu çok mutsuz etmektedir. Böyle zamanlarda Orhan hayallere dalar. Eve geldiği anda yüzüne vuran bu yalnızlığı kurduğu hayaller vasıtasıyla atlatmaya çalışmaktadır. Soğuk odasında “Birisi kalksa, şurada bir çay demlese... Oh be!..” diyerek iç geçirir, sıcak bir yuva hasretini roman boyunca yaşar. Ancak böyle zamanlarda bu denli acizliği için hemen pişman olur. “Başka bir emriniz efendim?.. Oğlum sen kendini nerede sanıyorsun? Bari ellerini açıp da hizmetçiler çevrende toplanı versinler...” diyerek kendi kendisine söylenmeye başlar (Kaplan, 2013: 17).

Orhan iş için konuşmaya gittiği Şefik’in ofisinde çalışanları gözlemleme fırsatı bulur. Bu sırada oradaki çalışan herkesin bir aile sıcaklığı ile birbirine yaklaştığını anlar. Hayatı boyunca kimsesizlik ve yalnızlık ile sınanan Orhan; sırf ofiste şahit olduğu bu sıcaklık dolayısıyla burada çalışmaya karar verir:

“Orhan bu sıcak ortamı hayatında belki de ilk defa görüyordu. Ayı ayrı insanların, birer kardeş gibi birlikte çalışıp, birlikte yiyip içmeleri ve birlikte gülmeleri ne kadar güzeldi...” (Kaplan, 2013: 103).

Romanda Orhan ile ilk karşılaşmalarından itibaren birbirine âşık olan diğer kişi de Suzan’dır. Suzan Orhan gibi ailesi olmayan birisi değildir ancak başıboş yetişmiş bir kızdır. Ailesinin boşanması, babasının boşanma sonrası başkasıyla evlenmesi, annesinin kızına ilgisizliği gibi durumlar yüzünden aile şefkatini yaşayamayan Suzan; bu duyguları çok başka ve yanlış yollarda aramıştır:

“Canı hiçbir şey çekmiyordu. Bir yudum gerçek sevgi, bir içimlik gerçek dostluğa öylesine muhtaçtı ki... Birden sehpanın üstündeki viskiyi hatırladı. Bardağı boş görünce, Neşet’in bet ve yılışık suratı işledi gözlerinin odaklarına. Tiksindi...

Viski de içmeyecekti. Kalktı, yatak odasına geçti. Kendini yatağın üzerine yüzükoyun bıraktı. Başını yastığa gömüp, hıçkırıklara boğuldu... Ağladı, ağladı... Ağlarken uyuya kaldı. Uyandığında, saat saat on ikiye geliyordu...” (Kaplan, 2013: 47).

Güzelliği ile dikkatleri üzerine çeken Suzan, tam ünlü olma yolunda ilerlerken bir iş adamı tarafından kendisine ev açılmak sureti ile adeta hapis hayatı yaşamaya başlar. Başta göze hoş gelen zenginlik; herkesin hayal edemeyeceği kadar güzeldir. Aynı zamanda Suzan’a *“böyle bir dairede yaşamak için birçok insan nelerini vermez”* dedirtecek kadar da etkileyicidir. Ev *“ince bir zevkle döşenmiş”* ve *“Her şey oldukça kaliteli ve oldukça da pahalı”* olmasına karşın Suzan, içinde bulunduğu durumu zamanla anlamaya başlar. Bu devasa büyüklükteki evde Suzan yalnızlığını daha çok hisseder. Her şeyi ile kendisini teslim ettiği kişiden habersiz evden çıkamamaktadır. Çıktığı zamanlarda da ya takip edilir ya da sorgulanır. Ancak yalnızlığını bir nebze azaltmak için aldığı kuşu onun dert ortağı olur. Evde beslediği bu kuş üzerinden Suzan’ın hapisliğine göndermeler yapılır (Kaplan, 2013: 29):

“Yapayalnızdı... Bir eşya gibiydi. Şu anda üzerinde oturduğu koltuk kadar bağımsız değildi...

Kafesteki kanarya, ansızın çırpınırverdi. Suzan bu sesle önce ürperdi, sonra da gülümsedi... Yerinden kalkıp kanaryasının yanına gitti.” (Kaplan, 2013: 29).

Suzan’ın yalnızlığında kalabalıklar vardır ancak o çevresindekilerden istediği ilgi ve şefkati bir türlü bulamaz. Ancak Orhan’daki korumacı ve sahiplenici yönü keşfeder; bu yüzden onun eşi olma hayalleri kurar. Suzan öylesine yalnızdır ki kuşundan, yastığından canlı cansız her şeyden ilgi ve şefkat bekler. Bu yalnızlığı Orhan ile benzeştikleri tek yöndür:

“Uykusu mu geliyordu?... Anlamıyordu. Bayılmak gibi bir durum içindeydi. İçi geçiyordu... Yandaki pufun üzerindeki kırlenti alıp göğsüne bastırdı... Yumuşacıktı. Bu kırlentten bile bir şefkat bekliyordu...” (Kaplan, 2013: 35).

Orhan ile Suzan’ın romanın ilerleyen kısımlarında geçen bir tartışmalarında konu yine yalnızlık olur. Bu sefer Suzan ilgisiz ve isteksiz tavırlarından dolayı kızgın

olduğu Orhan'ı “*Sen yalnızlığı bilir misin Orhan? diye inledi. Görünüşe sakın aldanmayasın... Kimsesizliği, terk edilmişliği, yalnızlığı... Sen bunları bilemezsin Orhan*” diyerek yalnızlığı bilmemekle suçlar. Ancak tam olarak tanımadığı bu adam da en az kendisi kadar yalnız bir karakterdir (Kaplan, 2013: 85).

“*Neler söylüyordu bu kadın? Yalnızlığı bilemezmiş... Orhan mı yalnızlığı bilemezmiş?... Orhan mı arkadaşlarıyla gezip tozuyormuş?... Oturduğu evi bir bilse... Gecelerin o bitmeyen sızısını bir duysa... Sessizliğin uğultusuyla kulakları uğuldarken, yukarıda bazı sesler vehmedip çıldırdığını bir anlayabilse... Yalnızlığı bilemezmiş... Aç yattığını, midesinin gurultusuna sessizliğin uğultusunu katarak, mısra mısra beslediğini bir bilse...*” (Kaplan, 2013: 85).

2.6.2.3. dini unsurlar

Sadettin Kaplan; eserlerini kaleme alırken inançları ve hayat görüşü ışığında dini unsurlara sıklıkla yer vermiştir. İslam dinine ait kelime ve kavramlara romanlarında yer verir. Kaplan; Türk ve İslam dini mensubu olmasından dolayı gurur ve mutluluk taşır. Bu duyguları da eserlerinde ön plana çıkarır.

Kaplan; sosyal ve bireysel temalarda, Türk milletinin kültürel değerlerine sahip çıkmak ve bu değerleri yaşatmak için milli kültür bilincini oluşturmayı hedefler. Eserlerinin çıkış noktasını bu husus oluşturmuştur. İçinde bulunduğu toplumun din, dil, tarih, gelenek, görenek ve hayat tarzı gibi kültürel değerler romanlarının özünü teşkil eder.

Yazar, eserlerinde dönemin içinde bulunduğu siyasal ve dini konulara da değinerek verilen örnek bir kahraman üzerinden düşüncelerini aktarır. Özellikle dönem problemlerinden olan başörtüsü sorunu, yazarın bireysel eserlerinde konu edinilir. *Bir Demet Leyla* romanında rastlanan başörtüsü problemi doksanlı yılların yaşanılan sorunlarından biridir. Başarılı bir üniversite öğrencisi olan Leyla'nın sınava alınmaması üzerinden bu sosyal meseleye değinen yazar, idealist roman kahramanının karşılaştığı bu soruna çözüm arayışını anlatmaktadır. Tüm yolları denemesine karşın çözüm bulamayan Leyla, başörtüsünü çıkarmayarak hem tepkisini hem de varoluşunu ortaya koyar ve sınava girmez.

Yine aynı romanda başka bir kahraman olan Leyla ve annesi sık sık sohbetlere giderek orada tanıştıkları hocalardan bahsedilir. Anne ve kız bu hocalara

karşı büyük bir hayranlık ve saygı gösterirler. Ancak diğer yandan dine mesafeli karakterler ev içinde bu durumdan hoşlanmaz. Baba ve diğer iki kardeş aile içinde sürekli dini meseleleri alaya alarak aşağılamalarda bulunurlar. Yazar iki zıt kutup aracılığı ile romanın içeriğini oluşturur.

İslami söylem etkisi ile romanlar kaleme alan yazarın, tarihi romanlarında ise dini şahsiyetlere de yer verdiği görülür. Bu kişiler başkahramana genellikle yol gösterici ve akıl verici özellikler taşır. *Kara Kasırga* romanı başkahraman Kürşat etrafından oluşturulur. Kürşat yeni evlendiği eşinin öldürülmesi ile bunalıma girer. Huzursuz günler yaşayan Kürşat'a Molla Hamdullah Efendi'nin yanına gitmesi tembihlenir. Bu sebeple hocanın yanında kırk gün nefis terbiyesi geçiren Kürşat, dergâhtan ayrılırken çok değişmiş ve karısının katiline karşı duyduğu nefret duygusundan arınmıştır. Böylece İslam'ı yaşama fikri ile psikolojik bunalımlarından kurtularak iyi bir insana dönüşür.

Yine aynı romanda arayış içerisinde olup İslam'a yönelen kişiler göze çarpar. Aynı zamanda bu romanda yer alan iki Hristiyan genç İslam dinine geçerek isim değiştirir. Bunlardan birincisi Kürşat'ın eşi Aspasya'dır. Bu kişi, romanda âşık olduğu Kürşat'tan sonra İslam'ı araştırarak din değiştirir. İsmi ise daha sonra Asiye olur. Bir diğer din değiştiren kişi ise Mihael, Bizans askeri iken; bir gün Kürşat ve arkadaşlarının dürüstlüğünden etkilenerek İslam dinine geçer. Onun ismi de Abdullah olarak değiştirilir.

Bir diğer tarihi roman olan *Şahidim Kılıcımdır* romanında yazar sık sık dini terimlere yer verir. Başkahramanın kardeşi Behlül, hocadır ve roman içinde sık sık dualar eder aynı zamanda namaz kıldırır. Romanda en belirgin özellik savaşların cihat uğruna yapıldığının anlatılmasıdır. Toplumun yaşlısı genci bu cihat uğruna savaşlara katılmak istemektedir.

İğde Dalı romanında Perihan, yaşadığı zorluklara karşı şarkıcı olmuştur. Ancak eski kocası tarafından yüzüne kezzap atılarak güzelliğini kaybeden Perihan, bunalıma girer. Kimsesiz ve fakir olan anne Pakize ve Perihan bir dergâha sığınır. Burada yaşayan anne kız tesettüre girerek örnek bir yaşam sürdürmeye başlar. Bu dergâhta yer alan hocalara karşı da büyük bir saygı ve itaat söz konusudur. Hoca hanım Perihan'ın kişiliği gibi ismini de değiştirerek onun dönüşümünü sağlar.

Uçurumun Çağrısı romanında ise yazar başkarakter Orhan'ın, görüntüsü ve yaşayışı ile kendisine hiç uymayan Suzan'a aşkını anlatır. Suzan Orhan'ı türlü bahanelerle kendisine çekmeye çalışsa da Orhan ona uymayarak roman sonunda ahlaklı ve mutaassıp bir kız ile evlenmiştir. Suzan ise kendisini boğaz köprüsünden atarak ölür. Bu trajik son ile yazar romanda adeta Suzan'ı cezalandırır.

Gazi Osman Paşa/ Plevne'ye Saplanan Tuğ romanında yine cihat sıklıkla anlatılır. Güçsüz olan Osmanlı saldırı yapamamaktadır. Ancak askerler ve komutanlar cihat aşkı ile yanıp tutuşur. Bu sebeple de kendilerine taarruz emri verilmemesine romanda üzümlere tüm zorluklara rağmen beklemeye devam ederler.

Din ve dini değerlere yazarın eserleri içinde sıklıkla rastlanılır. Kaplan'ın eserleri incelendiği zaman onun dine karşı duyarlılığı ve hassasiyeti gözlemlenir. Yazar romanlarında dini kavramları da oldukça fazla kullanır. İslamiyet, Kur'an-ı Kerim, imam, ayet, hadis, dua, Sancağ-ı Şerif, ezan, cami, dergâh, namaz, himmet, Molla, şeyh, türbe, hoca hanım, sohbet gibi dini kavramları kullandığı görülmektedir. İncelenen romanlarda dini duygunun kişilerin varoluş serüveninde onları değiştirdiği, dönüştürdüğü ve mutlu bir birey yaptığı görülmektedir.

İğde Dalı romanında yüzüne kezzap atıldıktan sonra hayata küsen Perihan, annesinin yanına dergâhta kalmak üzere gider. Burada yeni bir hayata adım attığını fark eden Perihan'ı büyük değişimler beklemektedir. Yaşantısındaki bu değişimlere kendisi müdahale edemez, sürekli başkaları onun yerine kararlar alır:

“— Seni Melek Bacı'ya teslim edeceğim evladım, dedi. Ama önce elbisenden başlamalıyız. Uzun bir pardösü giyeceksin... Alacaklar... Tesettür emniyettir. Sonra da öğrenmen gerekenleri öğretecekler. Haaa, sesin çok güzelmiş. Allah'ın ihsanıdır bu. Bundan böyle, o güzel sesini menfur tegannilere değil, gönüllere melek kanadı takacak olan ilahilere hasredeceksin. Sevabın çok büyük olur inşallah.... Senin durumundan genç kızlarımız ibret alacak... Daha çok görüşeceğiz kızım. Burası senin evin... Anan da burada... Biz de senin anan sayılırız. Bacıların sana en yakın destek olacaklar. Onları sevmeye çalış. Zira onlar sana kucak açmaya hazırdırlar.” (Kaplan, 2014c: 198).

Bir Demet Leyla romanında dördüncü bölümde yer alan Leyla karakteri üniversitede okuyan genç bir kızdır. Leyla esasında romanda idealist bir dava kızı konumundadır. Başörtülü olmasından dolayı arkadaşları ile fikir ayrılıkları

yaşamaktadır. Leyla inançları gereği erkek öğrencilere karşı mesafeli davranır. Ancak diğer kız arkadaşları kendisinin erkeklere karşı gösterdiği bu hassasiyeti göstermez. Romanda başörtülü bir genç kızın diğer kızlar ile farklılıkları üzerinde durulur:

“Daha fakültenin ilk senesinde arkadaş olduğu ve şimdilerde nerede olduğunu bile bilmediği Leman’ı hatırladı. Leyla, o zaman da tesettürlüydü. Leman mı? Meral gibiydi... Yani...

Bir gün, bu konuda enikonu münazara etmişlerdi. Hatta bu münazara, bir süre sonra münakaşa halini almıştı. Fikirleri bir türlü uyuşamıyordu. Asgari müşterekleri, aynı sınıfın öğrencisi oluşlarıydı.” (Kaplan, 1993: 83).

Leyla okulda da başörtüsü yüzünden sık sık sorunlar yaşar. Okulda diğer farklılıklara karşı bu denli yasaklar ve tepkiler yokken başörtülülere karşı gelinmesi Leyla’yı öfkelenendirir. Yaşanılan bu ayrımcılığa okul hayatı boyunca bir çözüm yolu arayan Leyla, elinden bir şey gelmediği için yapılanlara sessiz kalmak durumunda kalır:

“Okul idaresi yine şahlanmıştı... Türbanlılara ölüm!.. Bu ne haldi. Durup durup yürüyen, sönüp sönüp alevlenen bu konuya köklü bir çözüm getirecek bir Allah kulu yok muydu?... Blucinli, hatta şortlu kızların kıyafetine karışan yoktu... Başında garip hasırdan Meksika şapkalarıyla, bacaklarının dizden yukarısını saran, paçaları tırtıklanmış yırtık kot pantolonlarla dolaşa şu kızlar gerçekten üniversite öğrencisi miydiler?... Onların bu akıl almaz kıyafetlerine, şişirip şişirip çatlattıkları çikletlerine, boyunlarından aşağı sarkıtığı at boncuğu, kemik parçası ve gazoz kapağı gibi sözde takılarına hiç karışan yoktu...” (Kaplan, 1993: 87).

Leyla tam da bu sıkıntıların içinde okuluna devam etmeye çalışırken bir sınav günü üniversite başörtüsü takan kişilerin sınava giremeyeceğini açıklar. Bunun üzerine okulda herkes ne yapacağını bilemeyerek bir tepki koymaya çalışır. Kimisi imza toplamaya kimisi başını açıp girmeye karar verir. Ancak Leyla okulda çalışan bir görevli olan Kadri’ye akıl danışır. Daha evvel de bu tarz olaylarda tarafını başörtülü gençlerden yana koymuş olan Kadri; Leyla’ya oldukça yol gösterici bir konuşma yapar:

“Muhterem kardeşim’ diye inledi. ‘Kendim için olsa, Allah’tan başka kimseye boyun eğmem. Sizler için, sözümün geçeceğini sandığım kaç hocaya boyun

büktüm... Ama adamlar bir kere kafaya koymuşlar. Bu bir kıyımdır.... Okumanızı istemiyorlar. Bunlar bahane. Ama onlara pirim vermeyin. Keyif bağışlamanın manası yok. Dediğim gibi yapın. Ehven-i şerdir. Allah şüphesiz görüp gözetip ve bağışlayandır... Yazık olur. Seneniz yanar...” (Kaplan, 1993: 89).

İğde Dalı romanında Pakize, ikinci kocası da ölünce sokakta kalır. Herhangi bir geçim kaynağı olmayan Pakize, gençliğindeki gibi temizliğe giderek para kazanma şansına da sahip değildir. Bu yüzden çaresizlik içinde bir dergâha sığınır ve orada yaşamaya başlar. Kızı ile yaşanan sıkıntılar sonrası iletişimi kalmayan Pakize; dergâha yerleştikten sonra kızının bir akıl hastanesinde kaldığını ve yakında çıkacağını öğrenir. Ancak gidecek yerleri olmadığından Pakize kızını da yanına aldırır ve birlikte dergâhta kalmaya başlarlar. Buraya karşı hem bir mahcupluk hem de bir hayranlık besleyen Pakize; kızına da aynı terbiyeyi aşılamaya başlar:

“Pakize Kadın, kızını omuzlarından iterek gülümsedi:

—Öp Hanife Ananın elini Perihan, dedi. Bundan böyle anamız, velinimetimiz, büyüğümüz ve her şeyimizdir kızım. Allah ondan razı olsun. Seni buraya kabul ettirdi...” (Kaplan, 2014c: 198).

Dergâha yerleştikten sonra yeni bir hayata adım attığını fark eden Perihan, hayatındaki değişimi izlemekle yetinir. Yaşadığı zorlu hayatı sonrası yüzünde kalan yara izinden utanç duymaya başlar. Bu yara izi onun kendine olan güvenini yitirmesine sebep olmuştur. Bu yüzden insanlarla konuşamaz hale gelmiştir. Dergâha yerleştiği sürede ise karşılaştığı olaylara kendisi müdahale edemez; başkaları onun yerine kararlar almaya devam eder:

—“ Seni Melek Bacı’ya teslim edeceğim evladım, dedi. Ama önce elbisenden başlamalıyız. Uzun bir pardösü giyeceksin... Alacaklar... Tesettür emniyettir. Sonra da öğrenmen gerekenleri öğretecekler. Haaa, sesin çok güzelmiş. Allah’ın ihsanıdır bu. Bundan böyle, o güzel sesini menfur tegannilere değil, gönüllere melek kanadı takacak olan ilahilere hasredeceksin. Sevabın çok büyük olur inşallah... Senin durumundan genç kızlarımız ibret alacak... Daha çok görüşeceğiz kızım. Burası senin evin... Anan da burada... Biz de senin anan sayılırız. Bacıların sana en yakın destek olacaklar. Onları sevmeye çalış. Zira onlar sana kucak açmaya hazırdırlar.” (Kaplan, 2014c: 198).

Perihan bu dergâhta çok büyük değişimleri hızlıca yaşamaktadır. Aynı gün yine Hanife Ana tarafından Perihan'ın ismi değiştirme kararı alınır. Perihan isminin “Eski ve kötü günlerle birlikte geride kalması” gerektiğini söyleyen Hanife Ana adını Ümmühan koyar (Kaplan, 2014c: 199). Ancak sonraları bile Perihan kendisine verilen bu yeni isme alışamaz:

“Perihan; Peri Pınar’a olduğu gibi Ümmühan’a da bir türlü alışamıyordu. Arkasından seslenildiğinde, nice sonra fark edip “Ümmühan benim ya... Peri bitti, Perihan unutuldu. Şimdi de Ümmühan! Adımı öğrenmeliyim ama hangisini? Hangisini? Diye düşünüyordu.” (Kaplan, 2014c: 217).

Fakat Perihan'ın bu değişimi daha önceleri ünlü bir şarkıcı olduğu için gazetelerin dikkatini çeker. Gazetelerden birinde Perihan'ın röportajı yayımlanır. Röportajın başlığı ise “Felaketten felaha”dır (Kaplan, 2014c: 210).

“Resim altı olarak, zarif bir italikle yazılı kısma baktı.

‘Ümmühan Hanım; mazimi, ömrümün heder olmuş karanlık yılları olarak toprağa gömdüm. Peri Pınar’ı, içimde çağılayan hidayet pınarıyla yıkadım, arındırdım. Ben şimdi Ümmühan’ım. Allah’ın bahşettiği sesimi O’nu zikreden ilahilerde kullanacağım, dedi’ diye yazmışlardı.” (Kaplan, 2014c: 210).

Perihan bu aşamadan sonra dergâhta dindar birisi ile evlendirilme kararı ile karşı karşıya kalır. Daha yeni yeni hastane sonrası annesine kavuşup kendisine gelmiştir. Ancak tekrar olarak ondan yeni bir hayata alışması ve annesinden ayrılması beklenir. Bu sırada Pakize de kararı veren Hanife Ana’ya karşı gelemmez. Kızının evlenmesi ile imanının tamamlanacağı fikri baskın gelir:

“—Hacı İbrahim, öyle pek de yaşlı biri değil. Elli beş civarında bir Müslüman... Bileği ve yüreği kavi biri... Haremini harama, evladını namerde muhtaç etmeyecek biri... Lakin belediye nikahı olmayacak. Zaten o bir formaliteden öte ne ki? Neden dersiniz? Neden dersiniz hacı İbrahim’in halen yaşayan bir zevcesi var. İki oğlu bir kızı evlenip gitmişler. Yani baba evinde değiller. Bekar ve evde kalan bir oğlu var. O da nişanlıymış...” (Kaplan, 2014c: 213).

Bir Demet Leyla romanında yer alan Leyla karakteri dindar bir genç kızdır. Bu yönü ile annesine benzeyen Leyla aile içindeki diğer kişiler olan babası ve iki kardeşi ile çatışmalar yaşar. Ancak anne kız bu farklı görüşlere rağmen kendilerini geliştirmek için sıklıkla sohbetlere katılırlar. Katıldıkları sohbetlerde diğer dindar

arkadaşlarının yanında bulunarak onların “*himmet ve bereketinden*” feyz alırlar (Kaplan, 1993: 95):

“Eee, sen söyleyene değil, söyletene bak... Zaten Hoca Anne, himmet ve bereketi hazır olsun, dermiş ki, bir gün Alla-hu Teâlâ’ya emaneti teslim ettiğim zaman gözüüm arkada kalmayacak. Elhamdülillah, yerime bir halife bırakarak gidiyorum... Bunu derken de onca talebesi arasında, dizlerinin dibinde bir tülbent gibi kıvrılıp dökülmüş bir halde duran Sülün Hoca’dan yana manalı manalı bakarmış... Sülün Hoca da haza yetişmiş.” (Kaplan, 1993: 96).

Aile içinde baba ve diğer kardeşler ile uyum sağlayamayan Leyla ve annesi sık sık çekişmeler yaşar. Özellikle bu aşamada ev kızı olan Leyla okuyan kız kardeşi Cemile ile problemler yaşar. Böyle durumlarda annesi Cemile’nin babası gibi olmasından çekinerek kızı ve küçük oğlunun “*ıslah olmaları için dua eder*” onlara nasihatlerde bulunur. Ancak böyle zamanlarda Cemile, ablası ve annesini kastederek “*Bir evde iki veli yeter.*” der (Kaplan, 1993: 97).

Yazar *Kara Kasırga* romanında başkahramanın eşi Aspasya ’ya sıkça yer verir. Aspasya büyük bir aşk ile sevdiği Kürşat’ı dört sene kalbinde saklamış ve onu ikinci görüşünde aşkını itiraf etmiş cesur bir karakterdir. Aspasya Kürşat ile ilk karşılaşmaları sonrası Türklere ve devamında İslam’a ilgi duyarak araştırır. Tüm araştırmalar sonrası İslam’a kendisini yakın hissetmeye başlar.

Kürşat ile Aspasya diğer karşılaşmaları sırasında birbirlerine aşklarını itiraf ederek kaçmaya karar verirler. O gece nikâhları kıyılan ve kendilerini yola revan eden iki genç, ıssız Süsen Yaylasında uyumak üzere ateş yakıp dinlenmek isterler. Bu sırada abdest almayı ve namaz kılmayı öğrenen Aspasya ismini de değiştirip Asiye koyar. Kısa süre içinde din değiştirerek hidayete eren Aspasya tüm bu değişimi Kürşat’a “*Senin hatırın için İslamiyet’i seçmiyorum Kürşat. İslamiyet’i sevdiğim, Müslümanlığı seçtiğim için seni istiyorum.*” diyerek yapar. Görüşmedikleri “*geçen dört yıl boyunca hep o yüce İslam dinini*” araştırdığını ve bu sebeple seçtiğini anlatır (Kaplan, 2014a: 45).

Fakat bu büyük aşkın sonu da hüsrandır. Evlendikleri günün gecesini görünmeyen bir yerden gelen ok ile aniden ölen Asiye, Kürşat’ı derin bir yasa boğar. Kürşat bu ani ölüm üzerine içine kapanır, kimse ile görüşmek istemez. Onun bu denli bunalıma girdiğini gören yakın çevresi onu Hamdullah Molla’nın yanında eğitim

alması için telkinde bulunur. Kürşat'tan buraya giderek dini bir eğitim alması istenir. Aynı zamanda Kürşat'ın eşinin öldürülmesi ile içinde gittikçe büyüyen katile olan öfkesi de yatıştırılmak istenmektedir. Bu öfke ve nefret duygularını atlatması için Hamdullah Molla'nın onun nefsinin terbiye edeceği düşünülür:

—*“Senin neren Kara Kasırğa behey çocuk?... Sen nesen?...”*

—*Bak yine suratın değişti. Yine gözün seğiriyor. Burun kanatların, dudakların titriyor. Ne bu asabiyet? Herkesin seni övmesini, pohpohlamasını mı arzu edersin? Kara Kasırğa yiğit delikanlıdır dendiğinde duyduğun zevki tahmin edebiliyorum. Hoşlanıyorsun bundan. Çünkü bu kabil sözler senin gururunu okşuyor. Bir kat daha artıyor içinde ihtiras....*

—*Ama hocam...*

—*Ne kasırgalar ne tufanlar gelip geçti evlat... Ve daha nice kasırgalar esecek... Yaşlı gözleri, sevgi kadifesiyle kaplı elinle sileceksin. İçinde saklı demir yumruk ancak zalime karşı kullanılır. O da son çare olarak. Tevazu tülünden sıyrılarak kendisini gösteren çehrede güzellik arama... Böyle çehrelerde ya riyanın yapışkan boyları ya da kibrin ucu irinli dikenleri vardır...*

—*Haklısınız hocam (Kaplan, 2014a: 77).*

Kürşat cesur ve güçlü bir askerdir. Ancak bu gücünü zalimce değil de adaletli bir şekilde kullanabilmesi için çeşitli nefis terbiyelerinden geçer. Kürşat artık kendisini Kara Kasırğa gibi görmekten vazgeçmeye ve diğer insanlarla eşit olduğunu düşünmeye başlar. Burada kaldığı süreçte olgunlaşmaya devam eder:

—*Akşam namazından sonra, genç talebelerle birlikte sofrayı hazırlamış, yemekten sonra da onca bulaştığı tek başına yıkamıştı.... Yatsı namazını kılarken, yorgunluktan dizleri bükülüyor, gözlerine uykunun en yumuşak kadife perdeleri iniyordu.*

—*Ancak, karşılıklı olarak beşer yer yatağında yatan on kişiden biri olarak, uyanık kalan şimdi yalnız kendisiydi.” (Kaplan, 2014a: 82).*

Kara Kasırğa romanında ismi Mihael olarak geçen Hristiyan bir karakter romanın sonlarına doğru İslam'ı seçerek Müslüman olur:

—*“Abdullah dediğimiz Mihael'dir. Daha doğrusu Mihael Abdullah oldu... Kış boyunca da gözünü budaktan esirgemedi, bir zamanlar mahiyetine girdiği*

Mavros'un sonunu hazırladı. Hidayete erdikten sonra, küfrün okunun, zulmün mızrağının üstüne gözünü kırpmadan atıldı..." (Kaplan, 2014a: 132).

Kürşat ve arkadaşlarının hayatını kurtarmasıyla onlardan ayrılmayan Mihal'e, daha sonra Koca Hüsrev'e Müslüman olmak istediğini söyler. Müslüman olduktan sonra adı Abdullah olan Mihael, Mavros'un kalesine yapılan saldırıda ağır yaralanır. Böylece kısa süre içinde Müslüman olan Mihael gazi olmuştur:

"Şey, tabii. Abdullah gerçekten de tufan gibiydi... Adama bakın be! Herifteki talihe gel de imrenme... Sen gel, durup dururken Müslüman ol, küfürden kinden temizlen... Vallahi aferin adama... Az daha şehit olacaktı... Sen işe bak. Birkaç ay önce şey olan adam, neredeyse şehitlik mertebesine erecekti. Talih buna derler." (Kaplan, 2014a: 133).

2.7. ANLATICI VE BAKIŞ AÇISI

Her anlatılan şeyin olduğu gibi romanların da bir anlatıcısı bulunmaktadır. Romanın anlatıcısı; romanını nasıl anlattığı ve anlatıcısının kim olduğu son derece önemlidir. *"Roman, öykü gibi anlatı türleri, anlatılacak bir öykü ile bu öyküyü okuyucuya sunacak bir anlatıcıdan oluşur."* (Aytür, 1977: 17). Bir metni en etkili anlatma şekli "ne"yi anlattığından çok o şeyi "nasıl" anlatıldığıdır. Edebi metinler içerisinde yer alan olay, konu, zaman, mekân kişi gibi ana başlıklar tam bir kompozisyon olabilmeleri için bakış açısı ve anlatıcıya ihtiyaç duyar.

Alaattin Karaca'nın anlatıcı tanımı şu şekildedir: *"Bir roman kurmacası içinde olaylar, kişiler, zaman ve mekândan oluşan öyküyü okuyucuya anlatan bu kurgusal varlığa 'anlatıcı' denir."* (2003:1).

Kurmaca bir yapısı olan edebî metinlerde kullanılan dil, eser içerisinde önemli bir yer tutar. Çünkü anlatım biçimine göre romanın diğer öğeleri olan zaman, mekân, şahıs kadrosu gibi unsurları da etkilemektedir. *"Bakış açısı, anlatma esasına bağlı metinlerde vaka zincirinin ve bu zincirin meydana gelmesinde kullanılan mekân, zaman, şahıs kadrosu gibi unsurların kim tarafından görüldüğü, idrak edildiği ve kim tarafından, kime nakletmekte olduğu sorularına verilen cevaptan başka bir şey değildir."* (Aktaş, 1998: 94).

Romanın anlatıcı türleri arasında yer alan gözlemci anlatıcı roman içinde adeta roman kahramanı ile kendisini bütünleştirir. *"Gözlemci anlatıcı, kendini*

roman kişisiyle özdeşleştirir; âdeta onun bedenine girer ve onun diliyle konuşur.” (Çetin, 2013: 108). Bu anlatıma sahip romanlarda kullanılan kişinin bakış açısı ve özne tutumu hâkim olur ve olaylar onun yorumu, değerlendirmeleri, gözlemleriyle aktarılır.

Romanlarda kullanılan bir diğer anlatım şekli de kahraman anlatıcıdır. Kahraman anlatıcı, kendi dil ve üslubunu kullanır ve birinci tekil şahıs ağzıyla konuşur. Özne tutumlu gözlemci anlatıcı tipi, okuyucu ile daha sıcak, samimi ve inandırıcı bir diyalog kurmasıyla okuyucuya daha yakındır.

Bakış açısı önemi ise romanda ya da öyküde olayların okuyucuya kimin gözünden ve ağzından ulaştığı sorunuyla ilgili bir kavramdır. Bu bakımdan oldukça önemli olan bakış açısı, roman anlayışını göstermesi açısından da önem arz eder. Şerif Aktaş’a göre ise bakış açısı: *“Anlatma esasına bağlı metinlerde vaka zincirlerinin ve bu zincirlerin meydana gelmesinde kullanılan mekân, zaman, şahıs kadrosu gibi unsurların kim tarafından görüldüğü, idrak edildiği ve kim tarafından, kime nakledilmekte olduğu sorularına verilen cevaplardan başka bir şey değildir.”* (1998:78).

Sadettin Kaplan’ın romanlarının genelinde kullandığı bakış açısı yazar anlatıcı ve hâkim bakış açısıdır. Yazar sadece *Dağların Türküsü* isimli romanında kahraman anlatıcı ve bakış açısını kullanmıştır.

2.7.1. Yazar Anlatıcı ve Hâkim Bakış Açısı

Hâkim bakış açısının bulunduğu edebi metinlerde, her şeyin bilinmesi ve görülmesi söz konusudur. Bu metinlerde yazar hem dış çevreyi hem de duyguları tüm incelikleri ile okuyucuya anlatabilmektedir.

Bu anlatım türünde yazar; her an her şeyi bilebilme ve görebilme potansiyeli olan bir konumdadır. Demir’e göre de: *“Anlatıcının karakterlerin en gizli duygularını, düşüncelerini okuması, Tanrı gibi her zaman her yerde hazır bulunması ve her şeyi bilmesi, olağan üstü bir yetenekle donatılmış olması demektir.”* (1995:58).

Bu anlatım tekniğinin olduğu eserlerde yazar anlatıcı merkez konumda yer alır. Bu bakımdan yazar anlatıcı olayları çok yönlü ele alır ve her şeye hakimdir. Aytaç’a göre ise: *“olimpik (yani tanrısallık)”* konumda olan yazar, *“anlattıklarının,*

öncesini, sonrasını, figürlerin aklından geçenleri bildiğini” söyler ve bunları roman içinde okuyucu ile paylaşır (1995: 39).

Kaplan, *Kara Kasırğa, Şahidim Kılıcımdır, İğde Dalı, Bir Demet Leyla, Anatolia’nın Etekleri, Uçurumun Çağrısı, Gazi Osman Paşa / Plevne’ye Saplanan Tuğ* gibi romanlarının biri hariç geri kalanında hâkim bakış açısını kullanmıştır.

Yazarın *Kara Kasırğa* romanında benimsediği anlatım tümüyle hâkim bakış açısidir. Bu anlatım biçiminde her şey yazarın tasarrufundadır. Yazar romanda klasik olarak her şeyi bilen, gören ve olayların tüm yönlerine hâkim bir anlatıcıdır. Roman okuyucusu tüm roman boyunca olaylara onun bakış açısı ile bakar; ancak onun okuru bilgilendirdiği kadar bilgi sahibi olur. Roman kahramanlarının zaman zaman yaşadığı geri dönüşler ve hatırlayışlar yine bu bakış açısı ile ele alınır. Yazar tüm romanda hakimiyetini içsel görüş ve düşüncelere de değinerek gösterir. Yazar romanın bazı kısımlarında olayların içinde de bulunuyor gibi bir tavırla kahramanları sahiplenir:

“Ya bizimkiler?.. Zavallı Topal Bahtiyar ve oğulları?.. Sabahlara kadar işkencelerin en akla gelmeyenleriyle tanışmışlardı. Ama hiçbirinin de gıkları çıkmamış, götürmekte olduğu gizli haberdan de Kürşat’tan da tek kelime söz etmemişlerdi.” (Kaplan, 2014a: 27).

Sadettin Kaplan, *Şahidim Kılıcımdır* romanında hâkim bakış açısını kullanmıştır. Romanın anlatıcısı üçüncü şahıs anlatıcıdır. İlahi bir bakış ile romandaki tüm olayları ve kişilerin iç dünyalarını ele alan bu anlatım şekli tüm roman boyunca devam eder:

“Bora, Müslümanların mezarlığına yaklaşıncı, dizgini kasti. Hep birlikte, burada yatanların ruhuna Fatihalar okudular. Kafiye, duasını bitirip, yola devam ettiği halde; Handan hala duasına devam ediyordu...” (Kaplan, 2014b: 73).

Kaplan, *İğde Dalı* romanında da hâkim bakış açısına yer vermiştir. Özellikle bu romanında yatalak ve konuşma engeline sahip babanın duygu ve düşüncelerine de romanda yer veren yazar, hâkim bakış açısının tüm yönlerini romanda kullanır. Kitapta konuşamayan baba adına da düşüncelere yer verir:

“Bilmediği bir hastane odasında gözlerini ilk açtığında karısını görmüştü. Yanında biricik kızı da vardı. İkisinin de gözleri yaşlıydı... Kalkmak istedi, kalkamadı. Üzerinde bütün ağırlığıyla birlikte o kamyon verdi sanki. Konuşmak

istedi, dili dönmüyordu... Ağzının içinde kaba bir et parçasıydı gibiydi... ‘Ben iyiyim, üzölmeyin’ demek istiyordu.” (Kaplan, 2014c: 41).

Bir *Demet Leyla* romanında Kaplan, sekiz farklı bölüm ile oluşturduğu romanının her bölümünde yazar anlatıcı anlatımını benimser. Birinci hikâyede Leyla’nın gözünden olan olayları ve onun duygularını bize anlatmaktadır. İlk bölümde olayların en merkezinde olan kişi Leyla’dır. Bu sebeple Leyla’nın bakış açısına da zaman zaman yer veren yazar, bu yolla okuyucuyla daha fazla ayrıntı paylaşır:

“Leyla düşüncesinin burasında ilkokula kaydolduğu ilk günü hatırladı... Elinde olmadan gülümsedi... Neredeyse on yaşına girecekti.” (Kaplan, 1993: 10).

“Leyla bu düşüncesinden utandı. Ona neydi elin adamından?... Hem kimi kimden kısıkanıyordu?... Deli miydi ne? ...” (Kaplan, 1993: 16).

Yazar her bölümün sonlarında sık sık okuyucu ile yazar olarak konuşmaya başlar. Bu daha önceki romanlarında kullanmadığı bir tekniktir. Yazdığı eserlerde yayımcı ile yaşadığı zorlukları burada okuyucu ile paylaşmaktadır. Bu paylaşım adeta bir sitem niteliğinde olur:

“Devam etmenin bir anlamı yok. Kimse gerçeklere yanaşmıyor... Köy yerini, fukaralığı sevmiyor. Ama herkes zengin ve güzel olamaz ki... Sana ne! Sen öyle yaz!.. Öyle mi yazmalı?... O zaman neye yarar?... O, ‘peynir ekmek gibi satan’ kitaplardan ne farkı olur ki? Olmasın. Kime ne zararı var? Adam satamayacağı kitaba neden masraf?...” (Kaplan, 1993: 30).

Yazar romanın devamı olan ikinci kısımda da yine aynı bakış açısını kullanmaya devam eder. Tüm duygu ve düşüncelere hâkim olan bu anlatım şekli ile ayrıntılı bilgilere değinir:

“Zaten canı burnundaydı Leyla’nın. Her gün aynı sıkıntı... Son günmüş...Kim sana son güne kadar bekle dedi be adam? Cevap vermeye bile değmezdi. Başını öne eğip, kaldığı yerden devam etti.” (Kaplan, 1993: 32).

Romanın üçüncü bölümünde Kaplan yine yazar anlatıcı olarak romana devam eder. Yazar bu bölümlerde kahramanların iç seslerini de dile getirmektedir:

“‘Patlayacağım!..’ diye geçirdi içinden. ‘Şuna bakın. Kendi eliyle ölümünü hazırlıyor sanki... Yardım etmeye çalışıyorum aptal hayvan! Dursana şöyle. Ya da

kendin kayıver şu yana doğru. Hürriyetin dört parmak ötede duruyor ama anlamıyorsun ki...’’ (Kaplan, 1993: 55).

Yazar daha sonra olayların merkezindeki kişiler değıştikçe, olayları farklı kişilerin gözünden de aktarır. Romanın üçüncü bölümünde olayları Orhan’ın gözünden anlatmaya başlar; onun da duygu ve düşüncelerine değinir:

“Aslında Leyla’yı gördüğüne çok sevinmişti ama yeri ve zamanı değildi. Az önce patronla ve aşçıyla hırlaşmışlardı. Neredeyse havluyu ve ceketini atıp gidecek olmuştu. Sohbetle geçirecek zamanı yoktu. Telaşlıydı...” (Kaplan, 1993: 67).

Romanın devamında yani dördüncü bölümde ise yazar iç duyguları da okuyucu ile paylaşır:

“Şükür mü? Leyla biliyordu ki sadece kulaktan dolma bir söz olarak sarf edildi. Yoksa, kesinlikle Meral bu ‘şükür’ kelimesinin özündeki cevherden habersizdi. Zaten gerçek anlamıyla kavramış olsaydı, bunu söylememek için ağzına biber bile sürerdi.” (Kaplan, 1993: 77).

Anatolia’nın Etekleri romanında anlatıcı, yazar anlatıcıdır. Bu özelliği ile anlatıcı kahramanların düşünce ve duygularını bilmekte, geçmişe dönük olaylardan da haber vermektedir. Romanda çoklu kişilerin hikayesi anlatılacağı için yazar bu anlatım biçimini uygun görmüş ve daha fazla kişi açısından olayları ele almıştır:

“Bayram, çoğu zaman uysal, anlayışlı olan karısının, böyle olmadık zamanlardaki çıkışını sevmiyordu. Ama bin iyilik bir kusuru kapatmaya yetiyordu elbette... Öfkelerini yine içine bastırdı...” (Kaplan, 2014d: 102).

Yazar romanın ara kısımlarında roman karakterlerinin geçmişlerinden bahsederek okuyucuyu aydınlatır. Romanın başından beri sadece beldeyi gezen bir gazeteci olarak tanıdığımız Murat’ın geçmişini ilerleyen sayfalarda şu şekilde anlatmaktadır:

“Üç yıllık evliydi. Altı yıldır bu gazetede çalışıyordu. Okulu bitirir bitirmez iş aramaya başlamış, birçok gazetenin kapısından bile içeri girememişti. Avni Bey onun elinden tutmuş, memleketin en saygın ve tirajı yüksek gazetelerinden biri olan gazetesine almıştı.” (Kaplan, 2014d: 114).

Uçurumun Çağrısı romanında anlatıcı, yazar anlatıcı konumundadır. Yine yukarıda bahsettiğimiz gibi bu anlatıcı tipinde duygu ve düşüncelerin tamamına

hâkim olan yazar, okuyucuya da bu duygu ve düşünceleri derinlemesine anlatmaktadır:

“Aklının her zerresi uyuşmuştu. Düşüncesi lif lif çözülüyor, iradesine hükmedemiyordu... Otomobilin açık kapısının önünde bir süre öylece kaldı. Tamam işte. Karakoldan da çıkmıştı. Çıkması için gereken yardımı esirgemeyen ve şu an da direksiyon başında otomobile binmesini bekleyen bu genç hanımla ne ilgisi vardı?” (Kaplan, 2013: 6).

Yazar bu anlatım şekliyle geriye dönüşlerde bulunup, kahramanın önceden yaşadıklarını da okuyucuya aktarabilmiştir. Bu yönüyle okuyucu; kahramanının geçmişini ve hatta geleceğini yazarın anlattığı ölçüde bilebilme yeteneğine sahip olur:

“Yine yıllar öncesiydi... Köyündeydi. Yine kuzu çobanlığı yapıyordu. Yine başından duman ve kar eksilmeyen yaylalardaydı.” (Kaplan, 2013: 24).

“Yine bir şey satamamıştı... Cezmi ağabeyin arkadaşı elinden bir tutsaydı... Bir süre de bu iş üzerine kafa yordu... Caddeden bir sokağa saptı... Birden aklına geldi... Aslında birden değil, nicedir aklındaydı. Ama bunu düşündüğünü kendinden bile gizlemek istiyordu. Düşündükçe bir tuhaf oluyordu.” (Kaplan, 2013: 73).

Yazarın son romanı olan *Gazi Osman Paşa/ Plevne'ye Saplanan Tuğ*'da kullanılan bakış yine yazar anlatıcıdır. Romanda yazar, anlatıcı olarak kimi yerlerde objektifliğini koruyamaz ve kahramandan yana tavır sergiler. Bazen de olayların akışına müdahale ettiği görülür. Bu kısımlarda yazar; kahramanların davranışlarını desteklerken, romanda oluşturduğu karşı güçleri de eleştirir:

“O zavallılar bilmiyordu ki; Sancağ-ı Şerifi düşürmemek için, şehid kanlarıyla sulanmış ecdad yadigarı topraklardan bir karış vermemek uğruna bin kez şehid olmaya hazırdılar.” (Kaplan, 2014e: 126).

Okuyucu, yazar sayesinde şahısların duygu ve düşüncelerine de hâkim olma fırsatını bulur. Romanın tüm kısımlarında yazar anlatıcı bakış açısını kullanan Kaplan, olayları tüm yönleri ve içerikleri ile ele almaktadır:

“Müşir, bir eli perdede, öylece akşamın alaca karanlığına dalıp gitmişti... İçinde tarifi imkânsız duygular güreşiyordu...”

Vatandan, sıladan, evden-barktan uzakta, kendisiyle aynı derdi ve kaderi paylaşan kahraman askerleriyle meçhul bir gecenin eşiğindeydi. Dışarıda, evlerine ulaşmak isteyen insanların telaşı vardı...” (Kaplan, 2014e: 132).

“Osman Paşa’nın muhatabı olan Bulgar asıllı kişi, buna söz verdi. Ve güya geri dönmeleri için dua edeceğini söyledi... Ama içinden çocuklar gibi seviniyor, başlarına gelecekleri tahmin bile edemiyordu...” (Kaplan, 2014e: 166).

2.7.2. Kahraman Anlatıcı ve Bakış Açısı

Olayların anlatıcısının bizzat yaşayanı ya da tanıdığı tarafından anlatıldığı bakış açısidir. Kahraman anlatıcı ile kaleme alınan eserlerde olaylar metinde yer alan kahramanlardan birisi tarafından aktarılır. Bu anlatım tekniğinde ön planda her zaman anlatıcı yer alır.

Romanda bu anlatım biçiminin asıl seçilme sebebi yazarın eser içinde kendisini gizlemek olduğu da söylenebilir. Yazar bu anlatım ile olaylara direk müdahale etmez ve olayların dışında kalır. Selçuk Ünlü ’ye göre ise: *“Yazarın kendi sesini ve varlığını elden geldiğince romandan silmesi, romanın baştan sona kendi iç yapısının ilke ve gereklerine uygun olarak gelişmesini sağlamak için başvurduğu bir yöntemdir.”* (1982:18).

Sonuçta romanda hangi bakış açısı kullanılmış olursa olsun, temelde yazar yer alır ve her şey yazara bağlıdır. Romanda onun varlığını tümüyle kaldırmak mümkün değildir. Asıl önemli özellik yazar ve anlatının birbiri içinde olan uyumu ve anlatıcının yeterli bağımsızlığa sahip olabilmesidir.

Sadettin Kaplan’ın romanlarında kahraman anlatıcı sadece *Dağların Türküsü* adlı romanda yer alır. Yazar, kahraman bakış açısı ile yazdığı romanında anlatının dışında kalır. Roman okuyucusu, olayları sadece kahraman bakış açısıyla anlatan kahramanın aracılığı ile öğrenir.

Sadettin Kaplan’ın *Dağların Türküsü* adlı romanında başlangıçta Cevat kahraman anlatıcıdır. Bu kısımda Cevat, *“hem anlatıcı hem de anlatılan”* konumdadır (Tekin, 1999: 146). Yalnız anlatıcının Cevat olduğu bölüm, Cevat’ın Salih’in hatıra defterini okuduğu kısma kadar devam eder. Hatıra defterinin romanda yer aldığı bölümlerde anlatıcı değişerek Salih olur:

“Yarım saatten beri, caddenin dinmeyen gürültüsüne kapattığım pencereden, uzak ışıkları seyretmekteyim...” (Kaplan, 2015: 5).

Ancak Cevat’ın Salih’in yazdığı defteri okumasıyla, merkez figüre Salih geçer ve roman onun anlatımıyla aktarılır. Anlatıcı işlevini artık kitabın neredeyse sonuna kadar Salih üstlenir:

“Annem, biz neyse de Cevat’ın mahzun olmasına ve hele uzun uzun yalvarmasına dayanamazdı... Nitekim de öyle oldu. Öğlene kadar harman yerinde çuval ağzı açtık. Buğday doldurduk. Bir ara yanımıza gelen ninem, Cevat’ı alıp bağrına bastı. Gözyaşlarını ona göstermeden kokladı, sevdi. Hazır fırsattı. Durumu nineme de açtım. Gözleri büyüdü.” (Kaplan, 2015: 62).

Kahraman anlatıcı romanda olay örgüsünde yer alan derin ayrıntıları okuyucuya vermek için ileri ve geri sıçramalar yaparak, olay ve şahıslara daha fazla değinme fırsatına sahip olur. Salih’in kahraman anlatıcı olduğu bölümlerde onun zihninden geçen duygu ve düşünceler okuyucu tarafından bilinebilir:

“Annemin böylesi cümleleri her zaman bende birer şok tesiri yaptı. Hem ölen dayımı hatırlatarak üzüntüme hem de ‘o Salih gibi beşten çıkıp köyde kalmayacak ki’ diyerek, elimde olmadan kıskançlık duygularımı körüklemişti...” (Kaplan, 2015: 109).

SONUÇ

Sadettin Kaplan'ın yazın dünyasında aktif olduğu 1980 sonrası, İslamcı-milliyetçi romanın edebiyatta konu olduğu bir dönemdir. 1950'li yıllarda çok partili dönemde güçlenen bu tür, asıl olarak 60'larda meyvelerini toplamaya başlamıştır. İslamcı söylem, ilk örneğini Hekimoğlu İsmail'in yazdığı *Minyeli Abdullah* ile vermiştir. Bu süreç sonrasında gelişen İslamcı söylemin de temelini oluşturarak romanların bugünkü durumunu var eden birikimi sağlamıştır.

İslamcı yaklaşıma sahip olan yazarlarda ve kitaplarda görülen ortak inanç ve coşku, bu tür eserlerde hakimdir. Bu dönemde kaleme alınan eserlerde Batılı kimselere hoşgörülü bir tavır sergilenir. Ancak diğer taraftan da milliyetçilik eserlerde İslamcı düşünce ile birlikte gözlemlenir. Eserlerde yer alan İslam çoğu zaman Türklük ile vardır.

Çok partili dönemin son dönem İslamcıları ise önceki kuşaktan farklı bir yaklaşım izler. Daha keskin ve siyasi bir kimlik üstlenirken, belli bir siyasi taraftan yanadırlar.

Sadettin Kaplan, 1980 sonrası İslamcı Türk romanından ve romancılarından beslenmiş ve aynı zamanda bu dönemin temsilcisi olmuştur. Kaplan ilk romanını 1990'da yayımlamıştır.

Kaplan, Türk edebiyatında birçok değişik türde eserler vermiş yazarlarımızdan biridir. Onun eserlerinin en temel özelliği ise gerçekçi bir gözleme dayanmasıdır. Bu yönüyle yazar realist bir çizgide yer alır. Ancak bu gerçeklik bilimsel olarak değil de gerçekliğin insan üzerinde bıraktığı etkileri şeklinde olur. Yazar realizmdeki olaylar karşısında yansız davranması ilkesine bağlı kalmamış; zaman zaman olaylar karşısında duygularını dile getirmekten kaçınmamıştır.

Yazarın eserlerinde kullandığı dil akıcı, anlaşılır ve özdür. Bazen popüler romancılığın gereği olarak olayların anlatımında abartılı ve coşkulu bir üslubu benimseyen yazar, genel itibari ile edebi üsluba büyük önem vermiştir.

Kahramanlarını halkın içinden seçerek onların halktan kopuk olmadığını gösteren Kaplan, Anadolu'ya ve Anadolu insanlarına sevgi ile bağlanarak eserlerinde tüm Anadolu'yu kucaklar. Toplumun kendi manevi zenginliğinin kültürel değerlerinde olduğunu düşünen yazar; eserlerinde bu değerlere sahip çıkar. Bir anlamda topluma milli bir şuur aşılama gayesi taşır. Bu bilinç ile eserlerini kaleme

olarak, Türk milletinin sahip olduğu kültürel değlererin farkına varmasını ve o değlerleri böylece yaşatmayı hedefler. Bu sebeple de milletin sanat, dil, tarih, duygu, düşünce, gelenek, görenek, gibi konuları onun eserlerinin özünü teşkil eder.

Yine romanlarının özünü teşkil eden diğr unsurlardan birisi de din ve din temelli değlerlerdir. Yazarın romanlarında genellikle İslam dinine ait motiflere rastlamak mümkündür. Kaplan'ın romanları incelendiğinde onun dini duygular ve bunlara karşı duyarlılığı, dini değr ve inançların onun romanlarının özünü oluşturduğu fark edilir.

Yazar özellikle tarihi romanlarında topluma tarihi sevdirmeyi amaç edinmiştir. Hatta bu uğurda kişi, olay ve mekân gibi romanın pek çok temel ögesini ikinci plana atar. Onun için ne olay ne kişiler ne de mekân önemlidir. Okuyucuya anlatılmak istenen tarih, onun romanlarında ilk planda yer alır. Yani diğr ideolojik yazarlar gibi sanatını düşüncesine feda edenlerdendir.

Kaplan'ın romanları, işlendiği konu ve temalar bakımından gruplandırıldığında *Kara Kasırğa*, *Şahidim Kılıcımdır*, *Gazi Osman Paşa/ Plevne'ye Saplanan Tuğ* 'da milli duyguların; *Anatolia'nın Eteklerinde* toplumda yaşanan çıkar ilişkileri ve sahtekarlığın; *Dağların Türküsünde* köy yaşantısının, *İğde Dalı*, *Bir Demet Leyla*, *Uçurumun Çağrısı*'nda da insan psikolojisinin ele alındığı görölmektedir.

Kaplan ilk romanı olan *Dağların Türküsü* 'nde hayatın acı sahnelerini başarılı bir dille ifade etmiştir. Babası şehit olan bir çocuğun şehir hayatından dede evine dönerek köy hayatına geçme süreci konu edinilir. Romanda dönemin özelliklerini anlatması bakımından bahsedilen köy yaşamı önem arz eder.

Milli duygular temel alınarak kahramanlık temasının ele alındığı *Kara Kasırğa* romanında ise Anadolu'nun Türkleşme süreci roman kahramanı Kürşat üzerinden verilmeye çalışılır. Bizans ile mücadelelerin anlatıldığı romanda; vatan sevgisi, savaş, cihat gibi temalar görülür.

Yine tarihi bir eser olan *Şahidim Kılıcımdır* romanı da Kanuni Sultan Süleyman'ın döneminde geçer. Ancak roman Kanuni'nin ordusunda yer alan askerler vasıtasıyla anlatılır. Romanda yazar yer yer şahsi duygular ile realizmin objektiflik ilkesine ters düşse de bunu insan olmanın zaafına bağlar. Yer yer coşkulu ve

mübalâgalı bir anlatımı kullanan yazar, dönemin geçtiği yılları ve karakterleri gerçekliğe uygun olarak ele alır.

İğde Dalı romanında hasta babası ve ilgisiz annesi yüzünden bunalımlar içinde savrulan bir genç kızın acı dolu yaşamı anlatılır. Bu genç kız üzerinden dönemin diğer eserlerinde de görülen yalnızlaşan ve kimsesiz kişilerin içinde bulunduğu bunalım ve buna bağlı olarak sürüklendiği noktalar dikkat çeker.

Bir Demet Leyla, romanında ise yazar farklı bir teknik kullanarak romanın her bölümünde kişilerin isimlerini değiştirmeden olayları, mekânı ve zamanı değiştirerek birbirinden farklı hikayeleri bir romana dönüştürür. Ana kahramanlar Leyla, Orhan ve Kadri her bölümde farklı kişilikte yer alır. Ancak bu iki erkek her bölümde Leyla ile evlenmek ister. Yazar roman sonunda en ideal Leyla'ya karar veremeyerek hepsinin birbirine benzediğini söyler ve romanı bitirir.

Anatolia'nın Etekleri romanında da yine köy ve kasaba yaşamını başarılı bir şekilde ele alan yazar, roman içinde halkın yaşadığı zıtlıkları anlatır. Bir yandan zalim zenginler tarafından sömürülen köylülerin anlatıldığı romanda; diğer yandan da zalim işveren ile zavallı çalışanın haksızlıklar karşısında arada kalışını konu edinmiştir. Kasabadaki güçlü zenginlerin köylüye yaptığı baskı ve zulmün hasta olan Bayram üzerinden anlatılması romanı daha gerçekçi kılar. Romanda sahtekarlığın ve rüşvet temalarının yer aldığı görülür. Şahsi menfaatler için insanların acımadan diğer insanları nasıl katlettiği romanda dikkat çeker.

Uçurumun Çağrısı romanında yazar bireyin yalnızlığı üzerinde durur ve başkahraman Orhan üzerinden kişilerin bu durumda yaşadığı zorlukları kaleme alır. Ailesi ölmüş bir öğrenci olan Orhan, genç ve güzel Suzan'ın peşinden gider. Ancak karşısına çıkan bir ağabey aracılığı ile okulunu bitirerek iyi bir aile ve iş sahibi olur. Yanlışla kaymamaya çalışan gençlerin her an başlarına nasıl sıkıntılar gelebileceğinden bahseden yazar, eserde aşka da yer vermiştir.

Gazi Osman Paşa/ Plevne'ye Saplanan Tuğ romanında ise yazar yine tarihi bir romanı kaleme almıştır. Ancak bu sefer ana karakter olarak tarihsel gerçekliği olan Gazi Osman Paşa'yı ele alır. Roman içinde yine milli duygular ile yazarın şahsi fikirlerine de yer verdiği görülür. Yazar kişiler arasında taraf tutar. Kaplan'ın bu eseri ile temel gerçekleri topluma anlatmayı amaç edindiğini söylemek mümkündür.

Romanların olay örgüsü; ana karakter etrafında oluşarak, genellikle “tek zincirli olay örgüsü” şeklinde oluştuğu görülür. Küçük olayların birleşimi ile oluşan olay örgüsü, kişiler arası kıyaslamalar ve bu kıyasların getirdiği çatışmalar esasına dayanır. Kaplan’ın romanlarında yer alan olay örgüsü de roman başkişisine göre şekillenmektedir. Bütün olaylar onun yapıp ettikleri etrafında şekillenir.

Kaplan’ın eserlerinde bireysel temalar kadar sosyal temalara da değindiği görülmektedir. Tarihi romanlarında sıklıkla vatan sevgisi ve vatan hainliği temalarına yer veren yazar, genellikle iki temayı zıt karakterler üzerinden ele alır. Yine tarihi romanlarda savaş teması olmazsa olmazlardandır. Yazar oldukça milli duygular ile ele aldığı bu temada zaman zaman kendi fikirlerini de okuyucu ile paylaşır.

Sosyal temalarda yer alan sahtekarlık ve dolandırıcılık teması *Anatolia’nın Etekleri* romanında görülür. İnsanların kısa yoldan zengin olmak için sahtekarlık ve dolandırıcılık gibi durumlara nasıl meylettikleri anlatılır.

Yoksulluk teması ise çoğu zaman açlık ile birlikte ele alınır. Ayrıca romanlarda bu yoksul kişiler, iş bulmak için çabalar; ancak halk arasında örselenerek oldukça büyük zorluklar yaşar. *İğde Dalı, Bir Demet Leyla, Uçurumun Çağırısı*’nda yer alan bu tema, kişiler üzerinden yoksulluğun sebep olduklarını dile getirir.

Bunun yanında Kaplan’ın eserlerinde yalnızlık sıklıkla rastlanan temalardandır. Toplum tarafından dışlanmış kişilerin içine düştüğü dayanılmaz yalnızlık, çağımızın bir hastalığı olarak görülmektedir. Yalnızlıkla birlikte duyarsızlaşan bireyler, roman içinde topluma yeniden kazandırılarak ideal aile düzeni oluşturulur. Yazar bununla toplumun temeli olan aile mefhumuna dikkat çekmek ister.

Aşk teması ise yine yazarın sıklıkla yer verdiği bireysel temalardandır. Çoğu zaman kavuşamayan aşıklar bazen de sevgilinin ölmesi ile diğer kahramanın ömür boyu onu yüreğinde taşıması şeklinde devam eder.

Yazarın eserlerinde yer alan dini unsurlar teması da yine romanlarda sık rastlanır. Yazar hemen hemen her romanında dini değerlerden bahseder ve bu konudaki hassasiyetini belli eder. Romanlarında zaman zaman başkahramanın akıl hocası bir molladır. Genellikle dindar karakter ile dinsiz kişilerin yaşadığı çatışmalar üzerinden anlatılan bu tema, yazarın eserlerinde sık değindiği temalardandır. Yazar bazen dönem sıkıntılarından da bahsederek siyasi olaylara da değinir. Başörtüsü

sorununa *Bir Demet Leyla* romanında değindiği görülmektedir. Bununla yazar, dinin toplum hayatındaki vazgeçilmezliğine ve gerekliliğine vurgu yapar.

Kaplan, mekânın insan ruhuna olan etkilerine değindiği bazı romanlarında mekân tasvirine önem verirken, tarihi romanlarda mekânı bir dekor olarak görmüştür. Çevrenin insan üzerinde bıraktığı etki, kişilerin karakterlerinin şekillenmesinde başlıca etmen olmuştur. Romanlarda kişilerin tanıtımında ve duyguların belirtilmesinde mekân tasvirlerinden yararlanır. Mekân diğer yandan vaka zincirini oluşturmada da vazgeçilmez bir unsurdur. Bu yüzden yazarın bireysel tema ile ele aldığı romanlarında geniş mekân tasvirleri görülür. Bu tür romanlarda mekân, işlevsel olarak roman kahramanlarının psikolojilerine göre kullanılmıştır.

Yazar romanlarında hem açık hem de kapalı mekânlara yer vermiştir. Açık mekânlarda daha çok şehir olarak İstanbul'a rastlanırken; yazar, genellikle bahsettiği köylerin ismini vermez. Kapalı mekân olarak romanlarında en çok, evler ve iş yerlerine değinir. Bunun yanında dergâhlar, değirmenler, han ve çadırlar kullanılan diğer kapalı mekânlardandır.

Kaplan'ın romanlarında zaman, yazarın yaşadığı zaman dilimden seçilmiştir. Yaşadığı çağdan seçtiği bu zaman dilimi, yazarın dönem ruhunu yansıtmaları bakımından önemlidir. Kimi zaman roman içinde yer verilen geriye dönüşler ise vaka zamanının sınırını genişletmektedir. Yazar, romanlarında anlatma zamanına ise çok az yer verir. Kaplan ancak tarihi romanlarında yaşadığı çağın dışında dönem özelliklerine uyarak eserlerini kaleme alır. Tarihi romanlarını kaleme alırken bahsettiği dönemin özelliklerini eserlerinde yansıtır.

Kaplan'ın romanlarında yer alan olaylar zinciri, bireyin dramı üzerinden inşa edilmiştir. Bu sebeple de romanlarda yer alan kişiler oldukça önem taşır. Yazarın romanlarında yer verdiği kişiler çoğunlukla birbirine benzemektedir. Bu kişiler çoğu zaman yoksul, köylü ya da hayattan dışlanmış insanlardan seçilir. Bunun yanında tarihi romanlarında yer verdiği kişiler gerçekte var olan tarihi karakterler arasından seçilir. Bu karakterler roman içinde yer yer serpiştirilerek romanda başka ana karakterlerin onlar ile bağlantısı üzerinden okuyucu ile paylaşılır.

Kaplan'ın romanlarında yer alan şahısların büyük çoğunluğu erkekler arasından seçilmiştir. Kadınlara ise eserlerinde daha az yer verir. Kadınlar daha çok güzel; ancak kimsesiz ya da eğitimsiz, cahil kişiler arasından seçilmiştir. Buna karşın

yazarın çok az değindiği çocuklar genellikle aile içinde yer alan yan karakterlerdir. Bu çocukların psikolojik durumları ve görünüşleri üzerinde genellikle durulmaz.

Sadettin Kaplan'ın romanlarında hemen her meslekten kişilere rastlanılır. Ancak kendi hayatında da asker oluşunun etkisi ile ağırlıklı olarak askerleri anlattığı görülür. Bu askerler halk ile barışık, başarılı ve genellikle olumlu tiplerdir. Bunun yanı sıra yazar, din adamlarına da olumlu yaklaşır. Ana karakter olmayan bu kişiler akıl danışılması ve ana karaktere yardım etmesi bakımından oldukça önemlidir.

Kaplan'ın eserlerinde anlatıcı genellikle yazar anlatıcı olarak karşımıza çıkar. Sadece ilk romanı olan *Dağların Türküsü*'nde yazar kahraman anlatıcı tekniğini kullanmıştır. Bu romanda bizzat olayların başında kendisi vardır. Olaylar birinci tekil şahıs ağzından anlatılmıştır. Ancak romanın kimi yerlerinde anlatıcı değişerek sabit kalmaz. Tekrar olarak yazar anlatıcıya geçer. Bu kısımlarda yazar, kahramanın tüm duygu ve düşüncelerini bilmektedir.

Kaplan eserlerinde kişiler aracılığı ile halkın kullandığı deyimleri, atasözlerini ve ikilemeleri ustalıkla kullanır. Romanlarında köylü kesimden insanlara da yer veren yazarın onları da ustalıkla okuyucuya anlattığı görülür.

Edebiyat dünyasına ilk olarak şiirle giren yazar, duyguları ifade etme bakımından usta bir şairdir. Romanlarının içinde de yer yer şiirlere değinmiş olan yazar, tüm eserlerinde bu estetiği devam ettirmiştir. Eserlerinde edebi dil ile konuşma dilini birleştirdiği görülür.

Kısacası Kaplan, yaşadıklarından esinlenerek gerçekçi eserler kaleme almıştır. Romanlarında seçmiş olduğu konular ve karakterler, günlük hayatta her an karşılaşılabilecek kimselerdir. Yazar bu bakımdan tüm anlatıları ele alırken estetik kaygısı taşımış, okuyucu ile gerçekçi bir dil kullanarak bu durumları paylaşmıştır. Aynı zamanda okuyucusuna içinde bulunduğu toplumun milli ve dini değerlerinin mesajlarını vermeye çalışmıştır. Bu yönüyle edebiyatımıza özgün eserler kazandırabilmiş şahsiyetlerdendir.

KAYNAKÇA

1.İncelenen Romanlar

- Kaplan, Sadettin (2014a). *Kara Kasırğa*, İstanbul: Çelik Yayınevi.
- Kaplan, Sadettin (2014b). *Şahidim Kılıcımdır*, İstanbul: Çelik Yayınevi.
- Kaplan, Sadettin (2014c). *İğde Dalı*, İstanbul: Çelik Yayınevi.
- Kaplan, Sadettin (2015). *Dağların Türküsü*, İstanbul: Çelik Yayınevi.
- Kaplan, Sadettin (1993). *Bir Demet Leyla*, İstanbul: Alioğlu Yayınevi.
- Kaplan, Sadettin (2014d). *Anatolia'nın Etekleri*, İstanbul: Çelik Yayınevi.
- Kaplan, Sadettin (2014e). *Gazi Osman Paşa/ Plevne'ye Saplanan Tuğ*, İstanbul: Çelik yayınevi.

2. Faydalanılan Diğer Kaynaklar

a. Kitaplar

- Akalın, L. S., *Edebiyat Terimleri Sözlüğü*, Varlık Yayınları, (5. Baskı), İstanbul 1980.
- Aktaş, Ş., *Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş*, Akçağ Yayınları, Ankara 1998.
- Aytür, Ü., *Henry James ve Roman Sanatı*, DTCF Yayınları, Ankara 1977.
- Aytaç, G., *Edebiyat Yazıları III*, Gündoğan Yayınları, Ankara 1995.
- Ayyıldız, M., *Roman Tanım-Tarihçe-Teknik*, Akçağ Yayınları (1. Baskı), Ankara 2011.
- Bolat, S., *İletişim ve Edebiyat*, Varlık Yayınları, (1. Baskı), İstanbul 2007.
- Çetin, N., *Roman Çözümleme Yöntemi*, Öncü Kitap Yayınları, (13. Baskı), Ankara, 2013.
- Çetişli, İ., *Metin Tahlillerine Giriş 2, Hikâye-Roman-Tiyatro*, Akçağ Yayınları, Ankara 2004.

- Demir, Y., *İlk Dönem Hikayelerinde Anlatıcılar Tipolojisi*, Akçağ Yayınları, Ankara 1995.
- Doğan, M., *Büyük Türkçe Sözlük*, Rehber Yayınları. Ankara, 1990.
- Dumantepe, S., *Roman ve Öyküde Zaman*, Dergâh Yayınları, İstanbul 2018.
- Forster, E. M., *Roman Sanatı*, (Çev. Ünal Aytür), Adam Yayınları, İstanbul 1985.
- Kabaklı, A., *Türk Edebiyatı*, Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, İstanbul 1985.
- Karaca, A., “*Sessiz Ev’de Anlatıcı ve Bakış Açısı*”, Dergâh Yayınları, İstanbul 2003.
- Kaplan, R., *Cumhuriyet Dönemi Türk Romanında Köy*, Akçağ Yayınları, Ankara 1997.
- Kaplan, S., *Yunus Meltemi*, Çelik Yayınevi, İstanbul 2007.
- Kaplan, S., *Leyla ile Mecnun*, Alioğlu Yayınevi, İstanbul 2010.
- Karpat, K., “*Edebiyat ve Toplum*”, Timaş Yayınları, İstanbul 2009.
- Kıran, Z., *Yazınsal Okuma Süreçleri*, Seçkin Yayınları, Ankara 2000.
- Korkmaz, R., *Romanda Kişiler Dünyası, Sabahattin Ali’nin Romanlarında Karakterler/ Kişiler Dünyası*, Akçağ Yay., Ankara 2016.
- Korkmaz, R., Veysel Şahin, *Romanda Mekân, (Romanda Mekân Poetiği ve Çözümlemeler)*, Akçağ Yay., Ankara 2017.
- Kütükçü, T., “*Çağdaş Anlatıda Mekânın Kurgulanışı ve İşlevi*”, Edebiyat ve Eleştiri, İstanbul 2003.
- Milas, H., *Türk Romanı ve “Öteki” Ulusal Kimlikte Yunan İmajı*, Detay Basım, Ankara 2000.
- Moran, B., *Edebiyat Kuramları ve Eleştirisi*, İletişim Yayınları, İstanbul 2007.
- Moran, B., *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış 2*, İletişim Yayınları, (8. Baskı), İstanbul 2002.
- Parla, J., “*Adalet Ağaoğlu’nun Romanlarında Değişim, Bunalım, Direniş*”, Somut Yayınları, (1979).
- Plisnier, C., *Roman Üzerine Düşünceler*, (Çev. Hilmi Uçan), Hece Yayınları, Ankara 2003.
- Şekerci, Y., *6.Sınıf Ortaokul Ders Kitabı*, Eksen Yayıncılık, Ankara 2018.
- Şimşek, T., *Çağdaş Türk Romanı*, Dizgi, Eskişehir 2012.
- Tekin, M., *Hikâye ve Romanlarıyla Mehmet Rauf*, Kitabevi Yayınları, İstanbul 1999.
- Tekin, M., *Roman Sanatı*, Ötüken Yayınları, İstanbul 2012.

Tekin, M., *Roman Sanatı ve Romanın Unsurları*, Selçuk Üniversitesi Yayınları, Konya 1989.

Tekin, M., *Peyami Safa*, Ötüken Yayınları, İstanbul 1999.

Tepebaşı, F., *Roman İncelemesine Giriş*, Çizgi Yayınları, Konya 2012.

Ünlü, S., *Romanlarda anlatıcı figür: Wilhelm Raabe'nin Romanlarında Bir Deneme*, Atatürk Üniversitesi Yayınları, Erzurum 1982.

Yalçın, C., *Edebiyat Terimleri Sözlüğü*, Yalçın Emel Yayınları, İstanbul 1989.

a. Dergi ve Makaleler

Aydemir, M., “Modernizmin İstikrarsızlığı Bağlamında Yabancılaşma: Gül Yetiştiren Adam”, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2016, 160-174.

Bulut, A., “Rasim Özdenören’in “Hışırıtı” Ve “Göl” İsimli Öykülerinde Kadınların Ontolojik Sorunlarla İmtihani: İntihar”, *Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları*, 2015, 77-89.

Can, Â., “Romanda Zaman Meselesi”, *Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları*, 9, 2013. 107-137.

Çağhan, A., “Türk Sanat Müziği Makamlarında Bestelenmiş Çocuk Şarkıları Üzerine Bir İnceleme”, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 75, Ağustos 2018, 148-172.

Çalışkan, Â., “İslami Çocuk Edebiyatı”, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Samsun (2001).

Çitçi, S., “Tarihi Gerçeklere Sadık Bir Roman: Plevne.” *A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 2012, 241-256.

Erdoğan, K., “16. Yüzyıldaki Bazı Divan Şairlerinin Türkçe Divanlarında Gül ve Anlam İlgileri”, *CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 2014, 179.

Karaca, Ş., (2009), “Pınar Kür’ün Romanlarında Kadın Kimliği”, Hülya Argunşah (Haz.), *1980 Sonrası Türk Romanı Sempozyumu: 27-28 Mart 2008 Bildiriler*, Erciyes Üniv. Yay., Kayseri.

Karaküçük, S., “Bir Mekânsal Paradigma Olarak Öteki”, *Eğitim Bilim Toplum Dergisi*, C. 2, S. 8, 2004, 76-90.

- Narlı, M., “Romanda Zaman ve Mekân Kavramları”, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (Journal of Social Sciences)*, C.5., S. 7, Mayıs 2002, s. 91-106.
- Okur, E., “Çok Partili Demokrasi Dönemi Türk Romanı”, *Hece (Türk Romanı Özel Sayısı)*, Mayıs/ Haziran/ Temmuz (2002), 65/66/67,
- Uğur, V., “Türkoloji Seminerleri (20-22 Ekim 2011) Bildirileri”, Adana, 2012.
- Uysal, A., “Bazı Eski Edebiyatlarda Zaman Telakkileri”, *Ankara Üniv. DTCF Dergisi*, C.XVII, (S. 1-4), 1959, s.178
- Sağlık, Ş., “Kurmaca Alemin Kurmaca Sözcülerinden Romanda Zaman-Mekân-Tasvir”, *Hece (Türk Romanı Özel Sayısı)*, S.65/66/67, Mayıs/Haziran/Temmuz/ 2002, s. 134.

b. Tezler

- Aslanoğlu, A. A., *Halit Ziya Uşaklıgil'in Romanlarında Aşk ve Nesne İlişkileri*, (Türk Edebiyatı Disiplininde Master Derecesi Kazanma Yükümlülük Tezi), Bilkent Üniversitesi Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2002.
- Aydemir, M., *Sardunya Aşığı Adam Faik Baysal*, Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, AFM İletişim, Adapazarı 2013.
- Bulut, A., “*Mehmet Çınarlı Hayatı- Eserleri- Sanatı*”, Doktora Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Samsun 1991.
- Gökçimen, A., *Ata Govşudov'un Romanları Üzerine Oluşumsal Yapısalcı Bir İnceleme*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Erzurum 2007.
- Kacıroğlu, M., “*Mehmet Çınarlı'nın Sanat ve Edebiyat Yazıları*”, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Erzurum 2001.
- Satık, G., *Zülfü Livaneli'nin Romanları Ve Romancılığı*, Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili Ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Manisa 2015.

c. İnternet Kaynakları

<https://www.biyografi.net.tr/sadettin-kaplan-kimdir/> (20.02.2019)

https://www.idefix.com/Yazar/sadettin-kaplan/s=260896?gclid=EAIaIQobChMIsenflvq74QIVS-J3Ch1ZIACXEAAAYBCAAEgKhTPD_BwE (20.02.2019)

<http://www.biyografya.com/biyografi/11352> (20.02.2019)

<https://1000kitap.com/yazar/Sadettin-Kaplan> (20.02.2019)

<https://www.antoloji.com/sadettin-kaplan/hayati/> (26.11.2018)

<http://www.biyografi.net/kisiayrinti.asp?kisiid=1424> (26.01.2019)

<https://www.biyografi.info/kisi/sadettin-kaplan> (20.02.2019)

<http://www.turansam.org/makale.php?id=4965> (26.03.2019)

<http://www.biyografya.com/biyografi/11352> (22.10.2018)

<https://www.biyografi.net.tr/sadettin-kaplan-kimdir/> (14.08.2018)

<http://www.kirmizilar.com/tr/index.php/sair/1680-sadettin-kaplan> (26.08.2018)

<http://sanatalemi.net/ugur-canbolat-ile-muhabbet-ve-yazmak-uzerine/> (02.11.2018)

<http://www.eskader.net/haberler/sadettin-kaplan-mendiller-gonul-bohcamizdir.html> (26.11.2018)

<https://kidega.com/yazar/sadettin-kaplan-158015> (01.05.2019)

<https://www.iha.com.tr/haber-sadettin-kaplana-saygi-gecesi-458599/> (16.11.2018)

<https://www.liseedebiyat.com/byografiler/213-cumhuriyet-doenem/6866-sadettin-kaplan-hayati-eserleri.html> (14.01.2019)

<https://m.gecce.com.tr/haber-sair-sadettin-kaplana-saygi-geccesi> (26.02.2019)

<https://www.milatgazetesi.com/yazarlar/sadettin-kaplan/haber-168725/> (26.02.2019)

<https://www.dunyabulteni.net/arsiv/sadettin-kaplan-cocuk-edebiyatini-anlatti-h118054.html> (10.03.2018)

<https://www.dunyabulteni.net/arsiv/sadettin-kaplan-cocuk-edebiyatini-anlatti-h118054.html> (26.06.2018)

<https://www.dunyabulteni.net/arsiv/sadettin-kaplan-cocuk-edebiyatini-anlatti-h118054.html> (02.11.2018)

<https://www.dunyabulteni.net/arsiv/sadettin-kaplan-cocuk-edebiyatini-anlatti-h118054.html> (02.11.2018)

<https://www.perpakitap.com/kitap/peygamberler-tarihi-seti-10-kitap-1-hm-sadettin-kaplan-3000974100039> (26.04.2019)

<http://www.haberiniz.com.tr/magazin/sadettin-kaplan-a-saygi-programi-duzenlendi-19009h.html> (26.04.2019)

<https://www.dunyabulteni.net/arsiv/sadettin-kaplan-cocuk-edebiyatini-anlatti-h118054.html> (09.01.2019)

<https://www.dunyabulteni.net/arsiv/sadettin-kaplan-cocuk-edebiyatini-anlatti-h118054.html> (26.11.2018)

<http://www.haberiniz.com.tr/magazin/sadettin-kaplan-a-saygi-programi-duzenlendi-19009h.html> (12.03.2019)

<https://www.milatgazetesi.com/yazarlar/sadettin-kaplan/haber-168725> (12.03.2019)

<https://www.timeturk.com/sair-yazar-kaplan-in-kizi-cigdem-kaplan/haber-171194> (12.03.2019)

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Safiye BİLGE AĞTAŞ
Doğum Yeri ve Tarihi	Altındağ-18/03/1992
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları (26.06.2015)
Yüksek Lisans Öğrenimi	Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Birimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Tez Dönemi
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce
Bilimsel Faaliyetler	-
İş Deneyimi	
Stajlar	-
Projeler	-
Çalıştığı Kurumlar	Ahi Evran İlkokulu Hamur Yatılı İlköğretim Bölge Okulu
İletişim	

E-posta Adresi	bilgesafiye@gmail.com
Yüksek Lisans Mezuniyet Tarihi	
14.05.2019	

